ศาสนพิธี

สำนักงาน

๑๒๒๑ หน้าวัดราชบพิธ

ถนนเฟื่องนคร พระนคร โทรศัพท์ ๙๔๘

หลวงสรรสารกิจ บรรณาธิการ

โรงพิมพ์ไทยเขษม หน้าวัดราชบพิธ ถนนเฟื่องนคร

เปนเจ้าของและผู้พิมพ์

กำหนดเวลาออก ในวันที่ ๑๕ ของเดือน หากจะคลาดเคลื่อน คณะพยายามจะไม่ให้เกินกว่ากำหนด ๑๕ วัน (คือไม่เกินกว่าในเดือนที่ออก)

อัตราค่าบำรุง ๑ ปี (๑๒ เล่ม) ๑๐ บาท ครึ่งปี (๖ เล่ม) ๖ บาท

การบอกรับ ไม่จำเปนจะต้อง รอ บอกรับตั้งแต่ฉบับต้นปี จะบอกรับตั้งแต่ฉบับใดก็ได้ นับ ๑๒ เล่ม เปน ๑ ปี ๖ เล่ม เปนครึ่งปี โปรดแจ้งความจำนงยังสำนักงานข้างบนนี้ โดยทางใดทางหนึ่งแล้วแต่ความสดวก พร้อมกับเงินค่าบำรุง สำหรับผู้ที่อยู่ต่างจังหวัด โปรดส่งเงินทางธนาณัติ สำหรับผู้ที่อยู่ในจังหวัดพระนคร จะให้ไปรับเงินที่บ้าน พร้อมด้วยนำหนังสือส่งยังท่านทีเดียวก็ได้

อัตราค่าลงแจ้งความ ในแผ่นกระดาดหลังปก และแผ่นปกข้างใน (คือหน้าซึ่งแจ้งระเบียบการอยู่นี้ กับแผ่นแจ้งความของโรงพิมพ์อยู่ข้างท้าย) พิมพ์ด้วยหมึกสีเต็มหน้าปีละ ๖๐ บาท ในแผ่นกระดาดสีต่าง ๆ สอดอยู่ภายในปกหน้าและหลังเต็มหน้าปีละ ๕๐ บาท ครึ่งปีหรือครึ่งหน้า ๓๐ บาท

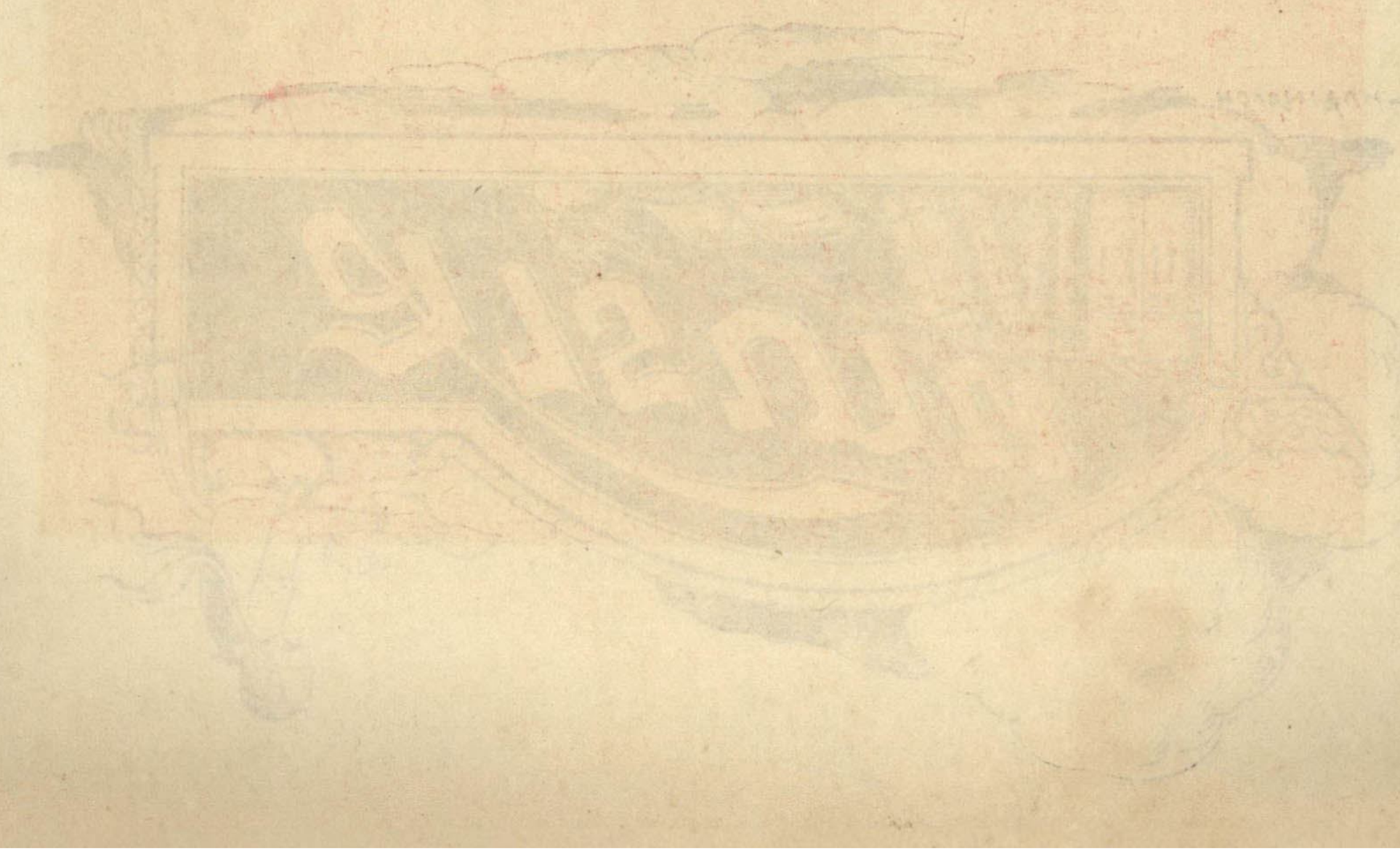
พิมพ์วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๐

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

(ปีที่ ๔ เล่ม ๙ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐)

คำถวายชัยมงคล	คณะไทยเขษม . . .	หน้า พิเศษ
มาสานุสสรณ์	ส. ภมรสูต . . .	,, ๑๑๕๙
ไปทอด กฐิน	กิมลิ้ม	,, ๑๑๖๐
อนุสรของ เอมเปอเรอร์โรมัน . .	ปากกาสนิธ . . .	,, ๑๑๖๙
เที่ยวจันทบุรี	ครรชิต	,, ๑๑๗๓
อมรเทวี คำฉันท์ (ตอนจบ) . .	ศรีไชย	,, ๑๑๘๔
เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน . . .	ดินสอ	,, ๑๒๐๓
มหาโจรใจร้าย	ศรีเพ็ชร์	,, ๑๒๑๑
ผัวๆ เมียๆ	ม. ชูพินิจ . . .	,, ๑๒๓๒
วารุณี	กาญจนาคพันธ์ . . .	,, ๑๒๔๕
แถลงการณ์สาธารณสุขพิเศษ . .	กรมสาธารณสุข . . .	,, ๑๒๗๔
ละคอนพูดเรื่องตีฝ่อ . . .	ดอกไม้สด . . .	,, ๑๒๗๕
สตฺตมมงฺคลคาถา	อุบลวรรณ	,, ๑๒๘๓
สารเขษม	. . . . .	,, ๑๒๘๕
วิชชาน่ารู้	นางสาวแฝง พหุลรัต .	,, ๑๒๘๘
ครัวของไทยเขษม	นายซา งวดตระกูล . .	,, ๑๒๕๑
อันตวาที	สมุห์บัญชี	,, ๑๒๕๗

บัดใจนั้นข้าพเจ้าก็ถูกกระชากลากถู---------

คำถวายชัยมงคล

แด่สมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณี พระบรมราชินี

ในวันเฉลิมพระชนม์พรรษา

ณะวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐

วสันตดิลกฉันท์

๑๕ ◎ สรวมชีพประณมกรประณต วรบทบงสุ์องค์
สมเด็จพระนางพิมลทรง อภิไธยรำไพพรร–
◎ ณีศักดิ์พระอัครมหิษี วรศรีเฉลิมบรร–
เจิดงามสยามยุคลธรร– มิกราชนรินทร
◎ ทรงศรีศรีระศุภลักษ– ษณอัคระเอกอัร
ทรงชาตณะชาติสกุลวร สุรขัตติย์มหาสาล
◎ สมศักดิสมพระยสสม กิติสมพระวงศ์วาน
สมควรเพราะสมกะนฤบาล และก็สมณะฐานันดร์
◎ ดังจันทร์ยุคัลสุริยโค– จรโสภะสมกัน
ศรีคืนและศรีทิวสวัน นิจอยู่มิรู้เลือน

◎ ทรงคุณอดุลย์อุดมเย็น
การุญก็อุ่นมนเสมือน
◎ เมตตาทรานุเคราะห์ะราษฎร์
เปนนาถุฬาระนรวัน—
◎ ปรีชาพระญาณะปฏิภา—
ทรง วากย์วิรัชช์ทวิชำนาญ
◎ ทรงสัตย์กระพัดกมลภัก—
ศรัทธาปสาทะนะสถิร
◎ บัดนี้ดิถีทิสมธัน—
สมภพพระมิ่งพิมลมาล—
◎ ข้าบาทบงสุอรทัย
พึ่งคุณพระอุ่นศิรษดี
◎ ขอถวายพระพรพิชยมง—
ด้วยสามิภักดิและเพราะความ
◎ ด้วยเดชพระไตรรตนสุน—
ด้วยเดชวิเศษอมรหาญ
◎ สรวมเดชประสาธน์สุขสวัส—
ทรงศรีฉวีศุภประไพ
◎ ขอจงธำรงพระชนมา—
คู่องค์พระปกสิรสยาม—
◎ มุ่งใดประสิทธิ์ดุจมนัส
ปราศอุปสัคและกลิบร
◎ สรวมพรบวรอุดมมัง—
สิทธิ์แด่พระองค์ดุจถวาย

สิริเช่นกะเพ็ญเดือน
ชนนีถนอมขวัญ
และพระญาติพระวงศ์สรรพ์
ทนะปู่ชะสักการ
ณะพิชาประชุมชาญ
สุจริตธำรงศิล
ดิพระอัครจักรินทร์
วรพุทธศาสน์สาร
วก็บรรลุคล้ายวาร
ย บรมราชินี
คณะ "ไทยเขษม" ศรี
อนุสรพระคุณงาม
คล องค์พระนงราม
บิติ, เบื้องพระบทมาลย์
ทรคุณมเหาฬาร
และพระเทพบิดรไท
ดิพิพัฒน์พิบูลไกร
วรวรรณวิมลงาม
ยุ จิราเจริญลาม
นรราษฎร์สถาพร
สุมนัสสโมสร
นิรุบัททวันตราย
คลดังอุทิศหมาย
พรชัยะมงคล ฯ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า คณะหนังสือพิมพ์รายเดือนไทยเขษม

มาลานุสสรณ์

ส หิ คคณวิหารี่ กลฺมษธฺวสการี่
ทศศตกรธารี่ โชฺยติษวำ มธฺยจารี่ ।
วิธุรบี่ วิธิโยคาทฺ คฺรสฺเต ราหุณาเสา
ลิขิตมบี่ ลลาเฏ โปฺรชฺฌิตุ๋ กะ สมรฺถะ ॥

แม้พระจันทร์ผู้สหัส— รังศี
กำจัดความมืดลี ลาดคล้อย
ราหูอาจราวี่ เมื่อสบ คราวเฮย
ใครเล่าอาจหลีกถ้อย ลิขิตพ้ำตราตรึง

Truly he, sporting in the sky, destroying darkness, possesed of ten hundred beams, moving in the midst of stars, even the Moon, by reason of destiny, is swallowed by Râhu. Who is able to avoid what is written on the forehead ?

ส. ภมรสูต

ไปหอดกฐิน

ของ

"กิมลิ้ม"

เวลากลางคืนว่างงาน ข้าพเจ้ามักชอบเข้าไปคุยกับพระที่ในวัด ได้สดับทั้งทางโลกย์และทางธรรม ทั้งไม่มีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ. ยิ่งกว่านี้พระท่านยังมีน้ำร้อน น้ำชา หมากพลูบุหรี่พร้อมสรรพ เวลาไปข้าพเจ้าก็มิได้ไปมือเปล่า มีห่อสะเบียงกรังเปนต้นว่า บิสกิตติดมือไปด้วยเสมอ. เวลาคุยข้าพเจ้าก็เคี้ยวขนมของข้าพเจ้าและซดน้ำชาของพระ พระท่านก็ซดน้ำชา ของท่าน และเคี้ยว เภสัช ของท่าน แต่ไม่เคี้ยวขนมของข้าพเจ้า เพื่อนของข้าพเจ้าหลายคนเขาพากันว่าข้าพเจ้ารู้มาก ความจริงข้าพเจ้ารู้ **นิดเดียว** ถ้าขาพเจ้ารู้มากแล้ว จะเข้าไปนั่งคุยหาความรู้สะดับสติปัญญาเอาแก้วอะไรอีก.

คืนวันหนึ่งข้าพเจ้ากำลังนั่งอยู่บนกุฏิพระตามเคย ก็พอได้ทราบข่าวว่ามีผู้มาหา อยากจะพบตัวข้าพเจ้าเขากำลังรออยู่ที่บ้าน ข้าพเจ้าออกนึกประหลาดใจว่าใครหนอช่างอุตริมาหาในเวลาวิกาล (๑๐.๐๐ ล. ท.) เช่นนี้ จึงกราบลาพระท่านออกมา พอถึงหน้าบ้านก็ได้เห็นตาพนยืนลิ่วอยู่ทีเดียว สหายของข้าพเจ้าผู้นี้เปนชายหนุ่มคูเหมือน อายุจะ อ่อนกว่าข้าพเจ้าด้วยซ้ำไป เพราะเจ้าตัวเคยบอกว่ายังไม่ครบบี่ยวช. แต่ที่ข้าพเจ้าเรียกแกว่าตาพูนก็โดยเหตุที่แกมีรูปร่างสูงใหญ่ หาคนอายุรุ่นราว คราวเดียวกัน เสมอ เหมือนได้ โดยยาก.

ข้าพเจ้าทักว่า "บุดโท่ หมายว่าใครที่ไหนอีก ไปไหนมาละนี่ ?"

ตาพูน "มาหาลือ น่ะซี จะมาชวนให้ไปกฐินด้วยกัน"

ข้าพเจ้า "กฐินใคร ?"

ตาพูน “กฐินคุณคล้าย”

ข้าพเจ้า “อ้อ ไปซิ ทอดวัดไหนล่า?”

ตาพูน “เขาบอกซื่อมาว่า วัดอะไรอี๊ก็ลืมเสียแล้ว จำได้แต่ว่าอย่ไปทางวัดตึก”

ข้าพเจ้า “อ๋อ วัดตึกแค่นี้เอง ขึ้นรถรางสองระยะก็ถึง”

ตาพูนส่ายหน้า “ไม่ใช่น่า วัดตึกนี้อยู่ทางคลองแสนแสบโน่นแน่ะ ไม่ใช่วัดตึกในพระนครหรอก.”

ข้าพเจ้าถึงขังหวัด “อ้อ” อีกครั้งหนึ่ง ตาพนพดต่อไปว่า “คุณคล้ายบอกอี๊มาว่าเราไปคราวนี้ จะไปกันโดยความสนกสนานอย่างกันเองแท้ ๆ เพราะฉะนั้นให้อี๊รวบรวมนักดนตรีพวกเราไว้ให้พร้อม แต่ไม่ให้มากเกินกว่า ๑๒ คนขึ้นไป เพราะจะต้องไปลงเรือ ๆ นั้นเล็กมาก ถ้าเครื่องสายวงใหญ่เกินไปก็จะลงกันไม่หมด.”

ข้าพเจ้าว่า “ทำไมไม่เอาเรือใหญ่ ๆ ไปคลองแสนแสบก็ไม่ใช่เล็กเลยนี่”

ตาพูน “เพราะว่าจะต้องไปเลี้ยวเข้าคลองเล็กอีกทีหนึ่ง ไม่ใช่ไปตามคลองแสนแสบตลอด.”

ข้าพเจ้า “เรือที่ไปด้วยกันทั้งหมดกี่ลำ?”

ตาพูน “เก้าลำ และเขามอบให้พวกเราลงเสียลำหนึ่งทีเดียว ไม่ต้องปนเปกับใครละ”

ข้าพเจ้า “กำหนดทอดเมื่อไร ?”

ตาพูน “ทอดวันอาทิตย์ที่จะถึงนี่แหละ เวลาก่อนเพล และมีการเลี้ยงพระเพลที่โน่น เพราะฉะนั้น เราจะต้องออกเรือกันตั้งแต่เช้าสักหน่อย”

ข้าพเจ้า “ออกจากท่าไหนกัน ?”

ตาพูน “ท่าที่บ้านคุณคล้าย ที่บางกะปิโน่นซิ”

ข้าพเจ้าร้อง “เอ้อเฮอ ! ไม่ใช่บ้านที่สพานแดงนี่หรอกหรือ ?”

ตาพูน “ไม่ใช่, บ้านสะพานแดงเป็นที่ทำครัวต่างหาก คืนวันเสาร์พวกเราจะต้องแห่กันไปนอนค้างที่บ้านบางกะปิ มิฉะนั้นจะไปไม่ทัน เพราะเช้าวันอาทิตย์ออกเรือแต่มืด”

ต่อจากนี้ได้สนทนานัดแนะกันอีกเล็กน้อย แล้วตาพูนก็ลาไป

ครั้นถึงวันเสาร์เวลา ๑๙.๐๐ นาฬิกา ข้าพเจ้าก็ไปถึงสะพานแดง ซึ่งเป็นที่รวมพลตามนัดพบตาพูน กับคุณคล้าย ยืนคุยกันอยู่ที่หน้าร้านเจ๊กแต่เพียงสองคนเท่านั้น. คุณคล้ายเป็นผู้มีจรรยาวัตร์อันงามน่านับถือเป็นอย่างยิ่ง พอเหลือบมาเห็นข้าพเจ้า เธอก็เบือนหมวกสำแดงความปฏิสันถานเสียก่อนที่ข้าพเจ้าจะทันทำการ

เคารพเชื่อ แล้วเราก็ทักทายปราสัยกันตามธรรมเนียมอื่น ๆ ตาพูนบอกว่านายแสวงเวลานี้กำลังเอารถยนต์เที่ยวตามคนออกย่างไปซื้อด้วงคนสำคัญ ก็พะเอิญป่วยหนักจนถึงต้องส่งโรงพยาบาล พวกคนอื่นอีกหลายคนก็จำเพาะติดงานในคืนนั้น คุณคล้ายบอกว่าถ้าไม่พร้อมเพรียงกันก็อย่าเอาเครื่องไปเลย เพราะเกรงว่าจะกร่อยเหมือนน้ำในคลองเมื่อฤดูเดือน ๔ เดือน ๕ แต่นายแสวงไม่ยอมคัดค้านว่าไหน ๆ ได้รับปากว่าจะช่วยกันแล้วต้องเอาให้สำเร็จจงได้. แกจึงแล่นรถเที่ยวตามคนเสียแทบทั่วพระนคร.

เราสามคนต้องทนยืนรอนายแสวงอยู่ตรงนั้นเอง ใคร ๆ จะรู้สึกอย่างไรบ้างก็เหลือรู้ แต่สำหรับข้าพเจ้าเอง ต้องขอสารภาพว่ารำคาญเป็นกำลัง. จนถึงเวลาประมาณ ๒๑ นาฬิกา รถนายแสวงจึงกลับมาถึง ทำให้ข้าพเจ้าดีใจนี่กระไร บนรถคันนั้นนอกจากตัวนายแสวงยังมีน้องชายของเขาคนหนึ่ง กับชายหนุ่มอีกคนหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยรู้จัก แต่ก็ได้ทำความรู้จักอย่างสนิทสนมกันในคืนนั้นเอง เขาชื่อ นายทวีเป็นคนอารมณ์เย็น และแช่มชื่นดีมาก.

นายแสวงกับบริษัทช่วยกันขนเครื่องลงจากรถมีหีบซ่อฝรั่งเป็นหลายหีบ และซ่อด้วง ๒ คันกับขลุ่ย ๕ เลา ที่ยังขาดซ่ออู้ซึ่งตาพูนรับจะเป็นผู้ไปหามาให้ ข้าพเจ้าว่าจะไปถึงไหนขี้เกียจคอยแล้ว คอยนายแสวงจนเย็นแสนที่จะเย็น แกว่าแกนี่เอง ที่ข้างวัดเกาะเอารถยนต์วิ่งไปประเดี๋ยวก็ถึง ว่าแล้วตาพูนก็ค่อย ๆ ยุรยาตร์จะไปขึ้นรถ ข้าพเจ้าเห็นยทยาทมากนักก็เลยช่วยคุนกันตาพูน หัวทิ่มเข้าไปในรถแล้วคนขับก็เบ็ดเครื่องแล่นฉิวไป.

ขณะที่คอยตาพูนอยู่นั้นข้าพเจ้าเห็นซ่อด้วงของนายแสวงประกอบงางามดีก็มีความพอใจจึงขอมาพิจารณาดูใกล้ ๆ อะพิโธ่, ไม่ใช่ **เลี่ยม** งาเสียแล้ว กลายเป็น **ทา** งาไป และงานั้นก็เป็นงากระบือหาใช่งาช้างไม่

ต่อมาอีก ๑๐ นาฬิกาตาพูนก็มาถึงพร้อมด้วยซ่ออู้หนึ่งคัน ข้าพเจ้าจึงถามหาขิม ตาพูนบอกว่าคนขิมติดงานในคืนนี้ ต่อพรุ่งนี้สิ่งจะให้คนไปรับแล้วพาไปสมทบกับเราที่บางกะปิทีเดียว ในไม่ช้าพวกเรา ๖ คนก็พากันมาถึงประตูน้ำโดยรถยนต์รคันนั้นเอง ครั้นแล้วได้ลงเรือข้างไปอีกทอดหนึ่ง ถึงบ้านคุณคล้ายเวลาประมาณ ๒๒.๓๐ นาฬิกา.

พอขึ้นบนบ้านเรียบร้อยกันดีแล้ว พวก

มะโหริเถือนก็จัดแจงขึ้นสายซอ ข้าพเจ้านั้นถูกบังคับให้เข่าขลุ่ย เพราะนายแสวงเคยชอบผู้มือเข่าขลุ่ยหลิด ของข้าพเจ้า ว่าเข่าเสียงเลิศลอยฟ้าดินนัก อันว่าการเข่าขลุ่ยของข้าพเจ้านั้น (ตรงนี้ขอกระซิบกับท่านเปนส่วนตัว แล้วอย่าได้เอาไปบอกใครเลยเทียวนา) มีอยู่ดังนี้คือ ถ้าถึงตอนไหนที่ข้าพเจ้าเข่าไม่ได้ก็ตะล่อมตะแล่มไป บางทีกระดิกลิ้วเฉย ๆ ส่วนลมไม่ออกจากปาก ถ้าถึงตอนที่ข้าพเจ้าได้คล่อง ข้าพเจ้าก็ตะเข็งเข่าเสียงแหลมเยี๊ยบ ฟังไกล ๆ มันดังวิเวกชวนดีพิลึก.

เราขอร้องให้คุณคล้ายช่วยดีดจิ้ง แต่เธอขอตัวบอกว่าดีไม่ได้จริง ๆ แล้วเลยโยนไปให้ตาครูคนหนึ่ง ซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ วง แกทำอาการอิดเอื้อนดูเหมือนจะกระดาก แต่ท่าทางบอกว่าอยากดี เรารู้ทีเลยช่วยกันจับตัวแก เอาเปนคนดีจนได้

ครั้นพร้อมสรรพ, วงเครื่องสายซึ่งประกอบไปด้วยผู้เล่นรวม ๖ คน ทั้งคนจิ้งก็เริ่มบรรเลงเพลงไอยเรศขึ้นเปนปฐมฤกษ์ น่าเสียดายที่ขาดโทนรำมะนา เลยทำให้ขาดความครึ้มไปบ้าง แต่ถึงอย่างไรก็ยังพอเปนเพื่อนแม่ครัวได้.

เมื่อจบเพลงแล้วก็มีการเลี้ยงข้าวต้มซึ่งคุณคล้ายผู้มีใจอารีสั่งให้คนจัดหามา และเราก็ฉลองศรัทธากันเต็มที่ ดูเหมือนทุก ๆ คนถือสุภาษิตเยอรมันอย่างเคร่งครัดที่สุดในโลก. จำพวกเครื่องดื่มนั้น นอกจากน้ำชาและน้ำเย็นแล้วยังมีน้ำโซดากับทั้งน้ำที่เปนคู่ของโซดาอีกด้วย เราดื่มกันคนละนิดละหน่อยพอหอมปากหอมคอ (ที่ถูกควรจะว่าเหม็น) ไม่มากจนเหมือนกับนายอะไรที่ดื่มแล้วลงไปนอนในท่อริมถนน ตื่นขึ้นย่นว่าชื้น.

อิ่มหนำสำราญแล้วคนตรีเถือนก็เริ่มบรรเลงต่อไปใหม่ คราวนี้มีนายแสวงเปนผู้ร้องส่งด้วย ตาครูดีจิ้งดีพอใช้ แต่เมื่อเวลาร้องนายแสวงต้องทำมือเปนจังหวะไปด้วย มิฉะนั้นแกดีไม่ถูก ทำต่อไปอีก ๒ — ๓ เพลงก็เลิกกัน ตาพูนว่าเดี๋ยวแม่ครัวจะหลับกันเสียหมด ที่นี้เราก็ตั้งกองคุยโปกฮากันอยู่กระทั่งดีสองเสียงเฮฮาค่อย ๆ เงียบหายไป ต่างคนต่างยึดริมฝาเปนที่มั่น ท่อนบนนั่ง แต่ท่อนล่างดูเหมือนจะนอน ส่วนนายทวีนั้นนอนทั้งสองท่อนทีเดียว คุณคล้ายเห็นดังนั้น จึงบอกว่าดึกมากแล้ว ควรจะหลับนอนกันเสียที ใครอยากอาบน้ำก็เชิญในคลอง และเธอไปหอบผ้าขาวม้ามาหอบใหญ่ถนัดใจ สำหรับให้เราผลัดอาบน้ำ เราทุก ๆ คนสมัครอาบ เว้นแต่นายทวีคนเดียวที่กลัว

หนาวที่สุด คงนอนเขลงอยู่ในท่าเดิมนั่นเอง

ครั้นอาบน้ำเสร็จแล้วเราก็ชวนกันเข้าในห้องซึ่งคุณคล้ายมอบให้เปนห้องนอน มีมุ้งที่ยังไม่ได้กางอยู่สองหลัง ๆ หนึ่งใหญ่ อีกหลังหนึ่งเล็ก เราช่วยกันคลี่ออกดูและลงความเห็นพร้อมกันว่า แต่ลำพังหลังใหญ่หลังเดียวก็พอถมไป ไม่จำเปนจะต้องกางถึงสองหลัง ทันใดนั้นเราสี่คนก็ถือเชือกสายมุ้งคนละสายแล้วแยกกันไปผูกทั้งสี่ทิศ ขณะนั้นนายทวียังสำราญอิริยาบถอยู่ภายนอก ข้าพเจ้าผูกแล้วก่อนเพื่อน เหลียวไปดูสหายทั้งสามเห็นยังคลำฝ่าง่วนอยู่ ข้าพเจ้าเลยผลุยเข้ามุ้งไป ทันใดนั้นตาพนก็ผูกเสร็จแล้วโผล่ผลุยเข้ามาข้าง ต่างคนต่างจ้องหน้ากัน ข้าพเจ้าคาดไม่ผิดว่าตาพูนมุ่งหมายจะชิงแชมเปี้ยนชิบแต่สู้ข้าพเจ้าไม่ได้

"เราว่าเร็วที่สุดแล้ว ยังมีคนเร็วไปกว่าเราอีก" พูดแล้วตาพูนก็ทำหน้าสั่นเหมือนแมว

ในระหว่างที่นายแสวงกับน้องชายยังผูกไม่เสร็จนี้ นายทวีลอยเข้ามาชยมือเชียร์ตามสบาย กว่าพี่น้องคู่นั้นจะผูกเสร็จเราสามคนก็ได้ยึดที่มั่นภายในข่ายเครื่องป้องกันยุงอย่างเรียบร้อย. คืนนั้นข้าพเจ้านอนไม่หลับเพราะไม่เคยนอนรวมกับใครๆมากมายเหมือนเช่นนี้ เราทั้ง ๕ มีสภาพค่อนข้างคล้ายกับปลาซาดินที่อยู่ในกระป๋อง แต่ยังไม่ถึงกลับหัวกลับหางอย่างปลาซาดิน

ครั้นถึงเวลาประมาณ ๔ นาฬิกาก่อนเที่ยงคุณคล้ายซึ่งอำนวยการอยู่ภายนอก ก็ได้เห็นตัวละคอนเขัดมาออกมาทีละคน ๆ ตาพูนออกต้นเพื่อน นายแสวงรองคอ น้องนายแสวงรับประถัด ข้าพเจ้า—เออ—ออกถัดจากน้องนายแสวง และนายทวีโหล่ผี ถ้าเปนฝรั่งอังกฤษ คุณคล้ายกับเราก็คงจะได้กู๊ดมอรนิ่งกัน แต่เราเปนคนไทยทั้งหมดจึงเปนแต่ยิ้ม ๆ กันเท่านั้น.

คุณคล้าย "ตื่นแล้วหรือครับ ?"

ตาพูนอมน้ำลายไว้เต็มปากจะยิ้มบ้างก็ไม่ถนัด เลยทำหน้าพิกล.

พอได้อรุณสหายเราที่นัดไว้อีก ๒ คน คือนายแช่มกับนายหวานก็มาถึง ส่วนคนขยมอีกคนหนึ่งนั้นหาได้มาด้วยไม่ สืบถามดูได้ความว่าผู้ที่รับปากไว้ว่าจะไปรับนั้นลืมเสีย เราก็มิรู้ที่จะทำประการใด.

บัดนี้เรือทั้ง ๔ ลำได้มาจอดเทียบท่าอย่างพร้อมแล้ว เสียงผู้คนขนของลงบรรทุกเรืออยู่เอะอะ เราจึงช่วยกันหอบหิ้วเครื่องดนตรีของเราลงไปบ้าง เรือนั้นเล็กจริง ๆ อย่างตาพูนว่า มีขนาดไม่ใหญ่กว่าเรือข้าง และรูปร่าง

หน้าตามันก็เรือข้างเราดิ ๆ นี่เอง. ภายหลังที่ได้ช่วยกันขึนเรือให้ตาพูนลงอย่างเอิกเกริกแล้ว เรา ๗ คนก็เข้าไปขลุกขลักกันอยู่ในประทุนเรือ พอเรือออกแล่นเครื่องสายของเราซึ่งตามหลังเรืออองค์กฐินติด ๆ กันมา ก็เริ่มทำเพลงไอยเรศอีกครั้งหนึ่ง โดยเหตุที่นั่งชิดกันมาก, ทุก ๆ คนต้องคอยระวังหลบคันชักของกันและกัน ซึ่งมักจะทิ่มมาโดนหัวเข่าเข้าบ่อย ๆ ข้าพเจ้านั่งบนกระทงตอนหัวเรือเคียงคู่กับนายหวานซึ่งสีไวโอรินอย่างขมักเขม้น คันชักของแกพุ่งมาแถวลูกตาข้าพเจ้า เล่นเอาต้องคอยระวังตาเขียง ไอยเรศเที่ยวนี้จะล่มเสียให้ได้ทีเดียว เพราะซออู้กับซอด้วงไปอยู่กันคนละทาง พอจบลงได้ข้าพเจ้ารู้สึกโล่งหัวอกขึ้นกระไร ที่นี้เปลี่ยนเอานายแช่มซออู้เข้ามาข้างใน ไล่นายหวานไปอยู่หัวเรือแทนนายแช่ม ได้ประโยชน์เป็นสองอย่าง คือเพลงกลมกล่อมขึ้น และข้าพเจ้าก็นั่งเป็นสุขขึ้นกว่าเก่า

ประมาณเวลา ๘ ก.ท. เราหยุดพักเพื่อกินข้าวเช้าต่างคนก็แก้ห่อข้าวที่ได้รับแจกออกเราจะกินรวมเป็นวงเดียวกันย่อมไม่ได้ เพราะกาละและเทศะไม่ยอมให้ แต่ลำพังกาละอย่างเดียวก็คงไม่กระไร เดี๋ยวนี้เทศะนั่นซิออกจะเข้มงวดมาก ข้าพเจ้ารับประทานไม่ได้เท่าไร เห็นจะเป็นด้วยของเหลวที่เป็นคู่กับโซดาเข้าไปทำพิษ ฝ่ายตาพูนนั้นกินจุสมร่าง ข้าวหมดไปห่อหนึ่งแล้วยังบอกว่าไม่พออยากจะได้มาเพิ่มเติมอีก ข้าวห่อที่ได้รับมาก็เพียงคนละห่อเดียวเท่านั้น จึงจำเป็นอยู่เองที่จะต้องรีบไปให้ทันเรือครัวซึ่งออกล่วงน่าไปก่อน เราต้องหยอดน้ำมันคนเครื่อง (แจว) ของเราเสียหนึ่งเยี่ยก ครานี้รู้สึกเรือแล่นเร็วขึ้นอีกถนัด ในไม่ช้าก็ได่ทันเรือครัว.

"อ้า—" นายแสวงเป็นคนร้องไป ใช้คำนำราวกับจะอ่านฉันท์กล่อมพระยาเสวตร์ ฯ "แม่คนนั้นยะ โปรดส่งห่อข้าวมาทางนี้อีกสักห่อเถิดจ๊ะ อย่าว่ากระไรเลย"

"พลึก!" แม่คนนั้นว่าพลางทำตาคว่ำเอานายแสวงเข้า

แสวงหมดท่าไม่รู้จะว่าอย่างไร เลยทำคอเอียงแล้วร้องเยา ๆ ว่า "แน."

"คังกา! คังกา!" สตรีกลางคนผู้หนึ่งชูห่อข้าวแหงนหน้าร้องมา น่ากลัวน้ำหมากจะหกจากปาก.

"ลำโน้นน่ะแฮะ" ตาพูนว่า "ไม่ใช่ลำนี้หรอก"

"มีน่าเล่า" ใครคนหนึ่งในหมู่เราพูดขึ้น เมื่อเรือแล่นไปทันกัน นายหวานซึ่งอยู่

หัวเรือก็ชะโงกตัวไปรับห่อข้าวมาถือไว้ ขณะนั้นเรือเอียงวูบนายหวานไม่มีหลักเลยร่วงลงน้ำไป ถึงเช่นนั้นแกยังอุส่าห์ชูห่อข้าวไว้ได้โดยไม่ให้เปียกเลย นายแจ่มรีบไปรับห่อข้าวมาเสียและนายหวานก็ปีนกลับขึ้นบนเรือ กางเกงแพรเปียกหมดโทษถึงต้องเปลื้องออกผึ่งไว้บนประทุนเรือ เคราะห์ดีที่แกนุ่งกางเกงลูกเสือไว้ชั้นในหาไม่ก็งามหน้า.

ประมาณสักสามชั่วนาฬิกาเราก็มาเกือบจะถึงวัดซึ่งข้าพเจ้าได้ทราบว่าชื่อวัดยิ่งทองหลางมีเรือชะล่าซึ่งบรรทุกพวกชาวบ้าน ผู้รักกุศลมาขูงเรือเราทั้งหมดไปจนถึงหน้าวัด จัดการลำเลียงของขึ้นยก เครื่องไทยทานนั้นขนเข้าโบถส์เลยทีเดียว ส่วนเครื่องของเราพักไว้หลังโบสถ์

วัดนี้ไม่สู้ใหญ่โตเท่าไรนัก แต่ดูท่าทางรุ่งเรืองดีอยู่ กุฏิโดยมากใช้เสาคอนกรีตอย่างแข็งแรง ศาลาการเปรียญก็ปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ยังคงทองล่องชาดงามระยับ บนหน้าจั่วด้านหนึ่งเขียนรูปพระอินทร์กำลังทรงช้างเอราวัณ แต่ช้างนั้นตัวเล็กมาก จนเป็นที่น่าวิตกว่าจะทานน้ำหนักพระอินทร์ไว้ไม่ไหว.

เราไปปูเสื่อตั้งวงขึ้นที่หลังโบสถ์ พวกเด็กวัดและไม่ใช่เด็กวัดพากันมามุงดู แน่น ราวกับ “มโหรศพกลางแปลง” ของสมห์หอม ข้าพเจ้านึกขำในใจที่ได้เห็นเด็กคนหนึ่งซึ่หิบซอฝรั่งแล้วร้องยอกเพื่อนกันว่า “แน่ะเว้ย, ตะเข้” เราทำเพลงไอย — — — ตรงนี้ตาพนสั่งข้าพเจ้าไม่ให้ยอกชื่อเพลง; กระดาก. จบแล้วคุณคล้ายก็มาเชิญเราไปในโบสถ์เพื่อช่วยกันถวายกฐิน กว่าจะเสร็จก็ได้เวลาขวนเพล ในขณะที่พระสงฆ์ฉันเพลอยู่นั้นเราก็บรรเลงเครื่องสายขนตลอดเวลา ครั้นพระฉันอิ่มเราก็ถวายตัวเป็นศิษย์พระต่อไป ทั้งคาวและหวานล้วนมีรสอันเอมโอชยิ่งนัก ต่อจากนี้แยกกันไปคนละทางสองทาง บางคนเที่ยวเดินชมภูมิประเทศ และบ้างก็ขอยมูลดานจากพระเอาไปไขถาน.

ข้าพเจ้ามากับตาพูน ทางหลังวัดเห็นมีสระน้ำอยู่สระหนึ่งกำลังน้ำเขียมขอย ริมสระมีต้นไม้ใหญ่แผ่กิ่งสาขาร่มเย็นน่าสบาย เรือน้อยลำหนึ่งผูกไว้กับหลักที่ริมฝั่ง และที่ใกล้ๆ กับเรือนั้นมีแผ่นกระดานทอดเป็นสะพานยื่นลงไปในน้ำ เราพากันแวะเข้าไป ตาพูนวักน้ำล้างมือและลูบหน้า ส่วนข้าพเจ้านั้นลงไปนั่งย่ออยู่ในเรือ ขณะที่คอยตาพูน ข้าพเจ้าก็ร้องแหล่เทศน์ “———กระแสใสเย็นจริง มัจฉาก็คลาคล่ำ บ้างก็โดดบ้างก็ดำ กระดุ้งกระดิ่ง

ข้างโยกหางวางวิ่ง แฝงขัวนิ่งแอยนอน ฝ่ายอนงค์ทั้งเจ็ดนาง, เข้าก็ถอดปีกหางออกเสียก่อนแล้วโผผวาลงสาคร ทั้งเจ็ดกินรเข้าก็เปรมปรีดิ์ข้างว่ายน้ำกระชำกระชม เสียงกระจิ๋มกระจ๋มกระจ๋กระจิ๋ ร้องว่าเหวยอะไรแม่ไวแม่วิ่ เอามือยีมือกระโดดน้ำตุ๋ม------" ถึงตรงนี้ก็พอดีตาพูนเสร็จธุระ

"ไปกันหรือยังเล่า ?"

"ไปก็ไปซิ" ข้าพเจ้าว่าพลาง ทางลุกขึ้นยืนเตรียมจะก้าวขึ้นจากเรือ

ตาพูนร้องว่า "ระวังนา จะตกน้ำลงไป"

ข้าพเจ้า "เหย, รู้หรอกน่า"

เพื่อจะพิสูจน์ให้ตาพูนเห็นว่าข้าพเจ้าจะไม่ตกน้ำ ข้าพเจ้าก็ก้าวออกจากเรือ เหยียบปลายสะพาน ทันใดนั้นไอ้กระดานข้านั่นก็กระดกแล้วเลยเลื่อนปรูดลงน้ำ

ข้าพเจ้าทำมือไขว่คว้าอากาศ "__!!!"

นายแสวงกับนายหวานเดินผ่านมา "_?

___?___!"

ตาพูนหัวร่องอหายอยู่ตรงนั้นเอง.

กางเกงแพรของข้าพเจ้าเปียกหมดทั้งตัว แล้วยังแถมเสื้อนอกอีกครึ่งตัว

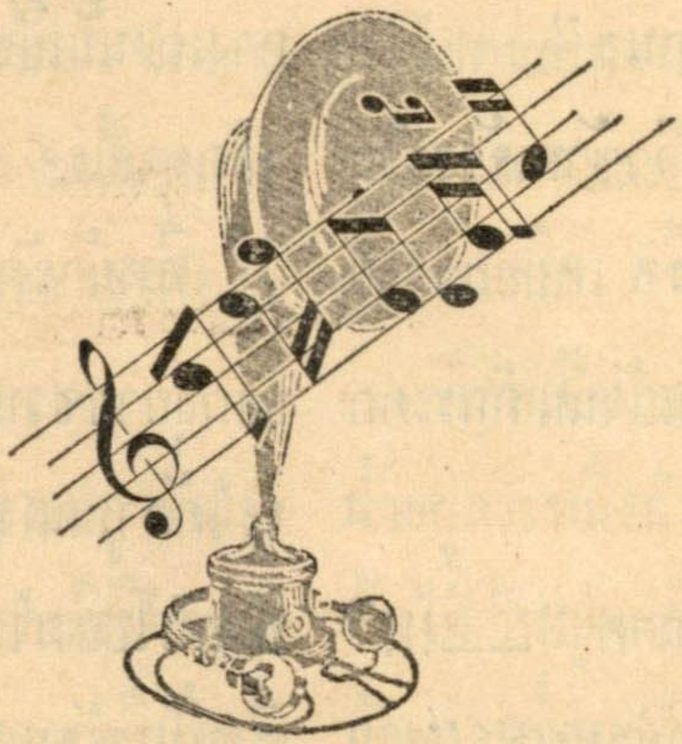
จนข้าพเจ้าขึ้นมาได้แล้วตาพูนยังไม่หยุดหัวเราะ ขณะนั้นข้าพเจ้าอยากจะชกปากแกเสียเหลือเกิน แต่ระงับสติไว้ได้ ด้วยว่าถ้าขืนเอะอะไปก็รังแต่จะเปลืองตัว อนึ่งกำปั้นของตาพูนถึงแม้จะไม่แข็งอย่างกำปั้นยินตันนิย์ แต่ก็ใหญ่โตพอการทีเดียว. ข้าพเจ้าเลยพลอยประสมโรงหัวเราะไปด้วย ทั้ง ๆ ที่ในใจไม่รู้สึกขบขันเลยสักนิดเดียว. ข้าพเจ้าไม่ได้แก้กางเกงออกยิดอย่าง นายหวาน เพราะไม่มีกางเกงลูกเสืออยู่ชั้นใน ได้แต่ใช้ผ้าเช็ดหน้ารีดให้สะเด็ดน้ำเท่านั้น เมื่อเสร็จแล้วแลดูเปนมันย่องคล้ายกับแพรญวนเนื้ออย่างดี ถ้าใครไม่เห็น ข้าพเจ้าตกน้ำ ก็จะทรายไม่ได้เลยว่ากางเกงนั้นเปียก. ที่ตรงนั้นผะเอิญปรอดคนนอกจากเรา ๕ คนแล้วก็ไม่มีใครอีกเลย

ที่หน้าวัดมีบึงใหญ่อยู่บึงหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงออกอุบายชวนพวกนั้นลงเรือไปเที่ยวในบึง เพื่อจะได้ตากแสงพระอาทิตย์ให้เต็มที่ แล้วเราก็พากันไปยืมได้เรือชะล่าลำหนึ่ง จากชาวบ้าน เรือนั้นมีท้องแบนและขนาดยาวมาก ข้าพเจ้าเห็นตาพนลงท้ายเรือ ข้าพเจ้าจึงเลียงไปอย่เสียตอนหัว หาไม่แกจะเห็นหน้าข้าพเจ้าแล้วก็จะทำหน้าทะเล้นเอาอีก ถัดจาก ข้าพเจ้าไปข้างหลังมีนายแสวง และคนอื่น ๆ ซึ่งสมัครมาแอนโกด้วยอีกราว ๗—๘ คน ตาพูนใช้ไม้ไผ่ยาวสัก ๒ ศอกเปนเครื่องถือท้าย คนอื่น ๆ ถือ

พายและกิ่งไม้ บ้างตามมีตามเกิด ช่วยกันพาเรือแล่นออกไปกลางบึงอันกว้างใหญ่ ซึ่งมีพงแขมขึ้นรกอยู่ริมฝั่ง ทำให้นึกเอาเองว่าขณันกำลังทำการล่าสัตว์ จำพวกฮิปโปโปเตมัสอยู่ในใจกลางของกาฬทวีป

น้ำในบึงนั้นใส จนมองเห็นโคลนตมที่ก้นบึง ส่วนความลึกคะเณว่าเห็นจะอยู่ในราว ๑ ฟาธัมเศษ เบื้องบนพื้นน้ำเต็มไปด้วยดอกบัวอย่างงาม ๆ ทางขอบบึงฟากโน้นแลเห็นต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่สล้าง แต่จะเป็นต้นทองหลางหรืออะไรก็เหลือความสามารถที่จะกล่าวให้ถูกได้. ส่วนเรือชะล่าของเราก็ลอยละล่องไป ๆ มา ๆ บ้วนเบียนอยู่ในระหว่างกอบัวจนกางเกงของข้าพเจ้าแห้งสนิท.

ต่อไปนี้ก็ไม่มีอะไรเป็นล่ำเป็นสันพอที่จะนำมาเล่า นอกจากความเพลิดเพลินใจในเวลาขากลับ.

นายย่อมมีความยินดีเสมอที่เห็นคนงานซึ่งยินดีกลับจากพักผ่อนมาทำงานตามเดิม.

หลวงรัชฎากรโกศล

อนุสรของเอมเปอเรอร์โรมัน

โดย

ปาลกาสนิธ

คำนำ

อนุสรต่าง ๆ ของเอมเปอเรอร์โรมันนี้ ข้าพเจ้าได้แปลมาจากหนังสืออังกฤษชื่อ 'The Golden book of Morcus Aurelius' ซึ่งข้าพเจ้าขอเรียกเป็นภาษาไทยว่า 'สมุดทองคำของมาร์คัสออริลิอัส' จึงเป็นการสมควรที่จะกล่าวถึงประวัติของท่านผู้แต่งไว้บ้างโดยสังเขปดังต่อไปนี้

มาร์คัสออริลิอัสได้สืบราชสมบัติเป็นเอมเปอเรอร์โรมันพระองค์หนึ่งเมื่อ ค.ศ. ๑๖๑ กล่าวกันว่าเมื่อกำลังทรงพระเยาว์พระองค์ได้รับการศึกษาอย่างดีเยี่ยมในสมัยนั้น พระองค์เป็นกษัตริย์ที่ทรงปรีชาสามารถมากในทางอักษรสาตร์และธรรมสาตร์ เนื่องจากเหตุนี้พระองค์จึงเป็นพระราชาและปราชญ์ที่มีพระจริยาวัตรอันสุขุมคัมภีรภาพเยือกเย็นยิ่งพระองค์หนึ่ง ดังจะเห็นได้จากอนุสรต่าง ๆ ของพระองค์ เอมเปอเรอร์มาร์คัสออริลิอัสได้ทรงเรียบเรียงอนุสรต่าง ๆ ขึ้นขณะที่กำลังทรงเสวยราชสมบัติ อนุสรต่าง ๆ ของพระองค์แบ่งออกเป็น ๑๒ เล่มสมุด พระองค์ได้ทรงเรียบเรียงเล่มที่ ๑ ขณะที่เสด็จไปกระทำยุทธสงครามกับพวกขแถเควได อนุสรต่าง ๆ

ของพระองค์นี้กล่าวกันว่าเป็น “มฤดกอันประเสริฐสิ้นหนึ่งซึ่งสมัยบัตยุบันได้รับช่วงจากโบราณสมัย” จึงมีผู้แปลออกแพร่หลายเป็นภาษาต่าง ๆ และมีผู้นิยมอ่านกันมาก ข้าพเจ้ารู้สึกเสียดายที่ยังไม่มีคำแปลอนุสรอันมีประโยชน์เหล่านี้ในภาษาไทย จึงเห็นว่าควรจะลองพยายามแปลไว้เป็นภาษาของเราบ้างตามสติกำลัง ในการแปลข้าพเจ้าได้อาศรัยคำแปลภาษาอังกฤษของเมริคคาเซาบอน ซึ่งได้แปลมาจากภาษากรีกอีกชั้นหนึ่ง การที่แปลเป็น ๒ ต่อเช่นนี้ ข้าพเจ้าเกรงว่าบางทีคำแปลภาษาไทยอาจคลาดเคลื่อนจากความเดิมในภาษากรีกบ้าง หากเป็นเช่นนั้นขอท่านผู้เป็นปราชญ์จงให้อภัยแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด.

อนึ่งหนังสือไทยเขยมเป็นหนังสือพิมพ์ซึ่งออกประจำเดือน เพื่อนำความบรรเทิงและสาระประโยชน์ต่าง ๆ มาสู่ท่านผู้อ่านเป็นครั้งคราว เพราะฉนั้นข้าพเจ้าจึงคิดว่าการที่ข้าพเจ้าจะแปลอนุสรตามลำดับซึ่งมีอยู่ในต้นฉบับโดยตรงนั้น บางทีอาจทำให้ท่านผู้อ่านมีความเยื่อหน่ายเกินไป ในการแปลข้าพเจ้าจึงได้เลือกคัดมาเฉภาะบางบทที่เห็นว่าน่าจะสมควร ถ้าหากคำแปลอนุสรเหล่านี้อาจกระทำให้ท่านผู้อ่านทั้งหลายมีความพอใจหรือรู้สึกว่าได้รับประโยชน์บ้าง แม้แต่เพียงเล็กน้อย ข้าพเจ้าก็จะมีความยินดีที่ความพยายามของข้าพเจ้าไม่เป็นการไร้ผล.

อนุสรของเอมเปอเรอร์มาร์คัสออริลิอัส

๑. ในเวลาเช้าท่านจงกล่าวกับตนเองว่า: วันนี้เราคงจะพบกับคนเกียจคร้าน คนอกตัญญู คนพูดเสียดสีตลกคนอง คนหยิ่งจองหอง คนปลิ้นปล้อนคดโกง คนอิจฉาริษยา คนปราศจากความเมตตากรุณา และคนสันดานหยาบช้าต่าง ๆ เหตุที่ความชั่วร้ายเหล่านี้ได้บังเกิดมีอยู่แก่คนเหล่านั้นก็เพราะความโง่เขลาไม่รู้จักค่าแห่งความดีและชั่วอันแท้จริง แต่เราเป็นผู้ที่ทราบอยู่แล้วว่าความดีนั้นเป็นของประเสริฐอันพึงปรารถนา และทั้งทราบว่าความชั่วเป็นสิ่งปฏิกูลพึงเกลียดชัง และนอกจากนี้เราย่อมทราบแล้วว่าผู้ที่ทำความขุ่นหมองต่อเราด้วยความชั่วร้ายต่าง ๆ นั้น เขาก็เป็นเพื่อนมนุษย์เช่นเดียวกับเรา ถึงแม้ว่าเขาไม่ใช่ญาติพี่น้องร่วมสายโลหิตร่วมบิดามารดากับเราก็จริง แต่เขาก็ยังเป็นมนุษย์มีความรู้สึก

และเป็นส่วนหนึ่งแห่งความศักสิทธิ์เช่นเดียวกับตัวของเรา เพราะฉนั้นเราจะเบียร้อนในกิริยาการกระทำของเขาได้อย่างไรเล่า ? เมื่อแท้ที่จริงเขาย่อมไม่สามารถที่จะนำความชั่วร้ายมาสู่ตัวเราอย่างไรได้ และการที่เราจะโกรธเคืองเขาก็ย่อมไม่เป็นการสมควรเช่นเดียวกัน เพราะเขาก็เป็นเพื่อนมนุษย์อันคล้ายคลึงกับตัวของเรา คนทุกคนเกิดมาก็เพื่อสำหรับทำกิจการร่วมกัน เช่นเดียวกับมือและเท้า ตาและหนังตา หรือฟันเบื้องบนกับฟันเบื้องล่างฉนั้น เนื่องจากเหตุนี้การเป็นปรปักษ์ต่อกันจึงเป็นการฝืนธรรมชาติ ที่ว่าฝืนธรรมชาตินั้นคือการโกรธฉุนเฉียวตีตนห่างไม่เหลียวแลดูซึ่งกันและกันนั้นเอง.

๒. มนุษย์ทุกคนเกิดมาก็เพื่อจะทำประโยชน์ให้แก่กัน เพราะฉนั้นท่านควรจะสอนเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้ดีขึ้น หรือมิฉนั้นก็จงทนอยู่ร่วมกันไปโดยอารมย์ดีเถิด.

๓. ธรรมดานายแพทย์และศัลยแพทย์ทั้งหลายย่อมต้องมีเครื่องมือไว้พร้อมสรรพเพื่อการรักษาพยาบาลอันอาจอุบัติเกิดขึ้นโดยฉุกเฉินฉันใด ตัวท่านก็ควรมีหลักความรู้อันเกี่ยวกับสภาพวัตถุทั้งหลายในทางโลกและทางธรรมไว้เช่นเดียวกัน และเมื่อท่านจะประกอบกิจการไม่เลือกว่าเป็นกิจการชนิดใด แม้จะเป็นสิ่งที่เล็กน้อยที่สุด ท่านก็ควรจะต้องระลึกถึงความเกี่ยวดองระหว่างทางโลกและทางธรรมไว้เสมอ เพราะถ้าท่านไม่ระลึกถึงพระเจ้าท่านก็จะเจริญในทางโลกมิได้ หรือถ้าหากท่านไม่เหลียวแลดูทางโลก ท่านก็จะไม่มีความเจริญในทางธรรมเช่นเดียวกัน.

๔. การแก้แค้นที่ดีที่สุดคือ การระวังตัวมิให้เป็นเช่นศัตรูของท่าน.

๕. ถึงแม้ว่าร่างกายของท่านจะกำลังสั่นสท้านด้วยความหนาวหรืออบอ่นเป็นศอย่างด้วยความร้อนก็ดี ถึงแม้ว่าท่านจะกำลังหลับงีบอยู่หรือพึงตื่นขึ้นจากการนอนหลับก็ดี ถึงแม้ว่าท่านจะกำลังถูกติเตียนหรือกำลังได้รับการสรรเสริญอยู่ก็ดี ถึงแม้ว่าท่านกำลังจะตายหรือกำลังประกอบกิจการอย่างใด ๆ อยู่ก็ดี ท่านพึงรู้สำนึกตนเถิดว่า "กาลกิริยาตาย" นั้นเป็นสิ่งหนึ่งในจำพวกกิจการและน่าที่ทั้งหลายซึ่งมนุษย์เราทุกคนจะต้องกระทำ.

๖. บุคคลซึ่งอยากจะรับประทานผลไม้แต่หาไม่ได้เพราะมิใช่ฤดูย่อมไม่ได้ผลสำเร็จฉันใด บุคคลซึ่งประสงค์อยากจะมีบุตรเมื่อยังไม่ถึงคราวที่ตนจะมีก็ย่อมเป็นฉันนั้น.

๗. อันว่าตาที่ดีนั้น ตามธรรมดาย่อม

สามารถจะมองดูสิ่งของสีต่าง ๆ ได้ ไม่เลือกเฉภาะจะต้องดูแต่ของที่เป็นสีเขียว เพราะสีเขียวเป็นสีเดียวซึ่งตาที่เจ็บอาจดูได้ ธรรมดาหูดีก็ย่อมจะมีความว่องไว อาจสดับฟังเสียงได้ทุกชนิดไม่เลือกว่าจะเป็นเสียงสูงหรือต่ำชนิดใด และธรรมดาท้องดีก็ย่อมจะไม่พรั่นพริ้งต่ออาหารซึ่งเป็นของแข็งหรืออ่อนชนิดใด เปรียบประดุจโรงสีซึ่งอาจบดสีสิ่งของต่าง ๆ ที่มีผู้นำมาสีนั้นได้ทุก ๆ อย่าง โดยนัยอันเดียวกันนี้ บุรุษผู้มีปัญญาก็ควรที่จะเตรียมตนไว้ให้พร้อมที่จะประสบเหตุการณ์ทั้งหลายซึ่งอาจเกิดมีขึ้นแก่ตน อันผู้ที่กล่าวว่าอนิจจาฉันสะสมทรัพย์ไว้ก็เพื่อสำหรับบุตรธิดาจะได้พักอาศัย และที่ว่าฉันทำกิจการต่าง ๆ ไปก็เพื่อจะให้เป็นที่สรรเสริญของคนทั้งหลายนั้น พึงเปรียบได้กับตาซึ่งพอใจเลือกดูแต่เฉภาะสีเขียว หรือประดุจพ่อซึ่งพอใจเลือกเคี้ยวแต่สิ่งที่อ่อนลมุนนั้นเอง.

๘. จงอย่าดำเนินชีวิตร์ประหนึ่งว่าท่านจะมีอายุยืนอยู่สักร้อยปี พึงรำลึกว่าความตายกำลังรอคอยอยู่ทุกขณะ เพราะฉนั้นเมื่อท่านยังมีชีวิตร์อยู่ จงเร่งขวนขวายประกอบความดีไว้เถิด.

๙. การที่บุคคลจะระงับน้ำใจซึ่งเทียอทยานตื่นเต้นเดือดร้อนโดยตั้งสติอารมย์ให้สงบเย็นปรกติลงโดยฉับพลันนั้น ดูเหมือนอาจจะทำได้โดยง่ายสดวกตายมิใช่หรือ ?

๑๐. แม้ว่าความตายจะมาสู่ข้าพเจ้าไม่เลือกว่าณที่ใดเวลาใด ข้าพเจ้าก็ยังจะคงเป็นผู้มีความสุข เพราะบุคคลซึ่งเรียกว่าเป็นผู้มีความสุขนั้นคือบุคคลซึ่งรู้จักเลือกสรรบ่นส่วนความสุขไว้สำหรับตนระหว่างที่กำลังมีชีวิตร์อยู่ ส่วนที่จัดว่าเป็นความสุขนั้นคือการมีดวงจิตร์ตั้งมั่นอยู่ในทางที่ดี มีความประสงค์ชอบ และการประกอบกิจการงานดีนั้นเอง.

๑๑. เมื่อตื่นขึ้นในเวลาเช้า สานุศิษย์ของท่านปราชญ์พีทะโกราซ มักจะเงยหน้าขึ้นดูท้องฟ้า เพื่อจะได้สังเกตเห็นว่าสิ่งธรรมชาติทั้งหลายยังคงกระทำการในน่าที่อยู่เสมอเป็นนิจมิได้หยุดหย่อน เพราะฉนั้นตนจึงควรที่จะรักษาความเรียบร้อย ความบริสุทธิ์ และความสงบเสงี่ยมไว้เสมอเป็นนิจเช่นเดียวกันอันธรรมดาดาวเดือนทั้งหลายนั้นย่อมไม่มีสิ่งใดบีดบังอย่.

๑๒. ท่านเป็นผู้ที่รู้การผิดและชอบมิใช่หรือ ? ฉันรู้ ถ้าเช่นนั้นทำไมท่านจึงไม่ใช้ความฉลาดอันนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ตนเล่า ? ถ้าหากความฉลาดของท่านดำเนินอยู่ในวิถีอันควรแล้ว จะมีอะไรอีกเล่าที่ท่านจะพึงปราถนา ?

เที่ยวจันทบุรี

๑

จันทบุรี

วันที่ ๒๐ สิงหาคม พุทธศก ๒๔๗๐

คำนับไปยัง คุณบรรณาธิการ ได้ทราบ

จดหมายฉบับก่อน ผมได้เล่าเหตุการณ์ที่เป็นไประวางอยู่กลางทเลให้ฟังแล้ว บัดนี้เห็นว่าเรื่องเรือเมล์ที่เดินทางทเลตวันออกนี้ ไม่ใคร่มีใครกล่าวถึงกัน น่าจะเป็นเพราะรถไฟของเราขึ้นหน้ากว่า และไปมาสดวกกว่านั้นเอง จึงนอกจากไม่มีใครรู้เรื่องเรือเมล์แล้ว ยังดูเหมือนจะพากันลืมว่าเรามีหัวเมืองอยู่ทางตวันออก อันมีอาณาเขตต์ต่อแดนกับอินโดจีนของฝรั่งเศส คือ มณฑลจันทบุรี อันมีพื้นภูมิดินฟ้าอากาศ นับเป็นชั้นดี, งาม, อย่างยิ่งนั้นเสียด้วย นับว่าน่าสงสารในความอาภัพของชาวเมืองพี่น้องเราเป็นอย่างมาก

ความจริงบริษัทเรือเมล์สายทเลตวันออกนี้ เขามีกิจการใหญ่โตมิใช่น้อย ยิ่งกว่านั้นต้องยอมให้ว่าเขามีกรุณาคุณแก่ประเทศเราและชาวเราอย่างมากอีกด้วย เพราะหากถ้าเขาไม่มาทำคมนาคมทางนี้แล้ว พวกเรากับพี่น้องเราชาวจันทบุรี ก็เกือบจะไม่มีโอกาสได้รู้จักหน้ากันเลย ชาวจันทบุรีก็จะต้อง—เกิดมา—แล้วอยู่ไป—ด้วยลำพังตนของตนเอง และดังนั้นเมื่อ ร.ศ. ๑๑๒ ชาวจันทบุรีจึงเกือบขาดญาติกับเรา

ขอให้คุณคิดดูเถิด ตั้งแต่ครั้งกรุงเก่าเมื่อเราจะรบกับใครทางทเล เราก็ต้องมายึดจันทบุรีเป็นฐานทัพเรือ เราได้เรือรบและเกณฑ์ต่อเรือรบที่จันทบุรี แม้กองทัพกรุงจะยกไปยังชุมพร, นครศรีธรรมราช, ก็ยังต้องผ่านมาจันทบุรีก่อน เมื่อเร็วๆ นี้เอง (รัชกาลที่ ๓) กองทัพกรุงที่ยกไปปราบเขมรกบถและรบกับญวนนั้น กองทัพเรือก็มาจันทบุรี กองทัพบกก็มาจันทบุรี เพื่อต่อเรือและทำนาเป็นเสบียงของกองทัพ

ยิ่งกว่านั้น คุณคงจำได้ว่า พระเจ้าตากก่อนจะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก็คือมาตั้งตัวที่จันทบุรี และที่จะตีทัพพม่าแตกไปให้ไทยได้คืนความอิสสรภาพอีกครั้งหนึ่งนั้น ก็เพราะได้มารวบรวมบำรุงกำลังที่จันทบุรี ฯลฯ

แต่แล้วขอให้คุณดูแต่นั้น จนบัดนี้ เรา หาได้มีคมนาคมติดต่อกับจันทบุรีไม่ เพราะเหตุที่เราไม่ต่อคมนาคม เราจึง เกือบ ลืมจันทบุรี

ด้วยเหตุดังนี้ ผมจึงว่า บริษัทเรือเมล์เขามีบุญคุณอยู่ เพราะไม่มีเขาเสียแล้ว ผมก็คงไม่ได้มาจันทบุรี แล้วทำไมผมจึงจะได้เห็นความดี ของจันทบุรี, ซึ่งดีทั้งภูมิภาพ, ดีทั้งดินฟ้าอากาศ, ดีทั้งพืนอันจะทำมาหากิน ดีทั้งสำหรับที่จะอยู่หาความสงบสุขเล่า ?

อ้าว, ผมออกจะว่า ดี ดี เลยไปเสียแล้ว หนอยคุณจะเข้าใจว่าผมคงจะเลย อยู่ จันทบุรี เพราะมีพบ อะไร ? ดี เข้าแล้วฤา เปล่าเลย ! ผมหมายเพียงว่า จันทบุรีคงดีแน่ แต่ต้องไม่ดีกว่า กรุงเทพ ฯ

เออ — นี่ผมว่าจะยอกเรื่องเรือเมล์ไพล่ไปสาธยายอะไรเสียยืดยาว อีกประการหนึ่งต้องขอให้คุณเข้าใจว่า ที่ผมพูดนี้ไม่ใช่เปนโปรประกันดา — แก่บริษัทเรือเมล์ดอกนะ ผมจะขอกไว้เพื่อความสดวกแก่คุณที่จะคิดมาบ้างในกาละข้างน่าเท่านั้น

เรือเมล์สายตวันออก

เรือรับคนโดยสาร ที่เดิน อยู่ทางทเล ตวันออก คือ ระวางกรุงเทพ ฯ — มณฑลจันทบุรี — กับเขตต์เขมร และญวนใต้ ในอินโดจีน เวลานี้มีอยู่ ๒ บริษัท คือ

๑. บริษัท สวาท สุขุม พาณิชย์ มีเรือ ๑ ลำ ชื่อ 'สาปะตัย' เปนเรือไม้ เดินระวาง กรุงเทพ ฯ กับเกาะกง (ของฝรั่งเศส) กำหนดออกจาก กรุงเทพ ฯ วันศุกร์ และกลับถึงในวันพุธ แต่เรือลำนี้มิได้รับถุงเมล์ไปรษณีย์ของรัฐบาล และผมมิได้เคยขึ้น จึงไม่มีความรู้ยิ่งกว่านี้

๒. บริษัท สยามสตีมเนวิเกชั่น ซึ่งห้างอิสเอเชียติก เปนเอเยนต์ บริษัทนี้ แต่ก่อนมีเรือเดินเพียง ๒ ลำ แต่ก่อนน่าผมมานิดหน่อย คือ เมื่อเดือน กรกฎาคมนี้เอง บริษัทเพิ่มเรือมาเดินอีก ลำ ๑ จึงรวมเปน ๓ ลำ ชื่อว่า 'ภาณุรังษี' ๑ 'นิภา' ๑ 'จุฑาธุช' ๑ เปนเรือเหล็กทั้ง ๓ ลำ มีระวางตั้งแต่ ๒๐๐—๓๐๐ ตัน

เรือ ภาณุรังษี เปน ลำใหญ่ กว่าเพื่อน ทั้งเปนเรือยนตร์ด้วย ลำนี้แหละพึ่งมาเดินใหม่ และซึ่ง ผมได้ขึ้น ออก ทเล ความเรียบร้อยสวยงามไม่ต้องพูด ดูไม่ผิดกับอยู่ที่กอย่างดีทีเดียว เพียงแต่ห้อง ซาลูน ก็ใหญ่กว่าบ้านผมเสียแล้ว เขาว่ากระบวนเรือของ บริษัทนี้

ด้วยกัน แม้ที่เดินอยู่ทางทเล ตวันตก ก็ไม่มี ลำใด จะเทียมลำนี้ ในความงามเรียบร้อย, สบาย และทันสมัย

ดังนี้ นับว่าเปน โชคดีแก่ผมอยู่ พอเริ่ม ออกทเลก็ได้พบของดี ๆ ทีเดียว จนทำเอาผม จะลืมรถไฟของเราเสียแล้ว

เรือ นิภา, ผมไม่ได้ขึ้น จึงไม่ได้เห็น แต่ เขา ว่า รูปร่าง เปน แบบเดียว กับ ภาณุรังษี หากแต่ย่อม กว่านิดหน่อย และเปนเรือเดิน ด้วยสตีม ไม่ใช่เครื่องยนตร์ ใช้เดินเครื่อง ด้วยน้ำมัน ไม่ได้ ใช้ ไฟ จึงเรียกว่าเรือไฟ ไม่ได้กระมัง ?

จุฑาธุช, เขาก็ว่าไม่เล็กใหญ่กว่า นิภา เท่าใด แต่พูดถึงความดี, ความงาม, และ ความสบาย, ด้อยกว่านิภา คงเปนเพราะเก่า กว่า ห้องหับจึงไม่ทันสมัย แต่เขาจัดให้ลำนี้ เดินไกลกว่าลำอื่น ๆ คือไปถึง 'เมืองฮาเตียน' เขตต์ญวนใต้ คงประสงค์บรรทุกสินค้ามาก กว่าบรรทุกคน

ตารางกำหนดเมล์

กำหนดเวลาเมล์ ผมได้ดูจากตาตรางในเรือ ดังจดมาเลา ๆ คือ

ภาณุรังษี — ออกจากกรุงเทพ ฯ ทุกวันเสาร์เวลาเที่ยงวัน แวะศรีราชา และถึงเมือง ระยอง เวลาเที่ยงคืน ต่อไป แวะเกาะเสม็ด ถึงเมืองจันทบุรี วันอาทิตย์ เวลาย่ำรุ่ง จากจันทบุรี แวะสนนควาย ถึง เกาะกง (ของฝรั่งเศส) เวลา ๖ ล. ท. ต่อไปแวะเชโก และถึงริม วันจันทร์ เวลา ๗ ก. ท. ออกจากริม เวลา ๓ ล. ท. แวะอานตอย ถึงเมืองฮาเตียน (ญวนใต้) วันอังคารเวลาย่ำรุ่งเปนที่สุด

เวลา ๙ ก. ท. กลับจากฮาเตียน แวะเค็พ และถึง จันทบุรี วันพุธ เวลา ๙ ก. ท. จากจันทบุรี เวลา ๑๐ ก. ท. แวะเกาะเสม็ด ถึงเมืองระยอง เวลา ๕ ล. ท. จากระยอง แวะศรีราชา ถึงกรุงเทพ ฯ ย่ำรุ่ง

นิภา — ออกจากกรุง.เทพ ฯ ทุกวันอังคาร เวลาเที่ยงวัน แวะศรีราชา ช่องแสมสาร ถึงเมืองระยอง เวลา ๕ ก. ท. วันพุธ ต่อไป แวะเกาะเสม็ด ถึงเมืองจันทบุรีเวลา ๑๑.๑๐ ก.ท. จากจันทบุรี แวะเกาะเปริต แหลมงอบ และถึงริม วันพฤหัศ เวลา ๑๐ ก. ท. เปนที่สุด เวลา ๓ ล. ท. กลับ จากริม แวะ เชโก เกาะกง สนนควาย คลองใหญ่ เกาะช้าง ปากน้ำเวน เกาะเปริต ถึงจันทบุรีวันเสาร์ ๘ ก. ท. เวลา ๑๐ ก. ท. ออกจากจันทบุรี แวะเกาะเสม็ด ถึงเมืองระยองเวลา ๖ ล. ท.

ต่อไปแวะซ่องแสมสาร ศรีราชา ถึงกรุงเทพฯ ก่อนเพลวันอาทิตย์

จุฑาธุช — ออก จาก กรุงเทพฯ ทุก วัน พฤหัศเวลาเที่ยงวัน แวะเกาะสีชัง เกาะพระ ซ่องแสมสาร ถึงเมืองระยอง วันศุกร์เวลา ๕ ก.ท. ต่อไปแวะเกาะเสม็ด ปากน้ำประแส ถึงจันทบุรี เวลา ๕ ล.ท. ต่อไปเกาะเปริต แหลมงอบ ถึงจังหวัดตราดวันเสาร์เวลาย่ำรุ่งเป็นสุดทาง

เวลา ๙ ก.ท. กลับจากเมืองตราด แวะเกาะช้าง วันยาว ท่าขาหย่าง ปากน้ำเวน เกาะจิก เกาะเปริต เกาะแมว ถึงจันทบุรี วันอาทิตย์เวลา ๒ ล.ท. วันจันทร์เวลา ๓ ก.ท. ออกจากจันทบุรี และปากน้ำประแส เกาะเสม็ด ถึงเมืองระยองเวลา ๒ ล. ท. ต่อไปแวะซ่องแสมสาร เกาะพระ เกาะสีชัง ถึงกรุงเทพฯ วันอังคารเวลา ๙ ก. ท.

ส่วนค่าโดยสานนั้น ทราบเท่าที่ผมได้เสียไป คือค่าเคยินจากกรุงเทพฯ ถึงจันทบุรี คนละ ๒๕ บาท อย่ากเรือคนละ ๖ บาท นอกจากนี้ไม่ทราบ ครั้นจะสืบมาบอกกับคุณก็จะดูประหนึ่งว่าผมเป็นเอเยนต์ของบริษัทไป

แต่ส่วนเรือสาปะตัยนั้น ทราบว่าค่าโดยสานถูกกว่าบริษัทนี้เล็กน้อย

มรสุมในอ่าวสยาม

เมื่อได้เล่าถึงเรื่องเรือเมล์แล้ว เห็นว่าควรเล่าถึงเรื่อง มรสุมในทเลไทย ให้ทราบเสียด้วย เพราะรู้ไว้ดีกว่าไม่รู้ เช่นดังผมครั้งนี้เพราะความที่ไม่รู้นั้นเอง จึงได้เดินทางในเวลากำลังมรสุม และจึงได้เซ, เกือบล้ม,

ก่อนอื่น ต้องขอวิชาภูมิศาสตร์มาพูดกันเสียสักหน่อยก่อน เพราะคุณก็คงเคยเรียนมาแล้ว แต่อาจจะไม่ใคร่ได้นึกถึง และจะรู้ถึงกำเนิดของลม

เราเชื่อกันแล้วว่า โลก ที่เราอยู่นี้มี อากาศ หุ้มห่ออยู่โดยรอบ (ถ้าอากาศไม่หุ้มไว้ โลกเรา คง ตก — แต่ตกไปไหนไม่ทราบ — แตก. แล้วเราคงตาย) และในอากาศนี้ ยังมี แก๊ส กับ ธาตุ อื่น ๆ ปนอยู่อีกเยอะแยะ (เห็นจะไม่ต้องจาระนัยว่ามีแก๊สและธาตุอะไรบ้าง)

อากาศ ที่หุ้มห่อโลกนี้แหละ เมื่อเคลื่อนที่ไปมา เราจึงเรียกว่า ลม (อากาศไม่มีมือมีเท้าเหมือนเรา แต่ก็ไปไหนมาไหนได้สบายโดยไม่ต้องอาสัยยาน รถไฟ เรือไฟฯ อย่างเราเสียด้วย นับว่าได้เปรียบเรามาก)

ปกติ, ท่านว่าอากาศมิได้อยู่นิ่งๆ อย่าง

ที่คนเราอยู่นิ่ง ๆ ในบางขณะนั้นเลย อากาศคงเดินไปรอบแกนโลก เร็วเท่ากับที่เราหมุนไปรอบแกนโลกเหมือนกัน แต่เมื่ออาการเดินมีปกติดังนั้น จึงมิได้เกิดลมแรง (ลมพัด) เราจึงคิดไปว่า หรือพวกว่า ไม่มีลม ซึ่งเป็นการผิด เพราะถ้าเกิดไม่มีลมจริง ๆ ขึ้นสักขณะหนึ่งแล้ว เราก็ต้องตายเท่านั้น

ดังนั้นที่เรารู้สึกว่า ลมพัด ก็เพราะอากาศมีอาการเดินผิดปกติ คือ เดินเร็ว หรือช้ากว่าตำบลที่เราอยู่หมุนไปตามโลกนั้นแล

ส่วนเหตุที่ทำให้อาการเดินของอากาศผิดปกติไปนั้น ก็เพราะว่าความร้อนเย็นของตำบลต่าง ๆ ในโลกนี้ไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงเมื่ออากาศของตำบลใดร้อน ก็ทำให้อากาศนั้นเบาตัว แล้วลอยขึ้นไป จำนวนหรือน้ำหนักอากาศในที่นั้นก็น้อยลง จึงเป็นเหตุทำให้อากาศที่เย็น ซึ่งมีน้ำหนักในตำบลติดต่อไหลเข้ามาแทนที่ เพราะกฎของอากาศมีธรรมชาติต้องเฉลี่ยให้เท่ากันเสมอ นี้แหละเป็นเหตุให้อากาศเดินผิดปกติ และเป็นเหตุให้เกิดลม หรือซึ่งเรารู้สึกว่าลมพัดนั้นด้วย

มรสุม — คือ คลื่นใหญ่ที่เกิดขึ้นในทเล ก็เพราะอาการเดินของลมนี้เอง แต่เป็นอาการที่แรงจึงพัดน้ำให้เป็นคลื่น และคำนี้จึงหมายเรียกลมฤดูนั้นว่า ลมมรสุม ด้วย พูดให้สั้นมรสุม ก็คือ ลมที่พัดเปลี่ยนทิศตรงกันข้ามนั้นเอง

ในอ่าวสยามมีมรสุมปีละ ๒ ครั้ง คือ

๑. ทางทเลตวันออก เริ่มแต่ราวเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน รวม ๔ เดือน นี้, เรียกว่า "มรสุมตวันตกเฉียงใต้" เพราะลมพัดมาแต่ทิศนั้น และเหตุที่ลมพัดมาดังนี้ ก็โดยว่าฤดูนี้ พระอาทิตย์เดินไปทางเหนือเส้นศูนย์สูตร์ของโลก เป็นเหตุให้ตำบลทางเหนือมีความร้อนมาก เช่นที่เบต, จีน, ญวน เป็นต้น อากาศในที่นั้นร้อน, เบาตัว, จึงลอยขึ้น ทำให้เกิดความว่าง ลมตวันตกเฉียงใต้จึงพัดเข้าไปแทนที่อย่างแรง ก็เกิดเป็น มรสุมขึ้น และขณะนี้ทาง คาบ มลายู ฝั่งตวันตก เช่น มณฑลภูเกต ก็เป็น มรสุมเช่นเดียวกัน

๒. ทาง ทเล ตวันตก ของ อ่าวสยาม เริ่มแต่ต้นเดือน พฤศจิกายน ถึง กุมภาพันธ์ รวม ๔ เดือน เรียกว่า "มรสุมตวันออกเฉียงเหนือ" เพราะลมพัดมาแต่ทิศนั้น เหตุที่ลมพัดมาดังนี้ ก็โดยฤดูนี้ พระอาทิตย์ย้ายทางเดินมาทางใต้เส้นศูนย์สูตร์ของโลก เป็นเหตุให้ประเทศตำบลที่อยู่ทางใต้เกิดความร้อน อาการ

ของอากาศจึงเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกับที่กล่าว แล้วในข้อ ๑ ลมจึงพัดเปลี่ยนทิศตรงกันข้าม มรสุม ทั้งสองทางนี้ ย่อมผลัดเปลี่ยนกัน ตามเวลาดังกล่าวแล้ว และฉนั้นเมื่อทางใด มิมรสุมอีกทางหนึ่งจึงไม่มี จึงเป็นข้อควรจำ สำหรับ ความ สดวก สบาย ในการเดินทาง ทเล และเพื่อให้ละเอียด และจำง่ายขึ้น ขอ ย่อไว้ ดังนี้

๑. ระวางเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม คลื่นในอ่าวสยามสงบทั้งสองฝั่ง

๒. ระวางเดือน มิถุนายน ถึง กันยายน เป็น เวลา มรสุมทางตวันออก และทางภูเกต

๓. ระวางเดือนพฤศจิกายน ถึงกุมภาพันธ์ เป็นเวลา มรสุมทางตวันตก

๔. เดือนตุลาคมเป็นเวลามรสุมเริ่มเปลี่ยน ทาง ลมพัดไม่แน่นอน

แต่ อย่างไรก็ดี ขอคุณ อย่าวิตกเกินไป แม้จะต้องเดินทางในเวลามิมรสุมก็ดี เพราะเรือกำปั่น ที่ บริษัท เขาสร้างสำหรับ มาเดินใน อ่าวสยามนั้น ก็ได้คิดขนาดกำลังให้พอสู้กับคลื่นลมที่มีในอ่าวสยามนี้แล้ว และความจริงก็ยังไม่เคยปรากฏว่าได้มีเรือลำใดถึงแตกล่ม เพราะมรสุมเลย

อนึ่ง ลมร้ายที่สุด ซึ่งพวกเราเรียกกันว่า "ลมใต้ฝุ่น" คือลม "ไซโคลน" หรือ "แอนติไซโคลน" อย่างที่คุณสาแก่ไปถูก มาจากทเลจีนนั้น ก็ไม่ปรากฏว่าเคยมีในทเลไทยเลย ฉนั้นจึงไม่มีเหตุอันควรกลัวถึงกับจะเดินทางทเลในฤดูมรสุมไม่ได้ ก็ที่ผมมาจันทบุรีนี่ยังไง ไม่ใช่เวลามรสุมหรือ แล้วผมเป็นยังไง แม้จะเรียกว่า เมา ทีเดียวก็ยังไม่ถึง เพราะมันเพียงแต่ เซ เท่านั้น และที่ผมยังไม่กลับก็ไม่ใช่จะรอให้หมดมรสุม ผมยังไม่ กลับ เพราะ ยัง เห็น ว่า จันทบุรี ดี อยู่ตากหาก!

มรสุม อีก ชนิด ๑

ที่กล่าวมาแล้ว เป็น มรสุม ที่เกิดแก่ ทเล แต่บัดนี้ จันทบุรีทำให้ผมรู้จักมรสุมอีกชนิด ๑ มรสุมนี้เกิดแต่ลมเหมือนกัน แต่ว่าเกิดแก่คน

คุณคงเอะใจว่า อะไรคนเป็น มรสุม หรือ มรสุมคนจะมีได้อย่างไร? เพราะผมเองที่แรกก็มีสิบหกด้านเหมือนกัน แต่จันทบุรีนี่แหละทำให้ผมสว่าง และรู้จักมรสุมชนิดนี้ ทั้งรู้ด้วยว่า มรสุมคน มีอยู่ทั่วไป ไม่ จะเพาะที่จันทบุรี มีอยู่ทั้งในน้ำบนบก หรือตลอดใต้ดิน และบนฟ้า ทีเดียว ———— (ถ้ามีคนอยู่)

เออ, คุณ คงฉงนยิ่งขึ้น แต่ความจริงเป็น

เช่นนั้น

วัน ๑ เวลาค่ำ ผมกับเจ้าของบ้านที่ผมอาศัยอยู่ ชวนกันไปหาท่านข้าราชการผู้ ๑ ซึ่งผมจำได้ว่าเราเคยเป็นนักเรียนร่วมโรงเรียนกัน และเคยเล่น ต้องเต ย้อหุ้น กัน เมื่อมาพบเข้าเช่นนี้ ผมควรไปหาจึงจะถูกด้วยขนบธรรมเนียม

พอไปถึงประตูรั้วบ้านท่าน ผมผู้เดินหน้าก็เข้าไป แต่ต้องหยุดชงักเพราะเพื่อนที่ไปด้วยฉุดแขนไว้ ผมตกใจเพราะกำลังเดินเพลิน ๆ หันไปมองหน้าเขา เห็นเขาทำปาก จุ๊ ๆ และยกมือขึ้นโยกตรงหน้าเป็นเชิงห้าม

"ทำไม? หมาดุรึ" ผมถาม

"จุ๊ จุ๊" เขาตอบด้วยภาษาอย่างนี้ และยกมือยอกเป็นอาณัติให้นิ่ง

"ทำไม? เป็นอะไรรึ" ผมถามโดยยังงงอยู่

"ฟังๆ เงียบๆ กำลังเกิดมรสม" เขาพูดพลางทำท่าอย่างตั้งใจฟังเสียงอะไรอย่าง ๑

"อินันบอกแล้วไม่ใช่หรือ บอกรู้จักกี่ครั้งกี่หนแล้ว ว่าไม่ให้ทำเช่นนี้ ไม่ให้ประพฤติยังงี้!" เสียงนี้ดังมาจากบนเรือนที่เรากำลังจะขึ้นไป และซึ่งทำให้เราต้องหยุดอยู่ ผมมองดูหน้าเพื่อนเห็นเขายิ้มเป็นนัย "เปล่าน่า ---" อีกเสียง ๑ ปรากฏขึ้น ซึ่งผมจำได้ว่าเป็นเสียงท่านข้าราชการ ผู้เป็นเพื่อนผม

"เปล่าแปล่วอะไร ก็เขาเห็นนี่นา ว่าละจะยังมาเถียงอีก ฯ เสียงดุ คือเสียงหญิงคนแรก

"เปร่านา จริงๆนา" เสียงชายอ่อย ๆ

"คุณสาบาลได้หรือว่าคุณไม่ได้กอดมัน, ไม่ได้ จู๊ ---ฮือ น่าโมโหนัก เขาเห็นกับตาละยังมาโกหกล่อน ๆ"

พอขาดเสียงพูด ก็ได้ยินเสียงพลุบ--พลับ ๆ อีกอัก ๆ จะเป็นเสียงปล้ำกันหรือติกันก็ไม่ทราบ แล้วก็มีเสียง--"ฮุย--ฮึย ๆ--เล่นอะไรยังงี้ก็ไม่รู้" แน่ว่าเป็นเสียงผู้ชาย

"เล่นรึ--หาว่าเล่นรึ, จริงๆนา สาบาลมาเทียวว่า จู๊--ฮือ," เป็นเสียงอย่างโทษะขึ้นนาสิก แล้วก็มีเสียงดัง "ผลัวะ--ผลัวะ"

"โอย---หล่อนนี่บ้าเสียแล้ว" เห็นจะไม่ต้องบอกว่าเสียงนี้เป็นเสียงใคร

"บ้ารึ--เอาๆ--ว่าบ้ารึ--สาบาลๆนา" เสียงนี้ดูเหมือนแสดงความโกรธและโทมนัสปนกัน จึงฟังดูสั่น ๆ เครือ ๆ

"เอ้า--ให้ข้าวะพ่อหักคอซี" เสียง

สาบาลดัง

"หักคอทำไม – หักคอใคร" เสียงถาม

"หักคอฉันน่ะซิ" ตอบ อย่างใจเด็ด

"ไม่เอ๊า – ไม่เอา, หักคอคุณทำไม? หักเสียทำไม"

"อ้าว, ก็หักให้ตายเสียน่ะซิ"

"ตาย – ตายทำไม? ไม่ให้คุณตาย"

"เอ๊ะ, ก็บอกให้สาบาล ก็สาบาลแล้วจะเอายังไงอีกล่ะ"

"จริงๆ ริ, คุณไม่ได้ขู – ฮือ! จริงๆ ริ" เสียงถามอ่อยลง

"ก็หล่อนเห็นไหมล่ะ" เสียงตั้งปัญหาบ้าง

"อิฉัน – เห็น – เห็น"

"เห็นฉันน่ะริ ขูบ นางแอ๊ว เฮอะๆ ก็เมื่อเห็นแล้ว จะต้องถามทำไมอีกล่ะ"

"อิฉันเห็นแต่ที่เงานี่, เห็นในเงาหน้ากับหน้าติดกัน อิฉันก็ว่าคุณขูบมันน่ะสิ"

"เฮอ – สิ้นเคราะห์ไปเถอะ, ทำไมเมื่อหน้าในเงาติดกันน่ะ หน้าจริงๆ จะต้องติดกันด้วยริ. เมื่อหน้าอยู่ตรงกัน เงาก็ทับกันได้ไม่ใช่ยังงั้นดอกริ"

"ไม่รู้ริ อิฉันถามแต่ว่าคุณขูบมันจริงๆ หรือเปล่าต่างหากล่ะ"

"เอ๊ะ, ถามยังไง. เมื่อขูบก็ต้องขูบจริงๆ อ้ายขูบเล่นๆ เปนยังไง ฉันไม่เข้าใจเลย"

"ไม่เอาน่า – เขาถามว่าคุณขูบนางแอ๊วฤาเปล่า?"

"อ้าว, ก็หล่อนไม่เห็นดอกริ"

"เอ๊ะ, ก็ไม่เห็นน่ะซิจึงได้ถาม"

"ยังงั้นก็ – เปล่า"

"เท่านั้นแหละ ยอกเสียตรงๆ เท่านั้นก็สิ้นเรื่อง"

ผมกำลังพึงเพลิน และกำลังคิดว่าท่านผู้นั้นได้ดมนางแอ๊วจริงหรือไม่ เพราะคำตอบเปนปัญหาอยู่ ออกเสียดายที่เพื่อนเขาฉวยมือผมลากหลุนๆ กลับออกไป พอห่างบ้านเขาก็ใส่เสียก้างๆ ซึ่งผมก็อยู่นิ่งไม่ได้เหมือนกัน

"เราต้องกลับกันเถอะ เพราะเกิดมรสุมเสียแล้ว ขืนเข้าไปจะพลอยถูกเข้าด้วย" เพื่อนเขาว่า

"อะไร? มรสุม. เขาทะเลาะกันน่ะหรือ"

"ทะเลาะกันที่เกิดจากลมโทษะนั่นเปนอีกอย่าง ๑ ส่วนอย่างนี้จะเรียกว่าทะเลาะวิวาทยังงั้นไม่ได้ คุณไม่รู้หรือ ลมโทษะที่ทะเลาะกันนี้มาจากความหึงส์ มันมาแรงนักแรงเปนลมมรสุมทีเดียว ผมหรือใครๆ ที่นี่จึงเรียกว่า "มรสุม" เพื่อนผมอธิบาย

"อ้อ—อ้อ—อ้อ" ผมรับ

"ยิ่งกว่านั้นอีกไปอีก ลมมรสุมไม่ได้มีและสงขณะเพาะทเล ๑ ทเลใด อาจมีติดต่อกันได้ฉันใด มรสุมที่เราไปพบมาเดี๋ยวนี้ ก็มีการลากลามติดต่อไปได้เหมือนกัน" เขากล่าวต่อ

"เอ๊ะ, เอ๊ะ, ยังไง ยังไม่เขาใจ" ผมถาม

"อ้าว, ถ้าหยากรู้ พรุ่งนี้ลองไปดูที่ที่ทำการรัฐบาลด้วยกันสิ คุณจะได้เห็นว่าลมมรสุมคืนนี้ จะไปพัดถึงในออฟพีศ ทำให้เสมียนพนักงานปั่นป่วนไปตามกัน"

"คือยังไง ?"

"คือว่า เมื่อทเล ๑ ถูกมรสุม ลมในทเลนั้นก็ปั่นป่วน แล้วก็เลยไปเกิดเปนมรสุมขึ้นในทเลอื่นต่อไปด้วย เพื่อทดแทนกัน"

"คือยังไง ? ยังไม่เข้าใจถนัด"

"อี๋, คนกรุงเทพ ฯ อะไรโง่จริง, กล่าวง่าย ๆ ก็คือ ท่านที่ถูกมรสุมคืนนี้ ก็ไปเปนมรสุมออกตัวแก่ลูกศิษย์ในออฟพีศนั่นน่ะสิ"

"อ้อ———ยังงั้นดอกเรอะ"

"แน่เทียว เด็ก ๆ มันรู้กันดีทุกคน พอวันไหนมรสุมเกิดขึ้นในออฟพีศ เขาก็พูดกันเปรย ๆ ว่า "เมื่อคืนมรสุมแรงจริงโว้ย"

ดังนี้แลเปนความรู้ใหม่ในเรื่องมรสุมและด้วยความเปนห่วงถึงคุณบรรณาธิการ ผมจึงได้เล่ามาให้ฟังด้วย ขอจงระวังตัวให้ดี เวลาจะเดินทางเรือ จงระวัง มรสุมให้มาก ๆ เพราะเหตุว่าเมื่อคุณถูกเข้าแล้ว ไม่ใช่ลำบากแต่คนเดียว มันพลอยไปถึงเพื่อนบ้านร้านช่องอื่นๆ อีกด้วย

เครื่องหมายทางเรือ

เมื่อได้เล่าถึงกำหนดเรือเมล์, มรสุมทเล และมรสุมคน มาให้ฟังแล้ว ก็เห็นว่าควรเล่าถึง 'เครื่องหมายทางเรือ' ให้ทราบเสียด้วย เพื่อเปนความรู้ไว้ เผื่อภายภาคน่า เหมาะท่าเหมาะทาง คุณอาจจะไปเปนกัปตันเดินเรือถึงแม้ไม่ใช่เรือยนตร์เรือไฟ จะเปนเรือใบก็ดี ก็ยังจะเปนประโยชน์ได้มาก

คำที่เรียกว่า 'เครื่องหมายทางเรือ' นั้นมีหลายอย่างด้วยกัน จำแนกออกได้ คือ

ประภาคาร, กระโจมไฟ, กระโจม(ไม่มีไฟ), เรือทุ่นไฟ, เรือทุ่น (ไม่มีไฟ), ทุ่นไฟ, ทุ่น (ไม่มีไฟ), และ กรุย.

สิ่งที่กล่าวนี้ บางอย่างมีไฟสำหรับให้แลเห็นในเวลาค่ำคืน บางอย่างไม่มีไฟ ดังได้บอกไว้แล้ว เพื่ออาสัยดูช่องร่องทางในเวลาสว่าง และไฟนั้นยังมีต่าง ๆ กันคือ

ไฟที่ต้องจุด, ไฟที่ติดตลอดเวลา, ไฟน้ำมัน, และไฟแก๊ส ทั้งที่ติดตลอดเวลา และ

ติดเองดับเอง (ซันวาลฟ์)

คุณคงสงสัยในไฟอันมีฤทธิ์อำนาจต่าง ๆ คันดังนี้ แต่ครั้นจะอธิบายด้วยหนังสือให้รู้ วิธีตลอด ก็จะเปนการยืดยาวไปประการ ๑ อีกประการ ๑ ผู้ยอกก็ไม่เคยใช้ไฟอย่างนี้ เหมือนกัน จึ่งก็คงไม่รู้จนดีที่จะอธิบายได้ละเอียดกระมัง? ฉะนั้นเอาเพียงว่ารู้ว่าเข้าใจกันก็เห็นจะพอ คือ

ไฟชนิดที่ต้องจุดเปนอัตรานั้น ก็คือ ไฟน้ำมันที่จุดในเรือทุ่นไฟ และเรือทุ่นนี้ประจำอยู่ตามร่องเข้าออก ดังจะเห็นได้ที่สันดอน

แต่ไฟน้ำมัน ที่อยู่ตามกระโจมอันเรียกว่ากระโจมไฟนั้น ก็หาต้องจุดกันทุกวันไม่ เพราะไฟนี้ติดอยู่เสมอ เวลากลางวันจะแลไม่เห็นก็เพราะแสงพระอาทิตย์ขับให้อับแสงไป ต่อค่ำคืนจึงจะแลเห็นได้ ไฟชนิดนี้ถ้าไม่มีเหตุเอ็กสิเดนต์ทำให้ดับ ก็เรียกว่าไม่ต้องจุดกันจนตลอดชาติเหมือนกันนอกจากเวลาเปลี่ยนไส้, เติมน้ำมัน. การเติมน้ำมันนั้นตั้งเดือน ๒ เดือนจึงจะเติมกันครั้ง ๑ สุดแต่ถังน้ำมันจะใหญ่เล็ก แต่น้ำมันที่จะหล่อเลี้ยงไส้นั้น มีเครื่องสำหรับทำให้ไหลลงไปแต่พอดีแก่การตลอดจนไส้ ก็มีเครื่องสำหรับให้ไขขึ้นในตัวเองเกี่ยวเนื่องกันกับน้ำมัน ดังนั้นจึงไม่ต้องคอยจุดคอยดับและไขไส้ และจึงติดอยู่ตลอดเวลา,

ส่วนไฟแก๊สนั้น ยิ่งวิเศษขึ้นไปอีก เพราะจุดทิ้งไว้ตั้ง ๖ เดือน จึงจะเติมแก๊สกันครั้ง ๑ แต่ราคาคงแพงกว่าอย่างไฟน้ำมัน ทราบว่าตั้งหมื่น ๆ ทีเดียว และที่วิเศษที่สุดก็ชนิดที่ติดเองดับเอง ซึ่งเรียกว่า 'ซันวาลฟ์' นั้น

อนึ่งไฟเหล่านี้ ยังมีวิธีส่งแสงแปลก ๆ กันไปอีก ไม่ใช่เปนอย่างเดียวกันทั้งนั้น คือ

ไฟนิ่ง, มีแสงสว่างอยู่เสมอ ไม่มีอาการเปลี่ยนแปลง

ไฟวับ, มีแสงสว่างขึ้นวับ ๑ ชั่วสักครู่ วินาทีแล้วก็มืดลง แล้วก็วับขึ้นอีก แล้วก็มืดลงอีก สลับกันไป แต่ระยะเวลามืดมากกว่าเวลาสว่าง

ไฟวับเปนหมู่, คือไฟวับนั้นเอง แต่วับขึ้น ๒—๓—๔ ที แล้วก็มืดไปนาน แล้วก็ วับ—วับ—วับขึ้นอีก สลับกันเรื่อยไป

ไฟวาย, มีแสงสว่างวายขึ้น (มากกว่าไฟวับ) แล้วก็มืด แล้ววายอีก อย่างเดียวกับไฟวับ แต่ระยะวาย มีเวลานานเท่ากับระยะมืดหรือนานกว่า

ไฟวาย, เปนหมู่, ก็ทำนองเดียวกับไฟวับหมู่ แต่ระยะแห่งความสว่างที่ วาย—วาย—วายนั้น

อาจไม่น่านเท่ากันก็ได้ คือวายมากวายน้อยสลับกัน

ไฟนิ่ง_วับ, คือไฟที่มีแสงสว่างอยู่เสมอนั้นเอง แต่เปลี่ยนเปนนาน ๆ ก็วับเสียครั้ง ๑ คือ ดับ หรือ มืด เสีย ๔_๕ วินาที แล้วก็สว่างขึ้นอีก

ไฟนิ่งและวับเปนหมู่, ก็คือไฟนิ่ง_วับนั้นแหละ แต่มีวับหลายวับซ้อนกัน ไม่ใช่วับที่เดียวเท่านั้น

ยอกเท่านี้ก็เห็นจะพอเสียที ถ้าหยากรู้มากกว่า เอาไว้ผมกลับถึงกรุงเทพ ฯ จึงค่อยคุยกัน เพราะความจริง (ไม่ใช่คุยโต) ผมยังมีความรู้หรือได้รู้อะไร, ในเรื่องทเล ที่จะคุยให้คุณฟังได้อีกมากทีเดียว

อ้อ. ควรรู้ไว้ด้วยว่า ประภาคารซื่อพาหุรัตน์ ซึ่งอยู่บนยอดเขาเกาะจวง สุดเขตต์จังหวัดชลบุรี ทางทิศใต้ ต่อกับ เขตต์ จังหวัดระยองนั้น เปน ประภาคารที่สูง, ใหญ่, เก่า, และส่งแสงไฟไกลที่สุดในประเทศสยาม คือประภาคารนี้สร้างขึ้นและใช้มาแต่ พ. ศ. ๒๔๓๑ ดวงไฟสงกว่าระดับทเลถึง ๑๔๑ เมตร์ ส่งแสงได้ไกล ๒๙ ไมล์ทเลเศษ

ส่วนกระโจมไฟอื่น ๆ ที่มีในสยามนั้น ที่ส่งแสงอย่างใกล้ที่สุด ก็มีระยะถึง ๓ ไมล์ทเลเปนอย่างต่ำ เช่นกระโจมไฟที่ซ่องแสมสาร เปนต้น

อ๊ะ, ยิ่งเล่ายิ่งเพลิน แต่พอหยุดเขียนสิรู้สึกเมื่อยทันที ไม่ได้การทำงานหนักนักเจ้าโรค 'อ่อนเพลีย' จะกำเริบ หน่อยจะไม่ได้กลับบ้างกอกเสียจริง ๆ จึงเอาเปนยุติเรื่องอะไร ๆ ในทะเลกันเสียทีเถอะ หากมีกำลังจะเล่าถึงเรื่องบนบกให้ฟังต่อไป.

ขอส่งความคิดถึงอย่างใหญ่ไปยังคุณตามเคย.

ครรชิต.

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

◎ เอี่ยม อรอมรสดับ
ริบชอบประกอบสม
◎ ซ้อมผัดและคัดตัณ —
ต้นเข้าก็เอาลง
◎ กลางเข้าก็เอาขัด
ปลายเข้าก็ทำขนม
◎ แก่องค์มโหสถ
โดยปรีดิเปรมเปรอ
◎ ฝ่ายโพธิสัตว์สุนทร
เลิดรสอร่อยมี่
◎ ถ่มยาคูกับเข —
ดังยาคูที่กิน
◎ “แน่ะเจ้ามิรู้จัด
ต้มยาคูเปนไฉน
◎ นางได้สดับโทษ
พลันเผยเฉลยครอง
◎ “แม้นยาคูไม่ดี
อิกภัตตะจัดสม
◎ ฝ่ายโพธิสัตว์สดับ
พุญชภัตร์ขนมของ
◎ ทั้งแสร้งแสดงโก —
อาหาระน่ายินดี
◎ แล้วไล้ละเลงทา
ไล่ไปประจานตน

สรศัพทสั่งนิยม
ดุจวาทประสาธน์ประสงค์
ฑุลพลันวิจารณ์ผจง
ปจยาคุโอชะสม
ปจรภัตตโดยนิยม
ลุสฤษดินำเสนอ
ปฏิบัติบำรุงบำเรอ
ปฏิพัทธภักดิปริย์
บริภุญชยาคุดิ
มนปองจะลองยุพิน
พะและเสแสดงติฉิน
นฤรสอร่อยอะไร
กิขบ่ณน์ประการะใด
ยมิโอชะควรจะปอง
นฤโกรธพิโรธสนอง
มขุพจน์ประโลมพิรม
ปุวมิก็ควรนิยม
ขะก็ควรจะลิ้มจะลอง ”
สรศัพท์เสนอสนอง
นุชแล้วก็ตำหนิฉิน
ขพิโรธะโฉมยุพิน
ขะก็รวมขยำระคน
ภริยาตลอดสกนธ์
ณะทวารอคาระพลัน

◎ นางคิมิมิจิต ทยุคิดพิโรธะฉัน
ใดเลยประคองอัญ — ชลิแล้วก็ริบกระทำ
◎ ดังวาทะประศาสน์ยิ่น ขมิขืนมิขัดณะคำ
เชื่อจริงประจักษ์จำ วจสามิทุกประการ
◎ แท้ธรรมดาสรร — พสุภรรยาอุฬาร
คุณธรรมประจำมาน ผิวภัสดาแสดง
◎ โอวาทประศาสน์ใด ก็มิขัดมิขืนมิแขง
คล้อยตามหทัยแสวง อภิรมย์ชโลมชลอ
◎ ธิรุตม์ชะรู้แน่ มนแดอนงค์ลออ
เพียบคุณอดุลย์พอ นฤมานะแขงทนง
◎ ปราโมทย์ชะโปรดเรียก ภริยาสุขุพะยง
ปลอบปลื้มประโลมองค์ นุชชื่นระรื่นฤดี
◎ นางได้สดับอา — ลปนาก็ระลึ
เข้าหาสวามี ขมิเยิ่งกระบิดกระบวน
◎ ยิ่นปราชญ์ประทินน์สา — ฎกสั่งอนงคะนวล
ไปอาบอุทกทวน ชำระกายสอาดสอาง
◎ นงเยาว์ลำเพาโฉม อนุโลมมิอางขนาง
อายสุทธะสรรพาง — ควิลาสวิไลยฉวี
◎ ธิรตม์ชะร่วมสม อภิรมยะไปรมะปรีดิ์
ล่วงวารก็นานมี มนคิดจะคืนสถาน
◎ จึ่งแขงแสดงคำ ดุจดำริห์ทุกประการ
แก่มิ่งพิมลมาล — ยตระเตรียมจะจรดล
◎ แล้วลาขิดามา — ตุและทินนะสรรพะขน
ขอคืนอคารตน สหเยาวะกัลยา

อมรเทวีคำฉันท์

ของ

"ศรีไชย"

(ต่อจากหน้า ๘๖๐ ฉบับ ตุล ๒๔๗๐)

อินทวงศฉันท์

๑๒ ◎ ล่วงโดยลำดับมิ วรชิร์และศิริยุพา
สองสมสเน่หา สุขกายสยายกมล
◎ ช่วยกันประกอบการ ธุรภารประสิทธิผล
ตามฐานะของตน ทุนทรัพย์ทวีวิบุล
◎ องค์โพธิสัตว์บัณ— ฑิตย์ญุณมอดุลย์
วันหนึ่งรำพึงสุน— ทรเล่ห์ะลองกมล
◎ แห่งอรอมรจัก มนหนักณะคุณสุภณ
เชื่อฟังและยังตน ณะอุวาทะหรือไฉน
◎ จึงเผยเฉลยพจน์ มธุรศชโลมณะใจ
แด่นวลอนงค์ไพ— บุลลักษณ์เฉลิมเฉลา
◎ "ดูกรอมรนง— นุชของอุส่าห์ะเอา
ตัณฑุลประมวลเดา ระประมาณกึ่งทนาน
◎ ปรุงขึ้นประดิษฐ์ตัณ— ฑุลสรรพะสามประการ
คือยาคุอาหาร และก็ภัตตะทั้งขนม"

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

◎ ชนนิชนกยิน มนจินตะห่วงธิดา
ผั่งฝากและโอวา— ทประศาสน์ประสิทธิสม
◎ อวยพร ยวรสวัส— ดิพิพัฒน์ดุลย์อุดม
แก่ชนชไมชม ขะณะยามวิโยคะกัน
◎ สองศริสดับวาท อนุศาสน์ประศาสน์ประสันน์
รับพร ยวรวัน— ทนลาก็คลาคระไล
◎ องค์โพธิสัตว์ธิ— ระประทินนะร่มประไพ
รองเท้าเสนอใน นุชเยาวะภรรยา
◎ ล่วงโดยลำดับเดิร บทเพลินเจริญมนา—
รมณ์บรรลุมรรคา จรแนวพนมอรัณย์
◎ สองริมวิถีตาย ติณชาติและพฤกษพันธุ์
ไม้ลิเลอยลดาวัล— ลิพกาเยนกมิ
◎ ทั้งใหญ่และย่อมเยาว์ ระกะเนาอะรัญญศริ
โทเชอก็ทฤษดิ อภิรมยะชมอรัณย์
◎ ทั้งชมทิชาชาติ รดะตายพะนมพนันดร์
หลายเผ่าและหลายพรรณ สรแส้ผสานผสม
◎ บ้างขับเจาะจิกปลิ้น ผลกินอร่อยพิรม
บ้างเคล้าและเคลียชม ประจำค่กระจุ๋กระจิ๋
◎ โปฏกวิหค ร้อง สรซ้องกระเซ้ากระซิ
แม่นกก็ปกพลิ ผลย้อนประคับประคอง
◎ ชมหมู่พหูสัตว์ ณะพนัศพะนมคนอง
หลายเพศะพันธุ์ผยอง สริราตม์สเริงอรัณย์
◎ เล็กใหญ่และไกรกาจ ภยขลาดคละมิอนันต์
พำนักพนมวัน ระกะเกลื่อนอรัณย์จเร

หอสมุดแห่งชาติ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ไทยเขษม

◎ โทเชอาะทอดทัส _ สนชัฎและสัตว์อเน _
กานันต์และนกเว _ หคสรรพ์สเริงทวิ

กมลาฉันท์

๑๒ ◎ อมราภิรูปอร อนุจรสวามิ
ขณะผ่านณะพงพิ ระดะพฤกษ์ กำบังบน
◎ อรนางก็กางฉัตร์ ขณะลัดละเลยดล
ประลุแจ้งกระจ่างยล นฤพฤกษะพงไพร
◎ อรนางมิกางฉัตร์ ยลอัศจรรย์ ใจ
และอึ่งณะคราวไร จรลิณะที่ดอน
◎ ยมิสรวมอุปาหน ขณะดลชโลธร
เปรอะประโคลน อนงค์อร นชสรวมอุปาหน
◎ วรโพธิสัตว์ ทัส _ สนอัศจรรย์มน
ชะก็ถามณะเหตุผล พิปลาสกะนงเยาว์
◎ วรกัลยาขาน ผลการณ์เฉลิมเฉลา
กะพระโพธิสัตว์เสา _ ว สวามิยัดดล
◎ “ ขณะผ่านณะพุ่มพฤก _ ย พิลึกกำยังยล
ตนุชาระรมยน สิรโดยพิเคราะห์บง
◎ ผลพฤกษะสาขา มหิมาจะตกลง
ขณะไรมิรู้องค์ มิประมาทระวังตน
◎ ขณะพันณะพุ่มพฤก _ ยพิลึกกำยังยน
ยมิชาระรมดล ก็เพราะโดยพิเคราะห์ดู
◎ นราผ่องนิราศพ้น ภยหล่นระรานตู
เพราะฉนั้นจรัลผลู ยมิต้องระวังยน

◎ ขณะเดิรณะดินดอน
เพราะประจักษ์ก็หลิกตล
◎ ขณะเดินตลุยโผน
ยมิอาจจะยลดิ
◎ ตนุสรวมอุปาหน
วรสามิปราชญ์เปรียว
◎ วรโพธิสัตว์สดับ
อรนุชประมวลเชิญ
◎ ชะก็สรรเสริญโถ —
เพราะประจักษะเห็นสาย
◎ ทวิชายะยดิ
ขรโดยลำดับมา
◎ ฐิตริมวิถีคก
ทวิเธอก็พากัน
◎ อรวอน ยดิให้
ผลเสพยบันเทา
◎ วรธิระเหนื่อยอ่อน
ปฏิเสธและให้สาย
◎ อรเยาวะ โฉมตรู
ผลพักระผ่องพรรณ
◎ วรธิระขอบ้าง
พจถามสำนวนชวน
◎ “ชะประสงคะผลร้อน
ผิวหวังไฉนเปน
ยมิสรวมอุปาหน
ภยหนามและเสี้ยนมิ
ชลโคลนเปรอะอัปริย์
ภยกัณฎกาทิเทียว
ก็เพราะเหตุฉนั้นเจียว
สุตทรายฉนี้เทอญ”
สรศัพทำเริญ
ผลเหตุบรรยาย
มนะโสมะนัศหลาย
อรขวัญสุปริชา
ขรลิณะมรรคา
ประลเห็นพทราอัน
ผลปรกประดายครัน
และพำนักณะร่มเงา
อภิรูหะเก็บเอา
กระอุหิว กระหายหาย
กระอุร้อนลำยากกาย
จิตชื่นพทราพลัน
อภิรูห์พทราสรร
บริภุญชะตามควร
นุชนางก็ย้อนทวน
มนคิดคนึงเห็น
ฤประสงคะผลเย็น
ลุประสพฉนั้นเทียว”

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมไทยเขษม

◎ วรโพธิสัตว์สดับ สรศัพท์ฉลาดเฉลียว
ก็ประจักษะทันเจียว ชะก็แสร้งมิรู้ทัน
◎ “ดนุ่งประสงค์เอา ผลอุณห์นะจอมขวัญ
นุชงแสวงสรร อนุเคราะห์นะเรียมที่”
◎ อมราภิรูปสดับ สรศัพท์ทะวาจิ
ชะก็เก็บพุทรามิ ขิปทิ้งณะผุ้นผง
◎ ผลพัทระเบื่อนผุ้น ชะจะภุญช์ก็บ่ดบงสุ์
บมิดีสุธีร์ยง ระบุบอกประสงค์เย็น
◎ อรเก็บพุทราผล ขิปทิ้งณะภูมิ์เพ็ญ
ติณชาติระดาษเปน บริสุทธิ์ชูพิ
◎ วรโพธิสัตว์เก็บ ผลปราศธุลิมิ
บริภุญช์สดวกดี บมียากลำยากใด

สุรางคณางค์

๒๘ ◎ ชะภุญชะพัท— รผลขจัด ทุณาตะภัย และเหนื่อยก็คลาย
สบายหทัย ก็เชิญประไพ อนงคะลง
◎ อมรสุดา ก็ลงพุทรา และยอดอนง— คเอาสุฆัฏ
เลาะลัดลุตรง ลำธารณะดง นำเอาอุทก
◎ เสนอบดี สุปราชญ์ก็ยั— วเอมณะอก สเริงสราญ
วิจารวิตก สท้านสทก กระหายก็หาย
◎ พระโพธิสัต— วพักสวัส— ดิพอสบาย ก็พาอนง—
คลงณะสาย สุมรรคะหมาย ประตูนคร
◎ คมานุกรม ก็บรรลุสม ทวารบวร พิรมยุริ
สุธีรพร ก็พาอมร สำนึงสำนัก

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

◎ ณะที่อคา— รนายทวา— รยาลพะพัก เสยยสยาย
ยะหมายประจัก— ยะแจ้งตระหนัก ณะจิตตะของ
◎ อมรวิไลย จะเปนไฉน สุสัตยะครอง ประจำประจน
ฤมนคนอง ละธรรมลำพอง อสัตยะทราม
◎ ก็ฝากก็ฝั่ง ก็สอนก็สั่ง ประโลมพิราม อมรยุพา
ณะกาละยาม วิโยคะตาม จำนงจำนอง
◎ “แน่ะนุชขนิษ— ฐูงสถิต อคาระของ ทวาราบาล
สำราญสำรอง เพราะพี่จำปอง จำไปมินาน
◎ ประกอบกิจา— นุกิจผดา ผดุงสำราญ สำเร็จจะกลับ
และรับสคราญ ยะสู่สถาน สถิตเสถียร”
◎ อมรสุดา สดับคิรา ก็เชื่อณะเชียร และวอนประวิง
“ผิสิ่งยะเวียน ประสงคะเพียร กระทำสำเร็จ
◎ ก็จงดุริต นิวัติมิคิด ระเหระเห็จ ระคายระคาง
ผิร้างเผด็จ ดนูเอน็จ อนาถอนิจจ์”
◎ พระโพธิสัตว์ สดับณะอรรถ กระบวนกระบิด ก็ปลอบประโลม
ตระโบมขนิษ— ฐูชื่นณะจิต— ตะเชื่อวิ
◎ “แน่ะมิ่งอมร อนงค อร มิควรจะมิ กมลจำนง
พะวงเทวี ณะสัจจะศรี วจาภิปราย”
◎ ประโลมประเล้า มิโศกมิเศร้า เสยยสยาย ก็ฝากสุดา
กะทาระนาย ประฏูสหาย พิกัยอนงค
◎ สุธิระพลัน ดุริตขจัล อคาระคง สถิตสถาน
สราญพระอง— คิวระยง มิแปลกมิแปลง
◎ สง่าอำนาจ และเกียรติปราช— ญยศก็แรง อุดมอดุลย์
สุคุณดำแคง สุเดชสำแดง สบริหาร

วสันตดิลกฉันท์

๏ ปางเมื่อมโหสถสุธี ขรลนิวัติสถาน
สำรวยสริระก็สราญ อภิรมย์สเริงใจ
๏ เรียกหาประดาบรยเชี่ยว กลเกี้ยวประโลมใน
นารีและมีพจนไข ระบุยอกประสงค์หมาย
๏ “คือมีสตรีพิมลเอ— กะณะเคหะของนาย—
ทวารท่านสิพลันคมนผาย ณะอคาระนั้นเทียว
๏ จงเกี้ยวประกอบพจประโลม อรโสมะนัคเจียว
ดูทิสตรีมนจะเหนียว ฤจะหน่ายไฉนมี”
๏ ฝ่ายว่าประดาบุรุษเชี่ยว กลเกี้ยวสตรีศรี
ฟังคำก็ทำดุจวจี วรโพธิสัตว์เธียร
๏ ชวนกันจรัลดุริตหมาย ฆมรนายประตูเวียน
แวะเกี้ยวเสน่ห์อมรเพียร ขะประเล้าประโลมนาง
๏ ให้ยอมประนอมประดุจขอ และพะนอพะเน้าพลาง
อ้างอวดประกวดขนะและวาง ผิสมัคขะมอยบั่น
๏ “อ้าเยาวยอดสมรลัก— ยณพักตระเฉิดฉัน
เรียมพบประสบพิมลขวัญ อรแสนเสน่หา
๏ ความรักก็สักกมลเปรียบ ศรเสียบสลักอา—
วรณ์ถวิลยุพินประดุจทา— รกหิวกระหายนม
๏ แม้แมมิแปรกมลปรี— ยก็ชีวะพิตรม
โศกขำระกำกระอุระทม นฤสุขสิขาดูร
๏ น่าที่ก็ชีวิตสลาย ก็เพราะหมายมิสมสูญ
ของงอนงคอนกูล กรุณาณะเรียมมี

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

◎ หมายปองสนองมนสมัค
วาชีนระรินพิรมปริ
◎ ข้างว่าสุดาพิมลโฉม
ดาราสง่าสราญนอม
◎ ไก้ยลวิมลนุชประจักษ์
เหมือนมิดฉะกริดหทัยเปรอ
◎ แน่วหวังภวังค์มนะพะวง
อื่นไปมิไผ่กมล.ทิวว
◎ โดยสัจจะวาทะสุจริต
าเลยเฉลยอรสุดา
◎ โอ้อาตม์อนาถมนเอน็จ
ไยเฉยละเลยกละจะราน
◎ คิดแล้วก็เหลือระอุสยบ
เหตุมุ่งผดุงนุชอนงค์
◎ คิดคิดมิผิดคะคะเผยอ
หวังชมพิรมศศินิสา
◎ เยี่ยงยูงผยองจิตผยก
มุ่งเมฆวิเวกณะนภไกล
◎ โอ้วาศนา ตนุไฉน
หวังชมมสมกระอุทว
◎ ไม่นานสถานสถิตอา—
เข้าสู่สุสานะก็เพราะดวง
◎ อ้านิ่มอนงค์กรุณด้วย
เคราะห์ชีวะนิระทุขะตรม
ทนุรักชลอชี—
ดิมนัศนิยมยอม”
ดุจโสมกระจ่างจอม
ศิริสมอดมเลอ
รสรักตระหนักเสมอ
สุชริยาภิรมย์เดียว
ณะอนงค์เสน่ห์เหนียว
ปฏิญาณและสัญญา
บมิยิดมุสาวา—
บมิควรระคายขาน
ยุพเรศร์สดับสาร
ชิวเริยมประลัยลง
มนซบกำสรดสงค์
มิสนองเสน่หา
จิตเห่อกระหึนผวา
ฤจะสมประสงค์ไฉน
จรผกผะโผไป
ฤจะสมประสงค์มิ
บมิใกล้กะมารศริ
ทุมนะกลดทรวง
ศยกายะแน่ทลวง
มะนดัยชิวารมณ์
ทนุช่วยชลอสม—
บมิตัดสลัดเลย”

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

◎ ข้างว่า “ยุพาพิมลพักตร์ วรลักษณ์วิไลยเอ๋ย
เรียมรักสมัคพิรมเชย นุชน้องถนอมขวัญ

◎ มอบกายะโลหิตและชี— วพลิบำเรอบัญ—
ชาใดจะโดยนิยมพลัน ยมิขัดบำรงรมย์

◎ สมบัติพิพัฒน์พิพิธสิ้น จะประทินน้อนงค์สม
หวังใดจะได้ดุจนิยม ยมิยากสเริงยินดี

◎ แม้ว่าสุดาพิมลจง จิตม่งอะไรจินตน์
เรียมตามเสาะตามนุชถวิล ยมิท้อจะนำเรียง

◎ โอ้อร สมรพิมลนุช บริสุทธิเลิดเนียง
เหลือรักและหนักหทัยเพียง กะสิเนรุทัยเจ็ญ

◎ ความรักผิ ควักแหวะอุระได้ จะแหวะให้อนงค์เห็น
ในทรวงและล้วงสย์ริยเปน พรภาพ พยานต

◎ ขออร สมร มนนิยม อภิรมยชมชู
ร่วมรักสมัคเถอะนะพชู ยมิควรจะแคลงคำ”

◎ ข้างว่าสุดาพิมลศริ ยุวดีวิไลยสำ—
รวยเรียมเสนหยิ่ยทำ— นุขนิษฐูเดียวจริง

◎ แม้ชีวะนิระนุชนาฏ ยมิอาจจะอยู่สิง
โลกแท้และแน่ชีวิตพิง มรณา ภิรมย์แทน

◎ นิ่มเนื้อมิเชื่อวจนพี่ คนุ้จะโศกแสน
จัดพล่าชีวามรณแดน มุขให้อนงค์เห็น

◎ ว่ารักตระหนักมนะประหนึ่ง ศร ตริ่งณะทรวงเปน
แผลผลาญระรานกมลเข็ญ ทุรเขทะขุกขม

◎ อยู่ไปก็ไร้พิรมโสตถิ์ จะประ ใยชน์อะไรสม
สำหรับจะรับทุขะระทม มรณาแหละทางเกษม

◎ แน่วรักประจักษ์คุณฉัน ยุวดีสนองเปรม
ช่วยพอชลอชีวิตเอม อภิรมยะคงเนา”
◎ มวลชาระชายชำนิชำนาญ กลการชะเกี้ยวเอา
ใจสรรพ์สตรินิยมเสา— วสมัคสมาคม
◎ ต่างเผยเฉลยวจนวอน กะอมร อนงค์สม
เล้าโลมชโลม มธุร รมย์ วจวากยะนานา
◎ เอี่ยม อร อมรสุตะวดี ยมิมีประสงค์สา—
ทรเลยมิเผยพจและมา— นะก็มั่นมิหันหวน
◎ นิ่งเงียมเสงี่ยมมนสงบ คุณอยอุดม ยวรณ์
ยึดสัตย์กระพัดจิตสงวน ณะสวามิมั่นคง
◎ คิดว่าประดาบุรุษอื่น พหุดินจะเปรียบผง
ผุนเทาสวามก อนงค ก็มอาจจะเทียมม
◎ สัญชาติชายบุรุษโก— วิทโกหะสัตริ
ชีวหาจะหา สตยดิ ยมิพยประสพเห็น
◎ คำหวานก็ปานมธุระคน พิษปนและดื่มเปน
ชื่นในหทัยปฐมเย็น อวสานก็ปานไฟ

มาลินีฉันท์

๑๕ ◎ คุณบุรุษชำนาญใน เกี้ยวประโลมใจ สตริปริย์
◎ ก็วิทุนมนของศริ มิ่งอมรมิ สุสัตย์สม
◎ สถิร อจลดังพนม เสละทิยลม มิพัดไหว
◎ กฤนพจประการใด นางก็คงใน อจลมาน
◎ นิกรบุรุษชายชาญ จิงนิวัติสถาน มโหสถ
◎ กฤนกิจประวัติหมด ไข่มุสาปด เสนอปราชญ์
◎ ชิรสวณิตพจนาดถ์ ชาระชายฉลาด ประโลมหญิง

◎ ก็ยีติพิรมใจจริง โดยประจักษ์มิ่ง อมรมิ
◎ มนอจลสุสัตย์ศริ แน่วณะท่านดิ คุโณดม
◎ และวรชิรชะปรารมภ์ อิกจะลองสม สมรศริ
◎ ชะก็ยขรษจริล ไปประโลมทิ ประลองนาง
◎ ทุติยตติยวารวาร ชาระชายหมาง มิสมมาน
◎ ณะขณะประลุจตุตถ์วาร โพธิสัตว์ชาญ ชะยัญชา
◎ กะคณยุรุยให้คราห์ หัดถะนางมา สำนักเทียว
◎ คณยุรุยก็ฉับเฉียว ฉุดอนงค์เดียว เสนอน่า
◎ วรชิรชะก็แสร้งทำ เปนมิเคยจำ มิรู้จัก
◎ อุดมอดุลยศศักดิ์ เด่นสง่านัก กะนงคราญ

ตนุมชฌาฉนท

๑๒ ◎ โฉมยงอรยงพักตร์ ผัวรักศิริโอฬาร
แปลกพรรณะบุราณกาล จำไว้ยมิได้เทียว
◎ แปลกบู ยมิรู้ จัก นงลักษณ์ยลแลเหลียว
หัวเราะและก็ยัดเดียว กลัยร่ำรุทะกำศรวญ
◎ ยอดยัณฑิตพลันเห็น เหตุเปนวิปลาศชวน
คิดตามชะก็ถามนวล ถึงเหตุยุพเรศร์หวัว
◎ แลเหตุยุพเรศร์ต้อง กลัยร้องรุทะหมองมัว
อัศจรรย์ยลพันพัว นั่นไซร้สิ่ไฉนกัน
◎ ร้อยชั่งอรพึ่งถาม ตอบตามมติงามครัน
เฉียบวาทอนุศาสน์สรร ล้วนเปนนิติเพ็ญผล
◎ “บูหวัวก็เพราะคิดถึง บุญซึ่งผลดึ่งคล
อวยส่องลุสนองยล อัศจรรย์นิก็หนักหนา

◎ ดังท่านบริพารพรรค พร้อมศักดิ์ศิริยศฐา
นันดร์พัสด์ุธนโภคา สมบัติสุพิพัฒน์พูล
◎ เพราะบุญผลสุนทร ปางก่อนชะกระทำทูน
ปางนี้ชะก็ไพบลย์ แท้ผลสกศลสรรพ์
◎ ตูคิดผลบุญตัว จึงหวังก็เพราะอัศจรรย์
ผลบุญบุอดุลย์ครัน ส่งสุนทรคุณเทียว
◎ ตูจำรุทะร่ำให้ ด้วยใจกรุณาเขียว
ในท่านมุหพาลเทียว จักเคลียทุยะเมียเขา
◎ ผลกรรมก็จะนำตก สู่นรกทุขะกำเดา
ยศศักดิ์ศิริจักเฉา เสื่อมสาระสง่างาม
◎ ยอดบัณฑิตครันฟัง รอยชั่งนุชตอยถาม
ล้วนคัดศุภอรรถความ โสตถิสุนทรคุณสม
◎ แน่นุชบริสุทธิ์ชัด ยึดสัจจ มโนคม
พร้อมครบคุณอบรม จิตมั่นวรธรรม์ขาร
◎ ให้มิ มนปรีดิ์เปรม อิ่มเอมสุเกษมสานต์
เพิ่มปรียณะศริกาน— คามิ่งอรยิ่งยง
◎ แล้วบัณฑิตพลันให้ สั่งใช้ชนปวงคง
ควบคุมนุชกุมองค์ อรคินณะอคารเดิม
◎ ชนสรรพะก็พลันทำ ดังคำชะประศาสน์เสริม
ส่งเยาวะเฉลาเฉลิม ยังเคหะทวารบาล

มาณวกฉันท์

◎ ครันนรสำ นำอรไป คืนฆรใน ดังวจชาน
ชิระก็เปลี่ยน เพียนยมินาน เปนยุวชาญ ช่างทุสชุน

◎ แล้วชะก็ไป ในฆรอัน มิ่งอรขวัญ พักสุขสุนทร์
ร่วมอภิรมย์ ชมนุชบุญ— ยืนลุอรุณ ล่วงณะนิสา
◎ ชิระก็ยอก ออกวรอรรถ เผยณะรหัส สัจจคิรา
มิ่งอรทราย ปลาบยิ้มอา รมณ์วณิดา เหลือ ชะประมาณ
◎ ชิระแถลง แจงกิจแล้ว ลานุชแคล้ว ราชสถาน
เผ้าพระยุพา ราชินิขาน ทูลกิจการ แก่พระอนงค์
◎ ราชินี ตรับ ศัพทประวัติ ทรงสุมนัส ยิ้นยุพยง
พลันจรเข้า เผ้าวรองค์ ขัตติยมง คลภสดา
◎ เทวีแถลง แจงกิจการ เรืองยุวชาญ ชิระชะอา—
วาหะสวัสดิ์ พัฒน์สหนา— ริสุยุพา นามะอมร
◎ ขัตติยทราย ปลายชิ้ติทรง มอยพระอนงค์ จัดกิจกรณ์
ราชินี ตรับ รับวจวร แล้วพระสมร จัดกิจการ
◎ ส่งสุประสาธน์ มาศ มณีเพ็ชร์ รัตน์รุจิเตร็จ มาก มหุฬาร
ให้ยุวดี ศริอรมาลย์ แต่งก็ตระการ เพิ่มสุประไพ
◎ วอ วรทอง ก่องก็ยะยับ ส่งและสำหรับ รับอรไทย
จัดคณนาง ร่างสุวิไลย ส่งจรไป เปนบริพาร
◎ รับยุวดี ศริวร อร นามะอมร เข้าณะสถาน
แล้วชะประกอบ ชอบพิธิการ มงคลฬาร แก่วรเธียร
◎ กับยุวดี ศริศุราพักตร์ ร่วมรติรัก เพื่อสุขเจียร
เปนกิจใหญ่ ไว้ยศเกียรติ์ เลิดพิธิเพียร แสนมหุฬาร
◎ มงคลอา— วาหสมัย ราชวิชัย อาทรมาน
โภคและทรัพย์ สัพพประการ ราชปทาน เปนศิริขวัญ
◎ ชาวพระนคร จรบทมา ช่วยและก็หา ทรัพย์พหุภัณฑ์
ตามสติพล ตนชะเสาะสรร ช่วยทนุบัณ ฑิตสหาร

◎ เยาว อมร อรวรขัญ ญาชะก็สรร ภัณฑ์ชนสาร
ที่นรสำ นำทนุงาร แย่งปฏิการ เปนทวิพลัน
◎ หนึ่งชะก็เอา เนาฆรไว้ หนึ่งชะก็ให้ คืนนรสรรพ์
ผกมิตระลาภ อายมนยรร สพยี่ยกัน มั่นจิรกาล
◎ มงคลกิจ สิทธินิยม สองอภิรมย์ สมสุขสานต์
ทุกทิวรัตติ์ พัฒนุฟาร เปรมปีติมาน เหลือจะประเมิล
◎ ธิระกระทำ ส่ำกิจราช ทั้งอนุศาสน์ ธรรมะเจริญ
บัลลุพิบูลย์ พูลยศเกิน ศักดิ์สรเสริญ เกียรติขจร

วสันตดิลกฉันท์

◎ อันมิ่งอมรสุขสวัส—
เพราะสัตย์กระพัดมนประอร
ดิพิพัฒน์พิพิธพร
ถิรมั่นมิหวั่นไหว
◎ เพ็ญคุณพิบุลยวรธรรม
โอวาทะสามิกไฉน
ก็ประจำประจักษ์ใจ
ปฏิบัติมิขัดขืน
◎ มนมั่นกตัญญูกตเวที
สอนไว้ไฉนก็ยมีผืน
ณะชเนตตีชนกยืน
อนุวัตร์สวัสดิ์
◎ ยามสมพิรมสหสวา—
ผัววาจน์ประศาสน์นิติวิธี
มิก็อาทรารี
กลไรก็ใฝ่ตาม
◎ บำรุงผดุงกมลสุน—
สุขชื่นระรื่นพิรมราม
ทรหนุนเสน่ห์งาม
ปฏิบัติสวัสดิ์
◎ แน่วแน่ณะแดสุปริยภัก—
สัตย์ธรรมประจำคุณทวี
ดิสมัคสวามิ
ศิริโรจน์เจริญเรือง
◎ ปัญญาวิชาสติวิสิษฐ์
นำอาตมาประลุประเทือง
ค็ประสิทธิกิจเปลื่อง
สุพิพัฒน์พิพิธทวี

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

◎ อันธรรมดาพิมลเยา—
แม้หากจะยากสกุลมิ
◎ เพียบพูลพิบูลย์คุณสุภา
ยึดสัตย์กระพัดกมลตาม
◎ จักเชิดประเจิดผลประจักษ์
พยนาถะสาระสุภาอิง
◎ เหตุว่าประดาบุรุษสุน—
จักหาสุดาสมรปริย์
◎ ย่อมสรรแสวงสมรที่
ไว้ออมถนอมสุปริยครอง
◎ เหตุนั้นอนงค์อรอนุช
เปนที่ทิวิพิรมราม
◎ เขาย่อมจะถ่อมกิติผจำ
ถ่ายเทเสนหิยมิ
◎ บำรุงผดุงสุขเผดิม
บูลย์พัฒน์สวัสดิ์สุวิไลย
◎ แม้หากสตรินอเนก
ไร้คุณอดุลย์ทุมนมล
◎ แล้วย่อมจะมอมตนอดัก
คนดิมิมิกมลใน
◎ นาริฉันิบมิประโยชน์
หลีกห่างก็ห่างอุรคอัน
◎ เหตุนั้นแหละสรรพะนุชนาฎ
ตนสู่สุฐานะศิริครอง

วเฉลาเฉลิมศรี
ธนทรัพยอัยทราม
จริยาสง่างาม
อชชรรมประจำจริง
ทนุพักตร์ประไพพิง
สุขสมนิยมมิ
ทรคุณอุดมดิ
อภิรมยสมสอง
คุณดิมิมลหมอง
ยมิหมายสตรีทราม
บริสุทธิคุณงาม
ยิ่งแห่งมนยดิ
อุปถัมภะโฉมศรี
ณะอนงคงใจ
ศิริเสริมเฉลิมไพ—
กิติงามสง่ายล
อดิเรกประดังดล
จริยาก็จังไร
ทรลักษณ์เสนียดไป
นุชางประสงค์สรร
หิ้นโหดสุชนพลัน
พิษร้ายมิหมายปอง
ผิวมาดเผยอผยอง
กิติศักดิ์สง่างาม

หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดหนังสือพิมพ์ไทยเขษม

◎ ควรยึดประพฤติกุศลกรรม คุณธรรมประจำยาม
มั่นไว้จะได้พิบูลตาม ดุจจงประสงค์แล
◎ สำนึงสำนักสกุลมา— ตุยิดาก็ปลงแด
เชื่อสารสนทรกระแส อนศาสน์ประสงค์ดี
◎ แน่วมั่นกตัญญูกตเวที มนเจตน์ผจำมี
ช่วยชอบประกอบกิจทวี ปฏิบัติสวัสดิ์การ
◎ ยามสมพิรมกุลสวา— มิกมานะเอาภาร
โอวาทะสามิดุจขาน บมินอกกมลไป
◎ เพียรชอบประกอบธุรทวี ขนมีประเดิน
ภักดิสุปริยศุภใจ อุชุสัตย์ณะภัสดา
◎ แล้วย่อมจะน้อมกมลผัว ยีติยั่วเสน่หา
ชมชื่นระรื่นพิรมอา— ลยทุกทิวากาล
◎ ชี้ชัดนิทัศน์อมรนวล ยลควรจะจอดมาน
จำเยี่ยงและยังตนุตระกาล คุณดังฉนั้นเทอญ
◎ ชายเล่าจะเลือกสมรสม อภิรมยจำเริญ
อย่าหลงพะวงณะขนเกิน และณะรูปะโสภา
◎ ควรสรรสตริคุณอุดม ศิริสมวิสุทธา
ไว้ออมถนอมพิรมมา— นจะสุขเกษมสานติ์
◎ ชี้ชัดนิทัศน์วรมโห— สถโพธิสัตว์อารย์
เลอกมงอมรอรสมาน อภิรมย สมสอง

ฉบงง

๑๗ โดยเพียรผูกฉันท์จำนอง สำเร็จดังมอง
ก็ปลายก็ลิ้มเปรมทวี

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

◎ ไว้ลายชายชอบเชิงกวิ จักดิมิดิ
มุจิตประพันธ์บรรจง

◎ เรื่องอมรเทวิอนงค์ ตอนคัดตัดคง
ปวัตติการณ์เจาะยก

◎ จากเรื่องมโหสถชาดก นำมาสาธก
เสนอ สนุกบรรเทิง

◎ แกมคติควรตริชั้นเชิง สำรวจสำเริง
จะควรมิควรฉันใด

◎ อนึ่งอัญขยมเยาว์ใน โวหารขานไข
วิชากวิประพันธ์

◎ ใดผิดพร่องพลาดพลั้งฉันท์ ปวงปราชญ์โปรดพลัน
ทยานุกูลอภัย

◎ ด้วยเดชพระรัตนตรัย คุณาติสัย
ประเสริฐประสิทธิ์สุขสานต์

◎ ขอปวงไทยทั่วทุกสถาน อาทิ์ไทภูบาล
ประชาธิปกยิ่นไทย

◎ ขงสุขสันติ์ทุกกาลไป อันตรายไร ๆ
พินาศนิราศเบียฬเทอญ

เบ็ดเตล็ดพงศาวดารจีน

แผ่นดินเหม็ง และ แผ่นดินเช็ง ต่อกัน

ฉบับอาจารย์ฮก

เรื่องที่ ๔

ในประเทศจีนนั้นครั้นพระเจ้าจูซ่องบู๊ได้ปราบปรามอริราชบ่จาสามิตร์ราบคาบแล้ว ก็เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติเปนประถมกระษัตริย์ในราชวงศ์เหม็ง สืบสันตติวงศ์ต่อ ๆ มาจนถึงพระเจ้าเทียนคิช่องเต้ ๆ มีโอรสสององค์ ๆ ใหญ่นั้น พอชันษาได้ ๑๘ ปี พระเจ้าเทียนคิช่องเต้ก็สวรรคต จึงได้เสวยราชสมบัติแทนพระราชบิดา ทรงพระนามพระเจ้าช่องเจ็งช่องเต้ ส่วนองค์เล็กชันษา ๑๕ ปี หามีพระนามปรากฏไม่ เรียกกันว่า ยี่ไทจื๊อ แปลว่าไทจื๊อที่ ๒ ตลอดมา

วันหนึ่ง พระเจ้าช่องเจ็งช่องเต้กับยี่ไทจื๊ออนุชาได้ ออกไปซ้อมผีพระหัดถ์ยิงเกาทัณฑ์อยู่ในราชอุทยาน ซึ่งอยู่ติดต่อกับพระราชวัง ขณะนั้นไทแซ่ะกิมแซเทวดาผู้ใหญ่เหาะผ่านมาเห็นสองกระษัตริย์กำลังซ้อมเกาทัณฑ์กันอยู่ ก็หยุดพิเคราะห์ดูทราบว่า พระเจ้าช่องเจ็งช่องเต้เปนกระษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์เหม็ง จะสิ้นบุญในไม่ช้า ราชวงศ์เช็งคือวงศ์ตาดจะมีบุญได้เปนกระษัตริย์ปกครองประเทศจีนต่อไป

ราวห้าร้อยปีตามเทวบัญชาของเง็กเซียงฮ่องเต้ ส่วนยี่ไทจื่อ อนุชานั้น ยังหาถึง กำหนดอายุไม่ กับทั้งเป็นดาวบนสวรรค์มาเกิด และเป็นเนื้อคู่ ของนางเง็กหนึ่งกงจู๊หลานขององโบ๊เนี่ยเหนี่ย คือ พระอุมา มเหษีของเง็กเซียงฮ่องเต้ มา แต่ชาติปางก่อนด้วย จำจะต้องช่วยยี่ไทจื่อ ให้พ้นจากอันตรายซึ่งจะเกิดขึ้นในไม่ช้า และ ให้ได้พบเนื้อคู่โดยสวัสดิภาพตามบุพเพสันนิ วาสของทั้งสองนี้ ดำริห์แล้วก็บรรดาลให้ เกิดพายุใหญ่หอบเอายี่ไทจื่อไปตกยังเชิงภูเขา ใหญ่ในป่าหิมะ คือป่าหิมะพานต์ แล้วก็แปลง เป็นชายชราเดินมายังยี่ไทจื่อ ซึ่งกำลังยืนงง อยู่ พอยี่ไทจื่อเห็นก็คำนับถามว่า ตำบลนี้ อยู่ในจังหวัดไหน ภูเขานี้ชื่ออะไร และปราสาท ที่แลเห็นอยู่บนยอดอันสูงลิบนั้นเป็นของใคร ท่าน ผู้เฒ่าจะช่วยบอกให้ข้าพเจ้าทราบได้หรือไม่ ไท้แป๊ะกิมแซหัวเราะแล้วตอบว่า ตำบลนี้ไม่ ได้อยู่ในจังหวัดใด ๆ ดังท่านเข้าใจ และอยู่ ไกลจากจังหวัดเช่นที่ว่านั้น เกินกว่าที่ท่านจะ พึงคาดได้ เพราะไม่ใช่แดนของมนุษย์ เป็น แดนของผู้ที่ไม่รู้จักตายอาศัย ภูเขานี้เรียก ว่า เกียลักซัวคือ เขาไกลาศ ปราสาทที่ท่าน เห็นอยู่นั้นมีนามว่า เชียนฮุ้นเก๊ง เป็นที่อยู่ของ นางเง็กหนึ่ง กงจู๊ หลาน ของ อง โบ๊ เนี่ยเหนี่ย มเหษีของเง็กเซียงฮ่องเต้ ท่านเป็นมนุษย์และ สามารถมาถึงที่นี้ได้ นับว่าท่านเป็นผู้มีบุญเลิศ กว่ามนุษย์อื่น ๆ หมด ท่านควรยินดีในข้อนี้ และท่านจงขึ้นไปชมภูมิประเทศบนภูเขานี้เถิด จักได้รับความรับรอง จากเจ้าของสถานที่เป็น อย่างดี และปราศจากภยันตรายทั้งปวง เมื่อ ไท้แป๊ะกิมแซพูดแนะนำเป็นนัยให้แก่ยี่ไทจื่อ เพียงนี้แล้ว ก็อันตรธานหายไป ยี่ไทจื่อ มีความประหลาดใจยิ่ง และคิดว่าคงเป็น เทพยดามาชี้แจงให้ ก็คุกเข่าลงคำนับขอบคุณ แต่รู้สึกเสียใจที่ไม่มีโอกาสจะถามว่าทำอย่าง ไรจึงจะกลับไปบ้านเมืองพบกับพระญาติพระวงศ์ ได้ เมื่อไม่มีทางจะทำอย่างอื่น ก็พยายาม เดินขึ้นไปบนภูเขานั้น ไม่ช้าก็ขึ้นมาถึงยอด ภูเขา โดยเทพยดาได้ย่นหนทางให้ เห็น เป็นที่ราบมีต้นไม้ใหญ่ ๆ เช่น ต้นสน ต้นลิว ขึ้นอยู่ไสว มีห้วงน้ำแห่งหนึ่งกว้างใหญ่สุด สายตา น้ำในห้วงน้ำนี้ขาวใสสอาดปราศจาก จอกแหน และเรียบนิ่งมองเห็นซึ่งคุจแผ่น กระจกเงาอันมหึมา ห้วงน้ำนี้เรียกว่า เทียนโอ๋ แปลว่าทะเลสาบสวรรค์ คือ สระอโนดาต มี ลมอ่อน ๆ พัดโชยมาต้องยี่ไทจื่อ ทำให้รู้สึก ชื่นใจและใจคอเบิกบานหาที่เปรียบมิได้ ไม่ ช้าก็มาถึงปราสาทนั้น เห็นประดับด้วยศิลาอ่อน

และหยกกับหินประเสริฐอื่น ๆ สลับสีเขียว ขาว แดงต่าง ๆ ดุษรุ้ง และฉายรัสมีอยู่วาววับ ดูงามเจริญตาจะหาอะไรเปรียบมิได้ ทันใดนั้นก็แลเห็นสตรีสาวสวยบริสุทธิ์ดุจหยาดน้ำค้างยืนอยู่ที่หน้าต่าง ก็นึกเดาได้ว่าคงเปนนางเง็กหนึ่งกงจู๊ที่เทพยดาได้บอกไว้ ความจริงก็เปนเช่นนั้น เพราะขณะนั้น พเอิน นางเง็กหนึ่งกงจู๊เยี่ยมหน้าต่างออกมา พอเหลือบเห็นยี่ไทจื่อเดินตรงขึ้นมาที่ปราสาทของตนก็มีความประหลาดใจ ว่าเหตุใดมนุษย์ผู้นี้จึงสามารถมาถึงที่นี้ได้ คิดพลางก็พิจารณาดูรูปร่างเห็นสวยงามเปนสง่าก็นึกพอใจ ในทันใดก็ระลึกขึ้นมาได้ว่า หลายร้อยปีมาแล้วนางได้รักใคร่กับดาวเทพบุตรองค์หนึ่งและได้สนทนากันเพลินไป เลยขาดเผ่าเง็กเซียงฮ่องเต้ ๆ กริ้วจะทำโทษอย่างหนักเพราะบกพร่องในน่าที่ แต่แล้วทรงทราบว่าเปนเนื้อคู่กัน จึงเพียงแต่สาปให้ดาวเทพบุตรนั้นจุติไปเกิดเปนมนุษย์ในวงศ์กระษัตริย์แห่งประเทศตงหงวนเพื่อพรากให้จากกันไปเสียชั่วคราวเปนการลงโทษ ต่อเมื่อครบกำหนดโทษแล้วจึงให้มีผู้ชักนำมายังปราสาทของนางเง็กหนึ่งกงจู๊อยู่กินด้วยกันสืบไป เมื่อนางนึกขึ้นมาได้เช่นนี้ก็ให้สาวใช้ลงไปถามว่าเปนใครมาจากไหน เมื่อได้ความว่าเปนราชบุตรพระเจ้าแผ่นดินตงหงวนถูกพายุหอบมา ก็ทราบได้แน่ว่าเปนเนื้อคู่ของนางซึ่งได้พันคำสาปของเง็กเซียงฮ่องเต้แล้ว มีความยินดีเปนที่ยิ่ง จึงจัดการรับรองด้วยความเต็มใจ และเล่าเหตุผลให้ฟังโดยตลอด และโดยเหตุที่ทั้งสองเปนเนื้อคู่กันมาดังกล่าวแล้ว พอเห็นกันจึงต่างมีความรักใคร่ซึ่งกันและกันอย่างสนิทสนม และได้อยู่กินด้วยกันเปนสุขสำราญตั้งแต่วันนั้นมา

ฝ่ายพระเจ้าซ่องเจ็งฮ่องเต้ เมื่อพายุได้หอบเอายี่ไทจื่ออนุชาสูญหายไปโดยมิได้ข่าว และร่องรอยอย่างไรก็ทรงเศร้าโศรกคิดถึงเปนอันมากจนประชวรลง และในราตรีวันหนึ่งทรงพระสุบินว่า มีมหาวายุพัดมาแต่ทิศตวันออกเฉียงเหนือโดยแรง ต้องยอดพระที่นั่งกิมล่วนเตี้ยพังลง แล้วเลยกระพือพัดไปถูกบ้านเรือนราษฎรพินาศสิ้น รุ่งขึ้นจึงรับสั่งให้หากิมเทียนก้ำโหรหลวงเข้ามาทำนาย เมื่อกิมเทียนก้ำได้คำณวนพระชนม์ของพระเจ้าซ่องเจ็งฮ่องเต้ และชะตาราษีของบ้านเมืองประกอบกับเหตุผลในพระสุบินแล้วก็ทราบได้ทันทีว่า บัดนี้ถึงยุคที่บ้านเมืองจะเปลี่ยนวงศ์กระษัตริย์ใหม่ ราชวงศ์เหม็งจะสูญสิ้นและจะเกิดการจลาจลรบราฆ่าฟันกัน ขุนนางราษฎร

จะแตกฉานซ่านเซ็นอดหยากทั่วไป ต่อเมื่อผู้มีบุญมาถึงจึงจะสงบราบคาย จึงทูลแต่เพียงว่า ตามพระสุบินร้ายมาก จะมีอันตรายใหญ่โตมาทางทิศตวันออกเฉียงเหนือ ไม่ช้าคงจะได้ทราบข่าว พระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้ได้ทรงทรายก็ยิ่งทรงพระวิตกยิ่งขึ้น

ในยุคนั้นหลิช้วงได้ ตั้งตัวเปนไต้อ๋อง คือนายโจรใหญ่ อยู่ณเขาปักซัวในจังหวัดซัวตัง มีพวกลิ่วล้อคือบริวารโจรนับตั้งร้อยหมื่น คิดกำเริบอยากจะเปนเจ้าแผ่นดิน จึงยกกองทัพติเมืองด่านรายทาง แตกตลอดเรื่อยมาจนกระทั่งเมืองปักเกี๋ย อันเปนราชธานีโดยไม่มีใครจะต้านทานได้ พระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้และฮ่องเฮาพร้อมด้วยบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์เหม็งต่างทำลาย พระชนม์ชีพหมดสิ้นด้วยขัตติยมานะมิให้ตกอยู่ในอำนาจโจร

กระยัตริย์ในราชวงศ์เหม็งที่ได้ปกครองประเทศจีนนับตั้งแต่พระเจ้าจูฮ่องบู๊เปนต้นมาจนถึงพระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้เปนที่สุดรวม ๑๗ องค์ คำณวนปีได้ ๒๘๙ ปี ราชสมบัติก็เสียแก่หลิช้วง แต่หลิช้วงยังหาได้ตั้งตัวเปนฮ่องเต้ไม่ คงเปนแต่ไต้ช้วงอ๋อง เพราะยังจัดการบ้านเมืองไม่รายคาบ ประกอบทั้งหลิช้วงไม่ใช่ผู้มีบุญอันแท้จริงด้วย เปนแต่เพียงต้นเหตุที่จะให้เกิดเปลี่ยนแปลงผู้ครองแผ่นดินใหม่เท่านั้น

ฝ่ายเง่าซำกุ้ยนายทหารใหญ่ของพระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้ได้ออกไปเปนข้าหลวงรักษาชายเขตแดนอยู่ทางภาคเหนือ ซึ่งติดต่อกับประเทศบักฮวน คือประเทศเม่งจิวหรือตาดเพื่อป้องกันมิให้พวกเม่งจิวเข้ามาย่ำยีชายอาณาเขตได้ ส่วนเจาแผ่นดินประเทศเม่งจิวก็ได้ให้ซุ่นตี ซึ่งเปนราชบุตร์ออกมาตั้งรักษาเขตแดนของตนที่ติดต่อกับจีนด้วยเหมือนกัน แต่เง่าซำกุ้ยกับซุ่นตีเปนผู้มีธรรมและความประพฤติสภาพคล้ายคลึงกันจึงชอบพอกันมาก โดยเหตุนี้ในครั้งนั้นจีนกับตาดจึงหาได้มีข้อบาดหมางกันด้วยเรื่องเขตแดนอย่างไรไม่

อยู่มาวันหนึ่งเง่าซำกุ้ยได้ทราบข่าวจากม้าใช้ว่า หลิช้วงนายโจรเขาปักซัวได้คิดขบถยกกองทัพมาติเมืองปักเกี๋ยแตก พระเจ้าแผ่นดินและฮ่องเฮาต้องทำลายพระชนม์ชีพของพระองค์เอง ก็มีความอาลัยในเจ้านายของตนเปนอันมาก และมีความโกรธแค้นพวกโจรอย่างสาหัส คิดจะทำการทดแทนให้จงได้ จึงมีจดหมายไปแจ้งเหตุการณ์ให้ซุนตีทราบและขอความช่วยเหลือด้วยในเมื่อจำเปน ซุ่นตีก็ตอบรับรองทุกประการ เง่าซำกุ้ยจึงได้ยกกอง

ทัพตรงมาทำสงครามกับ หลิชั้วง ยังเมืองหลวง

หลิชั้วงเปนแต่โจรมิพวกมาก เคยแต่ปล้นสดมหาได้มิความรู้ในทางพิชัยสงครามอย่างใดไม่ ที่สามารถติเมืองหลวงได้ ก็โดยเปนคราวที่กระษัตริย์แห่งราชวงศ์เหม็งหมดวาสนาจึงหากให้เปนไป ครั้นต้องมาทำยุทธนาการกับผู้ที่กอปร์ทั้งฝีมือ และความรู้ความชำนาญเช่นเง่าซำกุ้ยนี้ก็มิอาจจะต้านทานได้ จึงได้แตกพ่าย อพยพหนีไป ยึดจังหวัดซัวตัง อันเปนจังหวัดเดิมที่ตนได้ตั้งตัวเมื่อ ครั้งแรกเปนที่มั่นต่อไป

เง่าซำกุ้ยเมื่อติเมืองปักเกียคืนได้แล้วก็มิได้คิดจะจัดการอย่างอื่น นอกจากจะตามไปแก้แค้น หลิชั้วง ที่ทำแก่เจ้านาย ของตนให้สมแค้นจงได้ จึงมิจดหมายไปยอกให้ซุ่นตีมาช่วย รักษาเมืองปักเกียไว้ เพื่อป้องกันมิให้พวกหลิชั้วงย้อนกลับมาติคืนไปได้ แล้วก็รีบรุดยกกองทัพตามหลิชั้วงไปยังซัวตัง ได้ทำการรบพุ่งกันอย่างเข้มขัน ในที่สุดเง่าซำกุ้ยมีชัยชนะประหารหลิชั้วง และบรรดาหัวหน้าของพวกโจรลงหมดสิ้น

ส่วนทางเมืองหลวง ครั้นเง่าซำกุ้ยยกกองทัพไปแล้วก็ไม่มีใครจะดูแลปกครอง จึงเกิดการปล้นสดมแย่งชิงฆ่าฟันกันทุกแห่งทุกหนเนื่องด้วยอดอาหาร เพราะหลิชั้วงได้กวาดขนไปหมดสิ้น ขุนนางที่มีอยู่ก็ไม่มีความสามารถจะปราบปรามให้เรียบร้อยได้ จึงเกิดความระส่ำระสายทั่วไป นับว่าเปนมหากลียุคและเปนสิ่งน่าอนาถใจอย่างยิ่ง

ฝ่ายซุ่นตีเมื่อได้รับจดหมายของเง่าซำกุ้ยก็รีบยกกองทัพมายังเมืองปักเกียทันที และได้ทำการปราบปรามมหากลียุคโดยเต็มกำลัง มิช้าก็สงบลง แล้วแจกอาหารให้แก่บรรดาพลเมืองที่อดหยากโดยทั่วถ้วน ราษฎรจึงบังเกิดความนับถือรักใคร่ ส่วนขุนนางก็บังเกิดความนิยมและเกรงกลัว จึงเชื้อเชิญให้เข้าพักอยู่ในเมืองหลวงและทำการต้อนรับดุจเจ้านาย แล้วพวกขุนนางและราษฎรพากันมาเฝ้าขอให้ขึ้นครองราชสมบัติปกครองพวกตนต่อไป ชั้นต้นซุ่นตีหายอมไม่ แต่เมื่อขุนนางและราษฎรพากันอ้อนวอนหนักเข้าก็จำต้องรับ และได้ทำพิธีราชาภิเศกขึ้นเสวยราชสมบัติ ทรงพระนามพระเจ้าไทโจ๊วเกาฮ่องเต้ เปลี่ยนนามแผ่นดินเปนแผ่นดินเซ็ง ปกครองบ้านเมืองด้วยทศพิธราชธรรม ทวยราษฎร์ก็ได้ทำมาหากินตามภูมิลำเนาเปนปรกติสุข ประเทศราชใกล้เคียงก็นิยมนับถือส่งราชบรรณาการมาจิ้มก้องทั่วกัน

ฝ่ายเง่าซำกุ้ยเมื่อได้ปรายปรามหลิชวงได้สำเร็จสมประสงค์แล้ว และได้ทรายว่าขุนนางและราษฎรได้ อัญเชิญซุ่นตี้ซึ่งตนได้ขอให้มาช่วยดูแลเมืองบักเกี๋ยขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินคอยฟังอยู่ว่าซ่นตี้ซึ่งเป็นพระเจ้าไทโจ๊เกาฮ่องเต้นั้นจะดำเนินการอย่างไร ถ้ามิเป็นธรรมก็จะได้ยกทัพไปปราบปรามเสีย แต่ครั้นได้ทรายว่าพระเจ้าไทโจ๊เกาฮ่องเต้กอปร์ด้วยทศพิธราชธรรม ตั้งพระไทยทนุบำรุงบ้านเมืองและราษฎรโดยชอบธรรม ก็มิได้ยกกองทัพไปรบกวนอย่างใด และได้มาตั้งตัวเป็นง่ออ๋อง อยู่ณเมืองเซียมไซแซ้ ไม่ขึ้นกับพระเจ้าไทโจ๊เกาฮ่องเต้ แต่ก็หาเป็นสัตรูกันไม่ คงชอบอัชยาศัยติดต่อกันอยู่ดุจแต่ก่อน นับว่าประเทศจีนในยุคนี้ได้กลับสู่สันติภาพอีกครั้งหนึ่ง และกระษัตริย์ในราชวงศ์เซ็งนี้ก็ได้ปกครองประเทศจีนเป็นสุขเรียบร้อยสืบ ๆ กันมา

บัดนี้จะกล่าวถึงยี่ไทจือซึ่งได้อยู่กินเป็นสามีภรรยากับนางเจ็งหนึ่งกงจู๊ณเขาเกี๋ยลัดซัวนั้น หากจะได้ทรายจากนางเจ็กหนึ่งกงจู๊ว่าพระองค์ไม่ใช่มนุษย์ธรรมดา เป็นดาวเทพบุตรมาเกิดตามคำสาปของเจ็กเซียงฮ่องเต้ ก็ดีแต่อาศัยเหตุที่กำเนิดของยี่ไทจือได้สืบสำพันธ์ติดต่อกับมนุษย์มานั้นย่อมต้องทำให้มีความรู้สึกตามธรรมดาฝ่ายมนุษย์อยู่บ้าง เพราะฉนั้นเมื่ออยู่กับนางเจ็กหนึ่งกงจู๊ได้ครบสามวันก็รู้สึกคิดถึงพระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต ซึ่งเป็นพระเชษฐาอย่างสาหัส โดยได้จากกันมาด้วยอาการอันน่าหวาดเสียวและสลดใจ คิดใคร่จักริบส่งข่าวของพระองค์ให้พระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้ทรงทรายเสียโดยเร็ว เพราะเกรงว่าถ้าปล่อยให้เนิ่นนานเกินไป พระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้ก็จะทรงวิตกและทุกข์โศรกถึงพระองค์มากยิ่งขึ้น คิดแล้วก็นำความจำนงไปแจ้งกับภรรยาและขอความช่วยเหลือในเรื่องพาหนะที่จะสามารถนำไปสู่ที่ ๆ ต้องการได้ด้วย นางเจ็กหนึ่งกงจู๊หากจะทรายว่าการไปของสามีเป็นสิ่งที่ปราศจากผลก็หาอาจจะคัดค้านไม่ เพราะเป็นการเนื่องด้วยความกตัญญู แม้จะขัดขวางก็อาจทำให้สามีน้อยใจ หรือจะชี้แจงความจริงให้ทรายก็คงไม่เชื่อ เมื่อเห็นว่าเป็นคราวที่จะต้องลำยากก็ต้องให้เป็นไปตามการ จึงอนุญาตและมอบม้ากายสิทธิ์ให้ม้าหนึ่ง แล้วสั่งยี่ไทจือว่าในเวลาเดินทางนั้นอย่าได้พยายามเสวยผลไม้ใด ๆ ในกลางป่าเป็นอันขาดเพราะอาจทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและร่างกายได้เกินคาด ยี่ไทจือ รับคำแล้ว ก็กล่าวคำอำลาภรรยาและว่าจะรีบกลับให้เร็วที่สุดที่จะกลับได้

พลางก็ควบม้าลงจากภูเขาเกียลัดซัว นางก็ออกมาส่งถึงน่าประตูปราสาทและแลตามจนกระทั่งม้ากายสิทธิ์ได้พาสามีหายไปจากสายตาในชั่วพริบตาเดียว

อาศัยอำนาจแห่งม้ากายสิทธิ์ ยี่ไทจือสามารถมาถึงประเทศตงหงวนได้ในไม่ช้า แต่มีความประหลาดใจมากที่เห็นสิ่งทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าพิศวง ผู้คนพลเมืองที่เคยไว้ผมยาวก็เปลี่ยนเปนไว้ผมเปียอย่างพวกตาดหมด ยิ่งกว่านั้นยังซ้ำหาพระราชวังของพระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้ไม่พบ สถานที่ต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงโยกย้ายไปหมด ดูราวกับเปนคนละประเทศ ยี่ไทจือเที่ยวถามหาพระราชวังของพระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้จนอ่อนใจก็หามีใครรู้จักไม่ พเอินมาพบซินแสสอนหนังสือผู้หนึ่งก็หยุดถามถึงพระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้ ซินแสผู้นี้มีนามว่าก๊วงแจมีความรู้ในทางประวัติศาสตร์มาก เมื่อได้ฟังคำถามเช่นนี้ก็ประหลาดใจไม่ต่างกับยี่ไทจือที่ได้ฟังคำตอบของก๊วงแจว่าพระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้กระษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งราชวงศ์เหม็งได้สวรรคตสามร้อยปีมาแล้ว เวลานี้กระษัตริย์ที่ปกครองประเทศเปนกระษัตริย์ในราชวงศ์เช็งสืบเชื้อสายมาจากวงศ์ตาด แล้วก๊วงแจจึงย้อนถามยี่ไทจือว่ามาจากไหน เกี่ยวข้องกับพระเจ้าช่องเจ็งฮ่องเต้อย่างไร ยี่ไทจือก็ทรงเล่าถึงเรื่องราวของพระองค์ตั้งแต่ถูกลมหอยไปดังได้กล่าวแล้วข้างต้นนั้น ก๊วงแจเมื่อได้ฟังดังนี้กลับมีความพิศวงยิ่งกว่ายี่ไทจือเปนหลายเท่า แล้วก็เล่าถึงความเปนไปในตอนปลายแห่งแผ่นดินเหม็งตั้งแต่หลิชวงขบถจนถึงพระเจ้าไทโจ๊วเกาฮ่องเต้ได้เปนเจ้าแผ่นดินใช้นามแผ่นดินว่าแผ่นดินเช็งให้ยี่ไทจือฟังตามที่ได้ปรากฏมาแล้วในเรื่องนี้โดยตลอด ไทจือมีความอาลัยในพระเชษฐาเปนอันมาก และรับสั่งกับก๊วงแจว่า เปนที่น่าประหลาดยิ่งกว่าเรื่องประหลาดใด ๆ ที่ได้เคยพบเคยเห็นมาแล้ว ข้าพเจ้าได้ถูกลมหอยไปอยู่เขาเกียลัดซัวเพียงสามวันเท่านั้น แต่ในฉนทางนี้จึงกลายเปนถึงสามร้อยปีได้ ก๊วงแจจึงทูลว่า สถานที่ ๆ เชยส่วยไปอยู่นั้นข้าพเจ้าเคยได้ยินผู้ใหญ่ผู้เฒ่าเล่ามาว่าเปนวิมานสวรรค์อันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเทพบุตรและเทพธิดาอาศัย เวลากาลจึงต่างกัน ตามที่เคยได้ยินมาว่าร้อยปีของมนุษย์เท่ากับหนึ่งวันของสวรรค์เท่านั้น และเมื่อข้าพเจ้าได้มาพบเชยส่วยได้ฟังเรื่องของเชยส่วยเช่นนี้ก็เปนอันเข้าใจได้แน่ว่าเรื่องกาลเวลาในเทวโลกและมนุษย์โลกดังที่กล่าวกันมาแต่ดึกดำบรรพ์นั้นเปนความจริง

๘_๘_๑๕๒

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

และเชยส่วยเปนผู้นำความจริงในข้อนี้มาเผยแผ่ในมนุษย์โลกนับว่า เชยส่วยเปนผู้มีบุญญาภินิหารยิ่งกว่ามนุษย์ใดๆ หมด ย่ีไทจือได้ฟังดังนี้ และเห็นว่าไม่มีประโยชน์อย่างใดที่จะอยู่ต่อไปอีก ก็กล่าวคำขอบใจก๊วงแจที่เล่าเหตุการณ์ทั้งหมดให้ฟังแล้วก็ลาไป

ในขณะที่ม้ากายสิทธิ์กำลังพาย่ีไทจือวิ่งผ่าป่าพงต่าง ๆ ไปตุลมพัดนั้น ย่ีไทจือได้เห็นผลไม้ต่าง ๆ ในป่าสุกเหลืองอร่ามดูงามยิ่งนัก จึงชักม้าให้หยุดและทรงเด็ดลูกสาลี่ที่อยู่ใกล้ๆ มาเสวยผลหนึ่งโดยลืมคำของนางเง็กหนึ่งกงจู๊ที่ห้ามมิให้เสวยผลไม้ใดๆ ในป่า พอเสวยยังมิทันจะหมดผลก็รู้สึกว่าร่างกายของพระองค์กลายเปนคนแก่ซึ่งดูแก่ยิ่งกว่าแก่ กำลังก็อ่อนเพลียประหนึ่งว่าจะทรงกายให้ตั้งอยู่บนหลังม้าไม่ไหวก็เสียพระไทย์คิดว่าจะกลับไปหาภรรยาไม่ได้อีกแล้ว คงจะถึงแก่ความตายอยู่ในป่านี้ทันใดนั้นก็รู้สึกว่าดูเหมือนมาถึงฝั่งแม่น้ำอันไพศาลแห่งหนึ่ง และรู้สึกดเหมือนว่าม้านั้นได้พาพระองค์ลงไปในแม่น้ำจมหายไปด้วยกันทั้งม้าทั้งคน ครั้นพอม้าพาโผล่ขึ้นทางฝั่งแม่น้ำข้างโน้นก็รู้สึกพระองค์ว่ามาอยู่ณเชิงเขาเกียลัดซัวและกลับมีร่างกายเปนหนุ่มดุจเดิม ก็มีพระไทย์ยินดี ทั้งนี้ก็โดยนางเง็กหนึ่งกงจู๊ได้คอยช่วยเหลืออยู่เพราะนางได้ทราบเหตุการณ์ล่วงหน้าอยู่ดีแล้ว

เรื่องนี้มีคำในพังเพยว่า ย่ีไทจือเมื่อได้กำเนิดมามีชัณษาเพียงสิบห้าปีก็หายไป ยังมิได้กระทำกิจการใหญ่โตอย่างใดที่จะปรากฏอยู่ในพงศาวดารในครั้งโน้นได้ จึงไม่มีใครรู้จักและไม่มีเรื่องราวกล่าวถึงย่ีไทจือเลย ต่อเมื่อเวลาได้ล่วงไปแล้วสามร้อยปี ก๊วงแจจึงได้มาพบและทรายเรื่องราวของพระองค์และเล่าให้ผู้อื่นฟังต่อๆไป ภายหลังจึงได้มีนักปราชญ์เขียนขึ้นไว้เปนเกร็ดพงศาวดารส่วนหนึ่งต่างหาก นับรวมอยู่ในประวัติศาสตร์ของจีนตอนเม่งมวดเซ็งเฉ้อนั้นด้วย

จบบริบูรณ์

มหาโจรใจร้าย

ศรีเพ็ชร์

แปล และ เรียบเรียง

คัธลีนดรูว์ คัธลีนดรูว์ เปนนามสตรีผู้หนึ่งซึ่งข้าพเจ้ากำลังนึกถึง นึกว่าหล่อนเปนใคร ดูเหมือนว่าข้าพเจ้าเคยได้ยินชื่อนี้ที่ไหน มาแล้วไม่น้อยกว่าครั้ง ๑ นามสตรีซึ่งข้าพเจ้าเก็บเอามานึกอยู่บัดนี้นั้น ปรากฏจากนามบัตร์ ซึ่งคนใช้นำมาส่งให้ข้าพเจ้าเดี๋ยวนี้เอง.

ยังมิทันที่ข้าพเจ้าจะได้ คลี่คลายความทรงจำออกได้กระจ่างแจ้ง ก็พอเจ้าของร่างอันกล่าวนามมาแล้วนั้น ย่างพันธรณีประตูเข้ามา เจ้าหล่อนเปนหญิงรุ่นกำดัด รูปทรงแบบบางอ้อนแอ้นน่าเอ็นดู ผมหยักโศก ดวงตาค่อนข้างดำ—อา! ข้าพเจ้านึกได้แล้ว ถูกละ! เจ้าหล่อนมีนามว่า คิดตดรูว์ ซึ่งข้าพเจ้าได้พบกับหล่อนมาแล้วในไม่สู้นานนี้เอง.

"คุณคงจำดิฉันได้นี่คะ, คุณบรู๊ส" เจ้าหล่อนเรียกชื่อข้าพเจ้าอย่างชัดเจน ขณะที่ข้าพเจ้ายืนขึ้นโน้มศีร์ษะต้อนรับเจ้าหล่อน.

"อ้อ! จำได้จะ, ว่า—ดูเหมือนว่าเราเคยพบกันที่ลิฟวิงสโตนส์ ในซัซเซก เมื่อปีกลายนี้เอง.

"ค่ะ, ถูกแล้ว, เยอลิฟวิงสโตนส์เปนผู้บอกตำบลที่อยู่ของคุณให้แก่ดิฉัน."

เจ้าหล่อนนั่งลง บนเก้าอี้ซึ่งข้าพเจ้าชี้ให้ จากความสังเกตของข้าพเจ้า ดวงหน้าของเจ้าหล่อนซึ่งประทับอยู่ด้วย ความงามมีอาการซูบซีด ดวงตาอันคมหวานมีอาการเหลือกลอย ทัศนียภาพอันนี้แสดงให้เห็นว่า เจ้าหล่อนกำลังตกอยู่ในห้วงมหาภัยอันใดอันหนึ่ง ซึ่งเร้าอารมณ์ให้ข้าพเจ้ากระหายที่จะทรายเค้าเงื่อนเสียโดยเร็ว.

"หล่อนมีธุระอะไรหรือจ๊ะ?" ข้าพเจ้าถาม เมื่อเราได้นั่งลงเรียบร้อยแล้ว

"คุณได้อ่านข่าวในหนังสือพิมพ์ฉบับเมื่อเย็นวานนี้แล้วหรือยังคะ?" ข้าพเจ้าตอบเจ้าหล่อนว่ายังมิได้อ่าน และยังไม่ทรายอะไร

เลย.

"ถ้าคุณได้อ่าน คุณจะทราบดีทีเดียว. โธ่! คุณลุง—คุณลุงที่รักของดิฉัน—" พลันอัสสุชลก็เริ่มคลอตา และหยดย้อยลงสู่ปรางทั้ง ๒ ข้าง.

"มิสตรูว์, ฉันมีความเสียใจด้วย, แต่โปรดเล่าต่อไปเถิด บางทีฉันอาจช่วยเหลือหล่อนได้บ้าง." ข้าพเจ้ากล่าวเปนเชิงปลอบและปลุกน้ำใจ.

เจ้าหล่อนยกผ้าเช็ดหน้าขึ้นซับอัสสุชลนัยซึ่งหลั่งไหลลงมานั้น แล้วก็กล่าวสืบไปโดยอาการสงบ.

"ระหว่างเวลาที่เราได้พบกันที่ลิฟวิงสโตนส์นั้น ดิฉันจำได้ว่าคุณได้พูดถึงสหาย ของคุณคน ๑ มีนามว่า เดอเร็กโอนีล คุณเล่าว่า เขาเปนผู้มีนิสสัยชอบการสืบสวนคดีลึกลับ, สกดรอยสืบขับคนร้าย ช่วยเหลือเจ้าพนักงานรัฐบาลถูกไหมคะ?"

"ถูกต้องแล้ว."

"โอ! ถ้าเช่นนั้น, คุณบรูสขา! กรุณาให้ดิฉันได้พบสหายของคุณผู้นี้สักหน่อยเถิด."

"หล่อนจะพบเขาเวลานี้ทีเดียวหรือ?"

"ค่ะ วินาทีนี้ทีเดียว มีรถคอยอยู่ข้างนอก แล้ว."

จะเปนการเสียมารยาทเพียงใด ถ้าข้าพเจ้าจะรบเร้าที่จะทราบความทุกข์ร้อนของเจ้าหล่อนในเวลานี้ ทั้งผู้ที่เจ้าหล่อนจำนงมาหานั้นก็หาใช่ตัวข้าพเจ้าโดยแท้ไม่ ประกอบทั้งเจ้าหล่อนมีใจอันร้อนรน กระวนกระวายมาก เพราะฉะนั้นจึงไม่มีหนทางอื่นที่จะช่วยเหลือเจ้าหล่อนในชั้นนี้ นอกจากข้าพเจ้าจะต้องพาไปหาเดอเร็กสหายรักของข้าพเจ้าโดยเร็ว แต่อย่างไรก็ดี การที่เราจะจู่ไปโดยที่ยังไม่ทราบว่า เดอเร็กอยู่บ้านหรือไม่นั้น ก็ไม่เปนสิ่งบังควรเหมือนกัน ข้าพเจ้าจึงโทรศัพท์ถามเคราะห์ดีที่ได้รับตอบว่าวันนี้เขามิได้ไปไหน.

สองนาฑีต่อมา เราพากันขึ้นรถเช่าสั่งให้ขับตรงไปยังไนต์บริดซ์.

เดอเร็ก สหายรัก ของข้าพเจ้า ต้อนรับเราเปนอันดี. เมื่อได้ดื่มน้ำชาข้างเล็กน้อยแล้ว แขกของเราจึงเริ่มเล่าเรื่องดังนี้.

"ดิฉันอยู่กับคุณลุง เซอร์ยอนเมอเซอร์ตั้งแต่ท่านยังบำเพ็ญตนเปนนักท่องเที่ยว จนตั้งหลักฐานได้ ในอังกฤษ. ความจริงท่านประคับประคองชุบเลี้ยงดิฉันประดุจบิดายังเกิดเกล้า ซึ่งดิฉันจะลืมพระเดชพระคุณของท่านเสียมิได้.

เมื่อ ๓ ปีที่ผ่านพ้นมาแล้วนี้เอง ขณะนั้น

ดิฉันมีอายุพึงย่างเข้า ๑๘ ปี คุณลุงได้ไปซื้อที่ดินณะ ชนบท อัพแลนด์ แปลงหนึ่ง ใกล้กับดอร์คิง บ้านใหม่ของเรานี้ตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างจากถนนหลวง และห่างจากเมืองถึง ๕ ไมล์ ณะที่นี้คุณลุงของดิฉันได้ตั้งหน้าหมกมุ่นอยู่แต่ในธุระส่วนตัวของท่านแทบทุกคืนวัน ท่านห้ามมิให้ใครแม้แต่ดิฉันเองเข้าไปรบกวนท่านเป็นอันขาด.

เคราะห์ดีที่ดิฉันได้เพื่อน ๒—๓ คน มาเล่นกีฬาบ้าง, คุยกันบ้างเนือง ๆ มิฉนั้นดิฉันคงเหงาใจเต็มที ในจำนวนบุคคลเหล่านี้ มีชายหนุ่มผู้ ๑ เป็นญาติห่าง ๆ ของคุณลุง ชื่อสตีเวนมิลลาด นอกจากนั้นก็ มอริสแยรคดิซึ่งพึ่งรู้จักกันมาได้ สักเดือน ๑ นี่เอง.”

“ขอโทษ, มิสตรูว์. หล่อนทรายใหม่ว่าในระหว่างนี้ คุณลุง ของหล่อน กระทำกิจธุระอย่างใด.”

“ไม่ทรายแน่ค่ะ, คุณโอนิล. ท่านยึดเป็นความลับอย่างกวดขัน แต่เมื่อ ๓ ปีที่แล้วมานี้ ขณะที่ดิฉันกับคุณลุงไดย้ายเคหะสฐานไปอยู่ที่ชนบทอัพแลนด์ใหม่ ๆ ท่านเคยแย้มกิจการของท่านครั้ง ๑ แต่ดิฉันไม่เข้าใจและไม่ได้เอาใจใส่ คือท่านพูดกับดิฉันว่า “คิดดี, ลุงกำลังทำอะไรอัน ๑ ซึ่งหลานไม่ควรรู้และไม่สู้จะดีนัก, แต่นั่นแหละถ้ามีเหตุการณ์ใดอุบัติขึ้นแก่ลุง หลานของเขื่อมั่นเถิดว่าการนั้นลุงได้กระทำไปแล้วอย่างดีที่สุด ลุงไม่ใช่คนขลาด—ลุงจะผจญภัยไปจนถึงที่สุด.”

ถ้อยคำอันประกอบไปด้วย เลศนัย แปลกปลาดนี้ ดิฉันลืมไปเสียเป็นเวลานาน พึ่งมานึกขึ้นได้เมื่อเร็ว ๆ นี้เอง กระทำให้ดิฉันรู้สึกไม่สบายใจเลย เพราะดิฉันแน่ใจว่า ท่านคงมีความลึกลับซ่อนเร้นอยู่ภายใน และคงมีสตรูคอยป้องร้ายท่านอยู่เป็นแน่, ดิฉันจึงตกลงที่จะคอยป้องกันภยันตรายซึ่งอาจมีขึ้น ตามแต่สามารถจะทำได้อยู่เสมอแต่นั้นมา.

“โปรดเล่าถึงเหตุการณ์ซึ่งได้เกิดขึ้นแล้วเมื่อวานนี้เถิด.” สหายของข้าพเจ้าว่า.

“เมื่อวานนี้ อันตรงกับวันเกิดที่ ๒๑ ของดิฉัน” หล่อนกล่าวสืบไป. “ตามปรกติเราเคยเชิญแขกมาในการนี้เสมอ. และในครั้งนี้ก็มีสตีเวนมิลลาด, มอริส, เบลิ. นอกจากนั้น เยอเรศฟอรดมาถูกเชิญมาด้วย.

เช้าวันนั้น เราสนทนากันบ้าง, เล่นกีฬากันบ้าง, อย่างรื่นเริงตามประสาบ้านนอก จนถึงเวลาอาหารว่างกลางวัน ก็มีวัตถุห่อ ๑ ส่งมาจากภายนอกบ้าน.”

“ห่อวัตถุหรือ ?”

"ค่ะ, เราเกือบจะเสร็จการรับประทานอาหารว่างอยู่แล้ว คูเปอร์ คนใช้ประจำบ้านเป็นผู้นำมาส่งให้ต่อมือคุณลุงเอง. ห่อวัตถุประหลาดนั้นผูกด้วยเชือกป่านอย่างแน่นหนา กับมีหนังสือเขียนไว้ห่อนั้นว่าด่วนและฉะเพาะด้วย คุณลุงหาได้แก้ห่อออกดูในขณะนั้นไม่ ต่อเมื่อเราออกไปจากห้องรับประทานอาหารแล้ว ท่านขอโทษและถือห่อวัตถุนั้นไปยังที่ทำงานของท่าน ครั้นแหละค่ะ, เป็นครั้งหลังที่สุดที่เราได้เห็นท่านมีชีวิตอยู่.

หลังจากนั้น เราก็พากันสู่ความเริงรมย์ของเราตามเคย สักครู่ ๑ เสียงดนตรีซึ่งบรรเลงเพลงอันไพเราะห์ก้องกังวาฟ จากหีบเสียงนั้นก็พลันเคลื่อนคลายไปจากโสตประสาท ตรงข้าม, กลับมีเสียงประหลาดอีกเสียงหนึ่งคราง กระหึ่มมาจากนภากาศเข้าแทนที่ เสียงนั้นค่อย ๆ ดังทวีขึ้นจนปรากฏชัด. เครื่องบิน—มิเครื่องบินเครื่องหนึ่งบินร่อนต่ำลงมาปานว่าจะชนหลังคาบ้านเราทลายลง พวกเรากระโดดไปยืดน่าต่างแหงนดู เห็นเครื่องบินประหลาดนั้นบินร่อนอยู่เรื่อย ๆ ยอดไม้ข้างเรือน เราพากันประหลาดใจ ไม่ทราบว่านักบินมีความประสงค์อะไรจึงบินต่ำลงมาถึงเช่นนี้ มิช้าเราพากันวิ่งลงไปดูที่สนามหญ้าทางเฉลียงหน้าบ้าน.

มอริส เป็นผู้ออกความเห็นขึ้นก่อนว่าเครื่องบินนี้พยายามจะลง เพราะสนามใกล้ ๆ มีบริเวณกว้างขวางทั้งไม่มีต้นไม้ที่สูง ๆ แต่สติเวนมีความเห็นว่าเครื่องยนต์คงเดินไม่สดวก และนักบินพยายามหาที่ร่อนลง ความเห็นของผู้ใดจะตรงกับความจริง ก็ไม่มีใครเป็นผู้ตัดสิน เราต่างชะแง้ดูด้วยความตื่นใจ เครื่องบินประหลาดนี้บินวนไปรอบบริเวณบ้านได้๒รอบ ก็เผยอศีรษะถีบขึ้นสูงแล้วบินเลื่อนลอยลับทิวไม้ไปทางตวันตก.

เสียงคราง กระหึ่มของเครื่องยนต์ยังมิทันที่จะลอยไปตามลมสุดระยะเสียง ก็พลันมีเสียงประหลาดแหลมขึ้นแทนที่อีกวาระหนึ่ง เสียงนั้นเป็นเสียงดังยิ่ง ! คล้ายประทัดหรือปืนลั่นลอยมาจากห้องลับของคุณลุง ซึ่งอยู่บนเรือนเยื้องหลังเรา เราต่างหันมามองหน้ากันด้วยความประหลาดใจ ไม่มีใครอื่นนอกจากคุณลุงของดิฉันซึ่งเหลืออยู่บนเรือนนั้น ดิฉันใจหายวาบเมื่อนึกถึงคุณลุง มิทันที่ดิฉันจะปรีปากก็แลเห็นสติเวนวิ่งปราดไปมองที่หน้าต่างทางด้านข้างห้องลับนั้น แล้วก็วิ่งย้อนกลับมาทางประตูหน้าอีก ดิฉันพยายามทำใจให้กล้า แล้วก็พลอยวิ่งตามเขาไปด้วย.

ประตูห้องลับทางด้านหน้านี้ แต่เดิมยึดไม่ได้ เพราะลูกกุญแจสำหรับไขได้ตกหายเสียก่อนน่านี้วันหนึ่ง แต่บัดนี้กลับยึดเสียจนแน่น,"

เดอเร็กสอดขึ้นว่า

"ถ้าเช่นนั้น ข้อนี้หนังสือพิมพ์ก็ลงข่าวคลาดเคลื่อน"

"ค่ะ, คลาดเคลื่อนเกือบจะ ทุกข้อ" เจ้าหล่อนเสริมแล้วก็บรรยายต่อไปอีก.

"สตีเวน, มอริส, และ เยอเรศฟอรดช่วยกันพังประตูลงทลาย เราต่างกรูกันเข้าไป ภาพที่เห็นชั้นแรกก็คือ เก้าอี้ตัว ๑ ล้มตะแคงอยู่ริมประตู แต่พนักข้างหลังหัก ภาพถัดจากนั้นก็คือ ภาพของคุณลุงนั่งอยู่ที่โต๊ะหนังสือหันหลังให้เรา ศีรษะฟุบอยู่บนกองกระดาษซึ่งเรียรายอยู่บนโต๊ะ มือทั้งสองกำแน่น กับในมือขวายังมีปืนรีวอลเวอร์อยู่กระบอกหนึ่งด้วย.

กษณะนั้น ดิฉันได้ยินพวกเราคนหนึ่งร้องขึ้นว่า "โอ! พระเจ้าช่วย! ท่านเซอร์ยิงตัวตายเสียแล้ว!"

ทันใดนั้น ดิฉันรู้สึกว่า หน้ามืด และล้มลงกับพื้น ต่อจากนั้นก็ไม่ทราบเหตุการณ์อะไรอีกเลย

ดิฉันมารู้สึกตัวว่ากำลังนอนอยู่บนเตียงในห้องของดิฉันต่อตอนดึกเมื่อคืนนี้เอง. พยายามรวบรัดความทรงจำประพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว และแก้ปัญหามหาลึกลับนั้นหนักหนาก็หามีผลอย่างใดไม่ เพราะคุณลุงมิได้ทิ้งร่องรอยหรือคำบอกเล่าอย่างใดไว้เลย แม้แต่คำเดียว จากกองกระดาษซึ่งวางอยู่บนโต๊ะ ซึ่งดิฉันเข้าใจว่าจะเป็นกุญแจไขข้อลึกลับของห่อวัตถุประหลาดซึ่งส่งมาเมื่อตอนกลางวันได้นั้น ก็ไม่มีใครสามารถที่จะอ่านให้เข้าใจได้ เพราะอักขระที่จารึกไว้บนแผ่นกระดาษนั้นล้วนแล้วไปด้วยตัวเลขกับตัวอักษรผสมกันทั้งสิ้น

ดิฉันยังจำถ้อยคำที่คุณลุงได้บอกดิฉันเมื่อ ๓ ปีที่แล้วมานั้นได้ดี. "ลุงกำลังทำอะไรอัน ๑ ซึ่งหลานไม่ควรรู้และไม่สู้จะดีนัก แต่นั่นแหละ ถ้ามีเหตุการณ์ใดอุบัติขึ้นแก่ลุง หลานจงเชื่อมั่นเถิดว่าการนั้นลุงได้กระทำไปแล้วอย่างดีที่สุด ลุงไม่ใช่คนขลาด—ลุงจะขอผจญภัยไปจนถึงที่สุด."

ปัญหาลึกลับที่ดิฉันยังมีคมลอยก็คือ คำพูดอันมีเลศนัยของคุณลุงดังกล่าวแล้วนั้น มีความหมายเพียงใด สัตรูที่ท่านจะต้องผจญนั้น คือใคร และอำนาจชนิดใดที่ทำให้ท่านต้องไปสู่ปรโลก.

นี่แหละค่ะ, คุณโอนิลขา! ดิฉันไม่มีใครแล้วที่จะเป็นผู้ช่วยคลายความมืดมลนี้ให้

กระท่างแจ้งได้ นอกจากคุณเท่านั้น ขอคุณได้กรุณา—"

"พอแล้ว มิสตรูว์" เดอเร็กชิงตัดบท "ถ้าหากหล่อนมอบปัญหานี้ให้ฉันแก้ ฉันจะให้คำตอบแก่หล่อนได้ในชั้นนี้เพียงว่า ฉันจะต้องพยายามตามความสามารถของฉันดูก่อน. อ้อ! หล่อนจะกลับไปดอร์คิงเมื่อไรจ๊ะ?"

มิสตรูว์ก้มลงดูนาฬิกาแล้วตอบว่า "ดิฉันจะต้องไปพบมอริสที่วอเตอร์ลูเวลา ๖ ล.ท. วันนี้นอกจากนั้นดิ—ดิฉันตั้งใจว่าจะแวะไปดูเสื้อผ้าชุดใหม่ที่ช่างตัดไว้ด้วย ต่อจากนั้นจึงจะได้กลับบ้าน แต่การที่ดิฉันมาหาคุณนี้ ดิฉันมิได้บอกให้ใครทราบเลย จริงอยู่, สติเวนเป็นเด็กน่ารัก แต่ทว่าค่อนข้างจะดื้อดึง ในเมื่อความเห็นของเราไม่ตรงกัน เมื่อเวลารับประทานอาหารเช้าวันนี้ ดิฉันได้ออกความเห็นว่า เราควรจะไปขอความช่วยเหลือจากนักสืบ แต่สติเวนไม่เห็นด้วย และชี้แจงว่า ไม่จำเป็นลำพังเขาและมอริสก็สามารถสืบค้นเค้าเงื่อนแห่งความจริง ทั้งสามารถป้องกันภยันตรายสำหรับดิฉันสืบไปได้อย่างดี ทั้งนี้มอริสก็พลอยมีความเห็นสอดคล้องไปด้วย."

"ดีแล้ว, เอาเป็นตกลง แม้ว่าการรับรองที่ชนบท อัพแลนด์จะขาดแคลนข้าง เราก็พยายามไปให้จงได้." เดอเร็กว่า

"โอ! ข้อนั้นโปรดอย่าวิตกเลย ปล่อยให้เป็นน่าที่ของแม่บ้านเถิด. ถ้าไม่เป็นการขัดข้องแล้ว ดิฉันใคร่จะขอเชิญคุณทั้งสองไปพร้อมกันเสียทีเดียว เป็นอย่างไรคะ?"

"ด้วยความเต็มใจยิ่ง" เราตอบพร้อมกัน

◎ ◎ ◎

ณะตำบลวอเตอร์ลู เราได้พบมอริสแบร์ดรู้สึกว่าหมอนี่ประหลาดใจมาก ในการที่ได้พบมิสตรูว์มากับเราผู้แปลกหน้า เมื่อเจ้าหล่อนได้อธิบายโดยชัดแจ้งแล้ว จึงดูท่าทางอันสะแดงความเย่อหยิ่งค่อยคลายลง

เราทำให้เขาค่อยสุภาพขึ้นว่าง่ายขึ้นโขอยู่ โดยไม่ต้องใช้ความคิดมากนัก เราสนทนาถึงเรื่องราวโดยทั่วไป ส่วนเข็มความมุ่งหมายของเรานั้น เรามิได้แย้มพลายเลยตลอดเวลาที่เดินทางจากวอเตอร์ลูจนถึงดอร์คิง.

สติเวนมิลลาด บุรุษผู้มีกิริยาค่อนข้างไม่สุภาพนัก, อายุราวกลางคน, มีนิสัยค่อนไปข้างอวดหยิ่ง ก็ต้องตกอยู่ในข่ายแห่งกโลบายของมิสตรูว์เช่นเดียวกับมอริส คือต้อนรับเราโดยไม่มีแง่งอนอย่างใด. ส่วนเบอเรศฟอรด ผัวเมีย, และเบลนั้น ไม่มีปัญหาคงสนิทสนมกลมเกลียวกับเราเป็นอย่างดี การ

ดูแลกิจการ บ้านเรือน ตกเปนน่าที่ ของ ชายสูง อายุผู้มีนามว่า คูเปอร์ ซึ่งเปนคนใช้ประจำ บ้าน.

ตาคูเปอร์ผู้นี้ เปนคนใจดี เสงี่ยมหงิม ไม่จ้นข้าน กระทำกิจวัตประจำบ้านงยอย่วัน ยังค่ำ ในเย็นวันที่เราย่างเข้าในร่มชายคา บ้านมหาภัยนั้น ขณะที่เรากำลังแต่งตัวสำหรับ อาหารค่ำ ข้าพเจ้าเห็นตาคูเปอร์หิ้วกาน้ำร้อน ผ่านห้องเรา ประจวบกับเดอเร็กซึ่งพักอยู่ใน ห้อง ติดกับ ห้องของ ข้าพเจ้า นั้น โผล่ออกมา ข้าพเจ้าได้ยินเขาถามตาคูเปอร์ว่า

"ขอโทษ, แกชื่อ คูเปอร์ ใช่ไหม ?"

ตาคูเปอร์หยุดชงัก.

"ขอรับ, กระผมชื่อ คูเปอร์." เสียง ตานั่นตอบ

"แกทรายแล้วไม่ใช่หรือว่า การที่ฉัน กับมิสเตอร์ บรูส มาอยู่ที่นี่นั้น ก็โดย ความ ขอร้องของมิสตรูว์."

"ขอรับ, กระผมทรายแล้ว."

"แกจะสงเคราะห์ตอบฉัน หน่อยได้ ไหม ว่า แกมาอยู่ในบ้านนี้นานเท่าใด ?"

"ประมาณสัก ๓ เดือนได้แล้วขอรับ."

"๓ เดือน, ในระหว่างที่แกมาอยู่นี้ เคย มีห่อวัตถุส่งมาถึงท่านเซอร์ยอน อย่างเมื่อวาน นี้บางไหม ?"

"ตั้งแต่กระผมมาอยู่ ไม่เคยมีเลย นอก จากเมื่อวานนี้"

"แกจะบอกรูปลักษณะคนที่เอาห่อวัตถุนั้น มาส่งได้ ไหม ?"

"อ้า ! กระผมก็จำไม่ใคร่ได้ เพราะ ไม่ได้ สังเกต แต่ดูท่าทางก็เปนคนธรรมดา นี่แหละ ขี่รถจักรยานมา."

"เปนคนแปลกหน้าอยู่ไม่ใช่หรือ ?"

"ขอรับ"

"ดีหละ, ขอบใจมาก, คูเปอร์."

"ขอรับ, ขอบพระเดชพระคุณใต้เท้า. กระผมจะเอาน้ำร้อนมาให้ใต้เท้านะขอรับ."

เมื่อตาคนใช้เดินเลยไปแล้ว ข้าพเจ้าเห็น เดอเร็ก เอามือ ยัดกระเป๋า และเดิน ผิวปาก กลับ เข้าห้อง.

เปนสิ่งประหลาดสำหรับข้าพเจ้าที่ได้ยิน เดอเร็กผิวปากวันนี้. ตามปรกติวิสัย เขามัก พูดน้อยแต่คิดมาก, ทุก ๆ คำพูดต้องมีความ หมายเปนชิ้นเปนอัน แต่ถ้าเขาคิดอะไรคล่อง ใจเขามักบรรเลงเพลงดนตรี ประกอบ กับยกมือ ขึ้นลูบผมสีเทาของเขา นิสัยนี้ข้าพเจ้าเคยชิน มามาก. เพราะฉะนั้น การที่เดอเร็กผิวปาก เมื่อกี้นี้ ก็เปนเครื่องหมายแห่งความหวังใน

ความสำเร็จโดยแน่ชัด.

พอฆ้องสัญญาณยอกเวลารับประทานอาหารรัวขึ้น เราก็ลงไปพร้อมกันยังห้องรับประทานอาหาร การสนทนาตลอดเวลารับประทานเปนไปโดยธรรมดา ตาคูเปอร์เดินย่องอยู่ข้างหลังเราโดยสงบเงียบ จากแสงเทียนซึ่งตามไว้เปนแถว เราอาจแลเห็นเค้าหน้าอันมีแวว แห่งความเศร้าโศรก ของตา คนใช้ได้อย่างชัดเจน

พวหญิงเจ้าบ้านออกไปจากห้อง เดอเร็กฉวยโอกาศนี้ เริ่มดำเนินกิจการของเขาทันที.

"คุณมิลลาด, ผมใคร่จะขอเชิญคุณพาผมไปยังห้องที่เกิดเหตุสักหน่อยได้ไหม ? ผมมีความยินดีที่จะขอรับคำชี้แจงจากคุณสัก ๒—๓ ข้อ ยังไง? คุณแยรด์ด้วยนะครับ ?"

"ได้ซิครับ" มิลลาดพูดกระซากเสียงแต่—พ่อหนุ่มน้อยอีกคน ๑ พยักหน้าแทนคำตอบ เราทั้ง ๔ จึงพากันเดินผ่านห้องฮอลไปยังห้องซึ่งเหตุการณ์อันน่าหวาดเสียวได้อุบัติขึ้นแล้วนั้น.

ไม้ฝาห้องแตกหักกระจัดกระจาย สะแดงให้เห็นกำลังหักโหมเพื่อจะเข้าห้องมหาภัยนั้นภายในธรณีประตูเข้าไป พบเก้าอี้ไม้โอ๊กแข็งแรงตัว ๑ พนักพิงข้างหลังหักล้มตะแคงอยู่ห้องนี้ถ้าเปรียบเทียบกับห้องอื่นในบ้านนี้แล้วจะเห็นได้ว่าเล็กจิ๋วทีเดียว จากหน้าต่างมองลงไปได้ถึงสนามหญ้า ตู้เซฟใบ ๑ ตั้งอยู่ตรงมุมห้อง หิ้งหนังสือตั้งเปนแนวไปตามฝาผนังมีแม่พิมพ์ทองแดงหนึ่ง หรือ สองอัน สะแดงให้เห็นว่าเจ้าของเดิมเปนผู้รักความสวยงาม ตรงกลางห้อง มีโต๊ะหนังสือ ทำด้วยไม้มะฮอกานี ขนาดใหญ่แต่เก่าคร่ำ.

"คุณมิลลาด ผมขอให้คุณลองนั่งทำท่าให้เหมือนท่านเซอร์ยอน ในขณะที่คุณเข้ามาพบเมื่อวานนี้ดูทีหรือ ?"

ผู้ถูกระบุนามลังเลใจอยู่สักครู่ ก็เข้านั่งที่โต๊ะหนังสือ ก้มศีรษะฟุบลงบนกระดาษรองเขียน แขนขวางอและพาดไว้ริมกระดาษนั้น แขนซ้ายห้อยลงข้างตัว.

"ท่านถือปืนริวอลเวอร์ไว้อย่างนี้." เขาพูดแล้วก็กระดิกมือขวาทำท่าถือปืน.

"พอแล้ว, ขอบใจมาก" เดอเร็กกล่าวขึ้น

มิลลาดลุกขึ้นจากโต๊ะ ขณะนี้สังเกตเห็นสีหน้าของเขากลับขาวซีดลงไป เพราะความหวาดกลัวในการที่ต้องถูกทำท่าอย่างผู้ตาย.

"ผมเข้าใจว่า คงมีหนังสือหรือของสำคัญวางอยู่บนโต๊ะขณะนั้น คุณจะกรุณาให้ผมดูสักหน่อยได้ไหม ?"

"อยู่ในตู้เซฟ." แยร์ดีพูด.

"คุณเป็นผู้เก็บไว้หรือ ?" เขาหันไปถามแยร์ดี.

"ข้อนี้มิลลาดทรายดี."

"ถ้าเช่นนั้น ผมขอรบกวนคุณอีกครั้งเถอะ คุณมิลลาด."

"อะไรครับ ? อ้อ, ถูกแล้ว แต่ผมคิดว่ากระดาษนั้นจะไม่มีประโยชน์อะไรต่อคุณนัก" เขาพูดแล้วก็ระบายลมหายใจยาว.

"ไม่เป็นไร โปรดเปิดตู้เซฟเถิด."

มิลลาดเดินไปเปิดตู้เซฟอย่างเสียไม่ได้. หยิบกระดาษนั้นขึ้น เดอเร็กฉวยมาดูแล้วพับยัดลงซองใหญ่ซึ่งเตรียมมา.

"ขอบใจมาก, คราวนี้ผมขอให้คุณแยร์ดีกรุณาบ้างละ โปรดเล่าให้เราฟังว่าหลังจากที่ได้พบผู้ตายแล้วนั้น มีอะไรอีกบ้าง"

"คุณมิลลาดจะให้คำตอบดีกว่าผม เพราะคุณคงทรายแล้วว่า ขณะนั้นมีสตรูว์เกิดเป็นลมล้มลง ผมจึงต้องทำน่าที่พยาบาลหล่อน."

"โอ! จริงทีเดียว ขอโทษ, ผมลืมไป. ดังนั้นก็คุณมิลลาดอีกนะซิ สหายรัก."

"ผมเป็นผู้ที่เข้ามาถึงผู้ตายก่อนผู้อื่น" มิลลาดตอบอย่างเรียบร้อย แล้วก็เริ่มแถลงการณ์. "พอผมรู้สึกว่าเกิดเหตุมรณะกรรมขึ้นเช่นนั้น ผมจึงห้ามคนอื่นให้อยู่แต่ห่าง ๆ ไม่ใช่เป็นการยกย่องตัวเอง ผมปฏิบัติทั้งนี้ด้วยใจเย็นเด็ดขาดทีเดียว ไม่ยอมให้ใครเข้ามาแตะต้องทั้งร่างของผู้ตายและโต๊ะนี่เป็นอันขาด"

"ฉลาดมาก, ฉลาดมาก" เดอเร็กกล่าวชมเชย ทำให้มิลลาดมีน้ำใจขึ้นจึงเล่าต่อไป.

"ผมกดกริ่งเรียกคูเปอร์ และสั่งให้คุณเบอเรศฟอร์ดโทรศัพท์เรียกแพทย์ ทันทีสักประเดี๋ยวตาคูเปอร์โผล่หน้าเข้ามา พอเห็นเข้าก็สั่นไปหมดทั้งกาย พูดอะไรก็ไม่รู้เรื่องเป็นนานจึงเข้าใจความประสงค์ของผม."

"คุณต้องประสงค์สิ่งใด ?"

"ผมต้องการทรายเรื่องอาวุธยิงนี้ เดิมผมเข้าใจว่า ท่านเซอร์มียิงโคลท์ยี่กระบอก ๑ ไม่ใช่ยิงรีวอลเวอร์ ยิงกระบอกนี้มีลักษณะค่อนไปข้างยิงสำหรับเด็กเล่น ยังเก็บไว้ที่ห้องชั้นบน คุณก็เห็นแล้วไม่ใช่หรือ ผมถามตาคูเปอร์, แกว่าแกเคยเห็นและว่าท่านเซอร์มักเก็บไว้ในลิ้นชักโต๊ะเสมอ. ลูกกุญแจลิ้นชักโต๊ะยังแขวนอยู่ที่รูกุญแจ ผมจึงไขออกค้นหาตลอดทุกลิ้นชัก ไม่ปรากฏว่ามียิงกระบอกอื่นอีก เพราะฉะนั้นความเข้าใจเดิมของผมจึงต้องล้มละลาย ยิงที่ท่านเซอร์ถือเมื่อเวลาตายนั้นจะเป็นยิงกระบอกเดียวกันกับยิงส่วนตัวของ

ท่านหรืออย่างไร ผมตอบไม่ได้. ข้อนี้นับว่าเป็นข้อสำคัญไม่ใช่หรือขอรับ ?

ความภาคภูมิใจในการที่ได้สะแดงว่าตนเป็นผู้ใช้ความคิดและปฏิบัติไปเฉียบแหลมนั้นได้บังเกิดขึ้นแก่บุคคลเช่นมิลลาดทำให้ข้าพเจ้าเห็นเป็นการขบขันจากท่าทางวางที่เป็นสง่าของเขา อย่างไรก็ดี เดอเร็กหาได้สะแดงอาการรู้สึกขบขันในข้อนี้ไม่.

"สำคัญหรือ? จริงทีเดียว" เดอเร็กพูด "ทุกสิ่งที่คุณแถลงมานี้เห็นได้ว่ามีเค้าเงื่อนอันสำคัญทั้งนั้น."

ทั้งนี้กระทำให้มิลลาดหน้าขาวเป็นใบบัว อากัปกิริยาซึ่งสะแดงต่อหน้าเรานั้นเปลี่ยนไปราวกับคนละคน ตลอดจนการโยกมืออนุญาตให้เราออกไปจากห้องนั้นได้ก่อน ดูเป็นทีว่าการที่พวกเราได้ผ่านพ้นความลำบากใจก็โดยความช่วยเหลืออันใหญ่ยิ่งของเขาฉะนั้น.

เราพยมิสดรูว์ข้างนอก จึงรวมหมู่สนทนากันในเรื่องเริงรมย์ทั่วไป ส่วนเดอเร็ก, ข้าพเจ้าเห็นเขาเริ่มกลับขึ้นไปห้องที่พักชั้นบน เกือบเป็นเวลา ๒ ชั่วโมงหลังจากนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ตามเดอเร็กมาข้าง.

ข้าพเจ้าพบเดอเร็กสรวมเสื้อเชิดนั่งหมอยู่ที่เก้าอี้ ดูดกล้องยาควันโขมง บนโต๊ะตรงน่ามีกระดาษหมายลับแผ่นนั้นวางอยู่ ความจริงหมู่นี้ข้าพเจ้าสังเกตดูเขาซักจะซึม ๆ ไป ไม่ใคร่เข้าหมู่ ทำให้คนทั้งหลายมีความสงสัยต่าง ๆ นา ๆ และรุมกันซักถามข้าพเจ้าซึ่งยากที่ข้าพเจ้าจะให้คำตอบอันถูกต้องได้ ไม่มีหนทางอะไรดีกว่าหลีกเลี่ยงเสีย และเป็นการสมควรที่จะต้องรายงานให้สหายของข้าพเจ้าทราบไว้ด้วย.

"เดอเร็ก, พวกนั้นดูเหมือนไม่มีใครเข้าใจในงานที่แกกระทำนี้เลย เช่นมิลลาดเป็นต้น กันดูเขาไม่เห็นเอาใจใส่ในเหตุอุกฉกรรจ์อันยังเกิดต่อญาติของเขา และดูไม่นำพาหรือยินดียินร้ายในการที่จะได้รับตำแหน่งแทนผู้ตายด้วย"

"เขาจะต้องเดือดร้อนอะไรอีกเล่า" เดอเร็กเงยหน้าขึ้นดูข้าพเจ้า "เขาได้รับเงินมรดกของผู้ตายตั้งกึ่งหนึ่งนี่นา."

"โอ! เช่นนั้นหรือ? เออ! ยังมีหมอแบรดอีกคน ๑ เราคุยกันอย่างสนุกสนานอยู่ตั้งชั่วโมง ถึงเรื่องราชสมบัติของพระเจ้ายอร์ช อย่างไรแกรู้เรื่องบ้างไหม?"

"กันรู้แต่ว่าเหตุใดมิลลาดจึงไม่ใส่ใจในเหตุมรณะกรรมนี้ ส่วนแบรดนั้นยังไม่ปรากฏว่าท่านเซอร์ยอนได้มีข้อเกี่ยวข้องด้วย เช่นนั้น

อันใดเล่าที่จะทำให้เขาต้องพลอยร้อนใจไปด้วย.”

“ข้าพเจ้ายักไหล่ และจุดบุหรี่สูบ เดอเร็กเลื่อนเก้าอี้ตัวหนึ่งมาชิดแล้วว่า “นั่งลงเถอะ, เปเตอร์ กันต้องการจะพูดอะไรด้วยสักหน่อย นั่น—ดีหละ, เอ้า! อ่านอ้ายนี่หน่อยถิ แล้วแหละ บอกกันว่าแกเข้าใจอย่างไร.”

อ้อ! เจ้านี่เป็นอักษรลับทั้งนั้น บางแห่งเปื้อนโลหิตเป็นดวง ๆ.”

“บา! อย่ามัวเล่นสำนวนอยู่เลย ลองคิดดูซิ, บางทีมันจะเป็นเครื่องช่วยให้รู้ระหัสเหตุแห่งมรณะกรรมของท่านเซอร์ยอนกระจ่างขึ้นได้บ้างกระมัง.”

“เอ! กันออกจะมีดแปดด้านเอาทีเดียว.” ข้าพเจ้าว่า

“ถ้าแกจะพิจารณาให้ดีกว่านี่สักหน่อย แกจะเห็นว่าไม่สู้ยากเกินไปนักดอก, เปเตอร์. คอยฟังนะ เริ่มต้นทีเดียว จะกล่าวถึงลักษณะกระดาษชนิดเดียวกันนี้เสียก่อน กระดาษชนิดนี้เป็นกระดาษซึ่งมีลักษณะอย่างเดียวกันกับกระดาษกาโต ซึ่งกันได้เคยพบ ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นโดยบริษัทอังกฤษอันมีชื่อเสียงแห่ง ๑ บนแผ่นกระดาษนั้นพิมพ์ด้วยตัวอักษรและเลขปะปนกันยุ่ง ถ้าไม่รู้วิธีอ่านแล้ว จะอ่านไม่ออกเลย.”

“อ่านไม่ออกหรือ?”

“เช่นนั้น, ทีจริงกันได้ทดลองใช้โค้ดลับตรวจดูก็ไม่สู้จะมีผล แต่เมื่อพิจารณาตรวจเทียบเคียงดูกับเครื่องหมายลับอื่น ๆ ซึ่งมีความหมายตรงกัน ก็พอจะอนุมานได้บ้างว่า มันน่าจะต้องมีความหมายอย่างใดอย่าง ๑ พูดเช่นนี้แน่ละแกคงยังไม่เข้าใจ กันจะชี้แจงให้เข้าใจดีขึ้น ยกเอากระดาษนี้เป็นตัวอย่าง ดูซิ, จะเห็นได้ว่าผู้พิมพ์หนังสือนี้, พิมพ์ด้วยเครื่องเรมิงตันอย่างเร็วด้วยความชำนาญ คล้ายกับชวเลข ตามธรรมดาอักษรหลายตัวจึงผสมกันเข้าเป็นคำในกระดาษนี้เห็นได้ชัดว่า โดยมากเป็นคำซึ่งต้องใช้อักษรผสมกันตั้ง ๕ หรือ ๖ อักษร เพราะมีอักษร ‘tion’ ‘ight’ และ ‘ere’ ซึ่งมักเป็นอักษรท้ายคำตัว ‘q’ แทบทุกตัวมีตัว ‘u’ ตามหลังด้วย และจงพิจารณาตัว ‘e’ ‘t’ และ ‘a’ ซึ่งระเบียบการใช้ตัวอักษรอย่างนี้เป็นระเบียบที่ใช้ในภาษาอังกฤษเป็นพื้น จริงหรือไม่. เราจะเชื่อทีเดียวละหรือว่า คนพิมพ์หนังสือนี้เป็นบ้าปล่อยให้นิ้วมือกดบุ้มอักษรไปตามบุญตามกรรม เหมือนคนไม่รู้หนังสือเลย หรือพึงจะเริ่มเรียนหนังสือฉะนั้น.”

"นั่นดูออกจะแนบเนียนดี" ข้าพ.จ้าว่า "แต่ถ้าห่อวัตถุประหลาดนั้นไม่มีอะไรอื่นบรรจุนอกจากกระดาด อันเต็มไปด้วย อักษรไม่เป็นภาษาคนเช่นนั้นแล้ว อันใดเล่าที่จะทำให้ท่านเซอร์ยอนถึงกับต้องยิงตัวตาย."

"น่าน! น่าน! เฉียบแหลมมากทีเดียว เปเตอร์ นั่นแหละคือสิ่งที่ต้องการคำตอบของแก ละ."

วันรุ่งขึ้นทั้งเช้าและบ่าย เดอเร็กเข้าไปเงียบอยู่ในห้องลึกลับนั้น ต่อจวนถึงเวลาดื่มน้ำชา เราจึงได้พบกัน เขาชวนข้าพเจ้าลงไปเดินเล่นข้างล่าง

ตามปรกติ ข้าพเจ้าพยายามสกดใจไม่ถามไต่อะไรต่ออะไรให้เป็นการจู้จี้ ทั้งเดอเร็กเอง ก็ไม่สมัคที่จะบอก ข้าพเจ้า พร่ำเพรื่อเช่นเดียวกัน วันนี้เขาร้อนใจอยากจะพบคนเผ่าสวน เราได้เที่ยวตามหาจนได้พบ กำลังถือ กระบอกฉีด ๆ น้ำรดต้นไม้อยู่ที่หลังบ้าน

"ทิวาสวัสดิ์, ลุงบาร์นส์" เดอเร็กทักตาคนเผ่าสวน หยุดชงักหันมามองดู เรา จากภายใต้ขอบหมวกอันหารูปทรงบ่มิได้ แล้วตอบเช่นเดียวกัน

บาร์นส์ เป็นบุรุษผู้มีอายุล่วงเข้าปัจฉิมวัย ผมหงอกขาว หน้าตาเหี่ยวย่น แต่ดูท่าทางยังมีกำลังวังชาดี

"ต้นไม้เป็นอย่างไรบ้าง, ลุง?" เดอเร็กชวนพูด.

"ไม่เป็นเรื่องเลยขอรับ" ตาคนเผ่าสวนตอบพลางส่ายหน้า "ตั้งแต่ท่านเซอร์ยอนมาปกครองนี้ ต้นไม้ตายโหงเกือบหมดไม่เป็นเรื่อง."

เดอเร็กขยายความรู้ทางพฤกษศาสตร์วิธีบำรุงเลี้ยงพันธุ์ไม้ดอกมาบ้าง และอะไรต่ออะไร จนในที่สุดการสนทนากลายเป็นเรื่องสัตว์ที่มีกินได้.

"เมื่อพูดถึงเรื่องนกกระยอก เลยทำให้นึกถึงเครื่องบิน อ้อ, ลุงได้เห็นเครื่องบินที่มาเมื่อวานซืนนี้ไหม?"

"ตาบาร์นส์ยกมือขึ้นขยับหมวก และเกาศีรษะ

"อ๋าย! เห็นซิขอรับ เห็นอย่างชัดเจนทีเดียว บินมาต่ำ ๆ แทบว่าจะมาชนเราเข้านั่นแน่ะ, ซ้ำปล่อยควันโขมงลอยผ่านยอดไม้ริมเรือนนี้ด้วย."

"ลุงเห็นมีควันด้วยหรือ?"

"เช่นนั้นแหละขอรับ

"ลุงทราบไหมว่า ทำไมจึงมีควัน?"

"ถ้ากระผมทราบว่ามันปล่อยควันพิษม์ละ

ก็—ผมจะไม่ออกมาดูมันเลย ผ่าซิขอรับ”

“ไม่มีอันตรายอะไรดอกลุง” แต่เครื่องบินเปนของแปลก สำหรับลุงไม่ใช่หรือ ?”

“เทวดาเรานี่เอ็งแหละขอรับ.” ว่าแล้วแกก็ลงมือฉีดต้นไม้ต่อไป.

เราเดินกลับมาจนถึงบรรไดเรือน เดอเร็กผิวปากอีก สำเนียงชัดเจน เปนอาณัติว่าการงานของเขากำลังดำเนินไปด้วยดี

พอเสร็จจากดื่มน้ำชา เดอเร็กตรงเข้าห้องมหาภัยนั่นอีก เวลานี้ประตูห้องซึ่งถูกพังทลายลง ได้จัดการซ่อมขึ้นชั่วคราวโดยใช้กระดาดแข็งติดด้วยหมด

ค่ำวันนี้พอเสร็จการรับประทานอาหารแล้ว เราทั้งหมดรวม ๕ คนด้วยกัน ออกไปนั่งชมจันทร์ซึ่งกำลังโผล่พ้นยอดไม้อยู่ที่ระเบียงเรือน ต่อมามิสตรูว์ก็ส่นสท้านด้วยความหนาว

“ดิฉันขอประทานโทษค่ะ ที่จะต้องขอตัว เพราะรู้สึกหนาวจัด.”

พวกเราต่างลุกยืนขึ้น ข้าพเจ้าได้ยินเดอเร็กพูดกับเจ้าหล่อนว่า

“มิสตรูว์, ฉันหวังว่าพรุ่งนี้ฉันจะให้คำตอบปัณหาของหล่อนได้ ฉันรู้สึก—และเราทุกคนรู้สึกกันดีว่าได้ทำให้หล่อนต้องเสียเวลามาก แต่โปรดเชื่อมั่นเถิดว่า จะเสร็จสิ้นลงในไม่ช้านัก.”

“ขอบพระคุณค่ะ, คุณโอนิล,” เจ้าหล่อนตอบ ขอบพระ.ดช พระคุณ มาก ราตรีสวัสดิ์ค่ะ,”

เมื่อเจ้าหล่อนลับหายไปแล้ว เราคงนั่งสงบเงียบต่อมามิลลาดเปนผู้ทำลายความสงบขึ้นว่า

“เห็นจะได้เค้าเงื่อนบ้างแล้วกระมัง คุณโอนิล ?”

“ครับ, ก็ได้บ้าง แต่เวลานี้ผมยังไม่มีหลักฐานพอที่จะชี้ขาดลงไปได้ ที่ผมยังรู้สึกอึดอัดใจอยู่ก็คือการอ่านหนังสือลับนั้น อย่างไรก็ดีพรุ่งนี้เช้าผมจะต้องตรวจโต๊ะโยราณตัวนั้นอีกครั้ง ซึ่งผมสงสัยว่าจะมีเค้าเงื่อนในวิธีอ่านหนังสือลับอยู่บ้าง คุณมิลลาด, ถ้าการตรวจค้นของผมครั้งสุดท้ายนี้เปนผลสำเร็จ ความลึกลับนี้จะเผยออกได้ชัดแจ้งทีเดียว.”

“นั่นน่ะซิครับ” มิลลาด พูดพลางยกถ้วยแก้ว. ที่จริง, ผมอยากให้คุณประสบโชคแต่ตามความเห็นของผม ผมเห็นว่า ความจริงจะไม่เผยออกได้เลย จนกว่าหนังสือประหลาดนั้นเราจะอ่านเอาความได้.”

ในรัตติกาลนี้เอง พอเรากลับขึ้นมายังห้องที่พักชั้นบน เดอเร็กเข้ามาในห้องของ

ข้าพเจ้า

"เปเตอร์, งานของเราจะถึงที่สุดในคืนวันนี้แล้ว." เขาว่า

"ดีทีเดียว แต่แกควรจะบอกให้กันรู้ก่อน."

"ชั้นต้น กันตั้งใจจะใคร่ให้แกเขาใจในรูปเหตุการณ์,—เหตุการณ์เท่าที่กันได้ทราบเสียก่อน."

"ว่าต่อไป"

เดอเร็กหยุดยืนอยู่กลางห้อง พ่นควันยาออกจากกล้อง ส่วนข้าพเจ้านั่งลงที่ข้างเตียงตั้งใจฟัง.

"คอยฟังนะ" เขาว่า "กันจะว่าถึงประพฤติการณ์ที่ต่างว่าจะเป็นไปได้เช่นนั้น และทั้งที่คนทั้งหลายพากันเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้นด้วย.

"เซอร์ยอนเมอร์เซอร์ผู้มีความประพฤติเรียบร้อยและมีนิสสัยกล้าหาญ ได้รับห่อวัตถุ ๑ ซึ่งจ่าน่าว่า 'ด่วนและฉะเพาะ' จากผู้ ๑ ซึ่งไม่รู้จัก—กันหมายว่าไม่รู้จักสำหรับเรา— แล้วก็นำไปยังห้องทำงาน ยึดประตูโดยเอาเก้าอี้ขัดไว้กับลูกบิด เข้านั่งที่โต๊ะ, แก้ห่อวัตถุนั้นออก แทนที่จะได้รับความดีใจกลับเป็นได้รับความเสียใจ ท่านเซอร์ยอนผู้กล้าหาญ บังเกิดความโทมนัสใจอย่างสูงสุดถึงกับไม่อยากดูหน้ามนุสส์ต่อไป หยิบปืนริวอลเวอร์จากลิ้นชักโต๊ะ ลิ้นชักนี้เดิมทีได้—ใส่กุญแจไว้ แล้วและระเบิดขมองตัวเองทันที น่าอนาถ! มิได้ทิ้งร่องรอยหรือคำบอกเล่าในการที่ได้กระทำไปโดยใจสมัคเช่นนั้นเลย."

"กระจ่างแจ้งดี นี่แหละเป็นประพฤติการณ์ที่มิสตรูว์, มิลลาด, แบรดี ตำรวจพระนครบาล และบรรดาผู้สืบข่าวหนังสือพิมพ์มีความเห็นสอดคล้องต้องกันเช่นนั้น."

"ส่วนตัวแกเองเล่า กันจะถามแกบ้างละ, เปเตอร์, แกจะยอมลงความเห็นเช่นนั้นด้วยหรือ? สงสัยรึ? อย่าทำใจลังเลซิน่า, เชื่อว่าแกคงไม่กลืนความเชื่อถืออันเหลวแหลกเช่นนั้นลงคอ. คิดดูซิ, แกจะเห็นได้ไม่ยากนักไม่ใช่หรือว่าคนอย่างท่านเซอร์หรือจะใช้วิธียึดประตูอย่างโง่ ๆ เช่นนั้น ทำไมจึงไม่ใช้กลอนประตูเล่า? อีกประการ ๑ แม้ว่ากระดาษนั้นจะมีความหมายซึ่งเราไม่อาจเข้าใจได้ แต่ยัลดาลความโทมนัสให้แก่ท่านเซอร์ถึงขีดที่สุด แกจะเชื่อทีเดียวหรือว่าท่านเซอร์จะมีใจเด็ดเดี่ยวกระทำลงไปโดยไม่คิดถึงลูกหลานที่รักซึ่งอยู่ข้างหลัง? และอีก

ผู้ ๑ ซึ่งไม่รู้จัก—กันหมายว่าไม่รู้จักสำหรับเรา— แล้วก็นำไปยังห้องทำงาน ยึดประตูโดยเอาเก้าอี้ขัดไว้กับลูกบิด เข้านั่งที่โต๊ะ, แก้ห่อวัตถุนั้นออก แทนที่จะได้รับความดีใจกลับเป็นได้รับความเสียใจ ท่านเซอร์

ข้อ ๑ ทำไมเมื่อหยิบขึ้นออกจากลิ้นชักแล้วจึงกลับลั่นกุญแจลิ้นชักนั้นอีก ในเมื่อหมดความอาลัยมนุสสโลกแล้วเช่นนั้น.

"กระจ่างแจ้งอีกไหมล่ะ เปเตอร์ ? ไม่มีปัญหาละซิคราวนี้. ไม่มีเหตสมผลพอที่จะฟังได้ว่าท่านเซอร์ได้ฆ่าตัวเอง เมื่อเช่นนั้นก็มีอยู่อีกทางเดียว คือ. ท่านเซอร์ย่อนถูกฆ่าโดยอ้ายมนุสส์ใจร้าย."

ข้าพเจ้ามองดูปาก เดอเร็ก.

"จริง ๆ นา, เพื่อนรัก เมื่อสันนิษฐานได้ว่ามีผู้ฆ่าท่านเซอร์เช่นนั้น ก็ใครเล่าเปนผู้ฆ่า ? ขณะที่ได้ยินเสียงยิงนั้นทุกคนลงไปอยู่ที่สนามหญ้าข้างล่างหมด เว้นแต่ท่านเซอร์และตาคูเปอร์ ถ้าเช่นนั้นก็ตาคูเปอร์เปนผู้ฆ่าใช่ไหม ?" เขาพูดแล้วก็ยิ้ม

"ไม่ใช่ตานั่นหรอก, เปเตอร์ กันยังไม่อยากจะบอกแกเดี๋ยวนี้ ว่าอ้ายผู้ร้ายนั่นคือใคร ? เพราะบางอย่างกันยังไม่รู้ดีพอ แต่กันแน่ใจทีเดียวว่า การที่อ้ายผู้ร้ายฆ่าท่านเซอร์นั้น มันมีความประสงค์อะไร.

"โปรดเล่าให้ฟังอีกหน่อยเถิด"

"การฆาฏกรรมรายนี้ เปนความร่วมคิดของคณะผู้ร้ายตัวลือในทางโจรกรรม ซึ่งอ้ายหัวหน้ามีสมญาว่า กิลเยอร์ตแซนเดอร์ซัน เปนการกระทำอย่างทารุณโหดร้ายปราศจากความเมตตากรุณา กันได้โทรศัพท์ไปถามเพื่อนของกันคน ๑ ที่สกอตแลนด์ยาร์ด เชื่อว่าแกยังไม่รู้จักเขาหรอก, เปเตอร์, เขาเล่าประวัติสังเขปของท่านเซอร์ย่อนให้กันฟัง ๒—๓ ข้อ ซึ่งช่วยให้กันมองเห็นรูปการณ์แจ่มแจ้งขึ้นเปนอันมาก.

ประวัติสังเขปของผู้ตายมีดังนี้. เดิมทีผู้ตายมีอาชีพในการเปนผู้ตรวจบ้าไม้ในต่างประเทศ ภายหลังได้รับหน้าที่เปนผู้สืบราชการลับของรัฐบาล เขาเคยออกจากประเทศอังกฤษท่องเที่ยวไปในต่างประเทศ มิแอฟริกา, อเมริกาใต้ และอื่น ๆ เปนเวลานานปี.

เมื่อ ๓ ปีที่แล้วมานี้เอง เขาได้รับหน้าที่ทำการอันเปนปรปักษ์ต่อบริษัทแซนเดอร์ซัน ซึ่งตรงกับคำที่มิสตรูว์ได้บอกเรานั้น แต่นั้นก็เริ่มรู้สึกหนักใจและหวาดเกรงต่ออันตรายมาก อุส่าห์อดทนมาได้นาน ก่อนหน้านี้สักหน่อยเขาต้องเลิก และคงรับเพียงหน้าที่ยังคับขันชาบรรดาผู้สอดแนมลับในคอนติเนนต์ทั่วไป อย่างไรก็ดีธุระการที่เขาได้กระทำไปแล้วนั้นย่อมยังผลร้ายให้แก่บริษัทแซนเดอร์ซันเปนส่วนมาก บริษัทหัวขโมยจึงผูกใจเจ็บแค้น พยายามยิ่งนักที่จะกำจัดเสี้ยนหนามของมันเสีย.

พึ่งต่อไป คราวนี้จะกล่าวถึงประพฤติการ ซึ่งได้อุบัติขึ้นในตอนบ่าย วัน มหาอุบาทว์นั้น.

ก่อนวันเกิดเหตุนี้วัน ๑ มิชายแปลกหน้ามา พักอยู่ที่นี่เนื่องจากได้รับเชิญมาในงานทำบุญวันเกิดของมิสครูว์ ในจำพวกแขกที่มานี้ อาจมีผู้ร้ายแปลงปลอมมาปะปนอยู่ด้วย และทั้งในขณะที่มีหอวัตถุปลาดส่งมาให้ท่านเซอร์ต่อหน้าแขกนั้น เปนอุบายของผู้ร้าย ข้างอ้ายผู้ร้ายตัวการก็คงนั่งอยู่ที่นั้นด้วย เหมือนกัน ครั้นอาหารว่างกลางวันเสร็จลงแล้ว ท่านเซอร์นำห่อวัตถุกลับเข้าห้องทำงาน อ้ายผู้ร้ายก็ลอบกลับไปห้องนอนของมันซึ่งหน้าห้องหันไปทางสนามหญ้าทันที มันเผาวัตถุทางเคมีวิทยาสิ่ง ๑ ทำให้บังเกิดควันสีขาวพลุ่งขึ้นไปจากปล่องไฟ เปนสัญญาณแก่นักบินซึ่งเชื่อว่าได้มาซุ่มคอยอยู่ใกล้ ๆ บริเวณนี้เอง นี่คือสัญญาณเริ่มทำการของมัน.

ต่อจากนั้นอ้ายผู้ร้ายได้วางลูกระเบิดขนาดย่อมชนิด ๑ ทำด้วยก๊าศไฮโดรเจนกับอ๊อกซิเจนผสมกันเหมาะส่วนบรรจุไว้ในหลอดแก้วมีสายลวดทองแดงล่ามมายังนาฬิกากลอกเรือน ๑ นาฬิกากลนี้เมื่อไขลานให้เดินถึงเวลาที่กำหนดไว้ก็ยังเกิดเปนกระแสร์ไฟฟ้าดินตามสายลวดทองแดงเข้าสู่ลูกระเบิด ทำให้มีการระเบิดเสียงดังขึ้นทันที ทั้งนาฬิกาและหลอดแก้วนั้นก็จะแตกละเอียดเปนผงไป.

เมื่อได้วางลูกระเบิดเสร็จแล้ว มันคงรีบมายังห้องฮอลขณะนี้ เครื่องบินกำลังมาบินโฉบอยู่เบื้องบนบริเวณบ้าน ทุก ๆ คนกำลังแหงนหน้ามองดูที่หน้าต่าง ทุก ๆ คนในที่นี้ยกเว้นท่านเซอร์ยอน เพราะขณะนี้ท่านกำลังนั่งใช้สมองอย่างแข็งแรง พยายามที่จะอ่านหนังสือลับนั้นให้จงได้ ดูเหมือนจะไม่ได้ยินเสียงคราง กระหึ่มของเครื่องบินเอาเสียด้วยซ้ำ นี่, เห็นไหมเล่า, เปเตอร์, ถ้าอ้ายหนังสือที่เรียกว่าลับนั้นไม่ใช่แกล้งเขียนมาอย่างบ้า ๆ แล้ว ท่านเซอร์คงไม่ถูกทำร้าย เพราะท่านคงอ่านเอาความได้และออกจากห้องไปเสียก่อน ที่อ้ายผู้ร้ายจะทำการสำเร็จเปนแน่.

เหตุด้วยท่านเซอร์มิได้ปิดประตูห้อง ไม่ใช่ว่าลืม ถึงแม้ว่าลูกกุญแจจะไม่หายก็คงจะไม่ปิด อย่างไรก็ตามท่านเซอร์มิได้คิดที่จะปิดประตูด้วยเกาอี้เลย ดังนั้นอ้ายผู้ร้ายจึงย่องเข้ามาในห้องของท่านเซอร์ได้สบายใจ มีปืนริวอลเวอร์ชนิดและขนาดเดียวกันกับปืนของท่านเซอร์ซึ่งอยู่ในลิ้นชักนั้น (พกมาด้วย.

กันเดาเอาว่า มันคงทำเปนขอโทษใน

การที่มันได้ล่วงล้ำเข้ามา ท่านเซอร์ขณะนี้กำลังสมองบ่นมิ.จตสิกเพ่งเล็งอยู่ที่หนังสือลับ จึงมิได้เอาใจใส่ในความบังอาจบุกรุกของมันซ้ำร้าย, กลับขอให้มันช่วยทำความเข้าใจในหนังสืออุยาทว์นั้นด้วย เปนโอกาศดีของมันแล้ว ขณะที่มันชโงกเข้าไปดูหนังสือนั้น. มันควักปืนออกยิงท่านเซอร์ที่ขมับในระยะซึ่งห่างจากที่หมายเพียงระหว่าง ๖ นิ้วกับ ๑ ฟุตเท่านั้น.

ไม่มีใครในจำพวกที่กำลังตื่นดูเครื่องบินนั้นได้ยินเสียงปืน เพราะเสียงคราง กระหึ่มของเครื่องบินในระยะใกล้กลบเสียงปืนหมด. ไง ! อุบายของมันเรียบไหม ? อ้ายผู้ร้ายสรวมถุงมือรีบทำธุระคือ เอาปืนของมันยัดเข้าไว้ในมือผู้ตาย แล้วค้นลูกกุญแจที่ตัวท่านเซอร์ไชลินชักหยิบปืนอีกกระบอกหนึ่งในนั้น ใส่กระเป๋าของมันเสีย ครานี้อ้ายผู้ร้ายพลาดถนัดใจ คือจะเปนโดยอารามรีบร้อนหรือโดยพลั้งเผลออย่างไรก็ตาม มันกลับลืนกุญแจลินชักที่เก็บปืนเสียอีก.

ตามที่กันบรรยายมาแล้วทั้งมวลนี้ แกจงเข้าใจว่ามันใช้เวลาทำการประมาณเพียง ๒ นาทีเท่านั้น ครั้นแล้วมันก็รีบออกจากห้องและปิดประตู.”

“ประเดี๋ยวก่อน, เดอเร็ก” ข้าพเจ้าค้าน “เก้าอี้—อย่าลืม—แกจะขึ้นยืนบนยานประตูแล้วเลื่อนเก้าอี้มาขัดยานประตูนั้นได้อย่างไร ? เปนไปไม่ได้ทีเดียว.”

“โอ ! ถูกแล้ว, เปเตอร์. ยิ่งกว่านั้นอีก ง่ายนิดเดียว, คอยดูนะ”

เขาดึงเชือกด้ายยาวสัก ๑ หลาออกมาจากกระเป๋าเสื้อ. ลากเก้าอี้ตัว ๑ มาใกล้ประตูห้อง คล้องเชือกเข้าที่พนักหลังเก้าอี้ แล้วสอดปลายเชือกทั้ง ๒ ข้างเข้าในรูกุญแจของยานประตูซึ่งยังมิได้ปิด เลื่อนเก้าอี้ตัวนั้นมาวางใกล้ๆ แล้วเดินกลับไปภายในห้องของเขา เมื่อปิดยานประตูสนิทแล้วก็ดึงปลายเชือกทั้ง ๒ ข้างได้การ, เก้าอี้ตัวนั้นถูกลากมาใต้ลูกบิดและพนักหลังเก้าอี้เข้าขัดไว้ใต้ลูกบิดพอดีแล้วก็สาวเชือกกลับไป.

ผลของกโลบายปิดประตูที่เดอเร็กสแดงให้ข้าพเจ้าดูนี้—ปรากฏชัดคือกระทำให้เขาต้องติดอยู่ในห้องของเขาเอง โดยเปิดประตูกลับมาไม่ได้ จนข้าพเจ้าได้เลื่อนเก้าอี้พ้นจาก

ลูกยิดแล้วจึงเยิดได้. (กลวิธีนี้ท่านผู้อ่านควรทดลองดูเล่นบ้างว่าจะยิดได้จริงหรือไม่——ศริเพ็ชร์)

"เป็นไง, เพื่อนยาก, ง่ายไหม ? กันได้ตรวจดูที่รูกุญแจ พบเส้นด้ายขาดติดอยู่ที่เหล็กรูกุญแจนั้นจึงสันนิษฐานได้แน่ว่า อ้ายผู้ร้ายยิดประตูด้วยวิธีนี้เอง."

ข้าพเจ้าขยับปากจะถาม ก็พอเขาขัดคอเสีย.

"ยัง, กันยังเล่าไม่หมด ทีนี้อ้ายผู้ร้ายออกจากห้องผู้ตายแล้วก็รีบไปทางห้องรับแขก, ลงไปผสมหมู่เพื่อน ๆ ซึ่งขณะนี้กำลังแหงนดูเครื่องบินอยู่ที่สนามหญ้า ซึ่งเชื่อว่าไม่มีใครเหลียวมาข้างหลังเลย อ้ายผู้ร้ายคงจะลอยให้สัญญาณอย่าง ๑ อย่างใดแก่นักบินเป็นแน่ เครื่องบินจึงได้บินกลับไป.

พอเสียงเครื่องบินเบาลง ก็พอถึงเวลาลูกระเบิดได้ประทีน ดังปั๋ง ! ไม่ใช่ระเบิดที่ห้องท่านเซอร์, เป็นเสียงระเบิดซึ่งมาจากห้องใต้บรรไดใกล้ ๆ กันนั่นเอง. คนภายนอกจึงได้ยินเป็นเสียงปืนในห้องลึกลับนั้น. เพราะเสียงประหลาดนี้เอง ทำให้นักดูเครื่องบินพากันวิ่งกรูกันขึ้นไปยังห้องฮอล ของอ้ายวายร้ายถึงพร้อมแล้วซึ่งความไพบูลย์ทุก ๆ คน ลงความเห็นเป็นอัน ๑ อันเดียวกันว่าท่านเซอร์ยอนกระทำอัตวินิบาตกรรมทั้งนั้น. เตอเร็กหยุด จุดกล้องยาเส้นขึ้นสูบเมื่อได้ก้มลงดูนาฬิกาพกแล้ว ก็กล่าวสืบไปอีก.

"เมื่อกันจับวิธีกระทำการของอ้ายผู้ร้ายใจเพ็ชร์ได้แล้ว ก็นึกถึงข้อที่กันยังตกอยู่ในอาการมืดมน์ คือความหมายของอ้าย หนังสืออุบาทว์นั้น กันจึงได้พยายามตรวจค้นโต๊ะโยราณโดยละเอียดอีกวาระหนึ่ง คราวนี้กันได้พบหลักฐานหลายอย่าง เช่นบรรทึกเหตุการณ์ซึ่งเกี่ยวข้องระหว่างเซอร์ยอนกับบริษัทหัวโขมยแซนเดอร์ซันโดยตลอด นอกจากนั้นยังมีบาญชีการเงิน , กับจดหมายจากช่างทำปืนยอกหมายเลขปืนริวอลเวอร์ของท่านเซอร์อีกด้วย ในที่สุดกันก็ได้ประสพโชคดี คือได้พบกลวิธีใช้อักษรลับซึ่งเราต้องการนั้น.

ความหมายของหนังสือซึ่งบรรจุมาในห่อวัตถุนั้น กันได้อ่านแล้ว ไม่มีราคาอะไรเลย, เพื่อนเอ๋ย, อ่านเอาความสำคัญอะไรไม่ได้

เห็นว่าเปนการเจตนาโดยแท้ที่แกล้งทำให้ท่านเซอร์ฉงนสนเท่ห์ต้องใช้สมองและเวลาคิดมาก—มากพอกับเวลาที่มันต้องการกระทำทีเดียว. ท่านเซอร์ผู้น่าสงสารต้องตกหลุมของอ้ายเหล่าร้าย ถูกยิงเผาขนตายเสียกลางวันแสก ๆ นั้นเอง.

กันคิดเห็นว่า แซน์เดอร์ซันและบริษัทคงจะทราบกลวิธีใช้อักษรลับนี้เปนมั่นคง และพยายามที่จะรักษาไว้เปนความลับ เพราะฉนั้นกันจึงวางกับดักทันที แกคงได้ยินแล้วเมื่อตะกี้นี้ ที่กันพูดว่าจะตรวจค้นโต๊ะโยราณนั้นอีกครั้ง ๑ ในเวลาพรุ่งนี้เช้า, นั่นเปนอุบายของกันต่างหาก เปนอุบายเพื่อ—บางทีจะทำให้เหยื่อของเราตกหลุม——————”

“อา! ถึงเวลาแล้ว, เปเตอร์, เร็ว—ลงไปข้างล่างด้วยกัน ไปห้องนั้น—ต้องย่องไปอย่างแมวทีเดียวนะ—อย่าให้มีเสียงเปนอันขาด.”

เราพากันออกจากห้องทิ้งความมืดมนอันเนื่องจากที่ได้ยิดไฟและลั่นกุญแจห้องไว้เบื้องหลัง ย่องกริบลงมาตามบรรไดคืน วันนี้ดูช่างสงัดเงียบไปทั่วบริเวณบ้านเสียจริง ๆ นอกจากเสียงดังติ๊ก—ตั๊ก—ของนาฬิกาโบราณอยู่เบื้องบนแล้ว ก็ไม่ได้ยินเสียงอะไรไปกว่านั้นอีก, ดูราวกับเปนเวลานานตั้งชั่วโมงเราจึงได้มาถึงห้องนั้น เดอเร็กฉายไฟฟ้าตรวจหาที่ซ่อน.

“มาทางนี้” เขากระซิบ “เราจะต้องซ่อนข้างหลังม่านนี่แหละ นี่, เปเตอร์, จำไว้นะ, ถ้ามีอะไรเกิดขึ้น จงนิ่งอยู่ก่อนจนกว่ากันจะต้องการความช่วยเหลือจากแก. มาเถอะ.”

ครั้นแล้ว เราก็เข้าซุ่มอยู่ข้างหลังม่าน ข้าพเจ้าคเณว่าสัก ๒ ชั่วโมงเห็นจะได้. ที่เราต้องซุ่มอยู่โดยอาการสงบเงียบ จนแข้งขาเปนเหน็บชาไปหมด เพราะเคลื่อนไหวไม่สดวก. หัวใจเราเต้นแรงขึ้นจนได้ยินถนัด.

มิช้าก็ได้ยินเสียงหนึ่ง, อา! ได้การ, เดอเร็กยิบแขนข้าพเจ้าเปนสัญญาณว่าให้เงียบ หัวใจข้าพเจ้ายิ่งเต้นตึกตักแรงขึ้นอีก ต่อมาเสียงนั้นก็ดังกุกกักขึ้นอีกเบา ๆ และเปนลำดับมาจนมีเสียงคนเบิดประตู.

อีกสักอึดใจหนึ่ง, ข้าพเจ้าต้องสตุ้งขึ้นเกือบสุดตัว เพราะเดอเร็กพรวดออกไปจาก

ที่ซ่อน.

"ใคร ?" เสียงเขาถามอย่างหนักแน่น แล้วก็ฉายไฟฉ่ำสว่างขึ้น. จากช่องเล็ก ๆ ของม่าน ข้าพเจ้าเห็นภาพมนุสส์ ๑ ยืนจังงัง ถมึงทึงอยู่ที่ริมประตูห้อง มนุสส์ภาพนั้นมิใช่อื่นไกล คือมิสเตอร์มอริส แยร์ดนั่นเอง.

"ฮัลโหล ! คุณโอนิล," ชายผู้มีนามว่ามอริส แยร์ดกลับร้องทัก แทนคำตอบ "อะไร, ยังไม่เสร็จธุระอีกหรือ ? ผมลืมกล้องยาสูบไว้ในนี้, เต็มที ! นอนไม่หลับ, อ้อ ! นั่นแน่ะ, อยู่ที่หิ้งบนเตาไฟนั่นเอง."

เขาว่าแล้วก็เดินไปหยิบกล้องอันนั้นหย่อนลงกระเป๋าเสื้อเกาน์ เดอเร็กและข้าพเจ้าต่างจ้องดูอากัปกิริยาอันประหลาดของชายผู้นี้. เขาคว้ากล้องได้แล้วก็หันกลับเดินมา พอจะถึงประตู.

"ประเดี๋ยวก่อนซิคุณ," เดอเร็กร้องขึ้น.

"อ้าว ! ทำไมหรือ ?" แยร์ดซักก.

"โปรดรอสักประเดี๋ยวเถิด, ขอโทษเถอะคุณ กล้องอันนั้นมันเป็นของผมต่างหาก, ผมวางไว้ที่นั่นเมื่อตะกี้นี้เอง."

"เห็นจะจริงของคุณ" แยร์ดตอบพลางล้วงลงไปในกระเป๋า หยิบสิ่ง ๑ ขึ้นมาแล้วก็ห้อยแขนลงข้างล่าง.

"วางลงเดี๋ยวนี้" เดอเร็กขู่สำทับ.

พอแยร์ดเหลียวมาเห็นปากกระบอกปืนออโตเมติก ของเดอเร็กจ้องได้ระดับมายังขมองของเขา พลันหน้าของเขาก็เริ่มซีดลง ๆ มิช้าวัตถุ ๑ ก็ล่วงหลุดจากมือ ตกลงที่พื้นห้องดัง แก๊ก ! วัตถุนั้นหาใช่กล้องยาสูบมิได้.

"เปเตอร์ !" เดอเร็กเรียกข้าพเจ้า.

"อยู่นี่ !" ข้าพเจ้าขานรับแล้วก็เดินย่องตอดออกมาจากที่ซ่อน—อย่าลืมว่าข้าพเจ้าเปนเหนียชาติงทีเดียว— "หยิบปืนกระบอกนั้นมา ! นั่นแหละ ดูที่ด้าม,—หมายเลขเท่าไร ?"

ข้าพเจ้าก้มดู

"02705 ถูกไหม ?"

"ถูกแล้ว"

"ขอบใจมาก" เดอเร็กว่า "บางทีคุณแยร์ดจะอธิบายได้เองกระมังว่า ทำไมจึงมาเปนผู้มีสิทธิ์ใช้ บี๊น ริวอลเวอร์ ของ ท่านเซอร์ยอนเมอร์เซอร์."

แยร์ดไม่พูดว่ากระไร. ริมฝีปากซีดลง ๆ

ได้ส่วนสัมพันธ์กันกับสีหน้า. ในที่สุดก็แปลงร่างคล้ายผีซาตาน. ในชีวิตข้าพเจ้า ๆ ยังไม่เคยเห็นใครเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและน่ากลัวถึงเพียงนี้เลย.

"บรรจุขึ้นแล้วหรือ. เปเตอร์?"

"บรรจุแล้ว"

"ดีหละ, คุมอ้ายหมูตัวนี้ไว้ กันจะทดลองวิชาผูกเชือกของลูกเสือ เชิญนั่งลง, คุณ—ง่า—คุณแบรดี้."

เขามัดอ้ายหมูวัดติดไว้กับเก้าอี้ แล้วหันไปที่เครื่องโทรศัพท์

"ฮัลโหล!" เสียงพูดโทรศัพท์. "นั่นโรงพักตำรวจพระนครบาลหรือ?— นี่เดอเร็กโอนิลพูดจากอัพแลนด์. ครับ. ครับ! ผมขอให้คุณส่ง——————อะไร? ครับ.—ผมจับแซนเดอร์ซัน, อ้ายกิลเบอร์ตแซนเดอร์ซัน หัวหน้าผู้ร้ายสำคัญที่เคยปล้นเครื่องเพ็ชร์และฆ่าคน————อะไร? ครับ. เดี๋ยวนี้ทีเดียว. ถูกแล้ว, ขอบใจมาก, เลิกกัน."

จบ แล้ว

อย่าลืมว่าท่านเปนส่วนหนึ่งของกิจการ อย่างเดียวกับกลองเสียงต่ำเปนส่วนหนึ่งของวงดนตรี และโดยทำนองเดียวกัน กลองเสียงต่ำเล่นเดี่ยวก็มีเสียงไม่น่าฟัง

หลวงรัชฎากรโกศล

ผัวๆ เมียๆ

ของ

ม. ชพินิจ

เรื่องที่ ๑ ม่านชีวิต

อันการวิวาห์ระหว่างคุณสินสมทรัพย์และแม่อมรเสริมสินนั้นสืบเนื่องมาจากความรักอันดูดดื่มแท้จริงซึ่งมีต่อกันทั้งสองฝ่าย แต่ที่จะว่าใครรักใครดูดดื่มมากกว่ากันย่อมกล่าวให้ถูกต้องตามความจริงได้ยาก อาสัยที่ได้ยินจากปากของแม่อมร เจ้าหล่อนก็ว่ารักคุณสินมากกว่าที่คุณสินจะรักเจ้าหล่อน ข้อนี้คุณสินเคยค้านว่าความจริงนั้นแม่อมรต่างหากถูกรักจากเขอมากกว่าเขอที่ถูกรักจากเจ้าหล่อนเสียอีก และ———ภาษาของความรักย่อมกินความกว้างลึกซึ้งยิ่งกว่าภาษาใดในโลก ลงท้ายทั้งสองฝ่ายต่างเกิดเบื่อที่จะใช้มาตราใดวัดได้ จึงมาตกลงเปรียบเทียบให้เท่ากันเสีย ปัณหานี้จึงยุติลง ใครๆ ที่เคยรู้จักและทราบในความเป็นอยู่ของโลกแห่งการแต่งงานมาแล้ว———ผู้ใดที่เคยผ่านชีวิตวิวาห์มาแล้ว —— และคนไหนคู่ไหนที่ทราบความขรุขระ —— ยุ่งเหยิง —— กระวนกระวาย——คับแคบ —— เบื่อหน่ายและความอะไรต่ออะไรอีกจิปาถะ ซึ่งเกี่ยวไปในทางชวน

ให้น้ำผึ้งแห่งชีวิตของโลกแต่งงานเผื่อนไปแล้ว——หากได้มาเห็นชีวิตผัว ๆ เมีย ๆ ของหนุ่มสาวคู่นี้เข้า จะกลับได้สำนึกว่าในโลกนี้ยังหาไร้สามีภริยาคู่ที่บำเพ็ญความเปนอยู่ไปในทางสงบสุขเสียทีเดียวไม่!

แท้จริงก่อนจะถึงชีวิตวิวาห์——ทุกคนย่อมผ่านชีวิตโสดมาก่อน——โลกของคนโสดย่อมมีบริเวณกว้างขวาง———โลกของคนโสดย่อมเพียบแปร้อยู่ด้วยความอิสสระ——แล———โลกของคนโสดย่อมประกอบอยู่แล้วด้วยความรายรื่นโล่งเตียนแห่งทางเดินของชีวิต———ชีวิตนั้นมีความสนุกครึกครื้น ชีวิตนั้นเต็มไปด้วยความคนอง แลชีวิตนั้นก็ทรงไว้แล้วซึ่งนิยายอันเกี่ยวด้วยความหมายแห่งโลกของคนโสดอย่างลึกซึ้งสุดที่จะประมาณได้ แต่ก็อันใดเล่าที่ชวนใจของคนเราให้ละโลกอันแสนสำราญ พลโลกทั้งปวงมีดวงจิตร์ซึ่งผ่องใสรื่นเริงนั้นเสียและจูงมือพากันมาสู่อีกโลกหนึ่ง โลกซึ่งฉะเพาะผู้ผ่านมาแล้วเท่านั้นจะทรายรสชาติได้ดีกว่า———อธิบายได้ดีกว่า——ส่ายหน้าและย่นได้มากกว่า——— โลกนี้คือโลกของชีวิตวิวาห์อันกฎธรรมชาติจำกัดมาแล้วว่าทุก ๆ คนจะต้องผ่าน!

ก็การที่คุณสินจูงกรแม่อมรมาสู่ชีวิตวิวาห์ด้วยกันนี้จะเนื่องด้วยยึดกฎธรรมชาติจำกัดนั้นหรือกฎอันใดไม่มีใครตอบได้แม้แต่ตัวเธอเอง ความจริงเท่าที่ปรากฏนั้นมีอยู่เพียงว่าตามสมภาพฐานะของคุณสินและแม่อมรไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันบ้าน———ถ้าไม่มีรั้วกั้นก็คงติดกัน, เคยเห็นความเปนอยู่แห่งกันและกันมากครั้งเท่าที่คุณสินแลเจ้าหล่อนจะหาโอกาสลอยพยแลพยกันจัง ๆ หน้าได้ ท่านผู้ใหญ่ทั้งสองบ้านก็ยังเอิญชอบพอกัน บ๋ณหาอันมีว่ากลัวจะถูกดขี่สูงถึงถูกเตะจากผู้ใหญ่ทางฝ่ายแม่อมรจึงไม่เคยมีในสมองของคุณสินเลย ที่ต้องทำไม่สม่ำเสมอกันคือมีลอยสนทนากันในที่ลับข้าง ในกลางแจ้งมีบุรุษที่สามอยู่ด้วยข้างนั้น ก็หามีผู้ใดแม้แต่คุณสินหรือแม่อมรเองอาจทรายได้ไม่ จะกล่าวได้ก็เพียงว่าเนื่องจากความกระดากอายหรือกลัวแสงอาทิตย์เข้าตานั่นแหละเปนมูลเหตุ ปฏิบัติการณ์ทั้งนี้ยังเกิดขึ้นระหว่างคุณสินและแม่อมรมาตั้งแต่ยังเปนเด็กด้วยกันจนเปนหนุ่มแลเปนสาวพร้อม ๆ กัน ครั้นแล้วความรักก็เกิดขึ้น! เมื่อความรักนั้นสุกงอมดีแล้ว ทั้งแม่อมรและคุณสินต่างคนต่างก็คิดว่าชิดความรักของตนจะสูงขึ้นได้ก็ด้วยการวิวาห์ ก็และ

โครงการณ์วิวาห์นั้นต้องอาสัยบุคคลต่างเพศสองคนช่วยกันประกอบขึ้นจึงจะเปนรูปได้ ต่างฝ่ายต่างจึงปฤกษากันว่าใครเล่าที่ควรแก่สภาพของเพศตรงกันข้ามซึ่งจะมาช่วยกันสร้างชีวิตวิวาห์ของตนขึ้น คุณสินถูกถามก็บอกว่าเธอเอง แม่อมรถูกถามก็ยอมรับว่าเจ้าหล่อนเอง และก็เหตุนั้นเอง ——— การเสกสมรสระหว่างแม่อมรและคุณสินจึงบังเกิดขึ้น โดยทางความตกลง โดยทางการณ์ของท่านผู้ใหญ่และของหนุ่มสาวทั้งสองฝ่าย นามว่าอมรเสริมสิน ก็หายไปจากโลก และ นามใหม่คือ อมร สมทรัพย์ กลับบังเกิดขึ้นแทน แต่นั้นมา.

อันอัชฌาสัยของคุณสินนั้นเปนผู้รอบคอบต่อการณ์ ประกอบสิ่งใดย่อมมีลักษณ์และแบบแผนเป็นที่ตั้ง ทั้งใคร่ต่อการบังคับจิตร์ใจให้อยู่ภายในอำนาจเสมอ นี้เป็นข้อหนึ่งในจำนวนมรรยาททั้งหลาย อันควรชมของเธอ คุณสินย่อมทราบดีว่า บัดนี้ชีวิตโสดของเธอสิ้นไปแล้ว ย่างเข้าสู่ชีวิตใหม่ได้สำนึกว่าชีวิตแต่งงานนี้ไม่ผิด อะไรกับนาวาน้อย สองแจวซึ่งมุ่งข้ามธารมหาภัยไปสู่สุขสันติภาพยังฝั่งโน้น! ธารนั้นประกอบด้วยแก่ง —— ตอ——สวะ——แลสายน้ำอันเชี่ยวควัก หากอาสัยสองแรงช่วยกันแจว ช่วยกันระมัดระวังอุปสัคเหล่านี้โดยรอบคอบแล้วจึงจะนำยานนาวาของตนไปสู่ที่หมายโดยสวัสดิภาพได้ หาไม่ก็น่าจะล่มลงเสียกลางคันโดยแน่แท้ แลเนื่องด้วยเหตุนี้เองจึงเห็นควรว่าตั้งกฎข้องกันความยกพร่องของนายเรือทั้งสองเสียแต่ต้น ๆ มือ น่าจะมีผลดีกว่าแก้เอาภายหลัง ทั้งความชำนาญอันจะนำมาตั้งกฎเล่า คุณสินก็เคยสังเกตจับได้ความเท็จจริงมีพูมอยู่ข้างแล้วแต่เดิมมา ในอายุของเธอนั้นเธอบำเพ็ญเปนนักสังเกตแลจดจำ เคยวิเคราะห์ดูความเปนอยู่ของเพื่อนที่มีเรือนแล้วหลายคน ทราบชัดว่าเหตุใดเพื่อนนั้นจึงมีสุข และอีกเพื่อนหนึ่งทำไมจึงกลับทุกข์ ความฉลาดบังเกิดแก่สมองของคุณสินดังนี้เอง เย็นวันหนึ่งจึงฉวยกระดาดและดินสอเข้าไปหาภรรยาในห้อง นั่งลงบนเก้าอี้คนละฟากโต๊ะ สีหน้านั้นแฝงความรู้สึกยุ่งยากไว้ซึ่ง “แม่อมร!” เธอเอ่ยขึ้น “ฉันต้องการปฤกษาเรื่องสำคัญกับเธอสักหน่อย”

แม่อมรเงยหน้าจากทำระเบียบเสื้อของตามีด้วยสีหน้าแสดงความประหลาดใจ

“อ๊ย! คุณละก็!” หล่อนร้อง “ทำไมจึงต้อง ‘อ๊ยคุณละก็’?”

“เกิดเรื่องอะไรหรือคะ?”

“เปล่าเลย! ไม่เกิดจนนิดเดียว!”

"ก็แล้วทำไมหน้าตาของคุณเคร่งขรึมไปล่ะคะ ดิฉันนึกว่าโกรธเคืองใครที่ไหนมาเสียอีก——มีเรื่องอะไรหรือคะ"

"เรื่องก็มีอยู่บ้างซะ แม่อมร คือฉันมาคิดถึงความเป็นอยู่แห่งชีวิตการแต่งงานของเราแล้ว ยังเกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นในสมองมาก คิดอยากจะรวบรวมตั้งขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ไว้เป็นบรรทัดฐานสำหรับที่เราจะได้ปฏิบัติตามต่อไปภายหน้า เธอจะเห็นอย่างไร?"

"อี! ก็สนุกใหญ่ซีคะ!"

"แต่ไม่ใช่เพื่อความสนุกซะ——เป็นเรื่องสำคัญมาก"

"ค่ะ ความสนุกก็สำคัญเหมือนกัน"

"สำหรับความรู้สึกของฉันน่ะ คิดว่าถ้าหากเรามีกฎเหล่านี้อยู่แล้ว ต่อไปในอนาคตหากอุปสัคใดยังเกิดขึ้นเชื่อว่ามีโอกาศให้เราแก้ไขได้ทันท่วงทีทีเดียว!"

"กฎน่ะมีกี่ข้อคะ และอะไรบ้าง?"

"นั่น——เธอและฉันจะต้องจัดวางขึ้นเองโดยตกลงทำความเข้าใจกันเสียก่อน การที่ฉันจะตั้งขึ้นตามลำพังแล้วมาขอให้เธอยอมเห็นพ้องด้วยน่ะ ดูไม่เข้าทีเลย มิตรภาพเช่นนี้ฉันไม่ค่อยเห็นสอดคล้องว่าดีด้วย แต่ถ้าเรามาตกลงช่วยกันตั้งขึ้นแล้วย่อมเป็นผลดีด้วยกันทั้งสองฝ่าย ไม่เสียเปรียบซึ่งกันและกัน เพราะต่างมีความเต็มใจแล้ว"

"เรียมมาก! ไหนคะลองว่าขึ้นสักข้อทีหรือ?"

"สำหรับฉันมีอยู่ในสมองเพียงสองสามข้อ แรกทีเดียวอยากจะพึ่งความรู้สึกจากเธอที่มีอยู่ก่อนหรือความคิดนึกทุกชนิดที่เธอทราบ ซึ่งจะนำชีวิตของเราไปสู่ความสุขอย่างดีที่สุดที่จะดีได้ เอ้า! ขั้นต้นว่าถึงการเทลาะก่อนเถิด!"

"ตาย——ตาย เอาเรื่องอะไรก็ไม่รู้มาพูดได้"

"ยอดรัก!——เราต้องเลงถึงการข้างหน้าให้มาก เราจะร่วมทุกข์สุขด้วยกันตลอดจนกาลอวสานแห่งชีวิต ฉะนั้นเราจึงต้องพยายามเตรียมตัวไว้เสมอสำหรับต่อสู้กับอุปสัคซึ่งจะเกิดขึ้นในชีวิตของเรา"

"แต่คุณพูดถึงการเทลาะนี่คะ——ดูเป็นสิ่งที่น่าขันที่สุดหละ ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมายังไม่เคยปรากฏเลยสักครั้ง!"

"แต่ทว่าเธอเชื่อมั่นละหรือว่าตลอดชีวิตเธอนั้นจะมีอารมณ์ที่ดีเสมอไป"

"สำหรับคุณแล้วเชื่อว่าดีฉันไว้ใจอารมณ์

ของดิฉันได้!”

“ย่ะ——บางเวลาฉันอาจยั่วให้โทษะของเธอกำเริบได้เช่นเดียวกัน นั่นแหละตามความรู้สึกของฉันน่ะคิดว่าอารมณ์ขุ่นนั้นเกิดขึ้นเพียงฝ่ายเดียวก็หาสามารถให้ร้ายแก่ใครไม่ แต่ถ้าเกิดขุ่นจะกันขึ้นเป็นสองฝ่ายแล้วจะเท่ากับยิ่งยั่วกันและกันให้ขุ่นยิ่งกว่าตมเสียอีก อาจพูดอะไร ๆ ออกมาตามพอใจมากเกินความหมายที่ตั้งใจจะพูดได้ สำหรับเรามาตั้งกฎเสียเถอะว่าจะไม่ยอมให้อารมณ์ขุ่นพ้องกันขึ้นในคราวเดียวคือ ถ้าเธอขุ่นก็ขุ่นไปให้สิ้นฤทธิ์เถอะฉันจะยอมเป็นฝ่ายรับ แต่ถึงรอยฉันขุ่นเธอก็ต้องปล่อยให้ฉันพ่นพิษขุ่นจนหมดเหมือนกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งแสดงอาณัติสัญญาภัยขุ่นว่าจะมาแล้ว ฝ่ายหนึ่งก็ต้องเตรียมตัวป้องกันทันที เอ้า! ว่ามานี่เธอเห็นอย่างไรจ๊ะ?”

“ก็เห็นว่าคุณเป็นเด็กโคร่งที่น่าขันที่สุดสิคะ”

“เธอยอมตกลงไหมล่ะ!”

“ค่ะ ตกลง!”

คุณสินก้มลงเขียนแกร็ก ๆ บนกระดาดแล้วว่า.

“ข้อหนึ่งละ——เอ้า! เธอนึกอะไรออกว่ามาซี๊จ๊ะ”

“ยังค่ะ——ดิฉันกำลังคิด!”

“ถ้างั้นฟังฉันอีกข้อ คือ:— อย่าถือวิสาสะแห่งกันและกันจนเกินควร ——”

“แน่ะ——คุณหมายความว่าไงคะ!”

“หมายว่า ‘อย่าละเลยต่อการเอาใจใส่ในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งแสดงต่ออีกฝ่ายหนึ่ง’ ผู้ชายบางคนมักจะลืมไปว่าภรรยาของเขานั้นเป็นสุภาพสตรี ผู้หญิงบางคนก็เถอะพูดจาหรือแสดงกิริยาต่อผัวโดยคาระวะนอบน้อมและโดยไตร่ตรองรอบคอบน้อยกว่าที่เจ้าหล่อนแสดงต่อแขกผู้เป็นชายอื่น ๆ ข้อเหล่านี้ถึงแม้จะเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็นับเข้าในมรรยาทที่ชวนให้เกิดความจืดจางได้ เราจะต้องไม่ประพฤติต่อกันเช่นนั้น”

“ดิฉันไม่เคยแสดงต่อคุณเช่นที่ว่าสักครั้งเดียว”

“จ๊ะ——แต่คนโดยมากลืมคิดถึงข้อนี้สำหรับเธอ——อย่าลืมว่าพอเห็นฉันกลับจากงานละก็ต้องรีบกุลีกุจอเข้ามาต้อนรับทีเดียว!...

“ค้า——ดิฉันจะไม่ลืมเลย”

“เดี๋ยว! ยังอีกข้อหนึ่งจ๊ะ—— ข้อนี้ขยายความตอนท้ายที่ว่าให้กว้างขึ้นอีก คือ ต่างฝ่ายต้องพยายามขำเพ็ญตนให้หมดจดงดงาม

เป็นที่น่ารักใคร่ เพิ่มความเอ็นดูให้มีแก่ฝ่ายนั้น ๆ จากอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ผัวเมียทั้งหลายมักจะปล่อยปละละเลยในเครื่องแต่งตัว ไม่สู้พะวักพะวงถึงนักดูประหนึ่งว่าถ้าแต่งงานแล้วเรื่องพรรค์นี้จะเป็นอย่างไรก็ตามแต่ยะถากรรมของมัน อันที่จริงถ้าต่างฝ่ายมีใจจดจ่อต่อกันและกันแล้ว ความละเลยที่ฉันว่ามาจะไม่เกิดขึ้นเลย เธอไม่ต้องดูอื่นไกลดอก สังเกตพวกผู้หญิงทั้งหลายที่ไฝ่ใจในการคนตรีเถิด พอมีเหย้าเรือนแล้วเท่านั้นเสียจนลืมหมดทีเดียว”

“อุ๊ย——ตาย——ตาย ดิฉันไม่ได้ซ้อมจะเข้ของดิฉันมาตั้งอาทิตย์แล้ว” แม่อมรร้อง

“และ———” คุณสินพูดต่อ “นอกจากนี้ยังมีเรื่องเครื่องแต่งตัวกับผมอีก—(แม่อมรยกมือขึ้นคลำขมวดมวยผมของเจ้าหล่อน) เปล่า——เปล่า——ยอดรักผมของเธอจัดไว้เรียบร้อยดีมากแล้ว แต่——นั่นแหละจะ เธอคงเห็นได้ดอกว่าผู้หญิงโดยมากมักสยบเพล่าในเรื่องเหล่านี้ และปล่อยตัวเป็นดอกไม้ที่เฉาแล้ว มักจะคิดแต่ในใจว่า ‘อย่างไร ๆ เธอก็ต้องรักเราเสมอ’ ——ย่ะ——บางทีที่เจ้าหล่อนคิดนี้อาจถูกได้ แต่ฉันก็ยังเห็นว่าไม่สมควรจะปล่อยให้เป็นไป เท่า ๆ กับที่ควรจะเป็นดังนั้นเหมือนกัน”

“อุแม่จ๋าว———ดิฉันไม่คิดเลยว่าคุณจะล่วงรู้ความเป็นอยู่ของพวกดิฉันลึกซึ้งถึงเพียงนี้——นี่ถ้าจะ——”

“เปล่า——เปล่า——จ๊ะ! เพียงขดจำมาจากความชำนาญที่เพื่อนคนหนึ่งเขาเล่าให้ฟังเท่านั้น——ฟังต่อไป!——ว่าถึงผู้ชายก็เหมือนกันควรจะพยายามสังเกตดูความรู้สึกของภรรยาด้วยวิเคราะห์พิจารณาเท่ากับที่ได้เคยสังเกตในคู่รักของตนมาแล้ว ต้องจับความจริงให้ได้ว่านิสัยของเจ้าหล่อนชอบอย่างไร? ไม่ชอบความประพฤติส่วนไหน? ต่างว่าหล่อนไม่พอใจให้สูบบุหรี่ ก็ไม่ควรสูบ ไม่พอใจการยิดขี้เกียจอ้าปากหาว ก็อย่ายังควรหาว ถ้าอยากจะหาวอยากยิดขี้เกียจจริง ๆ โดยที่นิสัยเดิมไม่ได้คอยเวลาหล่อนเผลอก็ควร ต้องพยายามบำเพ็ญตนเสมอเป็นคู่รักที่สอาดสอ้านผ่องใส, ประเปรียวเสมอจึงจะเหมาะ โอ๊ย! ริยำจริงดูเจ้าปลอกแขนทุกข์ของฉันซิแม่อมรควรจะเปลี่ยนใหม่ทีเดียว ขาดคร่ำคร่าหมดแล้ว ฉันนี่เลว—”

“อ๋อ! กลัวว่าเจ้าปลอกแขนทุกข์จะเปลี่ยนความรู้สึกของดิฉันงั้นหรือคะ?”

“ยังงั้น! และอันที่จริงความรู้สึกของ

เธอก็ดูเหมือนยังสงบรายคายดีนี่ แต่นั่นแหละฉันไม่ควรจะปล่อยให้สถปรกถึงเพียงนั้น คิดทวนไปดูเมื่อเดือนมีนาคม พ. ศ. ๖๘ โน้นสิ! เมื่อคราวฉันกำลังพัวพันรักอยู่กับเธอน่ะ แขนทุกข์ของฉันไม่ใช่ผ้าแลขาดร่องแร่งกะรุ่งกะริ่งยังงี้เลย แพรต่วนสีดำชนิดหลาละ ๓ บาทใหม่เอี่ยมเทียวนาเธอนา!"

"ให้อภัยดีฉันในเรื่องเว้นซ้อมดนตรีนั่นเสียสิคะคุณขา! ดีฉันก็ให้อภัยคุณในเรื่องเจ้าปลอกแขนทุกข์นี้ แต่เท่าที่คุณอธิบายมาแล้วดีฉันเห็นสอดคล้องด้วยทุกอย่าง เป็นความคิดที่ฉลาดและรอบคอบดีมาก และเกิดความคิดอย่างหนึ่งอยากจะเสริมข้างค่ะ!"

"ดีทีเดียว——อะไรล่ะจ๊ะ?"

"ต่างฝ่ายต่างควรจะมีความเอาใจใส่และช่วยยินดีในน่าที่แห่งกันและกันด้วย"

"จริงซี๊จ๊ะ———ต้องควรเช่นนั้น"

"แต่เรายังยกพร่องในกฎข้อนี้ค่ะ"

"อ้าว! ยอดรักก็เธอเคยแสดงความยินดีและเอาใจใส่ต่อการงานในที่ทำการของบริษัทของฉันออกบ่อยปะไร"

"ค้า——— แต่คุณจะคิดนิยมชมชื่นในการเหย้าเรือนของดีฉันเท่าที่ดีฉันนิยมชมชื่นในกิจการของคุณหละหรือคะ——?"

"บางทีฉันอาจแสดงให้เธอเห็นว่าหย่อนในข้อนี้มาบ้างแล้วละซี!"

"เปล่า——ค่ะ——คุณเปล่า!——ช่างสังเกตสังกาถี่ถ้วนราวกะอะไรดีหรือจะยกพร่องไต้ แต่ดีฉันจับสังเกตมาได้จากคุณแม่แลคนอื่นๆ เป็นส่วนมากด้วยกัน ตัวอย่างก็มีอยู่เป็นต้นว่า สิ้นรอบสัปดาห์หรือเดือนก็ตามเมื่อสามีไปคิดบัญชีรายการจ่ายทางบ้านขึ้นแล้วมักจะเกิดบ่นกระปอดกระแปดไปในทำนองว่า 'ดูซิน่าออกจะฟุ่มเฟือยเกินควรเสียแล้วแหละจ๊ะ!'——ไม่ก็——'ประหลาด——น่าจ่ายน้อยกว่าที่ฉันคาดไว้ทีเดียว' แต่——พูดพล่อยๆ ไปเช่นนี้สามีหาได้เฉลียวคิดเอาใจใส่โดยแท้จริงถึงความพยายาม ความหนักอกของฝ่ายภรรยาไม่ว่าเจ้าหล่อนต้องขวนขวายเพื่อจัดระเบียบให้การเหย้าเรือนนั้นเป็นที่เรียบร้อยน่าดูเพียงใด หาได้อ่านเห็นความกระวนกระวายภายในดวงตาของเจ้าหล่อนและพยายามบีบเค้นความยั่งยากของเจ้าหล่อนให้เสื่อมสิ้นไปไม่ อุ๊ย! ดีฉันอยากจะอธิบายให้ทราบถึงความจำเป็นและลำบากดียิ่งกว่านี้ก็หมดสามารถ แต่เท่าที่ทราบแจ้งดีก็คือ ความนิยมชมชื่นเอาใจใส่ข้อหนึ่งละอยู่ในกฎนี้"

"ที่เธอกล่าวนี้ฉันเห็นว่าถูกต้องดีทีเดียว

ฉันจะพยายามจำข้อนี้ไว้เสมอ เอ้า! เราจะเขียนลงในจำนวนกฎทั้งหลายนี้ ว่าอย่างไรล่ะจ๊ะ?"

"ว่า ___ 'ความเอาใจใส่จะต้องผ่อนปรนให้ซึ่งกันและกัน'"

"เรียม! ___ฉันเขียนเสร็จแล้ว มีอะไรอีกล่ะ"

"ถึงรอยของคุณนี่คะ"

"อ้าว! งั้นฟังความเห็นของฉันก่อน คือตามความรู้สึกของฉันสิ่งซึ่งบริสุทธิ์สอาดและสุขริตสำคัญยิ่งในชีวิตวิวาห์นั้น มีอยู่ว่าความรักนั้นไม่ยังควรจะตีค่าให้ต่ำลงไปเปนความรักขนหลง ต่างฝ่าย___เธอและฉัน___จะต้องมีสติสัมปชัญญูคอยบำรุงส่วนที่ดีไว้ข่มกำจัดส่วนชั่วให้เสื่อมสูญไปเสีย เราจะต้องมีกฎข้อรั้งใจของเราเอง อย่าให้กามคุณเข้าครอบงำจนสติมิดเมาฟั่นเฟือนหลงไปในตัณหาได้ เราต่างฝ่ายต้องพยายามบำเพ็ญชีวิตวิวาห์ของเรานั้นให้เปนชีวิตวิวาห์ชั้นสูง และสอาดไว้เสมอ วิธีต่ำช้าเช่นมีปรากฏอยู่โดยมากไม่ยังควรเลย ความรักทำนองที่มีผู้เคยพูดว่า "ดีฉันได้สำนึกเหมือนกันว่าจะกระทำลงไปนี้ผิด แต่จะปฏิเสธเสียกระไรได้ ดีฉันรักเธอบูชาเธอดูดดื่มแท้ยากที่จะมีอำนาจใดมาหักห้ามได้เสียแล้ว" ความรักสภาพนี้เช่นความรัก หมวดที่เลว ควรสงสารที่สุดในหมวดความรักทั้งหลาย อันจะใช้ให้ทนทานสม่ำเสมอกันไปตลอดกาลในชีวิตวิวาห์ อันขันติและความนับถือซึ่งกันและกันคอยหักห้ามมิให้คุณวิเศษแห่งยอดของความรักทั้งหลายหย่อนค่าลงต่ำนั่นสิเปนสิ่งซึ่งมีเกียรติสูงแท้ และย่อมฝังรากความรักนั้นมั่นคงเสมอ"

"แล้วคุณจะว่าอย่างไรคะ?"

"ความนับถือยำเกรงและมีขันติในรูปรสกลิ่นเสียงแห่งกันและกันเปนสิ่งจำเปนสำหรับความรักซึ่งมีต่อกัน"

"ค่ะ ตกลง ดีฉันคิดว่าถูกต้องดี"

"ความจริงข้อนี้เห็นได้ง่ายแจ่มชัดแล้วว่าน้อยคนจะรั้งใจได้ แต่นั่นแหละจ๊ะ___ความรักซึ่งแก่กล้านั้นเปนเหตุให้ความรักอันบริสุทธิ์กลายเปนอ่อนเปียก มืดมล บุคคลผู้เปนเจ้าของความรักเช่นนี้เปรียบดั่งคนตาบอดหมดสติสัมปชัญญะ อ้อ! ฉันนึกออกอีกอย่างแล้วและเกรงอยู่ว่าเธอจะไม่ยอมตกลงเห็นพ้องด้วยเท่านั้นแหละจ๊ะ!"

"บอกมาซิคะ ดีฉันอยากฟัง"

"แล้วกัน! ฉันเผลอเขียนลงไปเสียแล้ว ___ฟัง___ 'เกลียวเชือกที่เคร่งขมึงเกินนั้น

ย่อมขาดได้ง่ายมาก'"

"นั่นคุณแปลความว่ากระไรคะ ?"

"แปลเช่นนี้ คือ สามีภรรยานั้นควรให้ความชอบธรรมและความอิสสระภาพแก่กันและกันตามสมควรแก่การณ์ เพราะถ้าไม่ให้--เข้มงวดกวดขันต่อกัน--เกินควรแล้วไม่ช้าฝ่ายใดก็ฝ่ายหนึ่งจะต้องพยายามแหกรั้วซึ่งป้องกันความอิสสระภาพไว้นั้นออกไปจนได้ ข้อนี้เป็นไปตามสภาพมนุสสธรรมเท่านั้นเป็นสิ่งที่สำคัญและมีค่าในชีวิตวิวาห์มาก"

"ตามที่คุณว่ามาทั้งหมดนี้ ดิฉันไม่เห็นชอบด้วยเลยค่ะ"

"จ๊ะ---ฉันก็คาดว่าเธอคงคิดเช่นนั้น แต่ประเดี๋ยวเธอจะต้องเห็นจริงพ้องกับฉัน ขอให้ฟังคำอธิบายเสียก่อนเถิดว่าฉันหมายความว่าอย่างไร ถ้าเธอยังไม่เห็นพ้องด้วยอีกก็น่าจะต้องพยายามทดลองในเพลาหลังให้เธอเห็นเท็จจริงจงได้ นี่จ๊ะ--เรื่องมักจะเป็นเช่นนี้คือเมื่อพูดถึงความอิสสระในชีวิตของการแต่งงานแล้ว ตามธรรมดามักจะหมายกันแต่เพียงความอิสสระภาพของฝ่ายชายเป็นส่วนมาก สามีนั้นทำอะไรทำได้ตามชอบใจ แต่ยังถือสิทธิอำนาจคอยตำหนิติเตียนสั่งสอนภรรยาของตนเองอยู่เสมอ เรื่องนี้ฉันเห็นว่าเป็นวิธีที่ผิด ไม่ต้องดูอื่นไกลฉันจะยกตัวอย่างซึ่งเห็นได้ง่ายชัดเจนให้ฟัง คือ ถ้าจะถามว่าสามีมีสิทธิแลอำนาจที่จะอ่านจดหมายของภรรยาได้หรือ? ฉัน--หรือเธอและคนอื่น ๆ จะต้องตอบได้ดีว่าไม่มีเท่า ๆ ที่ภรรยาจะไม่มีสิทธิอ่านจดหมายที่มีมาถึงสามีก่อนที่จะได้ขออนุญาตจากเขาเหมือนกัน การที่จะฝืนกฎไปอ่านมันเข้านั้นก็เหมือนหนึ่งไปดึงสายโซ่แห่งกันและกันให้ยืดเคร่งออกเท่านั้นเอง"

"อุ๊ย! 'สายโซ่'--คุณช่างหาคำพูดแผลง ๆ น่ากลัวมาพูดได้"

"อ้าว! เป็นคำเปรียบเทียบต่างหากเล่าเธอก็! เห็นเป็นคำน่ากลัวก็เปลี่ยนเสีย ซิว่า 'มิตรภาพ'--ฟังต่อไป--เธอเห็นยุติธรรมไหมที่ชายซึ่งมีครอบครัวแล้วจำเป็นจะต้องเห็นห่างหรือมีขีดขั้นในระหว่างมิตรภาพและความสนิทสนมกับผู้หญิงอื่น ๆ"

แม่อมรทำตาพริบ ๆ แสดงความสนเท่ห์

"ดิฉันต้องขอดูรูปร่างแลความเป็นอยู่ของแม่คนนั้นเสียก่อน!" เจ้าหล่อนว่า

"และ--- โดยวิธีเดียวกันเธอเห็นสมควรไหมที่หญิงผู้มีเรือนแล้วจะต้องเลิกสมาคมเกี่ยวข้องกับสหายชาย ผู้อาจจะนำความบันเทิงเริงรมย์ใจแลความเจริญมาสู่เจ้าหล่อน

ได้ ? ปัณหาเช่นนี้ต้องการความมั่นใจในความซื่อสุจริตแห่งกันและกันจึงจะใช้ได้ และผัวเมียคู่ใดซึ่งไว้วางใจของกันและกันแล้วก็ควรให้ความอิสสระต่อกันด้วย ถ้าไม่ยอมให้ — — — ฉันขอพูดย้ำว่า — — — เท่ากับดึงมิตรภาพนั้นให้ยืดขึ้งออก !”

“แต่ถ้ายอมให้ — — สายโซ่แห่งมิตรภาพนั้นก็อาจกลายเปนหย่อนลงได้เช่นกันค่ะ ”

“เอาแล้ว ! ปัณหาข้อนี้น่าจะต้องเกิดโต้แย้งกันก่อนแน่นอนจึงจะตกลงได้ แต่ — — ฉันเคยเห็นตัวอย่างมามากแล้วและอาจยกเปรียบเทียบให้เธอฟังได้ จงดูพ่อจิตร์และแม่สายสิยะ ! แกไม่เคยยอมอยู่ห่างจากกันเลย การช่างพูดของแกนั่นเองทำให้แกพอใจฟังซึ่งกันและกันได้เสมอ ครั้นนานไปคำฉลาดพูดของแกนั้นอาจหมดได้ แล้วอะไรเล่าจะทำให้เกิดความพอใจได้อีก อนึ่งสังเกตต่อไปจะเห็นได้ว่าพอพ่อจิตร์ไม่อยู่แม่สายเฝ้าบ้าน แม่ค้นเสียเรียบว่าจดหมายผู้หญิงฉบับไหนจะมีความพาดพิงถึงพ่อจิตร์ด้วยเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ บ้าง พ่อจิตร์ก็เถอะเดินทำนองเดียวกับแม่สาย ผู้ชายคนใดมีจดหมายมาถึงหล่อนแล้วต้องถูกเซ็นเซ่อร์เสมอ ถ้าเซ็นเซ่อร์ไม่ได้ก็ใช้วิธีลักดูเอาทีหลัง — — — ก็แล้ว — — แล้วเธอเห็นไหมว่าพอต่างจับสังเกตได้ว่าไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ก็เกิดวิวาทกันเพียงบ้านจะถล่มทลาย แปลว่านั่นคือสายโซ่ที่ขึงนั้น ขาดออก — — ! อ้อ ! อนึ่งฉันเชื่อว่าสำหรับผัวเมียบางคู่แล้วต้องคิดว่า ในการตากอากาศหรือไปเที่ยวหาความสุขสำราญบางครั้งบางคราวก็ดี ถ้าผลัดกันไปคนละครั้งแล้วจะประเสริฐยิ่งนัก !”

“ฮึ ! คุณนี่พิลึกจริง ๆ ละ ! ”

“ก็จริงน่าซิ ! โอ๊ ! เปล่า — — เปล่า — ยอดรักไม่ใช่สำหรับเราดอก นี่เปนอรรถาธิบายของฉันต่างหากเล่า แต่สำหรับคู่อื่น ๆ แล้วฉันคิดว่าปฏิบัติเช่นนี้วิเศษที่สุดคือ — — เมื่ออยู่ห่างกันเข้าต่างก็เกิดความรู้สึกใหม่ ๆ ขึ้นในสมอง จิตร์ใจไผ่ผันถึงกันและรักกันทวียิ่งขึ้น ”

“เจ้า — — ค้า — — แต่กฎที่จะตั้งขึ้นนี้เปนกฎสำหรับเรา — — คุณและดิฉัน — — จะปฏิบัติ — — ไม่ใช่สำหรับคนอื่น ๆ ”

“ถูก — — ถูก — — ยอดรัก ! ต้องขอโทษ ! ฉันขยายอรรถาธิบายของฉันจนพลาดจุดที่ต้องการเสียแล้ว ! อื — เธอก็ ‘สี่เท้ายังรู้พลาด — ’ ”

“ค้า — — — ‘นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง’ ”

“จ๊ะ ! แต่ฉันเกรงว่าเธอจะเข้าใจผิดขอ

ทำความเข้าใจเสียใหม่ว่าที่พูดมานะ มิใช่ขะหาเหตุผลประกอบเพื่อให้เธอหลงเห็นคล้อยด้วยดอกนะจ๊ะ !———สุดแล้วแต่ใจเธอสมัค !”

แม่อมรแสดงกิริยาว่าอยากจะโกงโดยเลี่ยงกฎเหล่านี้เสียเต็มที หลิ่วตายิ้มน้อย ๆ แล้วว่า “แต่ดิฉันก็สมัคตามที่คุณพูดค่ะ ความรู้สึกของดิฉันนั้น คิดว่าชีวิตวิวาห์หาได้ทำให้ชายหญิงอยู่ใกล้ชิดกันจนเกินควรไม่ ยังจะใกล้ชิดกันยิ่งกว่านั้นได้อีก ดิฉันเชื่อว่าทุกความหวัง ทุกความคิด และทุกความปราถนาควรจะให้เป็นไปตามกฎธรรมดา จึงจะเหมาะ ดิฉันเองเคยปราถนาเสมอที่จะให้วิญญาณแลความรู้สึกรักของดิฉันนั้นอยู่ใกล้ดวงจิตร์ ใกล้ความรู้สึกของคุณเท่าที่จะใกล้ได้ แต่รู้สึกว่าหาใกล้สมความหวังไม่ ดิฉันปราถนา———ปราถนาจริง ๆ ค่ะ—ปราถนาที่จะบำเพ็ญความรู้สึก ความเป็นอยู่ของดิฉันนั้นให้ละม้าย แม้น เหมือน คุณทุกขณะ ประหนึ่งเป็นรูปกายเดียวกันโดยแท้จริงอันยังไม่เคยปรากฏเลยในโลกนี้”

คุณสินมีสีหน้าอ่อนโยน แสดงว่ารู้สึกสงสารแลปราณียิ่ง เธอยื่นตัวออกไปกัมลงจุมพิตก์เข้าหล่อนอย่างเบาด้วยแสนสุครัก แล้วกล่าวคำขอโทษ

“———ความรอบรู้ซึ่งเกิดจากจิตร์ใจนั้นมีค่าใหญ่หลวงยิ่งกว่าความรอบรู้อันเกิดจากปสาทและสมองจ๊ะ ยอดรัก——ฉันขอขอบใจเธอยิ่งนัก” เขาว่า——แต่แท้ที่จริงตามธรรมดาความรักของชายนั้นเกิดจากสมองมากกว่าที่สมองจะช่วยให้เกิดความรักแก่สตรี ดังนั้นเองจึงเชื่อได้ว่า ปัณหาแห่งความรัก——— แห่งชีวิตวิวาห์—— บางข้อนั้นจึงย่อมจะเห็นสอดคล้องต้องกันเสมอไปมิได้ !———

“เห็นจะต้องขีดเจ้าข้อนี้ออกนะจ๊ะ ——— อมรจำ”

“อย่าค่ะ ! คุณขา เขียนลงไปว่างั้นก็แล้วกัน ———‘สายบ่านที่ถือดิ่งไว้ดิ่งเข็มงนั้นย่อมขาดได้ง่ายที่สุด’—— นั่นแหละค่ะ——ดิฉันมาก !”

คุณสินบรรทึกลงไปบนกระดาษตามคำสั่งแล้วว่า “มีอะไรที่จะเสริมเพิ่มเติมอีกบ้างไหมจ๊ะ ยอดรัก ?”

“มีค่ะ———ดิฉันคิดออกอีกอย่างหนึ่ง” แม่อมรตอบ “คือว่าถ้าคุณจะสังเกตเห็นความบกพร่องของดิฉันแล้ว ก็น่าจะเป็นเวลาที่เราอยู่ด้วยกันตามลำพังมากกว่าอื่น”

“ความคิดของเธอก็เหมือนของฉัน ! ที่

พูดนี้วิเศษจริง เฮ้อ! อะไรจะมาหยาบคาย และเสื่อมเสียหายเท่ากับการโต้แย้งเพื่อหวังชะนะกันเองเปนไมมีละ บางทีผัว ๆ เมีย ๆ มักยั่วเพื่อความสนุกหรือคะนองก็เปนได้ แต่อย่างไรมันก็ไม่สมควรอยู่นั่นเอง เจ้าทิษฐิมานะอาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ อ้าว! มีอะไรอีกไหมจ๊ะ?"

"ก็——เรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ เท่านั้น!"

"สำคัญเหมือนกัน ต้องเอาใจใส่ให้มากด้วย นั่นแหละจ๊ะเรื่องเงินนี้ตามความเห็นของฉันเองฉันเห็นว่าสามีควรจะยอมมอบให้ภรรยาของเขาเปนรายปี——ให้เปนสิทธิ์ของเจ้าหล่อนทีเดียว เพื่อจะได้จัดการทำธุระกับมันตามลำพังหล่อนเอง การที่จะให้เจ้าหล่อนต้องถึงแก่ขอสามีทุก ๆ คราวทุก ๆ บาทที่จะใช้นั้น ออกจะเปนการเสียหายแก่เจ้าหล่อนอยู่ หรือจะพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ ที่ให้ภรรยามีเงินเปนส่วนตัวของเจ้าหล่อนนั้นเปนการสดวกแก่การใช้จ่ายของเจ้าหล่อนมาก ถ้าหากเจ้าหล่อนเลือกทางจ่ายเปนจ่ายช่วยออมทุนของสามีไว้แล้วก็ประเสริฐยิ่งนัก แต่อย่างไรก็ตามฉันเห็นว่าควรให้หล่อนมีรายได้เปนส่วนของหล่อนต่างหาก สำหรับให้เจ้าหล่อนบังคับมันด้วยอำนาจจิตร์ใจเองดีกว่า"

"ก็ถ้าหากหญิงใดรักชายโดยแท้จริงแล้ว——คุณขา! หล่อนจะรังเกียจเว้นไม่ช่วยเขาทุก ๆ สิ่งที่หล่อนมีกระไรได้ ต่างว่ารายได้เพียงจำนวนเล็กน้อยของดิฉันนั้นจะเปนสิ่งซึ่งช่วยความกังวลของคุณให้หายได้แม้แต่ ๑ ใน ๑๐๐ แล้ว ใครจะรู้สึกถึงว่าดิฉันจะพากพูมใจเพียงใด พากพูมใจที่ว่าคุณเปนผู้ใช้จ่ายมัน!"

"จ๊ะ! เธอพูดถูก! แต่นั่นแหละแม่อมรผู้ชายเขาย่อมจะต้องระลึกถึงความนับถือหรือเคารพในเกียรติยศของตนเองก่อนเสมอ! ในเหตุการณ์ที่สำคัญยิ่งแล้วอาจจะปฏิเสธความช่วยเหลือจากหล่อนก็เปนได้ ว่าสำหรับเราต่างก็ยอมรับความช่วยเหลือและช่วยกันและกันโดยปราศจากความรังเกียจดีแล้ว——เอ๊ะ! มาถกแต่เรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ยืดยาวเกินควรเสียแล้ว ว่าถึงปัณหาของการเรือนข้างเถิดจ๊ะ!"

"ตาย—ตาย ถกปัณหาอันน่าสยดสยองนั้นอีกแล้ว"

"อ้าว! ที่เห็นเปนงานหนักหนานั้นมิใช่อะไรเลย คนโดยมากไปพยายามเข้าใจมันกว้างเกินความจริงไปเองแม่อมร——! ออกคิดประหลาด——ว่าเขาพยายามจัดการกันโอ่โถงมากมายไปทำไม? ความสำราญอัน

ประเสริฐยิ่งในชีวิตนั้น ย่อมไม่จำเป็นต้องเปลืองรายจ่ายเลย ___ นี่เป็นของแน่นอน! คิดดูสิ! ที่รัก__ว่า ในจำนวนที่ฉันต้องเสียไปเพื่อความสำราญคือ หนังสือก็ดี ดนตรีก็ดี การสนทนากันในเวลาแดดอ่อนที่ชานระเบียงเรือนก็ดี เดินกินอากาศเล่นตามที่โปร่งก็ดี เลี้ยงนกคิรินูก็ดี และเล่นฟุตบอลนั้นก็ดี รวมเป็นรายจ่ายก้อนที่น้อยที่สุดเทียวจ๊ะ!"

"แต่__คุณขา__ คุณต้องรับประทานต้องดื่มและรายจ่ายสำหรับแม่เยี่ยมแม่ครัวของเราอีกเล่า ทั้งสิ้นนี้เป็นความจำเป็นอันแท้จริงพ้นวิสัยที่จะตัดทอนรายจ่ายลงไม่ให้เปลืองไปได้___"

"แต่___ฉันเห็นว่าได้,__โดยจำกัดจำเขี่ยในเรื่องอาหารการกิน, เท่าที่สังเกตเห็นนั้น เธอละเอียดละออจัดทำปราณีตเกินไป จงดู___ผักบุ้งดอง น้ำพริกในสำรับคาวนั้นเป็นตัวอย่างเถิดแม่อมร! น้ำพริกนั้นเมื่อมีมะเขือ แตงกวาแล้ว ผักบุ้งดองจำเป็นอีกด้วยหรือจ๊ะ?"

"แน!__ดิฉันนึกแล้วว่าคุณคงทะเลาะกับเจ้าผักบุ้งนี่สักวันหนึ่ง ดูมอง ๆ มันด้วยสายตาเกรี้ยวกราดนัก พิโถ! ราคาไม่กี่สตางค์เลยนี่คะ!"

"คำนวณตามอัตราการค้าขาย___ฉันคิดไม่ต่ำกว่าวันละ ๓ สตางค์__ถูกไหมล่ะ๊ะ? อ้าว! อีตานี่เธอลองคิดเทียบบัญญัติไตรยางค์ดูสิว่า ๓ สตางค์ต่อวัน ปีหนึ่งเท่าไร? เห็นไหมจ๊ะ ๑๐ บาท ๙๕ สตางค์."

"ดูเหมือนเป็นจำนวนนิดเดียวนี่คะ!"

"แต่ด้วยเงินจำนวนนั้น! เธอหรือฉันอาจเป็นสมาชิกของสามัคยาจารย์สโมสร หรือห้องสมุดแห่งใดแห่งหนึ่งก็ได้ ซึ่งเปิดสิทธิให้เรายืมหนังสือตำหรับตำราและภาพยกลอนโคลงฉันท์ได้ต่าง ๆ ชนิด ภาษาอังกฤษและภาษาไทย ที่นี่ลองชั่งน้ำหนักดูสิจ๊ะ__ฝ่ายหนึ่งคือหนังสือแทบทุกชนิดในกรุงเทพฯ แลนอก หนังสือซึ่งให้ความรอบรู้ในพิทยาการเฉลียวฉลาด และหนังสือซึ่งเปิดหูเปิดตาให้เราเห็นความเป็นอยู่ของโลก ของทุกสิ่งซึ่งโลกมี___แลอีกฝ่ายหนึ่งคือผักบุ้งดองดอกแคต้ม และยำสลัด หอยนางลม__อย่างไหนมีค่ากว่ากันจ๊ะ?"

"เอ้อเฮ้อ!___ค่ะ___ต่อไปเราต้องตัดอาหารซึ่งไม่จำเป็นเหล่านี้ออก! ดิฉันคิด__แต่ไม่เคยถึงเลย!"

"ขนมหม้อแกงก้อนนั้นอีกละจ๊ะ!"

"วุ้ย! คุณก็ คุณชอบรับประทานขนม หม้อแกงเสมอนี่คะ"

"จ้ะ! ทราบแล้ว--ว่าฉันรับประทาน เสมอ ด้วยเห็นว่าเปนวิธีที่ถูก ในเมื่อขนม หม้อแกง มันมา ลอยหน้าลอยตาอยู่ในจานตรง หน้าฉันเช่นนี้ หากว่ามันไม่มาอยู่ในสำรับ หวานนั่น--ฉันก็จะไม่ต้องกินหรืออยากจะกิน ก็กินไม่ได้เพราะไม่มีจะกิน แต่ก็คงไม่กระวน กระวายอยากกินนักดอก และฉันเชื่อด้วยว่ายิ่ง สำหรับเธอแล้ว ไม่เคยเห็นแตะต้องมันเสีย เลย---ขนมหม้อแกงก้อนนี้ถ้าตัดได้ ก็หมาย ถึงกำไรอีก ๑๘ บาท ๒๕ สตางค์ต่อปี"

"งั้น! ตกลงเปลี่ยนรอยกันเถิดค่ะ วัน หนึ่งมีผักบุ้งดองขนมหม้อแกงต้องหยุด อีกวัน หนึ่งมีขนมหม้อแกงผักบุ้งต้องหายไป ผลัด เวรกันเช่นนี้อย่าให้จะเอ๋กันได้"

"ดีมาก--ตกลง!"

"ดีฉันเคยสังเกตเห็นว่า ภายหลังที่คุณ รับประทานอาหารซึ่งเธอจ๋อยกินได้มากโดย สำรับค่อน ข้างหรูแล้วเปนต้องยกปัญหาเศรษฐ วิทยาในอาหารนั้นขึ้นขยเสมอ! ประหลาด นักว่าพรุ่งนี้พอคุณกลับ จากสำนักงาน พร้อม ด้วยท้องร้องทรนทรายมาแล้วคุณ จะยกปัญหา ข้อนี้วิสัชนาอีกหรือไม่? อ้าว! มีอะไรซึ่ง เกี่ยวแก่ต้องอาสัยเศรษฐวิทยาอีกบ้างหรือเปล่า คะ?"

"เดี๋ยว--ยอดรัก!--เงินน่ะฉันไม่เคย คิดเลยว่าจะเปนอุปสัคของความสุข แต่เจ้า หนี้สินนั่นแหละนำมาซึ่งความทุกข์ ฉันนั้น เองเธอจึงควรต้องช่วยกันตั้งหลักถาน การออม สินน้อย ๆ ของเราให้มั่นคงไว้เสมอ เผื่อ คราวอับ อาจจะเรียกร้องได้ทุกเมื่อ. สำหรับ ฉัน--- ถ้าเธอเห็นว่าควรจะประหยัดได้ทาง ใด---ไม่ควรจ่ายในทางใดแล้ว โปรด ยอกเถิดจะปฏิบัติตามความประสงค์ของเธอทุก อย่าง ในชีวิตโสดของฉันที่แล้วมาน่ะ ออก จะพุ่มเพื่อยเต็มที่!"

"ค่ะ---จริงดังนั้น. ยิ่งเปนครั้งโสด คือกำลังพัวพันอยู่กับผู้หญิงเช่นเมื่อ ตอน คุณ กำลังรักดีฉันอยู่ก่อนแต่งงานนั้นแล้ว ผู้ชาย ไม่เคยมีมันสมองของการประหยัด เสียเลย!"

"จริง! แต่---ว่าเดี๋ยวนี้เถอะ--ว่า ในปัจจุบันนี้เถิด ฉันมีนิสสัยเดิมติดอยู่บ้าง ไหมจ๊ะ!"

"ก็---เสื้อนอกแพรวสีไข่ไก่ของคุณ นั่น---!

"โอ๊! จริงอีกแหละ---นั่นมันเกิด จากความเห่ออย่างบ้า ๆ ของฉันเองจ๊ะ ยก

โทษให้ฉันเสียเถิด!”

“ไม่เปนไรค่ะ คุณขา! ที่จริงเวลาคุณสรวมเข้าก็ดูกะทัดรัดแนบเนียนและเก๋ดี ทั้งราคาก็เพียง ๕ บาทสลึงเท่านั้น ถ้าคุณจะไม่ลองมองหยิบเอาความ สรุ่ยสร่าย ของดิฉันขึ้นมาว่าให้ดิฉันรู้สึกบ้างหรือคะ!”

“อ๋อ! ยอดรัก ___ ฉันอยากจะบอกเธอแต่เพียงว่ากลับจากงานเมื่อวานนี้ เห็นบิลค่าเสื้อแลผ้าซิ่นของเธอวางอยู่บนโต๊ะกลางห้อง!”

“โถ! มันงามมากนะคะ คุณก็เคยพูดว่า คุณชอบและ เอ็นดู ดิฉัน มาก เมื่อ อยู่ในเครื่องแต่งตัวชุดนั้น และลืมกฎที่คุณตั้งขึ้นเมื่อกี้เสียแล้วหรือคะ___คุณบอกว่าสตรีนั้นถึงแม้แต่งงานแล้วก็ไม่ควรทำตัวมอซอซอมซ่อ___!”

“ไม่ใช่จ๊ะ___ที่รัก ___ ฉันไม่ได้หมายถึงเครื่องแต่งตัวชุดนั้น!”

“ก็แล้วคุณหมายถึงอะไรล่ะคะ?”

“หมายถึง ___ ขอบไหมของซิ่นดายที่เธอซื้อสิจ๊ะ!”

“อุ๊ย! พี่ลืกคนจริง ๆ!”

“จ๊ะ! ขอบไหม นั้นมันทำให้ราคาซิ่นสูงขึ้นอีกตั้งสองบาท คิดดูเถิดจ๊ะว่าแม้ขอบจะเปนไหมหรือไม่ใช่ไหม นั้น มันจะต่าง อะไรกว่ากันเท่าไร?”

“อี!___ทำไมจะไม่ต่าง___ทดลองดูสิคะ!”

“ทดลอง! ใครจะไปเผ้าสังเกตเห็นจ๊ะว่าขอบของซิ่นนั้นเปนไหมหรืออะไรแน่!”

“โอ๊ย! เหลือหลายค่ะ___ต่างว่าดิฉันย่างเข้าไปในสถานที่หนึ่งซึ่งมีผู้หญิงเต็มพวกหล่อนเหล่านั้นจะทรายดีทีเดียวค่ะ ว่าขอบซิ่นของดิฉันเปนไหม”

คุณสินิ่งอั้น รู้สึกว่าควรยอมจำนนแก่อรรถาธิบายของเจ้าหล่อน และสำนึกด้วยว่าความคิดความเห็นของตนนั้นออกจะพิถีพิถันเกินควรจึงรีบพูดตัดบทเสไปทางอื่นเสีย

“มีข้อประหยัดอีกประการหนึ่งซึ่งฉันยังไม่เห็นพ้องด้วยว่าถูกต้อง” เขาว่า “ประการนี้ก็คือการมัธยัสถ์ในกุศลทาน หากจะประหยัดโดยวิธีนี้แล้วดูน่าอนาถและไม่เหมาะเลย ซึ่งจะให้การประหยัดของเราเกี่ยวไปในทางทำให้เพื่อนพลโลกผู้น่าสงสารบางคน คือเหล่าวรรณิพกต้องทรมานต่อความอด ๆ อยาก ๆ นั้นเปนการแสดงความเหนียวแน่น และใจดำมาก หานับเปนการประหยัดหรือมัธยัสถ์ที่ควรชมมิได้เลย ข้อที่ควรประหยัดก็คือประหยัดใน

รายจ่ายสำหรับตัวเราเองจะเหมาะยิ่งนัก”

ตามข้อความแห่งอรรถาธิบาย ดังกล่าวมาทั้งสิ้นนี้ คุณสินได้ร่างเป็นกฎขาริกไว้เต็มน่ากระดาษแผ่นนั้น อันที่จริงแม้จะเป็นอนุสรซึ่งไม่หรูหราหรือกระทัดรัดนักก็ตาม แต่ก็ควรแก่สภาพของนายเรือทั้งสองนั้นดีแล้ว ขนกว่ากฎที่ประเสริฐกว่าจะมาถึง จึงคิดเปลี่ยนแปลงทีหลังก็ควร และข้อความในกระดาษซึ่งคุณสินบรรทึกลงนั้น มีว่าดังนี้

“แก้ปัญหาของชีวิตแต่งงาน”

๑. เนื่องจาก——เธอ——ท่าน——วิวาห์แล้ว เพราะฉะนั้นจึงควรจะบำเพ็ญชีวิตวิวาห์ให้สุขสำราญสุดเท่าที่จะบำเพ็ญได้.

๒. ดังนั้นเอง จงตั้งกฎข้อเตือนใจเราไว้และปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น!

๓. ถ้าปฏิบัติตาม แต่บังเกิดผลคือความเหลวแหลวแล้วอย่าด่วนท้อถอยเสีย จริงดอก——เธอ——ท่าน——อาจเหลวได้ แต่ก็หาใช่จะล้มเหลวเสมอไปทุกคราวมิได้.

๔. จงอย่ามีอารมณ์อันขุ่นในคราวเดียวกัน ก่อนจะคิดขุ่นต้องให้มั่นใจว่าถึงรอบของ——เธอ———ท่าน———แล้วหรือ!

๕. จงอย่าเฉื่อยชาต่อความรัก ถ้า———เธอ——ท่าน——เฉื่อยชาอาจจะมีคนใดคนหนึ่ง กระฉับกระเฉงมาฉวยเอาไปเสีย.

๖. ก่อนที่เธอ——ท่านจะมาเป็นสามีภรรยากันนั้น ท่านและเจ้าหล่อนเคยเป็นสุภาพบรุษสุภาพสตรีมาครั้งหนึ่งแล้ว ข้อนี้อย่าละลืมเสีย!

๗. พยายามกระทำตัวของเธอ——ท่านให้มีค่าและดีที่สุด จะเท่ากับเป็นเครื่องส่งเสริมความเจริญของยอดสหายของเธอ——ท่านโดยตรง!

๘. พยายามรักษาความรู้สึก สติสัมปชัญญะของเธอ———ท่านให้สูงไว้เสมอ ท่านอาจรักษามันไว้ไม่ได้———แต่ถึงแม้จะเสียมันไปก็ยังดีกว่าจะรักษาได้ ฉะเพาะความคิด ความรู้สึกอย่างเลว ๆ ต่ำช้า.

๙. ความรักจนหลง——รักอย่างคนตาบอดมืดมัวนั้นเป็นความรักของคนโง่——คนบ้า! จงพยายามรั้งใจช่วยให้กันและกันมีความรู้สึกสติไว้เสมอว่าความแก่กล้ารุนแรงแห่งกามฉันทย่อมตัดทอนความเจริญของชีวิต!

๑๐. ความเชื่อถือยำเกรงแห่งกันและกันอย่างแท้จริงเป็นของจำเป็นสำหรับความรักซึ่งแท้จริง ผู้หญิงนั้นอาจรักโดยปราศจากความนับถือได้ แต่ชายแล้วไม่ได้เลย.

๑๑. เชือก ซึ่ง ขึงเคร่ง เกินควร ย่อม ขาด ออก จากกันได้ ง่ายที่สุด.

๑๒. กฎสำหรับสองฝ่ายนั้นควรมีข้อเดียว.

๑๓. มีสิ่งหนึ่งซึ่งเลวทรามยิ่ง กว่าทะเลาะกัน ในที่ประชุมชน — — สิ่งนั้นก็คือ การเล้าโลมหรือยั่วยวนซึ่งกันและกัน.

๑๔. เงินมิใช่สิ่งสำคัญ ที่ จะนำไปสู่ ความสุข แต่ผู้ที่มี ความสุขนั้น ตามปรกติมัก มีเงินพอเสมอ.

๑๕. เพราะฉนั้น———ควรประหยัดไว้!

๑๖. ทางง่ายที่สุดที่จะ ประหยัด ก็คือ ตัดทอนรายจ่ายลง ให้สมแก่การณ์

๑๗. ถ้าท่านปฏิบัติไม่ได้ ก็ ควรจะอยู่ เป็น โสด ดีกว่า.

๑๘. ชายที่ นับถือ และไว้ วางใจ ใน ภรรยาของเขานั้น ย่อมไม่พึงปล่อยให้หล่อนมีสภาพเหมือนคนขอทาน จงยกถุงเงินให้เป็นสิทธิ์ของเจ้าหล่อน เสียส่วนหนึ่ง ต่างหาก เถิด.

๑๙. ถ้า———เธอ———ท่าน ——— จะประหยัดแล้ว จงประหยัดด้วยรายจ่ายของ ——เธอ——ท่าน——เองเถิด!

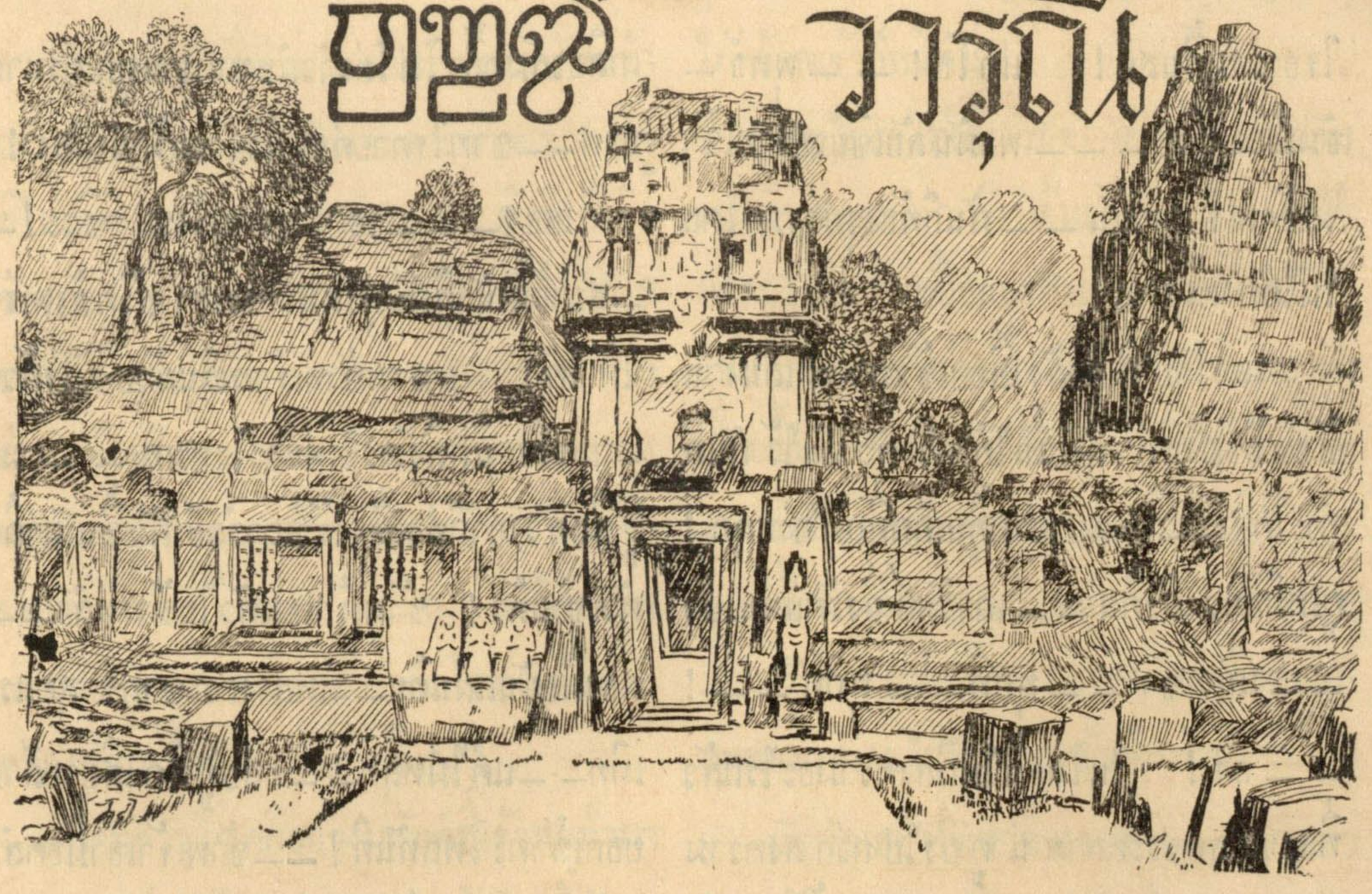
๒๐. ในเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ แล้ว จงเตรียมตัว ไว้เสมอสำหรับความจน แต่ก็ให้หวังไว้ ในความมั่งคั่งภายหน้าด้วย!

ใจความทั้งสิ้น นี้เองคือ กฎซึ่ง สามีภรรยา ผู้ ไฝ่ ใจใคร่ ใน ความ สุขสานติภาพ เสมอ นั้น พยายามวางเป็นกำหนดไว้เท่าที่ความ สามารถจะอณุญาตให้ กฎเหล่านี้เมื่อเกิดความชำนาญขึ้น แล้วก็ อาจแก้ ไขให้ถูกต้อง กับความจริงได้ โดยสดวก และจะยังเกิดผลงอกงาม มี ประโยชน์ ไพศาล ออกไป อีกได้ ก็โดย การใช้——การทดลอง——! แต่อย่างไรก็ตามนับว่ารอยคอยแลดีพอที่จะนำเรือน้อย สองแจวของเขานั้นผ่านอุปสัคและมหันตรายอาจข้ามพ้นธารมหาภัยไปได้ โดยสวัสดิภาพแล้ว

(๑๕ พฤศภาคม พ.ศ. ๒๔๖๕)

ปฏิวัติวารุณี

(ต่อจากหน้า ๔๓๖ ฉบับ ตุลาคม ๒๔๗๐)

ของ

กฤษณาวนาวิน

บทที่ ๑๐

อยู่ในเงื้อมมือศัตรู

อา! มหาภัยกำลังประดังมาสู่ข้าพเจ้ารอบข้าง! — — ไหนเจ้าหมู่ป่ากำลังจะไล่สังหารข้าพเจ้า! — — ไหนเจ้าเถาวัลย์เหล่านั้นยังจะเลื้อยเพ่นพ่านเข้ามาจะเล่นงานข้าพเจ้าอีก! — — นี่ข้าพเจ้าจะทำอย่างไรดีเล่า — — พยายามกระชากเท้าจากเถาวัลย์ก็หาหลุดไม่! ในขณะที่กำลังตกใจกลัวจนชีวิตแทบจะออกจากร่างนั้น เจ้าหมู่ป่าก็วิ่งเข้ามาจวนจะถึงตัว!

เสร็จมัน — —! ข้าพเจ้านึกไม่มีทางรอด — — ลงหมุนคว้างคว้าซ้ายป่ายขวาอกไม่เป็น

ใจอารามสิ้นสติ! แต่โอ! — —พุทธัง — ธัมมัง — ช่วย — — — พอมันลับเขี้ยวปราดเข้าใส่ข้าพเจ้าเท่านั้น — — มันก็ต้องอยู่สรรคโดยไม่ได้คาดหมาย!

เถาวัลย์ที่กำลังเลื้อยเข้ามาจะเล่นงานข้าพเจ้าตั้งสี่ห้าเส้นนั้นได้ คว้าตัวมันไว้ทันทีทันใด!——มันพยายามดิ้นเต็มที่แต่ไม่หลุด! ดูเหมือนว่ายิ่งดิ้น — — เถาวัลย์ยิ่งรัดแน่นเข้า — — แน่นเข้า — — ทุกที — — ทุกที — — ! — — อา! ในโลกนี้ไม่มีสงครามอะไรแล้วที่จะแปลกประหลาดน่าตื่นเต้นยิ่งไปกว่าสงครามระหว่างหมู่ป่ากับเถาวัลย์ประหลาดนี้! — — นับว่าเป็นทุกขลาภของข้าพเจ้าที่ได้มาเห็นเป็นบุญตา — — เจ้าหมู่ป่าออกแรงดิ้น — สยัด — ตะกุยตะกาย — ขวิดเสียว หมุนไปหมุนมาเป็นข้าละหวั่น — — แต่ไม่สามารถจะทำอะไรศัตรูได้เลย! ศัตรูของมันมิฤทธิ์เดชราวกับพญานาคราช! — — มันเลื้อยพุ่งปราดปร๊าดไม่ผิดอะไรกับงูร้ายที่พยายามต่อสู้ปรปักษ์! เส้นหนึ่งคว้าได้ดินหน้าข้างซ้ายของเจ้าหมู่ป่ากำลังจะพัน แต่ถูกเจ้าหมู่ป่าเอาเขี้ยวงัดหลุดออกไปได้! เจ้าเถาวัลย์นั้นเลยตวัดคว้าคอเจ้าหมู่ป่าอยู่ — — สู้กันไป — — สู้กันมา — — ในที่สุดเจ้าหมู่ป่าก็สิ้นกำลัง——ถูกเถาวัลย์พันตัวเป็นเกลียวล้มกลิ้งโค่โล่ราวกับหนุมานถูกศรนาคยาศ——ขาดใจตายต่อหน้าข้าพเจ้านั่นเอง!

เฮอ!— — —วอดวายตายโหง ชีวะ!—สมน้ำหน้าที่มันมุ่งหมายจะเอาชีวิตข้าพเจ้าให้ได้! อารามข้าพเจ้าเพลินด้วย ดีใจด้วย — เลยลืมนึกถึงอะไรต่ออะไรหมด — — มารู้สึกตัวเอาก็ต่อเมื่อเจ้าเถาวัลย์พันขึ้นมาถึงหัวเข่าแล้ว! ข้าพเจ้าเอนตัวไปข้างหลัง——สองมือยันแผ่นดิน——พลางกระชากขาสุดแรงเกิด— —แต่ไม่หลุด— —กลับรู้สึกเสียวปลาบยอกเข้าตะโพกทันที!——ข้าพเจ้าเอามือคลำตะโพกพลางเหลียวไปดู — — เห็นเจ้าหัวกะโหลกยิงฟันแหงอยู่ที่เก่านั่นเอง!

อ๊—ย—ย!——เกลียดก็เกลียด——กลัวก็กลัว! นี่ทำไมยังมายิงฟันอยู่อีกเล่า! ข้าพเจ้าขยับตัวหนีด้วยรู้สึกขยะแขยงขนลุกขนพอง! แต่ก็ไม่พ้นมันไปได้ เลยหลับหูหลับตากัดฟันเหวี่ยงลงไปด้วยกำปั้นถูกหัวกะโหลกกะเด็นไปข้างหลัง! เจ้าหัวกะโหลกไปกะแทกต้นไม้กลับกระดอนมาตกข้าง ๆ ข้าพเจ้าอีก——แต่ห่างออกไปชั่วตัยจาก พอดีเถาวัลย์เส้นหนึ่งเลื้อยเข้ามากะตุ้น——หันเอาดวงตากลวงโบ๋ทั้งคู่จ้องมาทางข้าพเจ้า——ยิงฟันแหงน่าเกลียดน่ากลัวเหลือประมาณ!

ไม่ใช่อะไรอื่น — มันมาหลอนข้าพเจ้าแน่แล้ว! — มันมาหัวเราะเยาะข้าพเจ้าว่าอยู่ดีไม่ว่าดี — รนมาหาที่ตาย! ที่จริงก็จริงของมัน — ข้าพเจ้าหรือจะไปสู้เถาวัลย์ได้? หมูป่าเรี่ยวแรงมัน ถ้าจะพูดอย่างเรา ๆ ก็ว่ากำลังเจ็ดช้างสาร! — มันยังทนฤทธิ์เดชของเถาวัลย์ไม่ได้ — แล้วสำมหาอะไรกับข้าพเจ้ามนุษย์น้อยเท่านี้เล่า? — ลงท้ายก็ต้องถูกเถาวัลย์มัดตาย เหลือแต่หัวกะโหลกกลิ้งอยู่กลางดินเหมือนกับมันเท่านั้นเอง!

แต่นับว่าโชคดีอย่างมหันต์ที่เจ้าหมูป่ามารับเคราะห์ไปเสียก่อน — มิฉนั้นบ่านนี้ข้าพเจ้าก็จะต้องนอนนิ่งกลิ้งทุตยังสโมสุโขพันทุกข์สำเร็จทุกข์ไปเสียไหน ๆ แล้ว! มันมารับเคราะห์แบ่งเบาเอาเถาวัลย์ไปสี่ห้าเส้น — ยังเหลือที่ตัวข้าพเจ้าอีกเพียงเส้นเดียว! แต่ถึงกระนั้นยังรู้ไม่ได้ว่ามันจะมาทางไหนต่อทางไหนอีก? เวลานี้อ้ายอีกเส้นหนึ่งก็กำลังเลื้อยใกล้ตัวข้าพเจ้าเข้ามาทุกที ๆ อยู่แล้ว!

เปนโอกาศครั้งท้ายที่สุดที่ข้าพเจ้าจำเปนจะต้องเอาเท้าออกจากเถาวัลย์เส้นนี้ให้ได้ — ถ้าขืนรอช้าไป — อ้ายเส้นอื่นเลื้อยเข้ามามัดตัวมัดแขนเสียหมดแล้ว ข้าพเจ้าก็ขยับเขยื้อนไม่มีทางรอด! แต่ถ้าพยายามเอาเท้าออกให้ได้ ข้าพเจ้าก็หนีทัน!

โดยไม่รอให้เสียเวลา ข้าพเจ้าพยายามรวมกำลังกระชากเท้าให้แรงที่สุดที่จะแรงได้ แต่จะรู้สึกว่าเขยื้อนออกแม้แต่เล็กน้อยก็หาไม่! — มิหนำซ้ำมันกลับรัดแน่นเข้าและพันเรี่ยขึ้นมา! หมดท่าเข้า — ข้าพเจ้าใช้มือจับ — แต่ก็ต้องหลับหูหลับตาวางมือทันที! เนื้อมันเย็น ๆ — หยุ่น ๆ — เหนียว ๆ — รู้สึกกระด้าง ๆ — ขยะแขยงมือขนลกขนพองเหมือนไปจับเอางูเข้าเต็มกำมือฉนั้น!

มันพันเลยหัวเข่าขึ้นมาแล้ว — ทำเอาข้าพเจ้าขยะแขยงด้วยความเกลียดจนแทบใจขาด! สีมันเขียวแกมดำ — ขรุขระ — มีลายเปนเส้นสีออกแดง ๆ — ข้าพเจ้าแข็งใจเอามือจับยิดมันออกไป แต่ไม่เปนผล! ในขณะที่กำลังต่อสู้อยู่กับมันนั่นเอง — อ้ายเส้นที่กำลังเลื้อยเข้ามานั้นก็มาเฉียวหวุดหวิดอยู่ที่สีข้างแค่ย่างนกเขา!

ข้าพเจ้าเอียงตัวหลบมันทันที — มือขวาฉวยได้กระดูกขาซึ่งกองเรี่ยราดอยู่ที่นั่นท่อนหนึ่งฟาดออกไปเต็มแรง — แต่มันก็ไม่หนี — กลับคว้าแขนซ้ายข้าพเจ้า! ข้าพเจ้ากระถดตัวเร่ห่างออกไปอีก พอดีมือขวาไปท้าวถูกของแข็ง ๆ สิ่งหนึ่งเข้าซึ่งทำให้ข้าพ-

เจ้าต้องเหลียวไปดู !

ของที่ปรากฏแก่ดวงตาก็คือปีนพก ของข้าพเจ้านั่นเอง !

พอเห็นปีน ข้าพเจ้าก็ได้สติ ! ความคิดแล่นราวกับสายฟ้า ! ทีแรกนั้นข้าพเจ้าไม่ได้นึกถึงมันเลย และไม่ได้คิดด้วยซ้ำว่ามันจะเปนประโยชน์——เออ ! เปนบุญคุณพระช่วย ! ข้าพเจ้าจะยังไม่ถึงคราวตายนั่นเอง พะเอินให้ปีนพกของข้าพเจ้าตกลงในขณะที่หกล้มจมโคนต้นไม้ เมื่อเวลาหนีหมูป่าทีแรก—ข้าพเจ้าเองก็หารู้ตัวไม่ — แล้วมาบรรดาลให้ข้าพเจ้าได้เห็นในเวลาคับขันซึ่งดลใจให้ข้าพเจ้านึกได้และคิดเห็นหนทางรอดทันที ! อา ! ท่านที่รักเอ๋ย ! วันนั้นถ้าปีนพกของข้าพเจ้าไม่ตกแล้ว ข้าพเจ้าก็คงไม่ได้มาบรรยายเรื่องลึกลับนี้ให้ท่านฟัง เปนแน่ !

ทันทีที่ข้าพเจ้าคว้าได้ปีน ข้าพเจ้าก็ลั่นไกยิงเถาวัลย์เส้นที่พันเท้า ข้าพเจ้าสองนัดซ้อน ๆ กัน ! เถาวัลย์ขาดแหว่งเข้าไปกว่าครึ่ง—— ยางไหลปรี่ ๆ สีแดงเรื่อ ๆ เหมือนโลหิต ! ข้าพเจ้าประเคนซ้อน ๆ ลงไปอีกสองนัด — — มันก็ขาดสะบั้น — — พลันข้าพเจ้าก็ตลีตลานริบลุกหนีอ้ายเส้นที่มาคว้าข้าพเจ้าอยู่หวุดหวิด ๆ ! แต่— — โอ ! — — ครั้นมองไปข้างหน้าสิ — — ข้าพเจ้าจึงได้เห็นอ้ายเถาวัลย์ชนิดนี้ทอดระเกะระกะก่ายกันพัลวันยุ่งเหยิง ! ถ้าข้าพเจ้าขืนพรวดพราดออกไป มันก็รุมกันเล่นงานข้าพเจ้าจอดกันเท่านั้นแล้ว !

ข้าพเจ้ายืนตกตลึง — — เซถอยหลังไปพิงต้นไม้ใหญ่——ตาจ้องมองดูเถาวัลย์ประหลาดเหล่านั้นไม่กะพริบ ! ยังมองไม่เห็นทางว่าจะออกไปได้อย่างไรดี——ขัดใจนั้นตาก็เหลือบไปเห็นอะไรกวัดโตงเตงอยู่ข้างบน——แล้วค่อย ๆ เลื้อยลงมาแกว่งอยู่เหนือศีรษะข้าพเจ้า !

แหงนไปเพ่งดูสักครู่หนึ่ง จึงรู้ว่าเถาวัลย์เส้นหนึ่งกำลังห้อยลงมาจะจับตัวข้าพเจ้า ! ขืนรอช้าอีกสักครู่เดียว ข้าพเจ้าก็จะต้องตกเปนเหยื่อมันอีก ! เออ ! นี่แล้วข้าพเจ้าจะทำอย่างไรดีเล่า ! ซึ่งจะพยายามรบกับมันด้วยปีนพกนั้นเห็นจะไม่ไหวแน่——อ้ายเส้นหนึ่งตาย——อ้ายเส้นอื่นเปลี่ยนเข้ามา——แทนกันอยู่อย่างนี้ พอกระสุนหมดข้าพเจ้าก็ต้องสิ้นฤทธิ์กัน — — แล้วมันมิมัดข้าพเจ้ากลิ้งโค่โล่เปนหมูไปอีกคนหนึ่งหรือ ?

เปนตายอย่างไรก็ลองดูสักทีเถอะ ! พอตกลงใจตามที่คิดไว้แล้ว — — ข้าพเจ้าก็ตั้งท่าโดดคว้าปลายเถาวัลย์ที่ห้อยลงมาได้—— ไกวตัวคเนว่าเหมาะแล้วจึงถีบต้นไม้จนสุดฤทธิ์ —

_พลันข้าพเจ้าก็ปล่อยตัวถลาลงมาคว่ำข้าวเม่าอยู่กลางดิน __ ออกนอกบริเวณโคนไม้อันดารดาษไปด้วยเถาวัลย์งูโดยสวัสดิภาพ !

พอรอดปากเหยี่ยวปากกามาได้ ข้าพเจ้าก็มองหาจิตทันที เขาพลัดกับข้าพเจ้าไปทางไหนก็ไม่รู้ ? อุ่นใจอยู่หน่อยที่เขาพ้นภัยเจ้าหมูป่าและเถาวัลย์งูไปได้ แต่จะไปเป็นอย่างไรต่อไปก็น่าวิตกอีกนะแหละ ! เขาจะทิ้งข้าพเจ้าเสียอย่างไรถ้าเขารอดอันตรายแล้ว ?

ข้าพเจ้าเหลียวมองดูภูมิประเทศละล้าละลังจำไม่ได้ว่ามาอยู่ที่ไหนต่อที่ไหนกัน เพราะอารามตกใจเป็นกะต่ายตื่นตูมวิ่งเข็ดเริดระเห็ดเสียลั่นป่า ทีนี้หาทางกลับทางเก่าไม่ได้ ในที่สุดต้องหันหน้าเข้าหาหัวกะโหลกผีโคนต้นไม้เป็นที่หมาย __ ครั้นแล้วกลับหลังหันเดินมุ่งตรงไปข้างหน้าทันที !

เดินมาสักครู่ใหญ่ๆ ก็ยังจำทางเก่าไม่ได้ ออกนึกเป็นห่วงจิตมากขึ้น เลยวิ่งพลางตะโกนพลางไปตามยถากรรมจนรู้สึกอ่อนใจ หิวน้ำก็หิว ต้องลงนั่งพักเหนื่อย พอมีแรงก็กู่บ้างตะโกนบ้างเสียงเอ็ดตะโรเป็นบ้าอยู่คนเดียว !

ภายในความสงัดเงียบเชียบ __ ร่มครึ้มยะเยือกเย็นของดงประหลาดนั้นปรากฏว่าเสียงของข้าพเจ้าดังก้องกังวาฬซอยกล ! __ และในระวางหนึ่งที่ข้าพเจ้าหยุดเสียงลงเงี่ยหูฟัง __ เสียงแว่วๆ เสียงหนึ่งได้ปรากฏมาเข้าหูข้าพเจ้าในระยะไกล !

ข้าพเจ้าตั้งอกตั้งใจตะแคงหูฟังอยู่สักครู่หนึ่งก็จับเค้าได้ว่าเป็นเสียงเรียกชื่อข้าพเจ้า __ รู้สึกหัวใจมาทันที __ ออกได้ ข้าพเจ้าก็วิ่งตรงไปทางเสียงนั้น __ วิ่งพลาง __ ฟังพลาง __ ตลุยไปโดยฤทธิ์ดีใจไม่รอรั้ง __ แต่พอเสียงร้องว่า “**ช้า**” แล่นมาเข้าหู ข้าพเจ้าก็รู้สึกตัวว่าถลำพรวดลงไปในเลนเหนียวๆ เพียงหัวเข่า !

“ริบตะกายขึ้นเร็ว !”

ทันทีที่ข้าพเจ้ามองไปทางเสียงพูดซึ่งดังขึ้นข้างหน้า ข้าพเจ้าก็ใจหายวูบด้วยความตกตลึง !

กลางลำมายอันเต็มไปด้วยโคลนดำๆ เป็นคลื่นสูงๆ ต่ำๆ เหมือนดังเมื่อกำลังเดือดอยู่ในกะทะตรงหน้าข้าพเจ้าออกไปราวห้าชั่วแอกนั้นแลเห็นจิตจมลงไปเพียงราวนมในระหว่างกิ่งไม้หักๆ เถาวัลย์เล็กๆ ที่เลื้อยลงมาพันกับต้นยอน ! หน้าตาเลอะมอมแมมไปด้วยโคลนตมจนจำไม่ได้ __ แขนข้างขวาจมอยู่ในเลนเพียงหัวไหล่ __ มือซ้ายคว้าเหนียวโน่นเหนียวนี่

จนพงแขมหญ้าขอนแถยนั้นแหลกยับเยิน !

"แกริบขึ้นแล้วมาช่วยกันเร็ว !" เขาร้องยอกข้าพเจ้าเร็วปรื๋อจนฟังแทบไม่ทัน "กันจะขมตายอยู่เดี๋ยวนี้แล้ว !"

ข้าพเจ้าชักเท้าพยายามจะถอนขึ้น แต่รู้สึกว่ามันกลับดูดขมลงไปอีก ! เอามือท้าวโคลนช่วยพยุงตัว——มือก็ขมขุ่มลงไปไม่ช่วยอะไรได้ ! เอ ! นี่ข้าพเจ้าจะขึ้นจากโคลนได้อย่างไรเล่า ? ยิ่งดิ้นรนกระสับกระส่ายดูมันยิ่งจะขมหนักลงไปทุกที ! อยู่นิ่ง ๆ เสียอีกยังค่อยยังชั่ว—— ข้าพเจ้าเหลียวซ้ายแลขวาหาที่ยึด เดชะบุญมีเถาวัลย์ใหญ่เส้นหนึ่งย้อยลงมาจากต้นไม้ใหญ่ข้างบน แต่ค่อนข้างสูง—หวุดหวิดร่อแร่อยู่แค่เส้นตอก ! ข้าพเจ้าพยายามยืดตัวเอามือเกี่ยวหย่อนลงมาได้หน่อยครั้นแล้วก็สาวเถาวัลย์ขึ้นไป——พลางไกวตัวโดดลงไปที่ดินแข็งทันที !

ทีนี้ข้าพเจ้าจะช่วยจิตได้อย่างไร ? บางทีถ้าได้เถาวัลย์ช่วยอาจสำเร็จได้ แต่น่ากลัวข้าพเจ้าจะลากเขาขึ้นมาไม่ไหว เพราะเขาขมลงไปเกือบถึงคอและอยู่ห่างจากพื้นดินแข็งตั้งสองวากว่าด้วย ! ถ้าอยู่ใกล้ ๆ ก็คงสำเร็จง่าย ๆ ไม่ลำยากนัก ข้าพเจ้าแหงนไปแหงนมาเพื่อหาเถาวัลย์ใหญ่ ๆ สักเส้นหนึ่ง พอดีมองไปเห็นต้นไม้ต้นหนึ่ง กิ่งของมันค่อนข้างเอนไปทางลำมาบโคลน เลยเกิดความคิดขึ้นใหม่ทันที !

ข้าพเจ้าปีนขึ้นต้นไม้นั้นโดยไม่รอช้า รีบต่ายออกไปตามกิ่งนั้น จับกิ่งย่อม ๆ พอเหมาะมือได้แล้วก็ทิ้งตัวยวบลงไปแกว่งโตงเตงอยู่กลางอากาศ พยายามโหนถ่วงน้ำหนักเพื่อให้กิ่งนั้นพะเยิบขึ้นพะเยิบลงจนกว่าจะใกล้ตัวจิต พลางร้องบอกให้เขาจับเท้าข้าพเจ้า !

พอกิ่งนั้นโน้มถึงตัวจิต มือซ้ายขวาของเขาก็คว้าจับเท้าทั้งสองของข้าพเจ้าทันที ! มือซ้ายลื่นหลุดเพราะเยิ้นโคลน ! แต่มือขวาของเขาจับเข้าซอกรองเท้าข้าพเจ้าได้ถนัด เขาจึงคว้าเท้าข้าพเจ้าไว้ข้างเดียวทั้งสองมือ——พลันกิ่งไม้ก็ค่อย ๆ ลัดคืนตัว——ถอนเขาหลุดจากหล่มอุบาทว์นั้นได้ ! ต่อจากนั้นเราก็ค่อย ๆ โหนต่ายราวโตงเตงพากันเข้ามาจนถึงลำต้น แล้วก็ลงยังพื้นแผ่นดิน

เราช่วยกันขุดเอาโคลนออกจากเครื่องแต่งตัว รู้สึกว่าตัวเบาขึ้นถนัด จิตมองไปตรงหล่มนั้นพลางว่า

"ถ้าแกไม่มาอีกสักครู่เดียว มันก็จมกันลงไปนรกใต้เถรเทวทัตเท่านั้น !"

"น่ากลัวเหลือเกิน !" ข้าพเจ้ามองตาม

เขาไป พลางสั่นศีร์ษะ “มันเปนโคลนอะไรกันนะ——เหนียวยังกะตังเม !”

“อ้ายโคลนชนิดนี้สำคัญนัก” เขาว่า “เดชะบุญเมื่อกันขมลงไป พะเอินคว้าได้กิ่งไม้หักยาวเกือบสามศอกดุ้นหนึ่ง กันเอามันขวางขมโคลนพยุงมือไว้ ไม่ยังงั้นป่านนี้แกก็หากันไม่พบแล้ว !”

เขาพูดพลางก้มลงงัดเอาดินแข็งก้อนโตกว่ายาตร์โยนลงไปกลางเลน ภายในครู่เดียวมันก็ดูดขมเปนช่องโบ๋ลึกบุ๋มเปนทางดิ่งเรื่อยลงไป !

เราทั้งสองต่างคนต่างไม่เจ็บอะไรเลย เปนแต่ต่างเสียขวัญไปด้วยกันเท่านั้น มาตามทางจิตเล่าให้ฟังว่า เขาวิ่งหนีหมูป่าตามหลังข้าพเจ้าไป พะเอินหกล้มถลาลงไปขมอยู่ในพงรก ลุกขึ้นก็วิ่งต่อไปโดยไม่ได้เหลียวแลดูอะไรหมด จนถลำลงไปในหล่มโคลนแล้วยังตะกายต่อไปอีก ถึงได้ไปขมอยู่ตรงกลางลำมาบนั้น

ข้าพเจ้าเล่าถึงเรื่องต้นไม้ประหลาดให้จิตฟัง ปรากฏว่าเขาเอาใจใส่อย่างยิ่ง ซักโน่นซักนี่จนกระทั่งกลับมาถึงที่พัก

พวกเผ่ากระโจมพากันประหลาดใจเมื่อเห็นเราเลอะเทอะมอลอมอแกมาด้วยกัน เราทั้งสองรีบผลัดเครื่องแต่งกายแล้วก็ชวนพ่อครูบุญมิ——คว้าดายคนละเล่ม—— รีบไปยังต้นไม้ประหลาดนั้น

ทีแรกข้าพเจ้าไม่ได้สังเกตสังกามิประเทศเลย เพราะตั้งหน้าแต่จะตะกายหนีหมูป่าอย่างเดียว มายั้งจึงรู้สึกว่า พอพ้นหนองใหญ่มาแล้ว ดงไม้ร่มเย็นขึ้นทุกที และระยะทางก็ไปอีกไกลไม่ใช่น้อย ยิ่งขวนถึงต้นไม้ประหลาดภูมิประเทศยิ่งขมุกขมัว เย็นยะเยือกซาบซึ้งจนรู้สึกน่ากลัว ! มองดูไปเห็นเปนแสงสว่างเขียวสลัวๆ ชอบกล น้ำค้างย้อยเปนเม็ดขาวช่วงแลเห็นได้ จนกระทั่งตกลงถึงพื้นดิน ต้นไม้ประหลาดตั้งตระหง่านเปนเงามืดแลดูน่าพรั่นพรึงยิ่งนัก !

พ่อครูบุญมิหยุดเก็บว่านบางชนิด พลางบอกว่าเปนว่านที่เขานิยมกันว่าอยู่คงกะพันชาตรี เวลาที่เราเดินไปนั้นรู้สึกว่าเถาวัลย์บางชนิดตวัดเท้าเราบ่อยๆ บางทีถึงต้องหยุดแก้ด้วยความประหลาดใจ เพราะมันพันเกี่ยวกันแน่นเหมือนผูกเงื่อน หนักเข้าเจ้าพ่อจึงขยายออกมาว่าไม่ใช่เถาวัลย์ เขาเรียกว่า

ว่านตรวน !

ยิ่งเข้าไปใกล้ต้นไม้ประหลาด ยิ่งเห็นลักษณะมันน่าเกลียดน่ากลัวขึ้นทุกที ลำต้น

ใหญ่โตเป็นเกลียว ๆ กิ่งก้านคดไปคดมาไม่ผิดงู รากเลื้อยขดพันกันตามโคนต้นแลดูน่าขยะแขยงขนลุกชนพอง ข้างก็ทอดก่ายกันคดเคี้ยวระเกะระกะ บางเส้นกำลังเลื้อยส่ายไปมาแลดูน่าเกลียดน่ากลัวเหลือประมาณ ! มองไปตามพื้นดินตรงโคนต้น อันมืดเขียวสลัว ๆ แลเห็นกระดูกขึ้นเป็นแสงขาว ๆ น่าสยดสยองพองโลมา !

ข้าพเจ้าชี้ให้ดูหมู่ป่าซึ่งยังคงนอนกลิ้งโค่โล่อยู่นั้น ภายหลังที่ได้ดูกันจนพอใจแล้ว เราก็เห็นพร้อมกันว่าควรทำลายมันเสียให้สิ้นพืชพันธ์ เพื่อเป็นคุณประโยชน์แก่ชีวิตมนุษย์และสัตว์ต่อไปภายหน้า

เราใช้ดายพั่นเล็มตั้งแต่นอกเรื่อยเข้าไปจนถึงโคนต้น รากยางอันแข็งจนพั่นแทบไม่เข้า ทำให้เราต้องดูด้วยความประหลาดใจในที่สุดจิตสันนิฐานให้พึงว่า เดิมทีต้นไม้ประหลาดนี้คงเป็นต้นไม้ธรรมดา เถาวัลย์งูกินต้นไม้นี้จนตาย แล้วจึงอาสัยอยู่ต่อมาอีกหลายร้อยปีจนกลายเป็นเหมือนต้นของมันเองเขาเลยออกความเห็นให้เผาเสีย จะทำลายให้มันตายง่ายและเร็วเข้า เราจึงช่วยกันหาไม้แห้งมาสุมโคนต้นแล้วเจ้าพ่อเอาตะบันไฟออกมาตะบันจุดเขาทันที !

ไฟค่อย ๆ คุลามไหม้รากต้นไม้ลุกโชนสว่างข้า —— เผาผลาญ **นาคลัดดา** หรือ **เถาวัลย์งู** แหลกละเอียดเป็นภัสมชุลีสูญสิ้นพันธุ์ ไปจากดงพระยาไฟ !

“เตสังโว ยัสโมสุโข !” เสียงพ่อครูบุญมีออกอุทานวาจาพลางกระพุ่มมือท่วมศีร์ษะ “ไปเกิดที่ชอบ ๆ เถิดเจ้าประคุณ !”

“อะไรกันพ่อครู ?” จิตหันไปถาม

“หัวกะโหลกพ่ะ !”

เราได้ยินแกว่าดังนั้นก็นึกขึ้นได้ว่าได้เผาผีไม่มีญาติด้วยเลยยกมือขึ้นพะนมตั้งจิตปราถนาสุคติให้แก่เจ้าของหัวกะโหลกนั้น ครั้นแล้วเราก็ชวนกันกลับที่พัก เจ้าพ่อของเราหอบเอาว่านมาพะรุงพะรัง กว่าจะถึงก็เย็น

จัดแจงรับประทานอาหารพร้อมกันทั้งห้าคน ตกค่ำพ่อครูบุญมีเอาธูปเทียนออกมาจุดบักบูชาพระบูชาเจ้าเทพยดาอารักษ์เสียรอบกระโจม แกโทษเราว่าเป็นด้วยเราไม่กระทำความเคารพพระไพรเจ้าป่าตั้งแต่ที่แรก เราจึงมีอันเป็นไปต่าง ๆ นา ๆ ต่อจากนั้นแกก็ขยายเอาว่านออกมาแจกทิดทุ้ยและหนานอิน

“วิเศษนักพ่ะ” แกว่าพลางส่งให้เรา “ไปปลูกไว้ที่บ้านเถอะพ่ะ——ป้องกันโพยภัย

อันตรายได้ต่าง ๆ”

“อ้อ!” จิตรับเอาไปดู

“พ่ะ__อย่าทิ้งเทียวพ่ะ” แกอธิบาย “ว่านอย่างนี้นักเลงเสาะหากันนัก__กระผมเคยเห็นของพระชุดงค์หนเดียวเมื่อยังหนุ่ม ๆ__ต่อมาก็ไม่ได้พบเห็นที่ใครอีกเลย ใครว่ามีว่านดี ๆ กระผมได้เห็นทั้งนั้น แต่ไม่มีว่านอย่างนี้สักคนเดียวพ่ะ กระผมเคยได้ยินแต่เขาว่ากันว่าไปเอายากนัก__ก็จริงของเขาเทียวพ่ะ!”

“ไปเอายากยังไง?” ข้าพเจ้าซัก

“เขาว่าเปนว่านกายสิทธิ์พ่ะ__อยู่ในป่าดงพงชัฏลึกลับ__มีสัตว์ป่าเฝ้าอยู่ภายนอก! พ้นนั้นเข้าไปก็ยังมีว่านตรวนรายล้อมรอบอยู่อีก__คนที่จะไปพลิกต้องปลูกศาลเพียงตาตั้งเครื่องสังเวยเส้นสวงเจ้าป่า แต่ก็ไม่มีใครไปเอามาได้พ่ะ คนที่ไปต้องหนีสัตว์ป่ากลับมาเสียทั้งนั้นแหละพ่ะ บางคนว่าเข้าไปถึงที่แล้วต้องไปติดว่านตรวนเอาไม่ได้ บางคนว่าไปแล้วไม่ได้กลับก็มีพ่ะ! กระผมเองว่าจะลองก็ไม่รู้ว่าอยู่แห่งหนตำบลไหน? พะเอินมาพบเข้าเองโดยไม่ได้นึกได้ฝัน__บุญกุศลพ่ะ__บุญกุศลคลบรรดาลแท้ ๆ เทียว!”

พวกเรานั่งฟังแกเล่าเพลิน แต่ข้าพเจ้านั้นซักจะศรัทธา ๆ เอาจริง ๆ ด้วย ส่วนทิดทุ้ยนั่งยอง ๆ ตั้งอกตั้งใจฟังอย่างขมักเขม้นเต็มที่ พอแกเล่าจบลงก็เอ่ยถามขึ้นว่า

“น่__พ่อมี!__อย่างนี้หนะ__เคี้ยวอาพัดเข้ากับเหล้าพ่นชะโลมตามตัว__จะเปนยังไง__ย๋ะ?”

“ก็เรียมซิพิทิด” พ่อครูตอบพลางหัวเราะร่า “ยิ่งลงอายทั้งตัวยิ่งวิเศษ__ลื่นปรื๊ดเปนปลาไหลไม่มีใครทำอะไรได้เลย แหละแกเอ๋ย”

ภายหลังที่ได้คุยกันเพลินจนรู้สึกว่าค่อนข้างดึกแล้ว พวกเราจึงแยกกันไปพักนอน

◎ ◎ ◎

เปนเวลาอีกวันกับคืนที่เราต้องรอนแรมมาในดงพระยาไฟ แต่ในระยะนี้เราไม่ได้ประเชิญภัยเหมือนวันแรก ๆ ค่าที่พ่อครูบุญมีไม่อนุญาตให้เราซุกซนตามชอบใจ ด้วยเกรงว่าจะไปประสบภยันตรายต่าง ๆ เข้าอีก แกเห็นว่าเราเปนหนุ่มทรามคะนองไม่รู้จักที่ควรและไม่ควร ขืนปล่อยให้มุทะลุบุ่มบ่ามหนักเข้าเกรงว่าจะต้องเอาชีวิตมาทิ้งเสียเปล่า ๆ โดยใช่เหตุ เวลาหยุดพักไม่ว่าเราจะย่างเท้าก้าวไปข้างไหน แกเปนต้องระวังแจราวกับพี่เลี้ยงทักโน่นท้วงนี่สักแต่ว่าไม่ให้เราไปไกลจากที่

พักได้ บางทีถึงกับเอาผิสางนางไม้มาขู่ให้เรากลัวเหมือนหลอกให้ตุ๊กแกกินตับเด็กฉะนั้น

ย่ายวันที่สองน้ำอัตคัดขาดแคลน เจ้าพ่อมรรคเทศจึงชวนจิตกับข้าพเจ้าไปเที่ยวหาตามดงไม้ไผ่ป่า แกเลือกไม้ไผ่ซางที่ลำใหญ่ๆ เคาะฟังดูแล้วก็ตัด ได้น้ำในปล้องไม้ไผ่ปล้องเดียว นับว่ามากพอรับประทาน แต่ไม่พอใช้ เราจึงหลามข้าวด้วยบอกไม้ไผ่ รับประทานกับเนื้อแห้งเอร็ดอร่อยโอชายิ่งนัก

อิ่มหนำสำราญดีแล้ว พ่อครูชวนเราทั้งสองไปหาน้ำอีก เราไปในดงลึก ได้พบไม้ไผ่ใหญ่กอหนึ่ง ลำโตผิดไม้ไผ่ทั้งปวง เจ้าพ่อเคาะฟังดูหมดทุกลำแล้วบอกเราว่าไม่มีน้ำ ในระหว่างกอใหญ่นี้มีลำเล็กผิดประหลาดอยู่ลำหนึ่งซึ่งเจ้าพ่อเคาะฟังด้วยความประหลาดใจอยู่นาน ในที่สุดแกฟันด้วยดายทีเดียวขาดสยั้น——พลันวัตถุสีขาว ๆ เปนเกล็ด ๆ ก็ร่วงกราวลงมาทันที!

กลิ่นหอมพุ่งเข้าจมูกทำให้เราพิศวงงงงวย——เมื่อหยิบเอามาพิจารณาดู จึงรู้ว่าพิมเสน!

"ของวิเศษพ่ะ!——พิมเสนในปล้องไม้ไผ่!"

พ่อครูบุญมีร้องขึ้นพลางหยิบใส่ผ้ามือขยี้ทาที่จมูกและที่ขนคิ้ว "เออ!——ชื่นใจจริง!"

"พิมเสนอะไรกันพ่อลุง?" ข้าพเจ้าซักด้วยความหลากใจเพราะไม่เคยเห็น

"พิมเสนน่ะซิพ่ะ!" แกย้ำเสียงหนักแน่น "นี่แหละพิมเสนแท้ละ— ใช้รำหัดแทรกอะไร ๆ ดีนัก! พิมเสนที่บ้านเรามักเปนพิมเสนหุงพ่ะ——กลิ่นร้อนฉุนเฉียว พิมเสนแท้ต้องเปนพิมเสนที่ในปล้องไม้ไผ่ ดมดูซิพ่ะ— หอมเย็นชื่นอกชื่นใจจริง ๆ"

แกพูดพลางขยี้เกล็ดหนึ่งมาป้ายที่จมูกข้าพเจ้า แล้วไปทาให้จิต เราต่างรู้สึกว่าหอมเย็นระรื่นชื่นใจยิ่งนัก!

"ฉันเคยได้ยิน แต่เขาว่าพิมเสนแท้เกิดในปล้องไม้ไผ่" จิตว่า "นึกหัวเราะอยู่ในใจเหมือนกัน—— เมื่อมาได้เห็นกับตาตัวเองเข้าวันนี้ต้องเชื่อเขา"

เราช่วยกันกอยพิมเสนวิเศษใส่ผ้าขาวม้าจนเกลี้ยงแล้ว ก็ช่วยกันฟันไม้ไผ่กลุ้ม แต่จะได้พบอีกก็หาไม่ ลงทายไปช่วยกันนั่งคุ้ยเขี่ยเก็บเล็กเก็บน้อยด้วยความละโมภที่ว่าต่อไปจะไม่ได้ของดีเช่นนี้อีกแล้ว เพลาโพล้เพล้จวนค่ำอยู่รำไรเราจึงกลับที่พักด้วยความ

อิ่มอกอิ่มใจ

ตกบ่ายวันขึ้น ๑๐ ค่ำออกพ้นดงพระยาไฟ เราพักตามตำบลบ้านเรื่อยไปจนถึงเมืองนครราชสิมาในวัน ๕ ๆ ๖ ๕ พ่อครูบุญมีนำเราไปพักยังบ้านของแกที่ตลาดโพกลาง แต่เดิมเรากะกันว่าจะพักอยู่สักสองสามวัน แต่พะเอินข้าพเจ้าป่วยเสียหลายวัน เราจึงต้องพักอยู่โคราชเรื่อยไปจนสิ้นเดือน

วัน ๗ ๆ ๕ ยี่กุนจุลศักราช ๑๒๐๑ เวลาอรุโณทัย จิต ข้าพเจ้า พ่อครูบุญมี ทิดทุย หนานอิน พร้อมด้วยโคต่างยรรทกสัมภาระตามสมควร เริ่มออกเดินทางจากเมืองนครราชสิมาย่ายหน้าไปสู่บูรพทิศ เดินตามทางหลวง — อันเปนทางระหว่างเมืองนครราชสิมากับบุรีรัมย์ — เรื่อยไปตามสบาย พวกเราทุกคนสรวลเสเฮฮาสนุกสนานกันไปตลอดทาง ยิ่งข้าพเจ้าด้วยแล้ว — — มาตอนนี้ — — ยิ่งรู้สึกสนุกครึกครื้นในใจมากขึ้น ค่าที่ออกวันหนึ่งหรือสองวันก็จะบรรลุถึงนครพิมาย อันเปนโบราณสถานที่จิตกับข้าพเจ้าต้นเต้นจนถึงกับนอนไม่หลับเมื่อเพ้อฝันรำพรรณหามานานนักหนาแล้ว !

เราหยุดพักรับประทานอาหารกลางวันระหว่างทาง ตกบ่ายก็มาถึงบ้านท่าช้าง ระยะทางที่เดินมาแล้วตลอดย่านเปนป่าโปร่งสดวกสบายแก่การเดินทาง แต่เมื่อมองตรงออกข้างหน้าแล้วแลเห็นทิวไม้เขียวเปนพืดติดกันไป แสดงว่าเปนป่าสูงทึบน่าขยาดขยั้นมิใช่น้อย !

ตำบลท่าช้างมีหมู่บ้านไม่กี่หลังคาเรือน เราเดินผ่านเลยไปจนกระทั่งตกปากดง พอดีเปนเพลาเย็น เราจึงตั้งกระโจมพักณที่นั้นแล เข้าไปในดงดูมืดครึ้มไม่ผิดอะไรกับดงพระยาไฟที่เราผ่านมาแล้วนั้น เมื่อหุงหาอาหารรับประทานกันอิ่มหนำสำราญดีแล้ว เราก็ตั้งวงเล่านิทานเฮฮากันจนดึก ข้าพเจ้านอนฟังเขาเพลินจนม่อยหลับไปเมื่อไรไม่รู้ตัว

จะเปนกี่ทุ่มกี่ยามหาทรายไม่ ข้าพเจ้ามาสดุ้งตกใจตื่นเอาก็ต่อเมื่อถูกกระชากมือทั้งสองโดยเร็ว ! — พอลืมตาขึ้นดูเท่านั้น ข้าพเจ้าต้องถลึงตาตัวแข็งซือ เปนท่อนไม้ — — หัวใจแทบหยุดเต้นด้วยความตกตลึง !

หอกขาวเปนเงาปลาบจ่ออยู่ตรงหน้าอกข้าพเจ้าสองเล่ม ! — — ข้าพเจ้าค่อย ๆ มองตามหอกเรื่อยขึ้นไปจนถึงมืออันกำยำล่ำสันของมนุษย์จำพวกหนึ่งซึ่งมีรูปร่างหน้าตาน่าเกลียดน่ากลัวเหลือประมาณ !

ยังมิทันที่จะคิดขยับขยายหาทางรอดอย่าง

ไร———บัดใจนั้นข้าพเจ้าก็ถูกกระชากลากถูลู่ถูกังไปเข้าพวกเรา ซึ่งมันจับมัดมือไพล่หลังมารวมกันไว้ทั้งโขยง! ——— พลันมีเสียงตวาดลั่นออกมาว่า

"เพอมปาโพกังกอ!"[1]

อกใจไหวหวั่น พลางตาก็กวาดมองดูไปรอบ ๆ ข้าง ข้าพเจ้ามองเห็นคบเพลิงใหญ่ประมาณสิบดวงปักอยู่เรียงรายรอบทิศ——ฉายแสงสว่างวาม ๆ ให้เห็นภาพมนุษย์ประหลาดพวกนี้ได้ถนัดทั้งฝูงซึ่งมีประมาณสัก ๒๐ คน!

รูปร่างของมันสันทัดคนขนาดพวกเรา แต่ล่ำสันแข็งแรง กิริยาท่าทางดูโหดร้ายทารุณผิดมนุษย์! ——— นุ่งผ้าเตี่ยวมีชายห้อยหน้าห้อยหลัง ชายข้างหน้าปักด้วยลูกเดือยเปนเชิงหน้าผ้าและชายผ้านั้นห้อยรุ่ยทำด้วยขนผ้าบัศตูแดงทั้งสองชาย. ที่คอมีลวดทองเหลืองขดพันรอบคอเปนวงตั้งแต่ใต้คางลงมาจนถึงบ่า. ที่แขนพันตั้งแต่ข้อมือขึ้นไปจนเกือบถึงข้อศอก. สะพายดาบเขนข้างซ้าย. มือขวาถือหอก มือซ้ายถือทบทู[2] เปนรูปกลม ตรงกลางมีปุ่มทองเหลืองเหมือนปุ่มฆ้อง ริม ๆ ลงรักน้ำเกลี้ยง ยางคนถือเขนทำด้วยหนังสัตว์ ——แลดูขึงขัง คมสันน่าเกรงขามเปนที่สุดที่แล้ว!

พวกมันทุกคนไว้ผมยาว เกล้ารวยขึ้นไปเปนมวยสูง มีแผ่นทองเหลืองรัดเปนกระบังหน้า ผิวเนื้อค่อนข้างดำจัด หน้าของมันเขียนเปนลายดูน่ากลัวราวกับยักษ์ผีศาจ และที่หน้าผากทุกคนสักเปนดิลกรูปกากะยาดเหมือนสวัสดิกะเรียงกันไปสามอัน!

กองเพลิงของเราลุกโชนเปนเปลวโพลงสว่างวูบวาบ! แสงไฟฉายวาม ๆ ให้เห็นรูปร่างของพวกมันดำทมึน——ดำจนขึ้นเงาปลายเมื่อต้องแสงไฟ!——หน้าตาพิลึกสพึงกลัวราวกับยักษ์ผีร้าย!——มือเงื้อง่าหอกอันคมขาวอยู่รอบ ๆ ข้าง! ——ประกอบเข้ากับอาการอันน่าทุเรศของพวกเราที่ถูกมัดมือนอนสุมกันเปนลูกแมว——ชะเง้อคอชะรัยะด้วยความระย่อย——ไกลออกไปก็เปนป่ารกชัฏมืดตื้อ!——เหล่านี้เข้าด้วยแล้ว แลดูไม่ผิดอะไรกันกับเมือง

---

๑ ภาษาข่า อาลัก อันเปนคนป่าที่ดุร้ายพวกหนึ่งในประเทศสยาม แปลว่า มึงอย่าแข็งกับเข้านาย

๒ โล่ห์

นรกอันรุ่งโรจน์ไปด้วยไฟบรรลัยกัลป์ มีนายนิรยบาลเงื้อง่าอาวุธคอยประหารสัตว์ให้สู่กรรมฉะนั้น!

พวกเราต้องนอนนิ่งไม่กระดุกกระดิกด้วยความกลัว! ——มองดูตากันปริบๆ และไม่กล้าปริปากพูดอะไรออกไปด้วย!

ศัตรูคนหนึ่งท่วงทีจะเป็นหัวหน้า แต่งตัวคล้ายคลึงกับพวกของมัน สะเอ็วข้างซ้ายขัดมีดเหน็บตาม ทองเหลืองหล่อเป็นรูปเขากวางผักใหญ่งอนโง้ง มือขวาถือแหลน มือซ้ายกุมอยู่ที่ด้ามมีด——เดินสวยๆ เข้ามาพูดเสียงห้าวๆ น่ากลัวว่า

"เยาะจือเมอะ?"[๑]

เรามองดูตากันเหลิ่กหลั่ก ด้วยฟังไม่ออกว่ามันพูดว่ากะไร มันเห็นเรานิ่งก็ตวาดซ้ำด้วยเสียงอันดังอีกว่า

"เยาะจือเมอะ?"

บทที่ ๑๑

ชยองพ้า

กิริยาท่าทางมันกักขละ หยาบช้ากะเหี้ยน กะหือรือดูยังกับจะกินเลือดกินเนื้อ พวกเราเสียให้ได้ เมื่อไม่มีทางที่จะทำอะไรให้เป็นที่ถูกใจมันได้ ข้าพเจ้าก็ร้องบอกมันว่า

"ไม่รู้!"

มันจ้องมองหน้าข้าพเจ้านิ่งอยู่สักครู่หนึ่ง เปลี่ยนคำพูดออกมาใหม่ว่า

"ตังงาเมาะเชอ?"[๒]

ข้าพเจ้าสั่นศีรษะพลางตอบออกไปอีกว่า

"ไม่รู้"

มันเอาแหลนเคาะศีรษะข้าพเจ้าพลางถามสำรากออกมาว่า

๑ ภาษาขมุแปลว่า มึงชื่ออะไร? ขมุเป็นคนป่าชาติเขมร พวกข่ามักใช้ภาษาขมุเป็นภาษากลางสำหรับพูดกับคนแปลกหน้าที่มีเค้าเป็นเขมรหรือไทย

๒ มึงชื่ออะไร? เป็นภาษาข่าย่าเหินอันเป็นคนป่าที่ดุร้ายชาติหนึ่งในประเทศสยาม เคยเป็นทหารมาแต่โบราณสมัย มีฝีมือเข้มแข็งว่องไวในการระพุ่ง นับว่าเป็นชั้นเลิดในจำพวกข่าทั้งปวง

หอสมุดแห่งชาติ หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

"เชอฮันฮาประนำ ?"[1]

ขืนยืนคำว่า "ไม่รู้" อีกเปนครั้งที่สาม น่ากลัวว่าแหลนอันนั้นจะไม่พ้นเปนศัตรูกับข้าพเจ้าอย่างร้ายแรง ! ข้าพเจ้าเลยต้องนิ่ง——เปนแต่สั่นศีร์ษะแสดงว่าไม่เข้าใจ!

มันยืนหันไปหันมา——กิริยาท่าทางงุ่นง่านแสดงว่าไม่ถูกใจมันเสียเลย เสียงพูดอะไรงุ่มง่ำ ๆ ไม่เปนภาษาที่เราจะเข้าใจได้อยู่สักครู่หนึ่ง ครั้นแล้วหันไปออกคำสั่งอะไรกับพวกมันเสียงขรม !

ขณะที่กำลังตะแคงซะเง้อคอดูพวกมันพูดกันเอะอะอยู่นั้น ข้าพเจ้ารู้สึกว่าใครมาแก้เชือกที่มัดมือข้าพเจ้าไพล่หลังไว้ !——ชำเลืองไปมองดูจึงรู้ว่าเจ้าพ่อของเรานั่นเอง ! แกใช้มือทั้งสองของแกแก้ให้ข้าพเจ้าทางเบื้องหลัง แต่ทว่าเชือกที่มือแกเองลุ่ยออกหมดแล้ว แกกระซิบบอกข้าพเจ้าว่า

"ระวังทำให้สนิทพ่ะ !——ทำให้เหมือนมือเราถูกมัด——อย่าให้มันรู้ว่าเชือกหลุด!——"

"ของพ่อลุงหลุดแล้วหรือ ?" ข้าพเจ้าค่อย ๆ ถาม

"กระผมพยายามยิดจนขาดแน่ะพ่ะ !——แหม ! มันเหนียวเอาการพ่ะ——ยิดเสียนานจนเจ็บข้อมือไปหมด !"

แกแก้ข้าพเจ้าแล้วก็ไปแก้ข้อมือหนานอินส่วนข้าพเจ้าแก้ให้จิตต่อไป รู้สึกว่าแก้ลำบากลำบนไม่ใช่น้อย กำลังภาวนาขอให้มันพูดกันช้า ๆ อยู่นั้น ก็พอดีมันหยุดพูด ! เสียงอ้ายหัวหน้าร้องออกมาว่า

"ต !"[2]

บริวารทั้งสิบคนตรงเข้าถอนคบไฟขึ้นจากดิน ซูแกว่งไปมาลุกโพลงวาย ๆ น่ากลัว อีกสิบคนกรากเข้ามาที่พวกเราพลางร้องว่า

"ไมจิวซำไอ !"[3]

พออ้ายคนหนึ่งก้มลงจับคอเสือข้าพเจ้ากระชาก เจ้าพ่อยักษ์ใหญ่ของเราก็เสือกหมัดเข้ากระโดงคางล้มคว่ำคมำหน้าลงไปกลางดิน !——พวกมันหยุดชงักทันทีทันควัน แต่ในขณะนั้นเอง อ้ายคนที่สองก็เอาหอกพุ่ง

---

๑ มึงเปนข่าพวกไหน ?

๒ ภาษาส่วยช้าง แปลว่าไป เปนภาษากลางที่พวกข่าใช้พูดกันในระหว่างข่าที่ต่างพวกกัน

๓ ภาษาข่าอาลัก แปลว่า เข้าขงไปกับพวกเรา

เจ้าพ่อปรีาด !

ครูมวยของเราว่องไวนัก แกเอี้ยวตัวปล่อยให้คมหอกเฉียดสีข้างไป ชั่วเมล็ดข้าวเปลือก —— พลันก็แว้งตัวฉวยได้ด้ามหอกโถมเข้าต่อยคนแทงโดยไม่ทันให้เจ้าหมีเวลาป้องกันตัวได้ ! หอกฟาดแผ่นกะบังทองเหลืองยุบลงไปติดหน้าผาก พร้อมด้วยร่างของมันเซซัดๆ จมพรวดลงไปในกองฟืน ! ต่อจากนั้นการต่อสู้อย่างฉกาจฉกรรจ์ก็เริ่มขึ้น !

จิตกับข้าพเจ้าโดดถอยหลังออกมาตั้งแต่ทีแรก เขาเองมือทั้งสองยังไม่หลุดออกจากเชือก เพราะข้าพเจ้ายังกำลังแก้อยู่อีกเงื่อนหนึ่งก็พอดีมันเข้ามา ! หนานอินพอโดดออกมาก็พอดีเชือกหลุด แต่ทีดทุ้ยยังหาได้แก้ให้ไม่ ! แกลุกขึ้นได้แล้วพะเอินเซไปสดุดรากไม้ เลยล้มกลิ้งลงไปนอนแอ้งแม้งอยู่คนเดียว !

มันกรูเข้ารุมเจ้าพ่อสามคน ! อีกห้าคนปราดเข้าใส่เรา——ข้าพเจ้าต่อยอ้ายคนที่ถลำเข้ามาทีแรกเซซัดๆ ถอยหลังออกไป—— พลางคว้าปืนพกทันที——แต่ไม่พบ !

เหลือบลงไปมองดู——ไม่เห็น ! ปืนของข้าพเจ้าตกเสียแล้ว ! จำเป็นต้องใช้หมัดสู้กับอ้ายคนที่สองอีก ! มันรับด้วยทุบทุพลางเอาหอกแทงข้าพเจ้า——ข้าพเจ้าจับคอหอกได้—— แย่งกันอยู่สักครู่หนึ่ง——พอได้ท่าข้าพเจ้าก็โดดถีบหน้าอกเต็มแรง !

มือมันเหนียวใจหาย——กุมด้ามหอกแน่นไม่หลุด——หอกติดมือมันในขณะที่หงายผลึงลงไปกลางดิน——คมหอกเลยครูดเอานิ้วก้อยข้าพเจ้าเหวอะ——เลือดไหลโซม !

อ้ายคนหนึ่งกำลังสู้กับหนานอิน พลันอีกคนหนึ่งกรากเข้าใส่ข้าพเจ้า——การต่อสู้กับมันนับว่าข้าพเจ้าเป็นฝ่ายเสียเปรียบเพราะไม่มีอาวุธ จำเป็นต้องถอยหนีคมหอกที่มันทิ่มแทงไล่รุกหนักเข้ามาทุกที ๆ—— พะเอินเป็นคราวเคราะห์ดีของข้าพเจ้าที่มันก้าวถลาลื่นผงะหลัง——ข้าพเจ้าก็จับหอกกระชากสุดแรงเกิด——ทำให้มันกลับตั้งตัวได้——แต่ถลำพรวดมาข้างหน้า——เข่าข้างหนึ่งคุกลงไปกับดิน ตัวข้าพเจ้าเลยซวนล้มคะมำทับหอกมันลงไป !

ปลายหอกสอดพรวดเข้าไปในรากไม้ ! มันยกด้ามหอกงัดเอาตัวข้าพเจ้ากลิ้งไปข้างหนึ่ง —— พอดีมือไปคว้าได้ไม้ดองหาย[1]อันหนึ่ง —— ริบตะเกียกตะกายลุกขึ้นในขณะที่

---

๑ ไม้สำหรับเกลี่ยฟางข้าว

มันกระชากหอกออกจากรากไม้ —— เงื้อสอง
มือประเคนลงไปอย่างไม่คิดชีวิต ! มันรับด้วย
ทุบตู —— ไม้ค้องหายหักกระเด็น —— พลัน
มันก็เงื้อหอกจะพ่งข้าพเจ้าทันที !

ยืนลั่นดังบ่งในขณะที่ข้าพเจ้ากำลังอยู่ในที่คับขัน ! หอกร่วงผลอยลงมาจากมือที่กำลังชูสูง —— มิช้ามันก็ล้มพับตามอาวุธคู่มือของมันลงไปกลิ้งอยู่กลางดิน !

"ฉะนาด !"[1]

เสียงอ้ายหัวหน้าร้องคำรามลั่นป่า

"ฮะรับ ! มนุย——เปน ฉะนาด !"[2]

ทันใดนั้นบริวารที่ถือคบเพลิงพากันโยนคบทิ้งทันที ! พวกมันกรูกันเข้าไล่จิต —— แต่เขาเผ่นมาข้างข้าพเจ้าพร้อมกับหนานอิน —— อ้ายคนแรกพรวดเข้ามาถึงตัวก็พอดีถูกกระสุนยืนฟุบลงไปนิ่งอยู่กับพื้นดิน ! อ้ายคนที่สองม้วนต้วนตามกันลงไปอีกคนหนึ่ง !——ข้าพเจ้าโดดเข้าฉวยหอกจากคนตายที่อ้ายที่สามถลาออกไปพอดีได้ยินเสียงจิตร้องว่ากระสุนหมดข้าพเจ้าก็ส่งหอกให้เขา——พลางกระโจนเข้าแย่งหอกจากอ้ายคนที่ถูกข้าพเจ้าที———หลังจากนั้นเราก็สู้กันอย่างตลุมบอน !

น้ำน้อยแพ้ไฟ —— พวกน้อยแพ้พวกมาก ——เปนธรรมดา ! เพราะฉนั้นภายหลังที่ได้ต่อลู้ตลุมบอนกันขนานใหญ่ พวกเราทั้งสามคนก็ต้องตกเปนชเลยของมัน ! ——แต่——โอเจ้าพ่อของเราเก่งกล้าสามารถผิดมนุษย์ !——ในขณะที่พวกเราถูกมัดมือไพล่หลังอย่างไม่ปราณีปราไสนั้น——แกยังต่อสู้กับศัตรูอย่างห้าวหาญชาญไชยน่าชมยิ่งนัก !

ที่พื้นแผ่นดินศัตรูของแกลงไปนอนแผ่อยู่สองคนแล้ว ! อีกห้าคนยังกำลังรุมล้อมรอบตัวแกประดุจฝูงหมาบ้าเข้าคร่าห์เนื้อสมัน ! แกปล่อยผีมือสู้กับมันอย่างยิบยิน ทรหดอดทนไม่ถอยหลังแม้แต่ก้าวเดียว !——ข้าพเจ้าเห็นอ้ายคนบ้าอีกสองคนพรวดเข้าไปช่วยพวกมัน——ท่านเอ๋ย ! ข้าพเจ้ากัดฟันดินรนยิดแขนจะให้เชือกขาดด้วยอยากจะเข้าไปช่วยแกจนตัวสั่นแต่ไม่เปนผล ! ———กำลังคิดอยู่ว่าแกตกเปนเชลยล่างเสียแล้ว——ก็พอดีแกโถมเข้าจับขดทองเหลืองที่พันคอทางเบื้องหลังอ้ายคนหนึ่งด้วยมือซ้ายได้ ——แกเสือกร่างของมันออกเซิดเปน

---

๑ ภาษาข่าย่าเหินแปลว่า ยืน

๒ จับอ้ายคนยิงยืน

โล่ห์กันพวกของมันเองพลางมือขวาก็ทอดปลายหอกลงกับดิน——กระทืบผางหักสยั้นออกเปนสองท่อน——ใช้ต่างกระบองทั้งตีทั้งรับแคล่วคล่องว่องไว ไม่ได้เพลี่ยงพลำจนก้าวเดียว !

ปลายหอกของศัตรูพุ่งมาใกล้ตัวแกในระยะเพียงผ้ามือกางออกรอยข้าง——หวุดหวิดจวนเจียนจะทิ่มทลุเข้าไปในสีข้างหลายครั้งหลายหน ! แต่แกก็รับด้วยกระบองอยู่ทุกขณะ———แกใช้โล่ห์มนุษย์ว่องไวราวกับทหารเสือ ! ศัตรูจึงไม่มีโอกาศทำแกได้ถนัด——ภายในคร่เดียวเท่านั้นอ้ายคนป่าเคราะห์ร้ายก็กลายมาเปนโล่ห์ของแกก็คอพับขาดใจตายคามือแก !

ตลอดเวลาที่ทหารเสือเจ้าพ่อของเราประจันบานอยู่นั้น อ้ายหัวหน้ามองดูตาเปนมันไม่กระพริบ———กำหมัดพลางขบเขี้ยวเคี้ยวฟันด้วยความโกรธแค้นอย่างอุกฤษ ! ——เมื่อเห็นพวกมันเอาชะนะคนๆเดียวไม่ได้——มันก็ชักมีดออกจากฝักขว้างตรงไปยังเจ้าพ่อทันทีทันใด !

อา ! สายตาไวยิ่งกว่าเหยี่ยว——เจ้าพ่อของเรารับด้วยกระบอง——มีดปักติดเด่สั่นรัวราวกับเสาโพงพาง ! — พลันแกก็สลัดมีดกระเด็นไปปักหน้าอกศัตรูคนหนึ่งล้มลงขาดใจตายทันที !

แต่——อนิจา ! ——ยังใจที่แกสลัดมีดกระเด็นหวือไปนั่นเอง——อ้ายศัตรูคนหนึ่งก็โดดด้วยหอกถูกท้ายทอยล้มฉลาลงกับพื้นดิน ! ——พวกมันก็พร้อมกันโถมเข้ากลุ้มรุมมัดมือมัดเท้าแซ่วไม่กระดุกกระดิก ! ——เปนอันว่าสงครามระหว่างพวกเรากับคนป่าก็สงบลงในขณะนั้น !

ได้เพลาอุษาโยค——นกดุเหว่าเพรียกร้องกังวานไพร——เหล่าศัตรูฝ่ายมิไชยก็โห่ร้องก้องป่า ! ——ครั้นแล้วมันก็เอาหอกสอดเข้าในระหว่างแขนของเราเหล่าชเลยที่ถูกมัดไพล่หลัง——คนหนึ่งถือด้าม——อีกคนหนึ่งถือปลาย——ขนายสองข้าง——ส่วนเจ้าพ่อก็ถูกมันเอาหอกสอดยกหามประดุจหมู——พาพวกเราออกเดินเข้าสู่ดงไม้ใหญ่อันมืดครึ้มน่ากลัวในทันที !

ดงที่พวกเราถูกพามานี้เปนป่าชัฏรกทึบเหมือนดงพระยาไฟไม่ผิด —— แลสล้างไปด้วยต้นไม้ใหญ่ๆมีกิ่งก้านสาขาสลับซับซ้อนปกคลุมพื้นแผ่นดินตลอดไป —— เบื้องล่างก็ระเกะระกะไปด้วยรากไม้มีเถาวัลย์ไม้เลื้อยงอกพันกันรุงรังเดียรดาย ! ——— แต่คนเยิงจำพวกนี้เดินคล่องว่องไวและรวดเร็วราวกับลมพัด ——

มันชำนาญย่ำตรงกันข้ามกับพวกเราที่มักสดุดหัวซุนย่อย ๆ —— คราใดที่เราก้าวพลาด มันก็ลากเราถูลู่ถูกังกะแทกกะทั้นปราศจากเมตตากรุณา —— หัวเข่าแตก หน้าแข้งโป เถลิก เยิก ปอกไปตาม ๆ กัน!

เราถูกคุมตัวเดินทรมาทรกำมาเช่นนี้หลายชั่วโมง ราวบ่ายก็มาถึงดงแห่งหนึ่ง ซึ่งมองตรงไปข้างหน้าแลล้วนแต่ไม้เลื้อยและเถาวัลย์สล้างเขียวเปนพืดไป แต่เมื่อเข้าไปใกล้เราจึงเห็นดงเถาวัลย์นั้นถนัดถ่องแท้ว่าเปน **นครร้าง!**

กำแพงเมืองอันปกคลุมไปด้วยเถาวัลย์ปรากฏแก่ตาชัดเจนเข้าทุกที —— มิช้าเราก็ถูกพาลอดเข้าซุ้มทวารนครโบราณอันโยงยั้วเยี้ยรุงรังไปด้วยลดาชาติ ——— ภายในกำแพงนั้นมีโบราณสถานปรักหักพังชำรุดทรุดโทรมแต่แลดูงามสง่า! มันพาพวกเราเดินเลียบกำแพงเมืองอ้อมวนไปถึงลานใหญ่แห่งหนึ่งซึ่งต่อออกไปมีโรงเรือนทับกระท่อมหนาแน่น ——— ณที่ลานนั้นมันให้พวกเราหยุดรวมกันเปนหมู่ —— มีทหารหอกคุมอยู่รอบข้าง ครั้นแล้วอ้ายหัวหน้าก็เดินเลี้ยวหายไป

เสียงเจ้าไฉนเขาควายบรรลือลั่นขึ้นครั้งหนึ่ง! ครั้นแล้วกลองมโหรทึกก็รัวเปนเพลงอื้ออึง —— ฆ้องเสนียดดัง "เม็ง ๆ" เปนจังหวะก้องกังวาน! พวกเรานิ่งฟังพลางมองดูตากันด้วยความประหลาดใจแกมกลัว!

ภายหลังที่นิ่งฟังอยู่สักครู่หนึ่ง รู้สึกอึดอัดใจอดอยู่ไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงค่อย ๆ ถามจิตว่ามันกำลังทำอะไรกัน

จิตมองหน้าข้าพเจ้าแล้วก็สั่นศีร์ษะ สักครู่หนึ่งพูดออกมาว่า "มันคงทำพิธีอะไรสักอย่างหนึ่ง!"

"พิธีรื่นเริงในการชัยชเลยศึกได้?" ข้าพเจ้ากล่าวขึ้น

"อะไรก็ไม่รู้มัน" เขาสั่นศีร์ษะ "กันเดาเอาว่าเปนพิธี เพราะไม่มีคนมาดูเรา เชื่อว่าพวกมันไปชุมนุมกันหมด"

ข้อนี้ออกจะจริงของจิต เพราะตั้งแต่พวกเราเข้ามาในบ้านในเมืองมัน ข้าพเจ้ายังไม่เห็นชาวบ้านร้านตลาดเลยสักคนเดียว! นอกจากพวกมันที่เคยชินหนากันกับพวกเรามายืนคุมอยู่แล้ว ก็เงียบเชียบปราศจากผู้คนเปนเมืองร้างแท้ ๆ!

"นี่มันจะเล่นเราท่าไหนก็ไม่รู้?" ข้าพเจ้าว่าพลางหันไปดูพ่อครูบุญมี เห็นแกนั่งเหยียดยาวดูอะไรต่ออะไรตามสบายจึงทักขึ้นว่า

"พ่อลุงถ้าจะตรองหาทางหนีที่ไล่ละกระมัง?"

"ไหนพ่ะ?" แกหันมาย้อน "เดี๋ยวก่อนพ่ะ——ดูฤกษ์พานาทีเสียให้ดีก่อน"

ว่าพลางแกก็ขยับตัวเลื่อนไปมาขนผ้าถลกพันหัวเข่า—แลเห็นรอยสักเป็นตาตารางสี่เหลี่ยมแบ่งออกเป็นช่อง ๆ ——มีตัวเลขเป็นแถว——จิตกับข้าพเจ้าต่างมองดูด้วยความแปลกใจว่าแกจะทำอะไร?

"วันนี้——สองค่ำ——ยามบ่ายควาย" แกมองดูตาตารางปากก็พร่ำเรื่อย "อ้อ!——มีเป็นไร——ฤกษ์งามยามดี ปลอดสุญภูลสวัสดีภัยพิบัติ——ก็ไม่มี——ถึงที่อัยที่จนก็แคล้วคลาดไม่เป็นอันตราย——ทำใจเย็น ๆ ไว้เถอะพ่ะ! ไม่เป็นไรแล้ว——"

กำลังเราฟังท่านโหราเฒ่าทำนายทายทักดวงชตาราษี เสียงฆ้องกลองก็สงบลงไปนานเขาควายบรรลือลั่นขึ้นอีกวาระหนึ่ง แต่จะมีใครแปลกหน้าโผล่มาอีกก็หาไม่ จนกระทั่งเวลาล่วงไปราวเที่ยวหมากจึดนั่นแหละ จึงมีพวกมันหย่อยมาดูเราทีละคนสองคน เสียงพูดกันระเบ็งเซ็งแซ่จนเราออกจะรู้สึกว่าพึ่งไม่ได้ ศัพท์ทั้ง ๆ ที่ไม่เข้าใจภาษาของมันยังงั้นแหละ——มีคำหนึ่งที่มันพูดซ้ำ ๆ กันอยู่หลายหนหลายครั้งว่า

"งั้วนดาด! —— เคเชรี่ยง!"[๑]

พวกพ้องมันพากันออกมารุมดูเรามากขึ้นทุกที การแต่งตัวก็นุ่งผ้าเตี่ยวห้อยชายหน้าหลัง มีลวดทองเหลืองประดับข้อมือและคอเหมือน ๆ กัน แต่ไม่ถือหอกและทบทู บางคนเข้ามานั่งยอง ๆ จ้องมองดูเราแล้วขยับต้องเสื้อผ้าที่เราแต่งตัวพลางพูดกันเสียงแซ็ดเป็นตลาดจอแจ พวกเราต้องทนนิ่งให้มันตอมดูกันเป็นโนราโรงใหญ่โดยไม่รู้จะทำอย่างไรกับมันได้ มีสิ่งที่ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกประหลาดเหลือล้นก็คือในจำพวกคนเยิงที่มามุงดูเรานี้ไม่มีหญิงหรือเด็กจนคนเดียว!

พวกมันคนหนึ่งค่อนข้างมีอายุ ชโงกหน้าออกมาส่งภาษาข่ำกับเราว่า

"มายโกตะเวี่ยงเมย?"[๒]

พวกเราพากันมองดูหน้ามัน มันเห็นเรานิ่งก็พูดอีกว่า

"มายโกตะเนย?"[๓]

---

๑ ภาษาข่าย่าเหิน แปลว่า ยาเบื่อน้ำคือนห้า

๒ ภาษาข่าอาลัก แปลว่า เจ้าอยู่บ้านไหน?

๓ เจ้าอยู่ที่ไหน?

เวลาที่เข้าคนหนึ่งพูดกับเรานั้น พวกมันทุกคนที่กำลังถุ่มเถียงกันเสียงขรมต่างหยุดเงียบราวกับฟังเทศน์ และพากันจ้องมองดูเราอย่างที่เห็นได้ว่าจะคอยฟังเสียงตอบ เวลานั้นข้าพเจ้ารู้สึกหิวและกระหายน้ำเป็นกำลัง เพราะอาหารไม่ตกถึงท้องมาเกือบตลอดวัน มิหนำซ้ำมันยังให้มานั่งตากแดดอยู่กลางลานเกือบชั่วโมงด้วย ตั้งใจว่าจะส่งภาษาใบ้ขอน้ำมันกลั้วคอสักกระโหลกหนึ่ง แต่ยังไม่ทันจะพูด ก็พอทิดทุ้ยตะโกนขึ้นว่า

"อ้ายบ้า!"

มันหันไปมองดูหน้าพวกมัน แสดงว่าประหลาดใจที่เราพูดภาษาอะไรก็ไม่รู้? สักครู่หนึ่งเข้าคนนั้นก็ยื่นหน้าออกมาว่า

"นาจั๊ก?"[1]

มันพากันจ้องดูพวกเราเพื่อคอยฟังคำพูดอีก ดูเหมือนทิดทุ้ยจะออกรู้สึกสนุกที่อาจจะด่ามันได้โดยมันไม่รู้ แต่แกหารู้สึกไม่ว่าภาษาที่มันพูดนั้นจะด่าแกเข้าให้แล้วหรือไม่ก็ไม่รู้ แกจึงร้องสวนออกไปว่า

"จั๊กวะ——อ้ายตายโหง!"

มันตอบออกมาว่า

"เวโม๊ะ!"[2]

ทิดทุ้ยขยับปากจะพูดต่อไปอีก แต่จิตห้ามไว้

"แกจะไปต่อล้อต่อเถียงเอาอะไรกับมันน่ะ?"

"เปล่าครับ" ทิดทุ้ยว่า "ด่ามันเล่นสนุก ๆ ยังงั้นแหละครับ——มันไม่รู้ภาษาเรานี่!"

"แล้วมันด่าแก ๆ รู้รึ?"

"ชังมันปะไรครับ——ด่ากันไปตามประสาไม่รู้ ๆ——ดีไม่มีเรื่อง!"

คำพูดของแกเข้าทีทำเอาจิตต้องนิ่ง เขาเลยหันไปพูดกับหนานอินว่า "หนานอิน——แกไม่รู้จักภาษาเหล่านี้บ้างเลยรึ?"

"บ่ขักหร็อกครับนาย" หนานอินสั่นศีรษะ "ผมจำพวกเย้ามันพูดกันได้สองสามคำ——ลองเว้ากับมันดูนะครับ"

"เออ! ลองดูทีเถอะพี่หนาน" ข้าพเจ้าเอ่ยขึ้น "กันอยากน้ำพริก!"

---

๑ อะไรนะ?

๒ ไม่รู้

"เม่ยก๊องหายยุ่ง?"[๑]

หนานอินร้องขึ้น

เห็นได้ทันทีว่ามันแปลกใจเมื่อได้ยินเสียงหนานอินพูด! ครั้นแล้วมันก็หันไปพูดอะไรกันสักครู่หนึ่ง เข้าคนหนึ่งในพวกนั้นก็แซกคนเข้ามาส่งภาษากับหนานอิน แต่สังเกตดูออกจะพังกันยากทั้งสองฝ่าย บางทีจะเป็นด้วยต่างฝ่ายต่างรู้ ๆ ปลา ๆ ไม่พอจะทำความเข้าใจอะไรกันให้ลึกซึ้งได้ เมื่อเห็นท่าว่าจะไม่ได้เรื่องราวอะไรพิศดารยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าจึงบอกให้หนานอินขอน้ำกินก่อน หนานอินก็ส่งภาษาว่า

"ออยฮุบเว้ม"[๒]

มันพยักหน้าแสดงว่าพังออก แล้วหันไปพูดอะไรกับพวกมันอยู่นาน อ้ายคนหนึ่งวิ่งกลับออกจากวงไป ไม่ช้าก็ถือกระบอกน้ำมาส่งให้หนานอิน ๆสบัดหน้ามาทางข้าพเจ้าพลางส่งภาษาว่า

"ไน้เต้า"[๓]

มันส่งกระบอกน้ำให้ข้าพเจ้าทันที แต่เพราะมือทั้งสองถูกมัด มันจึงยื่นปากกระบอกมาจ่อให้ที่ริมฝีปาก ยังมิทันที ข้าพเจ้าจะดื่มก็ได้ยินเสียงไฉนเขาควายบรรลือขึ้น ๓ ครั้งติดๆกัน——พอสุดเสียงก็รัวกลองมโหรทึก——มีเสียงร้องมาแต่ไกลว่า

"ขยองพ่า!"

กระบอกน้ำถูกกระชากออกไปจากปากทันที!——บัดใจนั้นฝูงคนที่มุงดูพวกเราเป็นกลุ่มใหญ่ก็ขยายออก——เบิดเป็นช่องกว้างให้เรามองลอดออกไปเห็นต้นทางซึ่งมีกระบวนคนป่าหมู่หนึ่งเดินตรงมายังเราในระยะไกล!

พวกเราต่างจ้องมองดูกระบวนนั้นไม่กะพริบ——รู้สึกว่าทั้งตื่นทั้งกลัวแกมพิศวง!——กระบวนนั้นใกล้เข้ามา——ใกล้เข้ามา——จนมองเห็นได้ถนัดเข้าทุกที!———มีคนหนึ่งเดินออกหน้ามาในท่ามกลางระหว่างทหารหอกอันกำยำล่ำสันซึ่งเดินเป็นสองสาย——ห้อมล้อมด้วยบริวารเบื้องหลังแลดูเป็นสง่าผ่าเผย! ——มีข้าควงหน้าอันถือเครื่องยิงขังของหัวหน้าก็ปรากฏแก่ตาเราชัดเจนจนทำให้ข้าพเจ้าตอง

---

๑ ภาษาเย้าแปลว่า เจ้าว่าอะไร?

๒ อยากกินน้ำ

๓ คนนี้

ตลึงงันจังงังตัวชาไปสิ้น !

เหล่าคนป่าพากันถอยห่างออกไปโดยรวดเร็ว ในไม่กี่อึดใจประมุขของมันก็มาหยุดยืนตระหง่านอยู่ท่ามกลางบริวาร——ห่างเราออกไปสักสิบก้าว——พลางทอดสายตาอันคมราวกับเหยี่ยวมายังเรา ด้วยอาการเหี้ยมโหดถึงทึ้ง !

ประมุขแห่งคนป่าที่มีสมยาว่า **ชยองพ้า** นี้คือ **นายเมฆ !**

เจ้าทหารเอกยืนพูดภาษาที่เราฟังไม่ออกอยู่นาน —— สังเกตดูกิริยาท่าทางพอเข้าใจได้ว่ามันบรรยายเรื่องที่เกิดต่อสู้กันกับเราให้นายมันฟัง สีหน้าของตัวนายตึงเครียง——ขมวดคิ้วกัดฟันด้วยความโกรธแค้น ! ——— พอเจ้าทหารเอกแถลงการณ์จบลง เจ้าตัวนายก็หันไปทางฝูงคนที่มาประชุมกันยัดเยียด พลางออกอุทานวาจาตามภาษาของมัน เสียงก้องไปทั้งลาน !

ทันทีที่กระแสเสียงอันห้าวหาญสุดสิ้นลง เสียงตะโกนอย่างโกรธแค้นก็พลุ่งออกมาจากปากคนตั้งร้อยตั้งพัน —— หอกดาบไม้มือชูสะพรึบพร้อมราวกับนัดกัน——ว่า

“แจ๊กอะต๊าก! แจ๊กอะต๊าก!! แจ๊กอะต๊าก!!!”[1]

แม้จะฟังภาษาของมันไม่ออกก็จริง แต่กิริยาท่าทางอันโหดร้าย กระเหี้ยน กระหือรือเปนเดือด เปนแค้น พลุ่งพล่าน ราวกับไฟพะเนิงของพวกมันแสดงให้เห็นได้ว่ามันต้องการจะเอาชีวิตเราเปนแน่แท้ ไม่มีที่สงสัย ! ——— อา ! ท่านที่รักของข้าพเจ้าเอ๋ย ! ——ชีวิตของพวกเราในเวลานั้น เปรียบประดุจฟางใกล้กองเพลิง——ทั้งลมร้ายก็กำลังช่วยกระพือพัดไม่ซาล่าง ——— มองออกไปข้างหน้าเห็นแต่อาวุธขาวสลอนน่าหวาดเสียวสยดสยอง ! —— อนิจจา ! ———วาระที่สุดของพวกเราได้มาถึงเข้าแล้ว !

พอเสียงสำรากอย่างโกรธแค้นเหือดลง ประมุขของมันก็ตะโกนขึ้นว่า

“ตาง——กู่ !”[2]

ขาดคำ —— ทหารหอกก็ตรูเข้ากระชากพวกเราลากถูลู่ถูกัง——ล้มลุกคลุกคลาน——

---

๑ ภาษาข่าอาลัก แปลว่า แทงด้วยหอก

๒ ไปเทวาลัย

พาไปยังเทวาลัยโบราณเก่าแก่ชำรุดทรุดโทรมแห่งหนึ่ง ! มันเหวี่ยง พวกเราลงไปกลิ้งอยู่กลางสานหน้าเทวาลัยแล้วก็ถอยออกไปยืนล้อมวงเพื่อกันคนไม่ให้พลุกพล่าน ล่วงล้ำเข้ามาในลานใหญ่ !

บนแคร่เก่าๆ ที่ตั้งอยู่ริมลานนั้น เจ้าขุนข่าขึ้นไปส่งเสียงประกาศก้อง พวกมันพร้อมกันบ่ายหน้าไปสู่เทวาลัย—โน้มกายลงนมัสการด้วยความเลื่อมไส พลางโห่ร้องก้องเอิกเกริก

เสียงโกลาหลสงบลง เจ้าประมุขก้าวลงจากแคร่เดินมายังพวกเรา ชี้มือไปยังเทวาลัยร้างพลางกล่าวถ้อยคำอย่างหนักแน่นว่า

"ชีวิตพวกเจ้าต้องเส้นพระขยอง—เตรียมตัวของเจ้าไว้ตายที่ละคนเถิด !"

มันขยับจะหันหลังกลับ จิตก็ร้องขึ้นว่า

"เองทำกับพวกข้าเพื่อประสงค์อะไร ?"

มันพูดห้าว ๆ ว่า

"ประเพณีของเรา !"

"ของมหาโจร !"

มันยิ้ม

"ไม่ใช่โจร !"

"ถ้าเช่นนั้น เองถืออำนาจฆ่าไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของท่านได้อย่างไร ?"

มันเอานิ้วชี้ลงไปยังพื้นแผ่นดิน

"นี่เมืองของเรา—เราเป็นอิสสระ—ไฉนเราจะฆ่าผู้ที่ยังอาจฆ่าไพร่ของเราไม่ได้เล่า ? เองจะปฏิเสธหรือว่าไม่ได้ฆ่าคนของเรา ?"

"เราฆ่าฐานป้องกันตัว"

"กำหนดกฎหมายของเราไม่มี—เราบอกได้อย่างเดียวว่าเราเป็นอิสสระ—เรามีอำนาจทำกับเชลยศึกของเราได้ตามประเพณี ! —เตรียมหน้าอกของเจ้าไว้รับหอกตามประเพณีเส้นพระขยองของเราเถิด !"

พอพูดขาดคำลง มันก็ชี้มาที่ข้าพเจ้าพลางออกคำสั่งเป็นภาษาของมัน ทันใดนั้นทหารสองคนก็ตรงเข้ามาหิ้วปีกข้าพเจ้าพาไปยังหลักไม้กางเขนที่ปักเด่นอยู่กลางลาน !—ต่อจากนั้น ร่างข้าพเจ้าก็ถูกตรึงเหยียดยาวอยู่บนไม้กางเขนอย่างน่าทุเรศ !

"เองจะต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดในพวกเราก็ขอให้บอกมา" จิตร้องขึ้น "เราเต็มใจจะถ่ายชีวิตพวกของเราด้วยสิ่งที่เจ้าต้องการทั้งสิ้น !"

มันหันไปยิ้มเยาะอย่างพากภูม พลางพูดเป็นทีเย้ยว่า

"อะไรที่ถึงคราวย่อมถึงคราว !"

ต่อจากนั้นมันก็หันไปออกคำสั่งกับพวกมัน สองสามคำ บริวารก็พากันไปยกเหลาข้าวหมูไก่มาวางเรียงรายตรงหน้าข้าพเจ้า มันทำพิธีเส้นไหว้เสร็จแล้วก็รับเอาใบไม้ชนิดหนึ่งลักษณะเหมือนใบเงินมายึดตรงหน้าอกข้าพเจ้าครั้นแล้วมันหันหลังออกเดินไปยังแคร่พร้อมด้วยบริวารซึ่งยกเหล้ายาอาหารไปวางไว้เป็นของเลี้ยงฉลองไชย

ขุนช่าหยิบกระลาตักเหล้าในไหดื่มพลางออกคำสั่ง ทหารหอกคนหนึ่งฉวยโตมรร่ำคว้างออกมากลางลาน พอขยับเพลงมันก็ชักหอกในระยะชั่วลำตาลหนึ่ง———พุ่งตรงมายังตัวข้าพเจ้าทันที !

ปลายอันคมของโตมรแล่นเป็นประกายขาวปลายมายังตัวข้าพเจ้า—— หวุดหวิดปักพรวดเข้าไปตรงลิ้นปี่ —— ก็พอโตมรอีกเล่มหนึ่ง ——ชักมาจากมือประมุขของมัน——แล่นตัดถูกคมหอกมฤตยูอันนั้นกระเด็นแฉลบหักสะบั้นออกเป็นสองท่อนไปตกอยู่กลางดิน !

ข้าพเจ้ามองดูหอกตลึงงัน —— ไม่เข้าใจความประสงค์ของมันว่าจะทำกับข้าพเจ้าอย่างไร ! ชีวิตข้าพเจ้าร่อแร่อยู่ในเงื้อมมือมัจจุราชแล้ว——และมันเองก็คือตัวพญามัจจุราชที่ออกคำสั่งให้คร่าห์ชีวิตข้าพเจ้าไปสู่ยมโลก ! —— ก็แล้วไฉนเล่ามันจึงชักหอกมาทำลายหอกมฤตยูที่จะมาสังหารข้าพเจ้าเสีย !

กำลังอยู่ในอาการฉงนสนเท่ห์ เจ้านายเมฆขอมประมุขก็ปราดเข้ามาตรงหน้าข้าพเจ้าทันที มันเอานิ้วจิ้มตรงใบไม้พลางหันไปร้องบอกเพชฌาฏว่า

“ชลากลอง!__เกลิม!”[1]

ทันใดนั้นเพชฌาฏก็ถอยออกไปคว้าโตมรมารำคว้างอยู่สักครู่หนึ่ง พอสิ้นเพลงมันก็ชักหอกพุ่งมาตรงตัวข้าพเจ้ารวดเร็วราวกับฟ้าแลบ !—— ข้าพเจ้ารู้สึกเจ็บแปลบตรงหน้าอกทันทีที่เห็นเจ้าขยองพ่ายื่นมือมาฉวยคว้าคอหอกไว้ได้ในกำมือของมันโดยรวดเร็วไม่ทันพริบตา !

มือที่ถือหอกค่อย ๆ เคลื่อนออกไปจากหน้าอกข้าพเจ้า —— เสือที่สวมติดปลายหอกโย้งเหลมออกไปพองอยู่—— มองแลเห็นเป็นรูปสามเหลี่ยมกลวงโบ๋ขนาดเม็ดพริกไทย ! —— ฮีย ——ย ——ย —— นกขึ้นมาแล้วยังเสียวไส้ใจปุ๋มๆป่ำๆขนพองสยองเกล้ามาจนบัดนี้เทียว

---

๑ ภาษาข่าย่าเหินแปลว่า ใบไม้ตรงหน้าอก

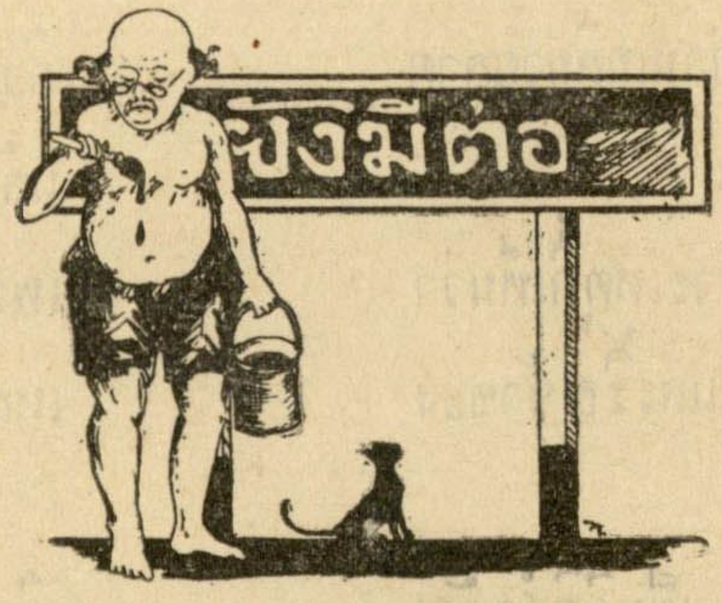
ท่านเอ๋ย !

อา ! ทั้งนายทั้งไพร่สำแดงฝีมืออันยอดเยี่ยมในเชิงหอกซัดให้ ชุมนุมชน ชมเล่น เปนขวัญตา ! รอยหอกที่ปักลงไปในเสื้อครั้งที่สองสูงกว่าลิ้นปี่คราวแรกขึ้นมาสององคุลี —— จดขอบใบไม้อันเปนสูนย์สำคัญนั่นเทียว ! ท่านเอ๋ย !——การประลองฝีมืออย่างเชี่ยวชาญของมันวิเศษประเสริฐแท้ เสียดายนักที่ข้าพเจ้ามาเปนเป้าของมันเสีย หาไม่แล้วการรื่นเริงของมันจะทำให้ ข้าพเจ้าออกรสสนุกครึกครื้นน่าดูยิ่งกว่านี้นัก !

หอกซัดถูกโยนออกไป กลางลาน ทันทีที่ออกพ้นหน้าอกข้าพเจ้า มันพูดกับเพ็ชฆาฏของมันพลางเอานิ้วจิ้มลงไปบนใบไม้ อ้อ !—— มันไม่พอใจฝีมือเพ็ชฆาฏของมันนั่นเอง —— เพ็ชฆาฏซัดหอกไม่ถูกตรงที่หมาย มันจึงฉวยหอกไว้เสียด้วยฝีมืออันเชี่ยวชาญของมัน ——

— อา ! ข้าพเจ้าเปนยอมยูชายอดฝีมือของมันทีเดียว ถ้ามันไม่ซัดหอกทำลายหอกเล่มแรกเสีย —— หรือมันไม่ฉวยหอกเล่มที่สองไว้ ในขณะที่กำลังจะปักอกข้าพเจ้าแล้ว —— ป่านนี้ชีวิตข้าพเจ้าก็ลอยไปสู่ปรโลกเสียนานแล้ว !

พอเพ็ชฆาฏฉวยหอกขึ้นรำเปน ครั้งที่สาม ข้าพเจ้าก็หมดสติ ! ที่สามนี้แล้วเปนวาระสุดท้ายแห่งชีวิตข้าพเจ้า ! อย่างไรเสียปลายหอกก็ไม่แคล้วปักลง ตรงใบไม้ อัน เปน มรณสัญญา ! ท่านเอ๋ย !—— เงาขาวแวบ ๆ ของคมหอกที่หันเหียนเวียนคว้าง อยู่กลางลาน นั้น ยาดเข้าไปใน หัวใจ ข้าพเจ้าวับ ๆ หวิว ๆ จน รู้สึกว่าจะขาดออกไปเสียให้ได้ ! โอ้อนิจจา ! ยาปกรรมอะไรมาสนองให้ ข้าพเจ้าต้องประสพมรณกรรม อย่าง น่า อเน็จ อนาถ เห็นปาน ดังนี้หนอ !

๗_๘_๗๐

แถลงการณ์สาธารณสุขพิเศษ

เรื่อง

"การอบรมสติปัญญาเด็ก"

๑. บางทีท่านจะยังไม่เข้าใจว่าสติปัญญาของบุตร์ท่านเป็นอย่างไรกระมัง ?

(๑) บุตร์ของท่านฉลาดผิดธรรมดาหรือ ? หรือว่องไว แต่เล่นเล่อและหุนหัน หรือสติปัญญาล้าหลังเพื่อนหรือเป็นเด็กที่ "ช้า แต่แน่นอน" หรือ "มือเร็วเท่าความคิด" ?

บางที ถ้าท่านรู้จักชนิดแห่งสติปัญญาของเด็ก ท่านอาจบำรุงน้ำใจเด็กให้มีมานะขึ้น โดยเรียกร้องเอาแต่สิ่งซึ่งเด็กถนัดที่สุด และหลีกเลี่ยงการทำให้เด็กท้อใจ โดยให้เด็กทำสิ่งที่เกินความสามารถได้

(๒) สมมุติว่าบุตร์ของท่านเฉลียวฉลาดและอยู่ไม่สุข:

ก. ท่านไม่พอใจเพราะเหตุที่เห็นว่าเด็กนั้นซุกซน และรื้อเข้าของให้รกบ้านหรือ ?

การซนนั้น เป็นวิธีสำคัญในการเรียนรู้ของเด็ก และท่านควรยอมตามใจเด็ก โดยถือเสียว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่าแห่งการมีลูกฉลาด อย่างไรก็ดี สิ่งไหนจะสำคัญกว่ากัน - บังคับให้เด็กนิ่ง และเหงาตามคำสั่ง หรือปล่อยให้เด็กนั้นเตียโตอย่างปกติสุข ?

ข. หรือ เพราะเหตุว่าท่านไม่อยากจะทำลายความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ท่านจึงกลับทำตรงกันข้ามกับที่ได้กล่าวมาแล้ว และปล่อยให้เด็กซนเกินไป จนรื้อสิ่งของทุกอย่างลงเกลื่อนบ้าน แล้วท่านก็อ่อนใจ และโกรธเด็กเพราะต้องคอยตามเก็บของเหล่านั้น ?

ท่านไม่จำต้องบังคับเด็กเกินไป และทั้งย่อมไม่เป็นการ

คือแก่เด็กที่จะยอมให้เด็กบังคับท่านเกินไปเหมือนกัน ควรจัดห้องหรือที่ใดที่หนึ่งให้เด็กเล่น และมอบให้เป็นสิทธิของเด็กนั้น ท่านเองไม่ควรไปยุ่งกับห้องเล่นของเด็ก แล้วจะเป็นการง่ายที่จะบังคับให้เด็กไม่ยุ่งกับที่อื่น ๆ ในบ้าน

(๓) บุตรของท่านเป็นเด็กที่มักทำให้ท่านโกรธ เพราะเหตุที่ทำอะไรครึ่ง ๆ กลาง ๆ หรือ ?

บางทีงานที่เด็กทำนั้นมากเกินไป บางทีท่านอาจลืมคิด ว่าเด็ก ๆ นั้นไม่สามารถจะทำงานอยู่อย่างเดียวได้นานเท่ากับท่าน ทางที่ดีควรมอบงานแต่เล็กน้อยให้เด็กทำ เพื่อให้เด็กมีความสนใจอยู่ในงานนั้นจนสำเร็จ

(๔) ถ้าบุตรของท่านไม่ฉลาดเหมือนเด็กอื่น ท่านลืมเสียหรือว่านั่นไม่ใช่ความผิดของเด็ก และว่าท่านจะต้องกำหนดความต้องการของท่านให้เหมาะแก่ความเร็วไว และความสามารถของเด็กนั้น ?

(๕) บุตรของท่านดีเป็นบางสิ่ง และทรามเป็นบางสิ่งหรือ ?

บางทีท่านอาจไม่รู้สึกว่าสติปัญญาของเด็กนั้น เจริญขึ้นด้วยวิธีต่าง ๆ กัน ซึ่งอาศัยชนิดของการอบรมเป็นส่วนมาก และชนิดของความไผ่ใจในการอบรมนั้น ท่านอาจลืมนึกถึงข้อที่ว่า การที่เด็กดีเป็นบางสิ่งและทรามเป็นบางสิ่งนั้น เป็นอาณัติอันนำไปสู่ความฉลาดมากอยู่เหมือนกัน และว่าการอบรมให้เด็กสนใจในกิจที่เกี่ยวกับตนเอง เช่น การแต่งกาย เสื้อผ้า และอื่น ๆ นั้น ดีกว่าการท่องบ่นคำสั่งสอน ซึ่งรู้แต่ปาก แต่ไม่กระทำ

๒. บางทีท่านจะไม่ได้วางตัวให้ฉลาดเหมาะแก่ความฉลาดของเด็ก

(๑) ถ้าบุตรของท่านฉลาด:

ก. ท่านก็พอใจที่จะให้บุตร "โอ้อวด" ตัวเองต่อหน้าคนอื่นหรือ?

ถ้าเช่นนั้น ก็เท่ากับท่านส่งเสริมให้เด็กเย่อหยิ่งและอวดดี จนภายหลังเด็กจะฉลาดได้ยาก ถ้าไม่อยู่ต่อหน้าคนอื่น และทั้ง

เป็นการง่ายที่เด็กฉลาดจะสแดงความฉลาดอย่าง “ขอไปที” โดยใช้ความพยายามแต่เล็กน้อย แทนที่จะใช้ความฉลาดนั้นทำสิ่งที่ลำยากกว่า

ข. หรือ ตรงกันข้าม ท่านกลับบอกเด็กอยู่เสมอว่าเด็กนั้นโง่ เพราะท่านเกรงว่าบุตรจะเย่อหยิ่งเกินไป ?

ถ้าเช่นนั้น เด็กที่ว่านอนสอนง่ายอาจเข้าใจว่าท่านคิดว่าตนโง่จริง เด็กโดยมากที่เรียนวิชชาคำนวณไม่ได้ดี จะสอบสวนได้ว่าเป็นเพราะถูกว่าเสมอว่า “โง่ทางเลข” เมื่อเด็กนั้นเรียนไม่ได้คล่องแต่แรก การชมเชยโดยน้ำใสใจจริง เมื่อเด็กพยายามทำอะไรได้ดีนั้น ย่อมบังเกิดผลดีที่สุด

(๒) ถ้าเด็กคนหนึ่งในครอบครัวฉลาดน้อยกว่าคนอื่น ๆ ท่านก็สแดงตัวให้เด็กรู้ว่าตนโง่กว่าคนอื่น อันเป็นเหตุนำให้น้อยใจและท้อถอยหรือ ?

เราทุกคนย่อมทำอะไรดีไม่ได้ถ้ารู้สึกท้อใจ จงให้เด็กเกิดความเอาใจใส่ และให้ทำสิ่งซึ่งตนถนัดทำ

(๓) ท่านยอมให้เพื่อนฝูงกล่าวขวัญถึงเรื่องเด็กต่อหน้าเด็กนั้น หรือร้ายกว่านั้นอีก ท่านยอมให้เด็กได้ยินท่านพูดถึงความฉลาดหรือไม่ฉลาดของเด็กนั้นหรือ ?

ท่านน่าจะต้องถือว่าเป็นการเสียกิริยา ถ้ามีใครพูดถึงเรื่องส่วนตัวของท่านเช่นเดียวกันนี้ การกล่าวขวัญถึงเด็กต่อหน้าเด็ก ย่อมทำให้เด็กเย่อหยิ่ง หรือมิฉนั้นก็น้อยใจได้

(๔) เมื่อเด็กเห็นว่างานใดทำยาก ท่านก็พูดต่อหน้าเด็กนั้นว่า “เหมือนกับฉันแหละ ฉันทำเลขไม่ได้เลย” หรือ “เหมือนกับพ่อเขา พ่อเขาจับเครื่องมือไม่เป็นเลย” ด้วยหรือ ?

ถ้าท่านทำเช่นนั้น ท่านก็ส่งเสริมให้บุตรไม่ใช้ความเพียร ทั้งนี้เป็นการยุยงให้เด็กมีความยกพร่องอันย่อมจะหลีกเลี่ยงเสียได้โดยง่าย

(๕) ท่านยกเด็กอื่น ๆ ขึ้นสรรเสริญเยินยอ ว่ามีความฉลาดหรือความประพฤติดี เพื่อเป็นตัวอย่างแก่บุตร

ของท่านหรือ ?

ย่อมไม่เป็นการยุติธรรมแก่บุตรของท่าน ถ้าเด็กที่ยกขึ้นเป็นตัวอย่างนั้นฉลาดกว่า และอย่างไรก็ดี ถ้าหากท่านเป็นเด็กบ้าง ท่านคงจะรู้สึกโกรธไม่น้อย จะเป็นการดีกว่ากันมาก ถ้าท่านจะส่งเสริมคุณความดีของเด็กนั้นเอง ให้ยิ่งขึ้น

๓. ท่านอาจช่วยในความเจริญแห่งสติปัญญาของเด็กได้อย่างไรบ้าง ?

(๑) เมื่อบุตรของท่านตั้งปัญหาถาม:

ก. ท่านกำชับเด็กให้ตั้งใจฟังคำตอบหรือเปล่า ?

เป็นนิสสัยไม่ดีสำหรับเด็กที่จะร่ำถามอยู่เรื่อยไป ว่า "นี่อะไร ?" และในระหว่างที่ท่านพยายามตอบคำถามนั้นอยู่ เด็กกลับไม่ใส่ใจเสียในเรื่องอื่น และไม่ฟังท่าน

ข. ท่านไม่ตอบเด็ก โดยคิดเสียว่า "เด็กนี่ ! เมื่อไหร่จะหยุดถามซอกแซกเสียสักที" ด้วยหรือ?

เด็กย่อมสังเกตเห็นความไม่เอาใจใส่ และคำตอบที่เลี่ยงไปได้ง่าย

ค. ท่านได้พยายามอธิบายให้เด็กรู้โดยจริงใจด้วยถ้อยคำที่เด็กจะเข้าใจได้ และด้วยอาการที่จะทำให้เด็กสนใจแล้วหรือ?

ย่อมเป็นการง่าย ที่ท่านจะอธิบายจนเลยสมควร และลืมว่าความมุ่งหมายของการอธิบายนั้น ก็เพื่อจะให้เด็กได้รู้เรื่องราวตามความเป็นจริง

(๒) ท่านคงต้องการมีบุตรที่มีความสามารถรอบตัว ท่านได้พยายามอบรมเด็กให้เป็นเช่นนั้นโดยความระมัดระวังหรือเปล่า ?

นอกจากสอนให้เด็กรู้จักอ่านและเขียนหนังสือกับทำเลขแล้ว ท่านจักต้องสอนเด็กให้รู้จักใช้ร่างกายมือ ฯลฯ ของตนให้ได้ประโยชน์อย่างดีด้วย

(๓) ท่านส่งเสริมให้เด็กมีมานะที่จะเรียนรู้ในเรื่องเครื่องกลไกอย่างง่าย ๆ และยอมให้เด็กใช้เครื่องมือบางอย่าง แม้ว่าจะทำให้เครื่องมือนั้นทู่และหักหรือเปล่า ?

หรือว่า เมื่อท่านเห็นเด็กทำอะไร ท่านก็ไม่สนใจที่จะอบรมให้เด็กนั้นทำเป็น หรือชิง "ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง" เสียเอง ซึ่งทั้งนี้จะให้คุณแก่เด็กเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ?

(๔) ท่านหาโอกาสให้บุตรของท่านได้เล่นกับเด็กอื่นที่มีอายุ และความสามารถไล่เลี่ยกับตนหรือเปล่า ?

ถ้าท่านให้เด็กอยู่กับผู้ใหญ่ซึ่งคอยแต่ประคับประคองอยู่เสมอ เด็กนั้นก็จะไม่ได้รับการอบรมน้ำใจเท่าที่ควร ถ้าอยู่กับผู้ใหญ่ซึ่งเคร่งครัดเกินไป เด็กก็จะติดนิสัยยอมตนเป็นลูกไล่คนอื่น ถ้าอยู่กับเด็กที่อ่อนกว่าตน เด็กนั้นก็จะไม่ต้องใช้ความพยายามมากนัก เพื่อทำตนให้เด่นกว่าเด็กอื่น

(๕) ท่านอ่านหนังสือ และเล่าเรื่องให้เด็กฟัง แล้วส่งเสริมให้เด็กอ่านหนังสือนั้นบ้างหรือเปล่า ?

การทำเช่นนี้จะช่วยให้เด็กเกิดมีความคิดความอ่านขึ้น

(๖) ท่านพยายามส่งเสริมให้เด็กริอ่านทำอะไรขึ้นเอง และให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อสิ่งนั้นบ้างหรือเปล่า ?

เราเกิดมาโดยไม่มีความรู้สึกที่จะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งใดๆ จงเลือกหางานให้เด็กทำ ซึ่งต้องใช้ความพิจารณาเท่าที่เด็กพอจะทำได้ ให้เด็กคิดหาหนทางและวิธีทำโดยตนเอง เช่นนี้เป็นการบำรุงความคิดและความเชื่อตัวเองยิ่งขึ้น

ถ้าท่านมีสิ่งใดจะพูดก็พูดเถิด แต่พูดให้น้อยที่สุดที่จะพูดได้ อับราแฮม ลินคอล์น ก็ประพฤติเช่นนี้แหละ โลกยังจำเขาได้ และกล่าวซ้ำคำที่เขากล่าวไว้

หลวงรัชฎากรโกศล

ละคอนพูด

องก์เดียวจบ

ของ

ดอกไม้สด

เรื่อง

"ดีผ่อ"

(ฉากในห้องหนังสือ มีโต๊ะเขียนหนังสือ เก้าอี้พร้อม ตั้งชิดกับฝาผนังห้อง ตู้หนังสือตั้งอยู่อีกด้านหนึ่ง ตรงกลางมีโต๊ะสี่เหลี่ยมเล็กกับเก้าอี้หนึ่งตัว เยื้องฉาก นางสาวแจ่มจำรัสเดินสยัดกันเข้ามา ในมือมีซองจดหมายสีชมภู กระดาษชนิดงาม นางสาวแจ่มจำรัสมองดูซองนั้นด้วยสายตาโกรธขัด)

ร.— ร้ายกาจ ! เขากล้าที่จะเขียนถึงฉันอีก !.....ภายหลังที่ได้เกิดเรื่องนั้นแล้ว !..... ฮึ ! ไม่มีวันที่ฉันจะอ่านอ้ายจดหมายบ้านี่ !..(เหวี่ยงจดหมายไปทาง คนดู ครั้นแล้วกระโดดเข้าไปใกล้ เอาเท้ากระทืบด้วยความโมโห)

ร.— นี่แหละ สำหรับรับรองคำอธิบายและคำขอโทษของเขา ! ไม่ต้องสงสัยเขาพยายามที่จะจัดการ คล้ายกับว่าเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อวานนี้นั้นไม่สลักสำคัญอะไร ! (โทโษเดือดจนหมดแรง แล้วจึงทิ้งตัวลงบนเก้าอี้ มือตกพิมพำอย่างใจลอย)

ร.— คิดดูเงื่อนแห่งความรักบ้า ๆ นี้ถูกแก้เสียง่ายถึงปานฉะนี้. (หายใจสท้อนดึงผ้าเช็ดหน้าออกมา กระพริบตาถูกขยี้ ๆ คล้ายจะร้องไห้ ครู่หนึ่งทำท่าว่าหักใจได้)

ร.— ม่ายน่ะ ไม่ยอมใจอ่อน ฉันตายอดพอแล้ว จะไม่ยอดอีกต่อไป....ฉันหลง คุณมาโนชมามาก แล้วไม่ใช่หรือ ?—คิดดู ฉันไม่ได้รอรั้งชักช้าเลยที่จะมอบชีวิต จิตต์ใจให้กับเขา พอเขาขอก็ตกลงทันที พูดแต่เรากันเอง คุณพ่อยังประหลาดใจที่ฉันตกลงรวดเร็วถึงเพียงนั้น ....จะทำยังไง หนแรกที่เราพบกัน ผมอันงามของเขาก็ล่อให้ฉันตกอยู่ในบ่วงเสียแล้ว ผมอันดำขลับเป็นมันหยักโศกอย่างงามแสนงาม...(เสียงเยาะ) ฮะ ฮะ งามมาก มากเกินไปด้วยซ้ำ .... เอาเถอะ....ผลสุดท้าย ฉันเองเชลา..... (ลุกขึ้นเดินไปมา อย่างที่เรียกกันว่า เดินวนเวียนเป็นชมด กระสับกระส่ายเต็มที่พูดกับคนดู.)

ร.— จะทำยังไง ?.... เราทุกคนเหมือนกันหมด อย่าหัวเราะ ดิฉันเชื่อว่าท่านทุกคนเคยรู้จักความรู้สึกอันหวานเจ็บนี้มาแล้ว ความรู้สึกที่ทำให้เราตายอด เมื่อคุณแม่ถามดิฉันว่า : “ทั้งหมดในสรรพางค์กายของค่หมั้นของเจ้านั้น เจ้านิยมอะไรมากที่สุด?” ดิฉันตอบว่า “ ผมของเธอค่ะ ” ดิฉันทราบว่าเขาเป็นคนดี หมั่น ขยัน ฉลาด....เออ ! แต่ไม่ยักใช่ สิ่งเหล่านั้นที่ดิฉันนิยม ดิฉันนิยมผม

ของเขาเหนือสิ่งทั้งมวล..... เมื่อดิฉันให้ผ้าเช็ดหน้าลินินป่ก และทำด้วยฝีมือของดิฉันเองแก่เขา เขาพูดกับดิฉันว่า: "แม่แจ่มจำรัส ไม่มีหวังแล้วที่ฉันจะหาของกำนัลอะไรมามอบให้เธอ และทำให้เธอดีใจหรือปลายปลื้มเท่าที่ฉันปลื้มอยู่ในขณะนี้" ท่านทรายไหม ดิฉันตอบเขาว่าอย่างไร ? (หยุดเงียบ)

๑.— อ๊าย ! อย่าทายเลย ทายไม่ถูกหร็อก ดิฉันจะเรียนท่านเอง จะได้ไม่ต้องเยิ่นเย้อ ดิฉันตอบว่า (แผ่วเสียงลงอย่างพูดความลับ) "ขอผมของเธอให้ดิฉันหน่อยหนึ่ง" และดิฉันเก็บผมนั้นไว้ในล็อกเก็ต. (หัวเราะก๊าก ออกมาอย่างแค่นและขมขื่น เดินไปที่โต๊ะเขียนหนังสือ ไขลิ้นชักหยิบล็อกเก็ตเขี่ดออก ถือห้อยชูไว้โมโหพลุ่งขึ้นอีก พูดเสียงแหลมและสั่น)

๑.— เชิญดู ! ท่านสุภาพสตรี ! เชิญชมให้เต็มตาและถ้าท่านชอบผมกะจุกนี้ บอกดิฉัน บอก บอก.... อยากจะได้สัก ๑—๒—๑๐๐—๑๐๐๐ ดิฉันจะหามาให้ ดิฉันทรายที่ ๆ ทำผมนี้แล้วตั้งแต่เมื่อวาน คุณมาโนชเป็นผู้ชี้ให้ เขาพูดกับดิฉันว่า "แม่แจ่มจำรัส ปล่อยให้เราอยู่ตามลำพังสักครู่เถอะน้องชายกับฉันมีอะไรอย่างหนึ่งที่จะทำให้เธอประหลาดใจและชอบมาก" เป็นธรรมดาดิฉันจะต้องฉุนตะหงิด ๆ ที่เขาพากันยึดดิฉัน ดิฉันออกจากห้องโดยไม่ปริปาก.... พอคุณมาโนชและน้องชายกลับไปแล้ว ดิฉันจึงเข้าไปในห้องที่เขาทั้งสองงุบงิบกันอยู่ตั้งชั่วโมงเต็ม ๆ ที่นั่นดิฉันพบ..... พบ ...พบอะไร ? พบ... พบ.... (เสียงดังขึ้นทุกที ทั้งโกรธทั้งอาย ถึง ๑๐๐ ดีกรี) ดิฉันพบ... พบ.... เออ !..... (หมดแรงที่จะต่อให้จบ จึงเดินไปที่ตู้หนังสือเขี่ดออก หยิบวิกขึ้นมาเป็นวิกมีผมดำงามมาก หยักโศกดำมัน กำวิกนั้นยิบจนมือสั่น)

๑.— ดู ! ดู ! ดู ! ขอให้ดู เห็นไหม ท่านเข้าใจไหม ดิฉันจะต้องคลั่ง ! (เค้นวิกนั้นอย่างเต็มเกลียด แล้วพูดกับวิกทำท่าเหมือนพูดกับคน)

ข.— แปลว่าฉันหลงรักเข้าน่ะซิ เข้าน่ะเอง ที่ฉันหลงบูชา เข้า! ฮึ!.....คุณมาโนชคงเปล่าเปลี่ยวมาก เขาคงไม่กล้าออกจากบ้าน จะทำตัวให้เป็นคนหนุ่มงามอีกไม่ได้....เอ๊ะ! บางทีเขาเขียนจดหมายนี้มาเพื่อทวงผมอันงามของเขากระมัง....(รีบเก็บซองจดหมายขึ้นฉีกอ่านดัง)

"ยอดรัก...." (ชงัก) ไม่มีความคิด! ช่างไม่นึกว่าเขาจะถอนหมั้น (อ่านต่อ) "ฉันทำผิดอย่างใหญ่หลวงที่ยึดยังอะไร บางอย่างต่อเธอ...." (หยุด) คลื่นไส้ในความหยิ่ง หัวล้านแล้วไม่เจียมตัว เล่นลิ้นราวกับคนมีผม.....ข้าน่ะเอง! (อ่านต่อ) "การที่ฉันเก็บสิ่งไว้นั้นเปล่าประโยชน์ เพราะความเลินเล่อของฉันคงได้ทำให้เธอทายความลับอันเล็กน้อยของฉันออกเสียแล้ว....." (หยุด) ความลับเล็กน้อย! เอ้อเฮอ! หือ! อุ๊ย...! หมั่นไส้! หัวล้านก็จริงแต่หน้าด้านหาตัวจับไม่ได้!... (ต่อ) วิกซึ่งถูกลืมไว้เมื่อวานนี้ คงเป็นเครื่องอธิบายความลับแก่เธอแล้วตั้งครึ่ง..." (หยุดอกสั่น) ครึ่ง! นี่ยังมีอะไรอีกล่ะ "ฉันจึงอยากได้หน้าที่จะชิงแสดงความไว้ใจในเธอเสียก่อน....." (หยุด) อ้อ! พึ่งถึงเวลา! (ต่อ) "น้องชาย กับฉันเตี๊ยมจะเล่นละครตลกเรื่องหนึ่งชื่อ "ลูกแฝด" เพื่อจะให้เราทั้งสองเหมือนกันจริง ๆ ฉันจึงได้สั่งให้ช่างทำวิกขึ้นอันหนึ่ง ให้เหมือนผมของฉัน เพื่อจะให้น้องชายใส่..." (อ่านประโยคสุดท้ายซ้ำซาๆ คล้ายจะให้เข้าใจซึมซาบ ครั้นแล้วหน้าซีนขึ้น ทันใดปล่อยจดหมายหลุดจากมือ ฉวยวิกขึ้นบรรจงจูบอย่างแสนบูชา)

ข.— สวรรค์! สาธุ! โล่งอก! ชื่นใจ! (ยังไม่หายเหนื่อย ถอนใจแล้วสั่นศีรษะอย่างสงสัย)

ข.— เท่ากัน ฉันกลัวจนเกือบคลั่ง ยังไม่วางใจอยู่นั่นเอง (ทำกิริยาอย่างเด็กหัวรั้น) ฉันจะต้องดึงผมเธอดูสัก ๒-๓ ครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นผมของเธอเองจริง ๆ....

สตฺตมมงฺคลคาถา

คารโว จ นิวาโต จ สนฺตุฏฺฐี จ กตญฺญุตา
กาเลน ธมฺมสฺสวนำ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมำ

ความเคารพ ๑ ความถ่อมตน ๑ ความยินดีด้วยของอันมีอยู่ ๑
ความรู้อุปการะอันชนอื่น กระทำแล้วแก่ตน ๑ การฟังธรรมโดยกาล ๑
ทั้ง ๕ นี้เป็นมงคลอันอุดม

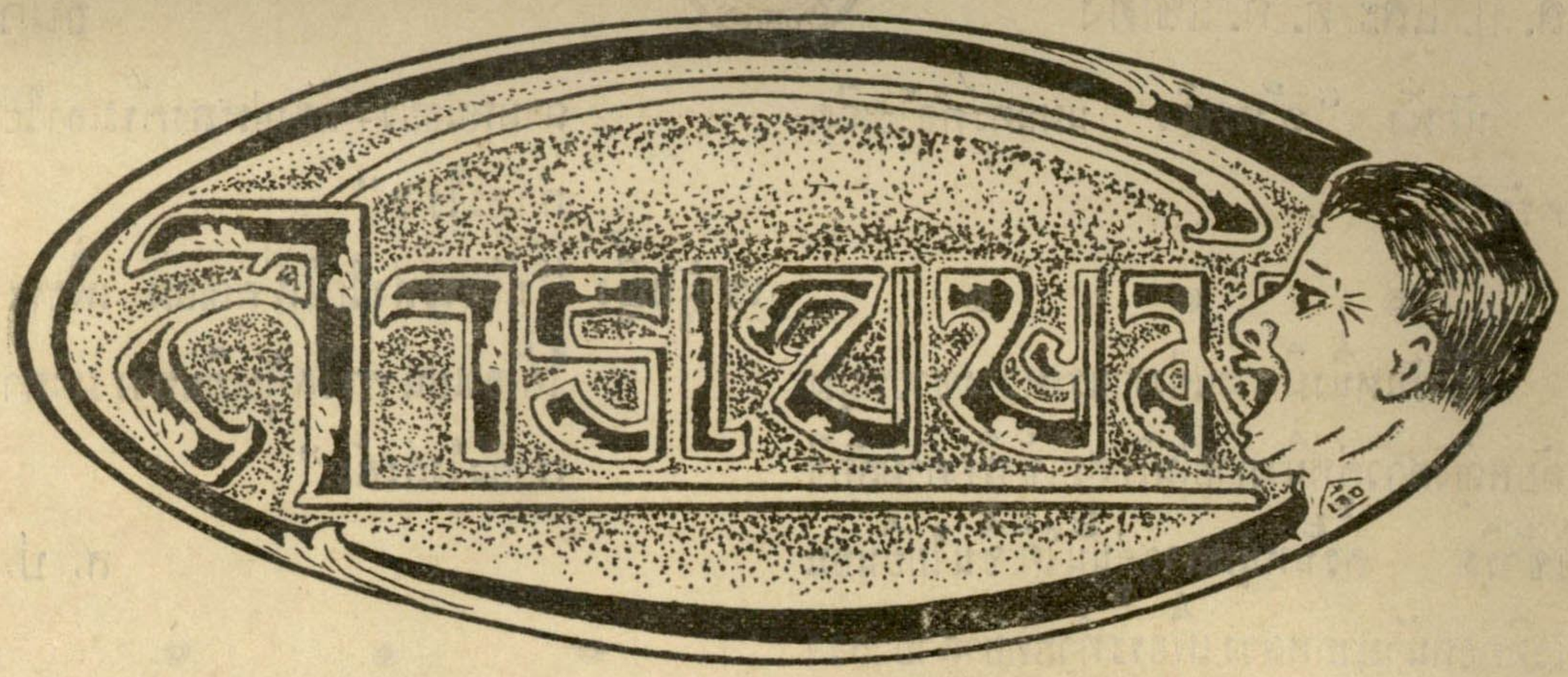
วสันตดิลกฉันท์ ๑๔

◎ เคารพ ณกิจจปฏิบัติ รตนัตยาคุณ
เคารพ ชนกชนนิคุณ กุลเชษฐูปคิ
◎ เคารพพระอาจริยุปัชฌ์ และกษัตริย์ประเสริฐศรี
จักสุขสวัสดิ์และยศมี สิริสุขเกษมสันติ์
◎ อันชนอุปัติวรสกุล บริบูรณ์ประยูรพันธุ์ —
คั่งคับ, ผินับชนอนันต์ และพิพัฒฑนยศฐาน์
◎ ไม่มานะหยิ่ง, มุทิตจิตต์ ยมิคิดอหังการ์
โอบเออและเกอเพราะกรุณา นรชาติเข็ญใจ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมไทยเขษม หอสมุดและหนังสือพิมพ์

◎ สันโดษ ประโมทย์, ยมิ มหิจ—
สมยัตีและพัสดุ, หทัย
◎ มีน้อยก็ใช้ขนมิเหิม
ได้น้อยก็คอย มนวิจารณ์
◎ กอยด้วย กตัญญูยิตุมารดร์
ไย่คิดประมาทยุรพชน
◎ กอยกัตเวทิตนิพัทธ์
ตามความสมรถอนุกูล
◎ เงี่ยโสตสดับมธุรธรรม
แห่ง องค์ยรมชินสีห์
◎ ขยเบญขยรรพ์พิพิธอรรถ
ล้วนแต่ละสรรพศุภมง—
ฉตจิตต์ลโมภใน—
ยมิใย่นิรันดร์กาล
และเผดิมผดุงธานย์
ยริรักษเพิ่มผล
ยริหารทะนุกตน
มนะปองสนองคุณ
ปฏิยัติเกื้อหนุน
ชุรกิจเกิดมิ
คุณนำประพฤติดิ
มนะยุดวิสุทธิ์องค์
สุพิพัฒฑนจำนง
คลเลิดอุดมดิ.

สุภาพสตรีผู้หนึ่งเข้าไปในห้องทำการของนายช่างแกะรูปตุ๊กตาหินอ่อนผู้หนึ่ง เพื่อจะชมรูปงามต่าง ๆ ที่นายช่างได้แกะไว้แล้ว ในที่สุดได้ออกปากชมเชยว่า "การแกะรูปหินอ่อน อิฉันนึกเสมอว่าเปนการยากกว่าทำสิ่งใด ๆ ทั้งหมด กว่าจะแกะสำเร็จได้สักอันหนึ่งเห็นจะต้องใช้เวลาและความเพียรไม่ใช่น้อย"

ช่างแกะ "ไม่สู้จะลำบากเลย สำหรับผมเห็นว่าง่ายนิดเดียว คือในชั้นต้นต้องมีหินอ่อน และสิ่วดี ๆ สัก ๓ เล่ม กับค้อน ๑ อัน พวกได้ครบแล้ว สิ่งที่จะทำต่อไปก็นับว่าใกล้ความสำเร็จเข้าแล้ว คือพยายามเอาสิ่วกระเทาะหินอ่อนเอาส่วนที่ไม่ต้องการทิ้งเสียให้สิ้นเชิง หินอ่อนส่วนที่เหลืออยู่นั้นแหละเปนส่วนที่ต้องการ และเปนรูปตุ๊กตางามรูปหนึ่ง"

หญิงสาว "อ้อ! มิน่าล่ะ เมื่อวานนี้อิฉันเห็นคนในเรือนจำออกมานั่งสกัดหินอยู่เปนกอง พวกเหล่านั้นถ้าจะเปนลูกศิษย์ของท่านละกระมัง?"

◎ ◎ ◎

นักเทศน์หนังสือขอมผู้หนึ่งยังไม่สันทัดนักเมื่อเทศน์ไปถึงที่แห่งหนึ่ง ไม่ทันพิจารณาให้ดี เทศน์เรื่อยไปว่า "_____แล้วนายพานิชก็จูงเต่าของเขาไปกินน้ำ" (หนังสือขอมคำว่า เต่า และ โค เขียนเหมือน ๆ กัน)

ผู้พังเทศน์ผู้หนึ่งเคยฟังและรู้เรื่องที่เทศน์รู้ดี "ขออภัยเถิดครับ ถ้าจะไม่ใช่เต่าเสียกระมัง คงจะเปนโคเปนแน่"

นักเทศน์ "นั่นแหละ ถูกแล้วโยม โคของนายพานิชตัวนั้นมันชื่อเต่า และนายพานิชแกก็เรียกโคของแกว่าเต่า"

นักฟัง “ถ้าจะจริง นิมนตร์ต่อไปเถิดครับ”

◎ ◎ ◎

เช้าวันหนึ่งมีการแต่งงานระหว่างชายหนุ่มกับหญิงสาวคู่หนึ่งภายในโบสถ์เข้ารีตตามลัทธิเข้ารีต ครั้นหนุ่มสาวคู่นั้นได้ขึ้นไปยืนบนเวทีต่อหน้าบาดหลวง เพื่อจะทำสัตยาสาบาลว่าได้เป็นสามีภรรยากันตามกฎหมายแล้ว ท่านบาดหลวงจึงถามชายหนุ่มว่า: “ท่านเต็มใจรับหญิงนี้เป็น ภรรยา ของ ท่าน ตาม กฎหมายแล้วหรือ ?”

ชายหนุ่ม “ขอ อภัย เถิดครับ กระผมไม่ใช่ชายที่จะแต่งงานกับเจ้าหล่อน และกระผมยังไม่อยากแต่งงานด้วย”

บาดหลวงสงสัย “เอ๊ะ! ถ้าท่านไม่ใช่เจ้าหนุ่มเช่นนั้นเจ้าหนุ่มอยู่ไหนเล่า ?”

ชายหนุ่ม “เขา ยืน อยู่ ข้างล่างโน่นแน่ ครับ เขาอายไม่กล้าขึ้นมาเอง”

◎ ◎ ◎

เขาผู้หญิง “คุณพี่ขา น้อง ขอ เงิน คุณพี่ ๑๐ บาท ถ้าคุณพี่ไม่ให้น้องเดี๋ยวนี้ น้องจะขึ้นรถกลับไปหา คุณแม่”

เขาผู้ชาย “เป็นอันตกลง พี่ให้ น้อง เดี๋ยวนี้แหละ เอ้า, นี่อย่างไรล่ะ แต่ขอถามหน่อยว่า น้องประสงค์จะเอาไปทำ อะไร ?”

เขาผู้หญิง “น้องจะส่งไปให้ คุณแม่ เพื่อจะได้เอาเป็น ค่า โสหุ้ยเดินทาง มาหา เรายังไงล่ะคะ”

ส. ป.

◎ ◎ ◎

ผู้พิพากษา “ดูเหมือนฉันได้ เห็นหน้า ของแก มาหนหนึ่งแล้วนา”

จำเลย “ก็ เรา เคย เป็น เด็กมาด้วยกันไงเล่า”

ผู้พิพากษา “ไม่จริง !”

จำเลย “ก็ อายุ ใต้ เท้า เท่า กับ ผม ไงล่ะครับ !”

◎ ◎ ◎

ครู “จง บำเพ็ญตน ให้เป็น ประโยชน์แก่ผู้อื่น แปลว่าอะไร ?”

นายก้อย “แปลว่า จงช่วยเหลือผู้อื่นครับ!”

ครู “ไหน ลองยกตัวอย่างให้ฟัง”

นายก้อย “เช่นเมื่อวานซืนนี้ ครูใช้ ให้ผม ยืนรั้ว เอาจดหมายไปให้ ____ ผมก็ช่วยเหลือให้ไงล่ะครับ !”

◎ ◎ ◎

นายแดงถูกเลือกเป็นทหาร จึงแกล้งทำ

เปนหูหนวก นายแพทย์ตะโกน ออกมาดัง ๆ ว่า “หูหนวกข้างไหน ?”

นายแดง (กำลังเผลอ) “คุณหมอนี่ช่างไม่มีจรรยาบ้างเลย”

ต. ก. แซ่เต็ง

◎ ◎ ◎

บุตร์ “พ่อจ๋า, พ่อ ! พ่อจำได้ไหมว่าพ่อได้สัญญาจะให้เงินฉัน ๑๐ บาท ถ้าฉันได้เลื่อนชั้นในเทอมนี้ ?”

บิดา “เออจริงซิลูก, พ่อจะให้” พลางควักกระเป๋า

บุตร์ เปล่าจ๊ะพ่อ, ฉันคิดว่าพ่อคงยินดีที่จะไม่ต้องจ่ายเงินจำนวนนี้”

◎ ◎ ◎

หญิงสาวแสนสวยพิงพิศวาสผู้ ๑ กำลังนั่งสวดมนต์ภาวนาว่าดังนี้ :— “พระองค์ผู้ทรงศักดานุภาพ,” เจ้าหล่อนครำ่ครวญ “สำหรับตัวข้าพเจ้าเองนั้น ข้าพเจ้าจะไม่รบกวนสิ่งใดเลย. สิ่งที่จะวิงวอนขอก็คือขอ พระองค์จงได้กรุณาโปรดประทานบุตร์เขยให้แก่มารดาข้าพเจ้าสักคน ๑ เถิดพระเจ้าข้า”

◎ ◎ ◎

ช้อง “แหม ! เมื่อวานนี้กันเกือบจะได้รถยนตร์ ๖ สูบ คัน ๑ เปล่า ๆ แน่ะ”

แช่ง “ไหน, เรื่องราวมันเปนยังไงกัน ?”

ช้อง “เรื่องมันเปนยังงี้, เมื่อขณะกันกำลังจะออกจากประตู กันเห็นมีรถยนตร์คัน ๑ จอดอยู่หน้าบ้าน. กันรู้จักเจ้าของรถดี, ดังนั้นกันจึงตรงเข้าไปหาและกล่าวว่า — ‘รถคันนี้ให้ฉันเถอะ’ ”

แช่ง “แล้วไงต่อไปเล่า ?”

ช้อง “ถ้าเจ้าของรถตอบว่า ‘ได้’ แทนคำว่า ‘ไม่ได้’ แล้ว บ้านี้รถคันนั้นก็คงเปนของกันเสียแล้ว ฟ้ยผ่าซิเอ้า”

จินดาหรา

◎ ◎ ◎

วิธีทำ

ของ

นางสาวแฝง พหุลรัต

ถ้าท่านซักถุงมือ ที่ ทำด้วย หนังอ่อน ด้วย น้ำเย็นธรรมดา จะทำให้ถุงมือนั้นแข็งไม่อ่อนนุ่ม วิธีที่ดี ควรเอาน้ำอุ่น ๆ เจือน้ำสะบู่เล็กน้อย ผสมกันแล้วจึงซัก จะไม่ทำให้ถุงมือนั้นแข็งเลย

ท่าน จงใช้ผ้าชุบน้ำมันยูคาลิบตัส ถูตรงรอยเปื้อนสักครู่ก็จะหาย แต่ถ้าหมึกเปื้อนเสื้อผ้าของท่าน จงเอาน้ำมันไขสัตว์ หยดลงตรงรอยเปื้อน ขยี้ให้นาน ๆ แล้วซักน้ำ จะทำให้รอยเปื้อนนั้นหายได้ดี

◎ ◎ ◎

ก่อนที่ท่านจะยัดหมอน จงเอาการะบูนผงเคล้ากับนุ่นแล้วจึงยัด จะทำให้หมอนนั้นถาวรและนุ่มเย็นสบาย ทั้งกันหวัดได้ด้วย

ถ้าจะต้มหอมฝรั่ง ไม่ต้องปอกเปลือกให้เสียเวลาเลย เพราะเมื่อต้มแล้วตักเอาขึ้นใส่น้ำเย็น เปลือกจะหลุดออกโดยง่าย

◎ ◎ ◎

ผ้าปูโต๊ะที่เปื้อนสกปรก จงเอา ยอแรกซ์ ใส่ลงในน้ำที่ท่านจะซักพอสมควร จะช่วย ให้ท่านซักง่าย และสิ่งที่สกปรกจะออกหมด

เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่สานด้วยฟางข้าว จงทาด้วยน้ำมันวานิชให้ทั่ว ๆ แต่พอบาง ๆ จะทนทานดีขึ้นมาก

◎ ◎ ◎

ถ้า ยังเอินน้ำมันไขสัตว์เปื้อน เสื้อ ผ้า ของ

◎ ◎ ◎

ตาม ร่อง กระดาน หรือ พื้นเรือน และเก้าอี้

หวาย ของ ท่าน มัก จะ บังเกิด ตัวเลือด ชุกชุม วิธีที่จะกำจัดไม่ให้มีขึ้นได้นั้น ควรทำดังนี้ เอา กรด คาร์บอลิก เจือในน้ำอ่อน ๆ ราดตามที่ ๆ เลือดอาศัย หรือจะใช้รมด้วยไอกำมะถันก็ได้ ทำดังนี้ ๒—๓ ครั้ง ตัวเลือดจะตาย ทั้งไข่ของมันจะฝ่อหมด

◎ ◎ ◎

ประโยชน์ของยายูคาลิบตัส คือ

ทาคอแก้หวัด

ทาแก้รินไรกัด

ใช้หยอดในบุหรี่สูบแก้เสียงแห้ง

◎ ◎ ◎

ถ้าหมวกฟางของท่านเบื่อนเปรอะ มีวิธีที่จะฟอกให้สอาดได้ ๓ วิธี คือ

วิธีที่ ๑ เอาหมวกนั้นฟอกด้วยน้ำสะบู่จนสอาดแล้วล้างน้ำเปล่า ใช้ผึ่งในที่ร่มจนแห้ง แล้วเอาไข่ขาวฟอกทับอีกชั้นหนึ่ง

วิธีที่ ๒ เอาแปลงถหมวกให้สอาดดีแล้ว เอาเกลือแดง (Red Salt) ละลายลงในน้ำร้อน เอาหมวกจุ่มลงไปในน้ำนั้น และใช้แปรงถูอีกครั้งหนึ่ง แล้วผึ่งให้แห้ง

วิธีที่ ๓ ให้ฟอกลงในน้ำที่สอาดใช้แปรงอ่อน ๆ ถู สยัดน้ำให้หมด ใส่ลงในหีบที่อบควันกำมะถันแล้ว หมวกนั้นจะสอาดดี

◎ ◎ ◎

ถ้าขี้ผึ้งหรือเทียนไขหยดลงบนโต๊ะไม้ที่ไม่ได้ทาน้ำมันเงา ถ้าจะชำระให้สอาดจงนำกระดาษซับทาบลง แล้วเอาเตารีดๆ ข้างบนเทียนไข หรือขี้ผึ้งถูกความร้อนจะละลายติดกระดาษซับ

◎ ◎ ◎

ถ้าท่านจะล้างท่อน้ำ หรือรางน้ำ และสิ่งใด ๆ ที่คล้ายท่อน้ำให้สอาด และปราศจากเชื้อโรค จงใช้ล้างด้วยน้ำประสานทอง

◎ ◎ ◎

อย่าแขวน หรือวางกระจกเงาให้ส่องกับแดดได้เปนอันขาด เพราะดูดปรอดให้เสียและจะทำให้กระจกมัว

◎ ◎ ◎

ถงมือที่ทำด้วยหนังชามัว ถ้ามีสิ่งใดจะต้องการซ่อมสี จงนำเปลือกส้มแซ่น้ำไว้สัก ๒๔ ชั่วนาฬิกา แล้วเอาเปลือกส้มนั้นมาต้มกับน้ำ ใช้น้ำนั้นชำระถุงมือ

◎ ◎ ◎

ถ้าลวดสปริงเตียงของท่านเปนสนิม ขง ขัดด้วยกระดาดทรายขนหมดสนิม แล้วทาด้วย ขผึงพาราฟีน ถูด้วยน้ำมันสริทออยล์ และ ผึ่งลมให้แห้ง

◎ ◎ ◎

หินอ่อนสีขาวที่เยือนเปรอะ ขงชำระด้วย น้ำมะนาว แล้วล้างด้วยน้ำสะบู่อีกหนหนึ่ง จะสอาดดี

◎ ◎ ◎

ถ้าจะย้อมไม้ให้เปนสีมะฮอกานี แก่ ขง ต้มสีมะฮอกานี ๑/๒ ปอนด์ แก่นฝาง หนัก ๒ ออนซ์ น้ำ ๑ แกลลอน ให้ร้อนจัดแล้วใช้ ทาไม้ขนแห้งดี แล้วชุบลงในน้ำที่ผสม คาร์ บอเนต ออฟ ปอแตซ (Carbonate of Potash) กำหนด ๒ ช้อนกาแฟต่อน้ำ ๑ ไปน์

◎ ◎ ◎

เอาน้ำตาล ๑ ก้อน บรรจุไว้ในกระป๋อง กาแฟ จะดูดความชื้นให้แห้ง และป้องกัน ความชื้นได้ด้วย

◎ ◎ ◎

จงสุภาพเสมอเมื่อเผชิญหน้ากับความไม่สุภาพ

หลวงรัชฎากรโกศล

ครัวพิศมหาบุญ

มหาบุญชีอาหาร

ธันวาคม ๒๔๗๐

ของ

นายซา งวดตระกูล

ซุป มะเขือเทศ

ปลาจารเม็ดทอด อย่าง ฮอลันดา กับ ซ๊อสเนย

แพตตี่หอยนางรม

วิธีทำแป้งพัฟ

นกพิลาบ กับ ผลโอลีฟ

ไอสกรีม ผลไม้สด

ขนมวงแป้งพัฟ กับแยม

แผนกบาร์

แชมเปญคัป

เชอรี่คอบบเลอร์

ซุบมะเขือเทศ

เครื่องปรุง หางน้ำสต๊อก หรือน้ำเปล่า ๑ ถ้วย มะเขือเทศสดหรือกระป๋องก็ได้ ๒ ฟอนด์ หมูแฮมฝานเป็นแผ่นบาง ๆ ๒ เอานซ์ (ถ้าใช้หางน้ำสต๊อกแล้วงดเสียก็ได้) เนย ๑ เอานซ์ สาคูเม็ดเล็ก ๑ ช้อนโต๊ะ หอมฝรั่ง ๑ หัว ผักกาดเหลือง ๑ หัว ผักชีใบใหญ่ ใบกระวาน เกลือ พริกไท น้ำตาลทราย ขนมปังฟอนด์

วิธีปรุง ฝานมะเขือเทศ หอมฝรั่ง และผักกาดเหลืองเป็นแว่นบาง ๆ ตัดหมูแฮมเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ตักเนยใส่หม้อเจียวไปจนร้อนจัด จึงใส่หมูแฮม หอมฝรั่ง และผักกาดเหลืองลง ผัดไปประมาณสัก ๕ นาที จึงใส่มะเขือเทศ ผักชีใบใหญ่ซึ่งตัดเป็นท่อนสั้น ๆ กับใบกระวานลงไปด้วย ผัดไปอีกสัก ๑๕ นาที แล้วเทหางน้ำสต๊อกหรือน้ำเปล่าลงไป เคี่ยวไฟรุม ๆ ไปจนผักต่าง ๆ สุกและเปื่อย ปลงลง กรองด้วยกระชอนลวดเอาช้อนบี้ให้ผักต่าง ๆ แหลกเลือดหมด ครั้นแล้วจึงเอากลับขึ้นตั้งไฟอีก พอเดือดจึงใส่สาคู เคี่ยวไปจนสุกเป็นเม็ดใส แล้วเติม เกลือ พริกไท น้ำตาล พอควรชิมดูเห็นว่ารสกลมกล่อมดีแล้ว ปลงลง หั่นขนมปังฟอนด์เป็นชิ้นสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ทอดให้เหลือง และกรอบอัดใส่ขวดหรือกระป๋องไว้ เมื่อจะรับประทานจึงโรยลงในซุป จะได้ไม่หายกรอบ

◎ ◎ ◎

ปลาจารเม็ดทอดอย่างฮอลันดา กับซ๊อสเนย

เครื่องปรุง ปลาจารเม็ดสดอย่างตัวย่อม ๔ ตัว พริกไท ๑๐—๑๒ เม็ด หัวหอมสับเลือด ๓ หัว น้ำส้ม ๔ ช้อนโต๊ะ น้ำมันเนย ๕ ช้อนโต๊ะ ผักชีใบใหญ่สับเลือด ๑ ช้อนชา มะนาว เกลือ

วิธีปรุง เอาหัวหอมที่สับไว้แล้วนั้นแช่ลงไปในน้ำส้ม บุบพริกไทแต่พอแตกใส่ลงไปด้วย วางทิ้งไว้สัก ๕ นาที ล้างทำปลาให้สะอาด แล้วเอามีดกรีดตามตัวให้เป็นยั้ง ๆ พองาม เอาเกลือทาปลาแต่พอสมควรทิ้งไว้สักครู่หนึ่ง จึงเรียงลงในจาน เอาน้ำส้มที่ดองหอมไว้นั้นราดลงไปบนปลา แล้วพลิกปลากลับไปกลับมาให้ถูกน้ำส้มทั่วกัน

ส่วนพริกไทกับหัวหอมสับนั้นก็ไม่ต้องเอาออก คงให้คลุกปะปนกันอยู่เช่นนั้น ทำดังนี้อยู่สัก ๑๐ นาที จึงเอากะทะตั้งไฟ ตักเนยใส่ลง ๓ ช้อนโต๊ะ พอน้ำมันเนยนั้นร้อนดีแล้ว จึงเอาปลาลงทอดทีละตัวให้ผิวเหลืองดูงาม ตักขึ้นพักไว้ ให้สะเด็ดน้ำมัน แล้ววางเรียงซ้อนเหลื่อมกันลงในจานให้ดูงาม ครั้นแล้วจึงเอาเนยที่เหลือไว้ใส่ลงในหม้อสำหรับทำซ๊อสพร้อมทั้งผักชิใบใหญ่ที่สับไว้ ยกขึ้นตั้งไฟ พอน้ำมันเนยละลายบิบมะนาวลงไปด้วยมากน้อยตามความพอใจ เสร็จแล้วเทราดลงบนตัวปลานั้น ยกไปให้รับประทานร้อน ๆ

ปลานั้นควรจะประดับด้วยผักชิใบใหญ่ ทอดทั้ง ๆ ช่อ จะทำให้งามน่ารับประทานขึ้น หรือจะประดับด้วยผักชิสดธรรมดานี้ก็ได้ตามแต่จะชอบ

◎ ◎ ◎

แพตตี่หอยนางรม

เครื่องปรุง แป้งพัฟ (Puff-paste) ๑ ปอนด์ หอยนางรมสด ๒๔ ตัว เนย ๒ เอานซ์ ไข่แดงไข่ไก่ ๓ ฟอง นมประมาณ ๔ ช้อนโต๊ะ ครีม ๒ ช้อนโต๊ะ น้ำมะนาว ครึ่งช้อนชา เกลือ พริกไท

วิธีปรุง เมื่อคลึงแป้งพัฟได้ที่แล้ว จึงรีดออกให้หนาประมาณครึ่งนิ้ว แล้วเอาวงเหล็กวิลาศกลม ๆ ขนาดเส้นสูนย์กลางยาว ๒ นิ้วครึ่ง ชุบน้ำร้อน กดตัดแป้งนั้นออกเปน อัน ๆ ประมาณ ๘—๙ อัน จึงเอาไข่ทาบนแผ่นแป้งนั้นให้ทั่ว แล้วเอาวงเหล็กวิลาศกลมขนาดเส้นสูนย์กลางยาว ๑ นิ้ว ชุบน้ำร้อนแล้วกดลงตรงกลางแผ่นแป้งนั้นให้จมลึกลงไปประมาณครึ่งหนึ่งของแผ่นแป้ง แล้วใส่เตาอบผิงไฟแรง ๆ ประมาณ ๒๐ ถึง ๒๕ นาที เมื่อเหลืองดีแล้วจึงเอาออกจากเตา ค่อย ๆ แงะเปิดแผ่นตรงกลางนั้นออก ระวังผิวข้างบนอย่าให้แตกหัก แล้วขุดแป้งนุ่ม ๆ ข้างในออกเสีย เก็บไว้ให้อุ่นอยู่เสมอจนกว่าจะใช้ ระหว่างนี้เอาหอยนางรม รวมทั้งน้ำของมันด้วยใส่ลงในหม้อเล็ก ๆ ต้มไปจนเดือดแล้วจึงปลงลงตักเอาแต่ตัวขึ้นมาตัดครึ่ง ๆ ตักเนยใส่ลงในหม้อ พอร้อนจึงใส่แป้งลงไปเจียวไปสัก ๓—๔ นาที จึงใส่น้ำหอยนางรมลง เติมนมลงไปด้วยคะเนพอ

รวมเปนน้ำสักครึ่งไปน์ กวนไปจนเดือดแล้วเคี่ยวอยู่สัก ๑๐ นาฑิ จึงเติมครีมกับไข่แดงและน้ำมะนาวลง ปรุงรสด้วยเกลือ พริกไท เคี่ยวไฟรุม ๆ ไปจนค่น จึงปลงลงกรองด้วยผ้าขาวบางหรือกระชอนลวด แล้วเอากลับขึ้นตั้งไฟอีก ใส่หอยนางรมลงกวนไปจนร้อนระอุดี จึงตักใส่ลงในช่องกลางแป้งนั้น แล้วเอาแป้งชิ้นเล็กยีดข้างบนประดุจฝา

◎ ◎ ◎

วิธีทำแป้งพัฟ (Puff-paste)

เครื่องปรุง แป้ง ๑ ปอนด์ เนย ๑ ปอนด์ น้ำมะนาว ๑ ช้อนชา น้ำเย็นประมาณ ๑/๓ ไปน์

วิธีปรุง เอาเนยใส่ลงในชามกับน้ำเย็น ล้างและขยำให้สอาด แล้วเอาขึ้นวางบนผ้าซึ่งโรยแป้งไว้แล้วเผื่อให้แห้ง จึงปั้นเปนรูปสี่เหลี่ยมกว้างยาวประมาณสัก ๒ นิ้วครึ่ง เก็บพักไว้ในที่เย็น ๆ กรองแป้งลงบนแผ่นกระดานที่จะใช้คลึง เจาะตรงกลางให้เปนหลุม หยอดน้ำมะนาวลงในนั้นแล้วเคล้าแป้งกลบ หยอดน้ำลงทีละน้อยผสมไปจนเข้ากันแล้วนวดไปจนแป้งนั้นนุ่มดี มีลักษณะเหมือนเนยที่ทำไว้เปนกำลังเหมาะ เอาไม้กลม ๆ คลึงแป้งออกเปนแผ่นแบน ๆ กว้างกว่าก้อนเนยสักหน่อย และยาว ๒ เท่า วางก้อนเนยลงบนซีกหนึ่งของแป้ง แล้วพับแป้งอีกซีกหนึ่งมาทับข้างบน ยีดเนยให้มิดกดตามขอบให้ติดกันทุกด้าน แล้วเก็บไว้ในที่เย็น ๆ ประมาณ ๑๕ นาฑิ จึงเอามาคลึงริดให้ยาวกว่าเก่า ๓ เท่า แต่ให้กว้างเท่าเดิม แล้วพับสาม หมุนแป้งนั้นให้รอยพับมาอยู่ซ้ายขวา คลึงออกแล้วพับสามอีก ทิ้งไว้ ๑๕ นาฑิ จึงเอามาคลึงริดออกแล้วพับสาม และพักไว้เปนระยะดังนั้นเรื่อยไปจนครบ ๖ ครั้งก็เปนอันใช้ได้ การริดควรจะให้เสมอกันที่สุด และระวังในขณะที่พับสามนั้นให้แป้งกว้างยาวได้ขนาดเปนรูปสี่เหลี่ยมจตุรัสเสมอ ต้องผึ่งด้วยไฟแรง ๆ และระหว่างที่แป้งจะยังไม่ทันเหลืองอย่าเพิ่งดูเลยเปนอันขาด เพราะแป้งจะถูกอากาศทำให้กระดากไม่ฟูเต็มที่

◎ ◎ ◎

นกพิราบกับผลโอลิ่ฟ

เครื่องปรุง นกพิราย ๒ ตัว ผลโอลิ่ฟ ค้ำนเม็ดแล้ว ๒๔ ผล ซ๊อสแอส ปานยอล ๓/๔ ไปน์ เนย ๑ เอานซ์ครึ่ง น้ำสต๊อก

วิธีปรุง ถอนขนและล้างทำนกพิรายให้สอาด แล้วตัดออกเปนตัวละ ๔ ท่อน ทอดด้วยเนยจนเหลืองดี แล้วใส่ลงในหม้อกับซ๊อสซึ่งทำไว้เสร็จแล้ว ปิดฝาให้สนิท ตั้งเคี่ยวไฟอ่อน ๆ ไปประมาณ ๔๐ นาที หรือจนกระทั่งเปื่อย ขณะนี้ต้มผลโอลิ่ฟด้วยน้ำสต๊อกสักเล็กน้อย เมื่อจะรับประทานจึงลำดับชิ้นนกใส่จาน เอาซ๊อสราดบนนั้น จัดผลโอลิ่ฟวางรอบ ๆ ให้เปนลวดลายตามแต่จะเห็นงาม

◎ ◎ ◎

ไอสกรีมผลไม้สด

เครื่องปรุง นม ๑ ไปน์ ครีม ๑/๒ ไปน์ น้ำผลไม้ ๑/๒ ไปน์ น้ำตาลประมาณ ๑๐ เอานซ์ น้ำมะนาว ๑ ผล ไข่ขาวไข่ไก่ ๑ ฟอง

วิธีปรุง เอานมกับน้ำตาลใส่หม้อต้มไปจนเดือดแล้วปลงลง ทิ้งไว้ให้เย็นสนิท คั้นน้ำผลไม้ (อะไรก็ได้ ตามแต่จะชอบ) แล้วกรองให้สอาด เอาน้ำมะนาวผสมลงด้วย จึงปนลงกับนมแล้ว เอาครีมซึ่งตีจนแข็ง แล้วผสมลงกวนเบา ๆ ใส่หม้อปั่นไป เมื่อจวนจะแข็งจึงเปิดฝา เอาไข่ขาวซึ่งตีจนฟูแข็งแล้วผสมลงด้วย ปั่นต่อไปจนได้ที่

ขนมวงแป้งพัฟกับแยม

เครื่องปรุง เศษแป้งพัฟ แยม ไข่ขาว น้ำตาลทราย

วิธีปรุง คลึงแป้งริดออกเปนแผ่นบาง ๆ หนาประมาณ ๑/๔ นิ้ว แล้วกดตัดออกเปนอันกลม ๆ ขนาดเส้นสูนย์กลางยาว ๒ ๑/๒ นิ้ว กับ ๑ ๓/๔ นิ้วให้มีจำนวนเท่ากัน เอาไข่ขาวทาแป้งอันใหญ่ให้ทั่ว ส่วนอันเล็กนั้นกดตัดตรงกลางออกเสีย ให้เหลือเปนวงแหวนกว้างประมาณครึ่งนิ้ว จึงเอาวงแป้งนี้วางลงบนแป้งอันใหญ่อันละวง แล้วใส่เตาอบผึ่งไฟแรง ๆ ไปจนสุกซึ่งเปนเวลาราว ๑๕ นาที ทิ้งไว้ให้เย็น จึงตักแยมบรรจุลงในนั้น

◎ ◎ ◎

สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยเขษม

แผนกบาร์

แชมเปญคัป

เครื่องปรุง เหล้าแชมเปญ ๑ ขวด เหล้าบรั่นดี ๑ ช้อนโต๊ะ น้ำโซดา ๒ ขวด เหล้ามาราชิโน (Marachino) ครึ่งช้อนชา มะนาวปอกเอาแต่ผิว ๒—๓ ชิ้น

วิธีปรุง เอาเหล้าแชมเปญกับน้ำโซดาใส่ลงในถัง ต่อยน้ำแข็งก้อนใหญ่ใส่ลงไปด้วยมาก ๆ เอาผ้าหนา ๆ ชุบน้ำเย็นบิดปากถังไว้ แช่อยู่สักชั่วโมงหนึ่ง เมื่อถึงเวลาจะรับประทานจึงฝานผิวมะนาวใส่ลงในเหยือกสัก ๒—๓ ริ้ว ใส่เหล้ามาราชิโนและบรั่นดีลง แล้วจึงรินเหล้าแชมเปญกับน้ำโซดาผสมลงไปด้วย กวนให้เข้ากัน แล้วตักใส่ถ้วยนำไปให้รับประทานทันที ถ้าชอบหวานจะใส่น้ำตาลทรายด้วยสัก ๑ ช้อนชาก็ได้ แต่ต้องโรยลงและกวนไปพลางทีละน้อย มิฉะนั้นจะลงไปนอนอยู่ก้นไม่ละลาย

◎ ◎ ◎

เชอรรี่คอบบเลอร์

เครื่องปรุง เหล้าเชอรรี่ ๑/๔ ไปน์ ส้มคั้นเอาแต่น้ำ ๑ ช้อนชา น้ำตาลทรายเลอียด ๑ ช้อนชา น้ำแข็งไสหรือต่อยเลอียด

วิธีปรุง เอาน้ำแข็งใส่ลงในถ้วยแก้วน้ำเย็นขนาดใหญ่ครึ่งถ้วยแก้ว รินเหล้าเชอรรี่กับน้ำส้มคั้นลงไป เอาฝายีดเขย่าให้เข้ากันแล้ว จึงรินลงในถ้วยแก้วอีกใบหนึ่งซึ่งใส่น้ำตาลไว้ กวนให้ละลายดี ใช้ฟางดูดรับประทาน

จันตาวาที

เมื่อท่านผู้อ่านทั้งหลายได้เยี่ยมหน้าสารบานดูแล้ว คงจะไม่อยากอ่านอันตวาทีสำหรับเดือนนี้ เพราะเมื่อเห็นชื่อสมุห์บัญชีก็เข้าใจได้ว่าคงจะทวงเงิน ข้าพเจ้าก็ทราบอยู่แล้วเหมือนกันว่าท่านทั้งหลายชอบอ่านเรื่องนิทาน, เรื่องรัก, สลดใจ, เสียใจ, และเรื่องที่เป็นสาระประโยชน์ ฉนั้นขอท่านทั้งหลายโปรดแข็งใจอ่านข้อความของข้าพเจ้าให้ตลอดสักหน่อย ข้าพเจ้าจะพยายามเขียนเรื่องจริง, เรื่องรัก, เรื่องสลดใจ, เสียใจ และเรื่องที่มีสาระให้ท่านฟัง

ความจริงข้าพเจ้าไม่มีหน้าที่เป็นนักเขียนกับเขาเลย หน้าที่ ๆ ข้าพเจ้ารับมอบก็ตรงตัวอยู่แล้วคือ “สมุห์บัญชี” แต่เหตุไฉนสมุห์บัญชีจึงยกรุกมาเขียนอันตวาทีในเดือนนี้ที่ถูกควรจะมีหน้าที่แต่เพียงบอกเขียว่า “เดือนนี้ได้รับเงินจากสมาชิกเท่าไร ? มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเท่าไร ? ลดลงเท่าไร ?” อย่างนี้จึงจะถูก แต่การบอกเขียนนี้ข้าพเจ้าก็ได้เคยกระทำแก่บรรดาผู้ถือหุ้นส่วนไทยเขยมาแล้ว ๆ

๘-๙-๗๖๓

มิได้ยกพร่องในหน้าที่เลย อุปสัคสำคัญของหนังสือพิมพ์ก็คือ **การเงิน** ดั่งนั้นข้าพเจ้าได้เคยขอร้องให้ท่านนักเขียนบางคนที่เขียนอันตวาทีช่วยกล่าวกิจการของไทยเขยม เพื่อสมาชิกไทยเขยมจะได้ทราบทั่ว ๆ กัน โดยขัดไม่ได้ท่านนักเขียนนั้นๆมักจะเขียนให้คลาดเคลื่อนจากความจริงเสมอ ๆ ดั่งเช่น "หนังสือฉบับพิเศษนี้มีผู้นิยมจำหน่ายดีมาก ต้องพิมพ์เพิ่มเป็นครั้งที่ ๒ ครั้งที่ ๓ ตั้ง ๒ พัน ๓ พันเป็นชั้นเอกอ มีสมาชิกมากไม่มีใครสู้"เหล่านี้เป็นต้น ครั้นขอให้เขียนความจริง เขากลับตอบว่า "ไม่ได้ ฉันกลัวเสียเกียรติยศ ถ้าต้องการเขียนเช่นนั้นก็เขียนเสียเองซิ" นี่แหละขอรับ กระผมผู้มีหน้าที่เป็นสมุห์บัญชี ไม่มีหน้าที่เป็นนักประพันธ์ก็ต้องสู้อุส่าห์ประดิษฐ์ประดอยเขียนความจริงเล่าให้ท่านฟัง ท่านจะรู้สึกสงสารข้าพเจ้าบ้างหรือไม่ ถ้าสงสารก็ขอให้อ่านต่อไป ถ้าไม่สงสารก็ควรหยุดเสียเพียงนี้

ท่านทั้งหลายคงจะเคยได้ยินได้ฟังได้พบได้เห็นมาบ้างแล้วว่า หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งอุบัติมาแล้วเอนกนามจนเหลือที่จะจดจำไว้ได้ และหนังสือพิมพ์นั้น ๆ ก็ได้จุติไปยังเกิดในภพอื่น ๆ เป็นอันมาก หายืนยงคงอยู่นานนักไม่ นอกจากหนังสือพิมพ์รายวัน ๓—๔ ฉบับ ซึ่งรัฐบาลอุดหนุนอยู่เท่านั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะอะไร ไม่เพราะการเงินดอกหรือ?

ส่วนหนังสือพิมพ์ไทยเขยมเล่า ข้าพเจ้าจะขอพรรณนาให้ท่านฟัง ชาวคณะเขาเคยห้ามนัก ห้ามหนาว่าไม่ให้ขยายความลับเรื่องจำนวนสมาชิกแก่ผู้ใด แต่ข้าพเจ้าขอยกว่าข้าพเจ้ากล่าวเท็จไม่เป็น ฉนั้นก็อดขยายความจริงไม่ได้ ชาวคณะจะโกรธจะเคืองข้าพเจ้าก็ยอม เพราะอยู่ดี ๆ จะมาเกณฑ์ให้ศิลปาดจะใช้ได้หรือ ทิวานใครเขียนก็ไม่มีใครเขียนบ้างก็ว่า " กลัวเสียเกียรติยศ, กลัวสมาชิกจะโกรธ, กลัวอะไรต่ออะไรร้อยแปดประการ ฯลฯ" จนข้าพเจ้าอดรนทนไม่ได้ ต้องลงมือเขียนด้วยตนเองแล้วจะมาเกณฑ์ให้ข้าพเจ้าโกหกพกลมไปด้วย จะยอมอย่างไรได้ ถ้าขืนรักเกียรติยศ กล่าวอ้างคลุมเคลือ อยู่ตรายใดไทยเขยมก็จะต้องท้องแห้งอยู่ตรายนั้น และ

ยิ่งกว่านั้น ถ้าหากมีเหตุการณ์อันจำเปนเกิดขึ้นถึงกับไทยเขษมจะต้องเลิกล้มลงแล้ว จะกระทำให้บรรดาท่านสมาชิกผู้ชอบพอไทยเขษมต้องได้รับความเสียใจไปด้วย อย่าดูอินดูไกลเลย เพียงแต่ฉบับพิเศษงดเรื่องต่อ ลงแต่เรื่องจบทั้งหมด ยังถูกต่อว่าๆ "ทำไมไม่ลงเรื่องวารุณี?" ซึ่งทั้งรู้ๆอยู่ว่างดชั่วคราวเช่นนั้น

ถ้าจะพูดถึงข้ออุปสรรคแล้ว ไทยเขษมก็ได้ดำเนินวิธีการมาโดยสวัสดิภาพ ถึงแม้จะมีขลุกขลักอยู่บ้างก็เพียงแต่เหตุการณ์เล็กน้อย หาทำความเดือดร้อนใจให้บรรดาสมาชิกไม่ ฉนั้นผู้ที่ยังไม่ทราบความจริงก็จะคิดว่าไทยเขษมคงจะร่ำรวย เพราะมีสมาชิกมากได้ค่าบำรุงปีละหลายๆ คงจะวัฒนาถาวรไปภายหน้า เพื่อกันความเข้าใจผิดในข้อนี้ข้าพเจ้าขอบอกเสีย ตามหน้าที่สมุห์บัญชีว่าจำนวนหนังสือไทยเขษมที่พิมพ์คราวหนึ่งๆเปนจำนวน ๑๐๐๐ เล่ม ได้จำแนกแจกจ่ายไปทุกๆเดือน มีจำนวนหนังสือเหลือประมาณเดือนละ ๑๐๐ เล่มเศษ จำนวนเงินค่าบำรุงที่เก็บได้จากสมาชิก นับตั้งแต่ข้าพเจ้าเข้ารับหน้าที่สมุห์บัญชีเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคมพ.ศ.๒๔๖๘ ถึงวันที่ ๓๑ มีนาคมพ.ศ.๒๔๖๙ ได้รับ๑๔๖๐บาท ตั้งแต่เมษายนถึงกันยายน พ.ศ. ๒๔๖๙ ได้รับ ๑๙๗๓บาท ตั้งแต่ตุลาคมถึงมีนาคม—๒๔๖๙ ได้รับ๑๑๓๗บาท ตั้งแต่เมษายนถึงกันยายน—๒๔๗๐ ได้รับ ๒๐๕๗ บาท ๕๐ สตางค์ ส่วนค่าโสหุ้ยที่ต้องใช้จ่ายฉะเพาะแผนกหนังสือพิมพ์ไทย-เขษมประมาณเดือนละ ๖๐๐ บาท ตกปีละ ๗๒๐๐ บาท ขอให้ท่านทั้งหลายคิดดูเองเถิดว่าไทยเขษมได้กำไรหรือขาดทุน ถ้าจะนับจำนวนหนังสือที่จำหน่ายให้แก่สมาชิกแล้วจะเห็นได้ว่าค่าโสหุ้ยเพียงปีละ ๗๒๐๐ บาทเท่านั้น พอเหลือพอ แม้มีสมาชิกเพียง๗๒๐คน ถ้าได้ค่าบำรุงตามเวลาทั้งหมดก็พอแล้ว แต่นี่จำนวนหนังสือก็จำหน่ายมากกว่า จำนวนผู้รับก็มีมากกว่า ส่วนเงินที่ได้รับมีน้อยกว่า ทั้งนี้ก็รวมความว่า **ขาดทุน**

ที่ว่าไทยเขษมได้ดำเนินวิธีการมาโดยสวัสดิภาพนั้น ก็เพราะคณะไทยเขษมมี**ความรัก**ไม่อยากจะให้เลิกล้ม (ขอให้ชม ข้าพเจ้าเป็นแต่เพียงสมุห์บัญชียังเขียน

เรื่องความรักได้เหมือนกัน 'เขียนได้ แต่ไม่ ลืมอยู่บ้าง ขอได้ โปรดส่งไปชำระให้ด้วย ใช่เขียนเปน') จึงสู้อดทนทุกสิ่งทุกอย่าง จะเป็นพระคุณมาก ถ้าท่านได้ตรวจดูตาม วันใดมีสมาชิก เพิ่มขึ้นใหม่ แม้สักรายเดียวก็ รายรับและรายจ่ายของไทยเขษมแล้ว ท่าน **ยินดี**แทบโลด ถ้าวันใดมีสมาชิกขอกงด ก็ควรจะเห็นใจ ไม่ต้องคิดถึงได้กำไรแม้ วันนั้นก็รู้สึก**สลดใจ**หงอยเหงา กระทำ แต่เพียงไม่ขาดทุน และทรงตัวอยู่ได้ ก็พอ ให้คิดไปต่าง ๆ นา ๆ โดยหาเหตุผลมาประกอบ แล้ว แต่ท่านที่ยังมิได้ชำระยังปล่อยปละละ ว่า "เป็นเพราะเหตุใดหนอจึงขอกงด ?" เลยหรือแกล้งทำลืมมิหยุดหย่อนแล้ว ไทย บางรายที่มาขอกงดที่สำนักงาน ชาวคณะ เขษมก็เห็นจะคงทนอยู่ไม่ได้ แต่เพียงเห็นด บางคนอดรนทนไม่ได้ถึงถามว่า "รับประทาน เหนื่อยก็พอประมาณ ซ้ำยังลงโทษให้ขาด โทษทำไมจึงขอกเลิกเสียละขอรับ?" คำที่ได้ ทุนอีกด้วย ก็เห็นจะวัฒนาถาวรไปอีกไม่กี่มาก รับตอบนั้นก็มีเหตุผลน่าฟังทุกราย ทั้งนี้จะเห็น น้อย เป็นการตรงกันข้ามกับที่ท่านนักเขียน ได้ว่าทั้งชาวคณะและทั้งสมาชิกมิได้มีข้อบาด บางคนเขียนในอันตวาที่ไว้ว่า "ไทยเขษม หมางซึ่งกันและกันแม้แต่น้อย ยังเรื่องเงินค่า จะวัฒนาการอยู่ชั่วกัลปาวสาน" แต่อย่าง บำรุงของสมาชิกก็เหมือนกัน แม้จะเตือนไป ไรก็ดีไทยเขษมจะ **กัดฟันทน** จนกว่า แต่ละรายก็ตริแล้วตรองเล่า แต่ครั้นจะไม่ขอก จะหมดความสามารถ และถ้าจะหมดความ กล่าวให้ทรายก็เกรงว่าจะหลงลืมไป มีบาง สามารถเมื่อใดจะขอก กล่าวให้ทราบล่วงหน้า ท่านอุส่าห์นำไปส่งถึงสำนักงาน ก่อนจะครบ ก่อน ๖ เดือน จะไม่คิดคดโกงท่านแม้แต่ กำหนดหมดค่าบำรุงเก่าก็มี โดยเกรงว่า สตางค์แดงเดียว หวังว่าท่านทั้งหลายคงจะ ถ้าไม่ส่งเงินคณะจะไม่ส่งหนังสือให้ ที่ เชื่อเกียรติยศของไทยเขษม ดังได้เคยปรากฏ ท่านทั้งหลายได้มีความกรุณาถึงปานฉะนี้ นับ มาแล้ว เป็นพระคุณอย่างยิ่ง แต่บางท่านที่ยังหลง ในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอวิงวอนท่านทั้ง

หอสมุดแห่งชาติ ไทยเขษม

หลายที่ยังค้างเงินค่าบำรุงอยู่ขอได้ โปรดส่งไป
ชำระให้ด้วยจะเป็นพระคุณอย่างล้นเหลือ ถ้า
ไทยเขษมจะยืนยงคงอยู่ต่อไปไม่ได้แล้ว ทั้ง
คณะไทยเขษม และท่าน สมาชิก ที่สละ ทรัพย์
บอกรับโดยความเต็มใจจะ **เสียใจ** มิใช่
น้อย

เมื่อท่านทั้งหลายได้อ่าน ตั้งแต่ต้น จนถึงที่
สุดนี้ จะเห็นว่าข้าพเจ้าพยายามเขียนเรื่อง
จริง ไม่ใช่เรื่องนิทาน และมีทั้งความ
รัก ความยินดี ความสลดใจ เสีย
ใจอยู่พร้อมมูล ทั้งเป็นสาระประโยชน์ที่
ท่านได้ทราบกิจการของไทยเขษมอันเป็นความ
จริงด้วย

อนึ่ง คณะไทยเขษม ขอ ขอบคุณ ท่าน ซึ่ง
กล่าวนามต่อไปนี้ ได้มีความกรุณาส่งหนังสือ
มาบำรุงห้องสมุด คือ

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ ให้หนังสือเรื่องประทีป
แห่งทวีปอาเซีย ๑ เล่ม
หนังสือนี้เป็นพุทธประวัติ
แสดงพระจรรยาและพระ
ลัทธิแห่งสมเด็จพระสัม-

อันตวาที่
มาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงสถา-
ปนา พระพุทธสาสนา
ให้หนังสือสำรวจคำกล่ำ
ซึ่งได้แต่งขึ้นด้วยตนเอง
พิมพ์แจกในการทำบุญ
อายุ ๖๕ ปี อุทิศส่วนกุศล
ถวายพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหลวงพิชิตปริชากร
๑ เล่ม
ให้หนังสือ อภินิหาร ของ
ดอนคิว ตอนเหล้าพิษ
บรรณาธิการ อังกฤษ
บอลเชวิค รวม ๒ เล่ม
ให้หนังสือภาพยนตร์เรื่อง
สุนักข์กตัญญู. เกลอ
แก้ว, แย็คเชลดอน,
รางวัล ๕๐๐๐ เหรียญ,
หุบผากันดาร เจ้าหญิง
โยลันดา, ปรายคนยุ,
วาศนาคนขี้เกียจ, โจร
กลางคืน, และต่อยจริง,

นาย ต. เง็กชวน

สมุห์บัญชี

ใครดีใครได้ รวม ๑๑ เล่ม
มีขาย ตามร้านจำหน่าย
หนังสืออ่านเล่นทั่วไปราคา
เล่มละ ๕ สตางค์เท่านั้น

นายพุฒ นันทพล เจ้าของร้าน สังคีตยากร
ผู้เรียบเรียงสมุดเนติสังคีต
แบบหัดขิมเล่ม ๕ ได้ส่ง
มาให้เปนสมบัติของโรง
พิมพ์นี้ ๑ เล่ม แจ้งว่า

ธันว์
เล่มนี้มีเพลงตับแม่ศรีฤา
ตับนกให้ ๑ ตับ รวม ๑๐
เพลง กับเพลงลาวเย็ตเล็ต
อีก ๒ เพลง เพลงสำคัญ
ที่สุดก็คือ สารถีทางเดี่ยว
ตอน จบ เล่มนี้ ราคา
๖ สลึง หัวเมืองส่งเงิน
ตรงไปที่ร้านนี้ ถนนเพ็ง
นคร ไม่คิดค่าส่ง

สมุห์บัญชี

